నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

సంయుత్తనికాయో

నిదానవగ్గో

౧. నిదానసంయుత్తం

౧. బుద్ధవగ్గో

౧. పటిచ్చసముప్పాదసుత్తం

౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘భిక్ఖవో’’తి. ‘‘భదన్తే’’తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – ‘‘పటిచ్చసముప్పాదం వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి; తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ’’తి. ‘‘ఏవం, భన్తే’’తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

‘‘కతమో చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చసముప్పాదో? అవిజ్జాపచ్చయా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం; విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం; నామరూపపచ్చయా సళాయతనం; సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో; ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా; తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం; ఉపాదానపచ్చయా భవో; భవపచ్చయా జాతి ; జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పటిచ్చసముప్పాదో.

‘‘అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో; విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధో; నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధో; సళాయతననిరోధా ఫస్సనిరోధో; ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధో; వేదనానిరోధా తణ్హానిరోధో; తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో; భవనిరోధా జాతినిరోధో; జాతినిరోధా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ’’తి. ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి. పఠమం.

౨. విభఙ్గసుత్తం

౨. సావత్థియం విహరతి…పే.… ‘‘పటిచ్చసముప్పాదం వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి విభజిస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ’’తి. ‘‘ఏవం, భన్తే’’తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చసముప్పాదో? అవిజ్జాపచ్చయా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం; విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం; నామరూపపచ్చయా సళాయతనం; సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో; ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా; తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం; ఉపాదానపచ్చయా భవో; భవపచ్చయా జాతి ; జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, జరామరణం? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హి తమ్హి సత్తనికాయే జరా జీరణతా ఖణ్డిచ్చం పాలిచ్చం వలిత్తచతా ఆయునో సంహాని ఇన్ద్రియానం పరిపాకో; అయం వుచ్చతి జరా. యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హా తమ్హా సత్తనికాయా చుతి చవనతా భేదో అన్తరధానం మచ్చు మరణం కాలకిరియా ఖన్ధానం భేదో కళేవరస్స నిక్ఖేపో ( ) [(జీవితిన్ద్రియస్స ఉపచ్ఛేదో) (స్యా॰ కం॰) ఏవముపరిపి, అట్ఠకథాయం పన న దిస్సతి], ఇదం వుచ్చతి మరణం. ఇతి అయఞ్చ జరా, ఇదఞ్చ మరణం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, జరామరణం.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, జాతి? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హి తమ్హి సత్తనికాయే జాతి సఞ్జాతి ఓక్కన్తి నిబ్బత్తి అభినిబ్బత్తి ఖన్ధానం పాతుభావో ఆయతనానం పటిలాభో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, జాతి.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, భవో? తయో మే, భిక్ఖవే, భవా – కామభవో, రూపభవో, అరూపభవో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భవో.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ఉపాదానం? చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, ఉపాదానాని – కాముపాదానం, దిట్ఠుపాదానం, సీలబ్బతుపాదానం, అత్తవాదుపాదానం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఉపాదానం.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, తణ్హా? ఛయిమే, భిక్ఖవే, తణ్హాకాయా – రూపతణ్హా, సద్దతణ్హా, గన్ధతణ్హా, రసతణ్హా, ఫోట్ఠబ్బతణ్హా, ధమ్మతణ్హా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, తణ్హా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, వేదనా? ఛయిమే, భిక్ఖవే, వేదనాకాయా – చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా, సోతసమ్ఫస్సజా వేదనా, ఘానసమ్ఫస్సజా వేదనా, జివ్హాసమ్ఫస్సజా వేదనా, కాయసమ్ఫస్సజా వేదనా, మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, వేదనా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ఫస్సో? ఛయిమే, భిక్ఖవే, ఫస్సకాయా – చక్ఖుసమ్ఫస్సో, సోతసమ్ఫస్సో, ఘానసమ్ఫస్సో, జివ్హాసమ్ఫస్సో, కాయసమ్ఫస్సో, మనోసమ్ఫస్సో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఫస్సో.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సళాయతనం? చక్ఖాయతనం, సోతాయతనం, ఘానాయతనం, జివ్హాయతనం, కాయాయతనం, మనాయతనం – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సళాయతనం.

“కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, నామరూపం? వేదనా, సఞ్ఞా, చేతనా, ఫస్సో, మనసికారో – ఇదం వుచ్చతి నామం. చత్తారో చ మహాభూతా, చతున్నఞ్చ మహాభూతానం ఉపాదాయరూపం. ఇదం వుచ్చతి రూపం. ఇతి ఇదఞ్చ నామం, ఇదఞ్చ రూపం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, నామరూపం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం? ఛయిమే, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణకాయా – చక్ఖువిఞ్ఞాణం, సోతవిఞ్ఞాణం, ఘానవిఞ్ఞాణం, జివ్హావిఞ్ఞాణం, కాయవిఞ్ఞాణం, మనోవిఞ్ఞాణం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా? తయోమే, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా – కాయసఙ్ఖారో, వచీసఙ్ఖారో, చిత్తసఙ్ఖారో. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, అవిజ్జా? యం ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖే అఞ్ఞాణం, దుక్ఖసముదయే అఞ్ఞాణం, దుక్ఖనిరోధే అఞ్ఞాణం, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ అఞ్ఞాణం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అవిజ్జా.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే॰... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో...పే॰... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ”తి. దుతియం.

౩. పటిపదాసుత్తం

౩. సావత్థియం విహరతి...పే॰... “మిచ్ఛాపటిపదఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి సమ్మాపటిపదఞ్చ. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమా చ, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాపటిపదా? అవిజ్జాపచ్చయా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే॰... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాపటిపదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, సమ్మాపటిపదా? అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో...పే॰... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమ్మాపటిపదా”తి. తతియం.

౪. విపస్సీసుత్తం

౪. సావత్థియం విహరతి...పే॰... “విపస్సిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో ఏతదహోసి – ‘కిచ్ఛం వతాయం లోకో ఆపన్నో జాయతి చ జీయతి చ మీయతి చ చవతి చ ఉపపజ్జతి చ. అథ చ పనిమస్స దుక్ఖస్స నిస్సరణం నప్పజానాతి జరామరణస్స. కుదాస్సు నామ ఇమస్స దుక్ఖస్స నిస్సరణం పఞ్ఞాయిస్సతి జరామరణస్సా’”తి?

“అథ ఖో భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి జరామరణం హోతి, కింపచ్చయా జరామరణ’న్తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘జాతియా ఖో సతి జరామరణం హోతి, జాతిపచ్చయా జరామరణ’”న్తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి జాతి హోతి, కింపచ్చయా జాతీ’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘భవే ఖో సతి జాతి హోతి,

భవపచ్చయా జాతీ’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి భవో హోతి, కింపచ్చయా భవో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘ఉపాదానే ఖో సతి భవో హోతి, ఉపాదానపచ్చయా భవో’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి ఉపాదానం హోతి, కింపచ్చయా ఉపాదాన’న్తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘తణ్హాయ ఖో సతి ఉపాదానం హోతి, తణ్హాపచ్చయా ఉపాదాన’’న్తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి తణ్హా హోతి, కింపచ్చయా తణ్హా’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘వేదనాయ ఖో సతి తణ్హా హోతి, వేదనాపచ్చయా తణ్హా’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి వేదనా హోతి, కింపచ్చయా వేదనా’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘ఫస్సే ఖో సతి వేదనా హోతి, ఫస్సపచ్చయా వేదనా’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి ఫస్సో హోతి, కింపచ్చయా ఫస్సో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘సళాయతనే ఖో సతి ఫస్సో హోతి, సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి సళాయతనం హోతి, కింపచ్చయా సళాయతన’న్తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘నామరూపే ఖో సతి సళాయతనం హోతి, నామరూపపచ్చయా సళాయతన’’న్తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి నామరూపం హోతి, కింపచ్చయా నామరూప’న్తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘విఞ్ఞాణే ఖో సతి నామరూపం హోతి , విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూప’’న్తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి విఞ్ఞాణం హోతి, కింపచ్చయా విఞ్ఞాణ’న్తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘సఙ్ఖారేసు ఖో సతి విఞ్ఞాణం హోతి, సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణ’’న్తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి సఙ్ఖారా హోన్తి, కింపచ్చయా సఙ్ఖారా’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘అవిజ్జాయ ఖో సతి సఙ్ఖారా హోన్తి, అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా’’తి.

“ఇతి హిదం అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. ‘సముదయో, సముదయో’తి ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి జరామరణం న హోతి, కిస్స నిరోధా జరామరణనిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘జాతియా ఖో అసతి జరామరణం న హోతి, జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో’’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి జాతి న హోతి , కిస్స నిరోధా జాతినిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘భవే ఖో అసతి జాతి న హోతి, భవనిరోధా జాతినిరోధో’’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి భవో న హోతి, కిస్స నిరోధా భవనిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘ఉపాదానే ఖో అసతి భవో న హోతి, ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో’’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి ఉపాదానం న హోతి, కిస్స నిరోధా ఉపాదాననిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘తణ్హాయ ఖో అసతి ఉపాదానం న హోతి, తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో’’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి తణ్హా న హోతి, కిస్స నిరోధా తణ్హానిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘వేదనాయ ఖో అసతి తణ్హా న హోతి, వేదనానిరోధా తణ్హానిరోధో’’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి వేదనా న హోతి, కిస్స నిరోధా వేదనానిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘ఫస్సే ఖో అసతి వేదనా న హోతి, ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధో’’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి ఫస్సో న హోతి, కిస్స నిరోధా ఫస్సనిరోధో’తి? అథ ఖో భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘సళాయతనే ఖో అసతి ఫస్సో న హోతి, సళాయతననిరోధా ఫస్సనిరోధో’’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి సళాయతనం న హోతి, కిస్స నిరోధా సళాయతననిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘నామరూపే ఖో అసతి సళాయతనం న హోతి, నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధో’’’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి నామరూపం న హోతి, కిస్స నిరోధా నామరూపనిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘విఞ్ఞాణే ఖో అసతి నామరూపం న హోతి, విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధో’”తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి విఞ్ఞాణం న హోతి, కిస్స నిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘సఙ్ఖారేసు ఖో అసతి విఞ్ఞాణం న హోతి, సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో’”తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి సఙ్ఖారా న హోన్తి, కిస్స నిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో’తి ? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘అవిజ్జాయ ఖో అసతి సఙ్ఖారా న హోన్తి, అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో’”తి.

“ఇతి హిదం అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీతి. ‘నిరోధో, నిరోధో’తి ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది”. చతుత్థం.

(సత్తన్నమ్పి బుద్ధానం ఏవం విత్థారేతబ్బో).

౫. సిఖీసుత్తం

౫. సిఖిస్స , భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స...పే....

౬. వేస్సభూసుత్తం

౬. వేస్సభుస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స...పే....

౭. కకుసన్ధసుత్తం

౭. కకుసన్ధస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స...పే....

౮. కోణాగమనసుత్తం

౮. కోణాగమనస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స...పే....

౯. కస్సపసుత్తం

౯. కస్సపస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స...పే....

౧౦. గోతమసుత్తం

౧౦. “పుబ్బేవ మే, భిక్ఖవే, సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో ఏతదహోసి – ‘కిచ్ఛం వతాయం లోకో ఆపన్నో జాయతి చ జీయతి చ మీయతి చ చవతి చ ఉపపజ్జతి చ. అథ చ పనిమస్స దుక్ఖస్స నిస్సరణం నప్పజానాతి జరామరణస్స. కుదాస్సు నామ ఇమస్స దుక్ఖస్స నిస్సరణం పఞ్ఞాయిస్సతి జరామరణస్సా’’’తి?

“తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి జరామరణం హోతి, కింపచ్చయా జరామరణ’న్తి ? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘జాతియా ఖో సతి జరామరణం హోతి, జాతిపచ్చయా జరామరణ’’’న్తి.

“తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి జాతి హోతి…పే॰… భవో… ఉపాదానం… తణ్హా… వేదనా… ఫస్సో… సళాయతనం… నామరూపం… విఞ్ఞాణం… సఙ్ఖారా హోన్తి, కింపచ్చయా సఙ్ఖారా’తి? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే , యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘అవిజ్జాయ ఖో సతి సఙ్ఖారా హోన్తి, అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా’’’తి.

“ఇతి హిదం అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. ‘సముదయో, సముదయో’తి ఖో మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది.

“తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి జరామరణం న హోతి, కిస్స నిరోధా జరామరణనిరోధో’తి? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘జాతియా ఖో అసతి జరామరణం న హోతి, జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో’’’తి.

“తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి జాతి న హోతి…పే॰… భవో… ఉపాదానం… తణ్హా… వేదనా… ఫస్సో… సళాయతనం… నామరూపం… విఞ్ఞాణం… సఙ్ఖారా న హోన్తి, కిస్స నిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో’తి? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘అవిజ్జాయ ఖో అసతి సఙ్ఖారా న హోన్తి, అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో’’’తి.

“ఇతి హిదం అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి. ‘నిరోధో, నిరోధో’తి ఖో మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాదీ”తి. దసమో.

బుద్ధవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

దేసనా విభఙ్గపటిపదా చ,
విపస్సీ సిఖీ చ వేస్సభూ;

కకుసన్ధో కోణాగమనో కస్సపో,

మహాసక్యముని చ గోతమోతి.

౨. ఆహారవగ్గో

౧. ఆహారసుత్తం

౧౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే…పే… ఏతదవోచ – “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఆహారా భూతానం వా సత్తానం ఠితియా సమ్భవేసీనం వా అనుగ్గహాయ. కతమే చత్తారో? కబళీకారో [కబళింకారో (సీ॰ పీ॰), కవళీకారో (స్యా॰ కం॰)] ఆహారో – ఓళారికో వా సుఖుమో వా, ఫస్సో దుతియో, మనోసఞ్చేతనా తతియా, విఞ్ఞాణం చతుత్థం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ఆహారా భూతానం వా సత్తానం ఠితియా సమ్భవేసీనం వా అనుగ్గహాయ”.

“ఇమే, భిక్ఖవే, చత్తారో ఆహారా కింనిదానా కింసముదయా కింజాతికా కింపభవా? ఇమే చత్తారో ఆహారా తణ్హానిదానా తణ్హాసముదయా తణ్హాజాతికా తణ్హాపభవా. తణ్హా చాయం, భిక్ఖవే, కింనిదానా కింసముదయా కింజాతికా కింపభవా? తణ్హా వేదనానిదానా వేదనాసముదయా వేదనాజాతికా వేదనాపభవా. వేదనా చాయం, భిక్ఖవే, కింనిదానా కింసముదయా కింజాతికా కింపభవా? వేదనా ఫస్సనిదానా ఫస్ససముదయా ఫస్సజాతికా ఫస్సపభవా. ఫస్సో చాయం, భిక్ఖవే, కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో? ఫస్సో సళాయతననిదానో సళాయతనసముదయో సళాయతనజాతికో సళాయతనపభవో. సళాయతనఞ్చిదం, భిక్ఖవే, కింనిదానం కింసముదయం కింజాతికం కింపభవం? సళాయతనం నామరూపనిదానం నామరూపసముదయం నామరూపజాతికం నామరూపపభవం. నామరూపఞ్చిదం, భిక్ఖవే, కింనిదానం కింసముదయం కింజాతికం కింపభవం? నామరూపం విఞ్ఞాణనిదానం విఞ్ఞాణసముదయం విఞ్ఞాణజాతికం విఞ్ఞాణపభవం. విఞ్ఞాణఞ్చిదం, భిక్ఖవే, కింనిదానం కింసముదయం కింజాతికం కింపభవం? విఞ్ఞాణం సఙ్ఖారనిదానం సఙ్ఖారసముదయం సఙ్ఖారజాతికం సఙ్ఖారపభవం. సఙ్ఖారా చిమే, భిక్ఖవే, కింనిదానా కింసముదయా కింజాతికా కింపభవా? సఙ్ఖారా అవిజ్జానిదానా అవిజ్జాసముదయా అవిజ్జాజాతికా అవిజ్జాపభవా.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో …పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ”తి. పఠమం.

౨. మోళియఫగ్గునసుత్తం

౧౨. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, ఆహారా భూతానం వా సత్తానం ఠితియా సమ్భవేసీనం వా అనుగ్గహాయ. కతమే చత్తారో? కబళీకారో ఆహారో – ఓళారికో వా సుఖుమో వా, ఫస్సో దుతియో, మనోసఞ్చేతనా తతియా, విఞ్ఞాణం చతుత్థం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ఆహారా భూతానం వా సత్తానం ఠితియా సమ్భవేసీనం వా అనుగ్గహాయా”తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా మోళియఫగ్గునో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, విఞ్ఞాణాహారం ఆహారేతీ”తి? “నో కల్లో పఞ్హో”తి భగవా అవోచ – “‘ఆహారేతీ’తి అహం న వదామి. ‘ఆహారేతీ’తి చాహం వదేయ్యం, తత్రస్స కల్లో పఞ్హో – ‘కో ను ఖో, భన్తే, ఆహారేతీ’తి ? ఏవం చాహం న వదామి. ఏవం మం అవదన్తం యో ఏవం పుచ్ఛేయ్య – ‘కిస్స ను ఖో, భన్తే, విఞ్ఞాణాహారో’తి, ఏస కల్లో పఞ్హో. తత్ర కల్లం వేయ్యాకరణం – ‘విఞ్ఞాణాహారో ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తియా పచ్చయో, తస్మిం భూతే సతి సళాయతనం, సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో’”తి.

“కో ను ఖో, భన్తే, ఫుసతీ”తి? “నో కల్లో పఞ్హో”తి భగవా అవోచ – “‘ఫుసతీ’తి అహం న వదామి. ‘ఫుసతీ’తి చాహం వదేయ్యం, తత్రస్స కల్లో పఞ్హో – ‘కో ను ఖో, భన్తే, ఫుసతీ’తి? ఏవం చాహం న వదామి. ఏవం మం అవదన్తం యో ఏవం పుచ్ఛేయ్య – ‘కింపచ్చయా ను ఖో, భన్తే, ఫస్సో’తి, ఏస కల్లో పఞ్హో. తత్ర కల్లం వేయ్యాకరణం – ‘సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా’”తి.

“కో ను ఖో, భన్తే, వేదయతీ”తి [వేదియతీతి (సీ. పీ. క.)]? “నో కల్లో పఞ్హో”తి భగవా అవోచ – “‘వేదయతీ’తి అహం న వదామి. ‘వేదయతీ’తి చాహం వదేయ్యం, తత్రస్స కల్లో పఞ్హో – ‘కో ను ఖో, భన్తే, వేదయతీ’తి? ఏవం చాహం న వదామి. ఏవం మం అవదన్తం యో ఏవం పుచ్ఛేయ్య – ‘కింపచ్చయా ను ఖో, భన్తే, వేదనా’తి, ఏస కల్లో పఞ్హో. తత్ర కల్లం వేయ్యాకరణం – ‘ఫస్సపచ్చయా వేదనా, వేదనాపచ్చయా తణ్హా’”తి.

“కో ను ఖో, భన్తే, తసతీ”తి [తణ్హీయతీతి (సీ. స్యా. కం.)]? “నో కల్లో పఞ్హో”తి భగవా అవోచ – “‘తసతీ’తి అహం న వదామి . ‘తసతీ’తి చాహం వదేయ్యం, తత్రస్స కల్లో పఞ్హో – ‘కో ను ఖో, భన్తే, తసతీ’తి? ఏవం చాహం న వదామి. ఏవం మం అవదన్తం యో ఏవం పుచ్ఛేయ్య – ‘కింపచ్చయా ను ఖో, భన్తే, తణ్హా’తి, ఏస కల్లో పఞ్హో. తత్ర కల్లం వేయ్యాకరణం – ‘వేదనాపచ్చయా తణ్హా, తణ్హాపచ్చయా ఉపాదాన’”న్తి.

“కో ను ఖో, భన్తే, ఉపాదియతీ”తి? “నో కల్లో పఞ్హో”తి భగవా అవోచ – “‘ఉపాదియతీ’తి అహం న వదామి. ‘ఉపాదియతీ’తి చాహం వదేయ్యం, తత్రస్స కల్లో పఞ్హో – ‘కో ను ఖో, భన్తే, ఉపాదియతీ’తి? ఏవం చాహం న వదామి. ఏవం మం అవదన్తం యో ఏవం పుచ్ఛేయ్య – ‘కింపచ్చయా ను ఖో, భన్తే, ఉపాదాన’న్తి, ఏస కల్లో పఞ్హో. తత్ర కల్లం వేయ్యాకరణం – ‘తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం; ఉపాదానపచ్చయా భవో’తి...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

“ఛన్నం త్వేవ, ఫగ్గున, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా ఫస్సనిరోధో; ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధో; వేదనానిరోధా తణ్హానిరోధో; తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో; భవనిరోధా జాతినిరోధో; జాతినిరోధా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ”తి. దుతియం.

౩. సమణబ్రాహ్మణసుత్తం

౧౩. సావత్థియం విహరతి...పే.... “యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా జరామరణం నప్పజానన్తి, జరామరణసముదయం నప్పజానన్తి, జరామరణనిరోధం నప్పజానన్తి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి; జాతిం...పే.... భవం... ఉపాదానం... తణ్హం... వేదనం... ఫస్సం... సళాయతనం... నామరూపం... విఞ్ఞాణం... సఙ్ఖారే

నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారసముదయం నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధం నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి , న మే తే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా; న చ పన తే ఆయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థం వా బ్రహ్మఞ్ఞత్థం [బ్రాహ్మఞ్ఞత్థం (స్యా. కం.) మోగ్గల్లానబ్యాకరణం ఓలోకేతబ్బం] వా దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి.

"యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా జరామరణం పజానన్తి, జరామరణసముదయం పజానన్తి, జరామరణనిరోధం పజానన్తి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి; జాతిం...పే.... భవం... ఉపాదానం... తణ్హం... వేదనం... ఫస్సం... సళాయతనం... నామరూపం... విఞ్ఞాణం... సఙ్ఖారే పజానన్తి, సఙ్ఖారసముదయం పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధం పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి, తే ఖో మే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు చేవ సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు చ బ్రాహ్మణసమ్మతా; తే చ పనాయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థఞ్చ బ్రహ్మఞ్ఞత్థఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ"తి. తతియం.

౪. దుతియసమణబ్రాహ్మణసుత్తం

౧౪. సావత్థియం విహరతి...పే.... "యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమే ధమ్మే నప్పజానన్తి, ఇమేసం ధమ్మానం సముదయం నప్పజానన్తి, ఇమేసం ధమ్మానం నిరోధం నప్పజానన్తి, ఇమేసం ధమ్మానం నిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి, కతమే ధమ్మే నప్పజానన్తి, కతమేసం ధమ్మానం సముదయం నప్పజానన్తి, కతమేసం ధమ్మానం నిరోధం నప్పజానన్తి, కతమేసం ధమ్మానం నిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి"?

"జరామరణం నప్పజానన్తి, జరామరణసముదయం నప్పజానన్తి, జరామరణనిరోధం నప్పజానన్తి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి; జాతిం...పే.... భవం... ఉపాదానం... తణ్హం... వేదనం... ఫస్సం... సళాయతనం... నామరూపం... విఞ్ఞాణం... సఙ్ఖారే నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారసముదయం నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధం నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి. ఇమే ధమ్మే నప్పజానన్తి, ఇమేసం ధమ్మానం సముదయం నప్పజానన్తి, ఇమేసం ధమ్మానం నిరోధం నప్పజానన్తి, ఇమేసం ధమ్మానం నిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి. న మే తే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా, న చ పన తే ఆయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థం వా బ్రహ్మఞ్ఞత్థం వా దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి.

"యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమే ధమ్మే పజానన్తి, ఇమేసం ధమ్మానం సముదయం పజానన్తి, ఇమేసం ధమ్మానం నిరోధం పజానన్తి, ఇమేసం ధమ్మానం నిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి, కతమే ధమ్మే పజానన్తి, కతమేసం ధమ్మానం సముదయం పజానన్తి, కతమేసం ధమ్మానం నిరోధం పజానన్తి, కతమేసం ధమ్మానం నిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి?

"జరామరణం పజానన్తి, జరామరణసముదయం పజానన్తి, జరామరణనిరోధం పజానన్తి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి; జాతిం...పే.... భవం... ఉపాదానం... తణ్హం... వేదనం... ఫస్సం... సళాయతనం... నామరూపం... విఞ్ఞాణం... సఙ్ఖారే పజానన్తి, సఙ్ఖారసముదయం పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధం పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం

పజానన్తి. ఇమే ధమ్మే పజానన్తి , ఇమేసం ధమ్మానం సముదయం పజానన్తి, ఇమేసం ధమ్మానం నిరోధం పజానన్తి, ఇమేసం ధమ్మానం నిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి. తే ఖో మే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు చేవ సమణసమ్మతా, బ్రాహ్మణేసు చ బ్రాహ్మణసమ్మతా. తే చ పనాయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థఞ్చ బ్రహ్మఞ్ఞత్థఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ"తి. చతుత్థం.

౫. కచ్చానగోత్తసుత్తం

౧౫. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మా కచ్చానగోత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా కచ్చానగోత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'సమ్మాదిట్ఠి సమ్మాదిట్ఠీ'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, సమ్మాదిట్ఠి హోతీ"తి?

"ద్వయనిస్సితో ఖ్వాయం, కచ్చాన, లోకో యేభుయ్యేన – అత్థితఞ్చేవ నత్థితఞ్చ. లోకసముదయం ఖో, కచ్చాన, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో యా లోకే నత్థితా సా న హోతి. లోకనిరోధం ఖో, కచ్చాన, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో యా లోకే అత్థితా సా న హోతి. ఉపయుపాదానాభినివేసవినిబన్ధో [ఉపాయుపాదానాభినివేసవినిబన్ధో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఖ్వాయం, కచ్చాన, లోకో యేభుయ్యేన. తఞ్చాయం ఉపయుపాదానం చేతసో అధిట్ఠానం అభినివేసానుసయం న ఉపేతి న ఉపాదియతి నాధిట్ఠాతి – 'అత్తా మే'తి. 'దుక్ఖమేవ ఉప్పజ్జమానం ఉప్పజ్జతి, దుక్ఖం నిరుజ్ఝమానం నిరుజ్ఝతీ'తి న కఙ్ఖతి న విచికిచ్ఛతి అపరపచ్చయా ఞాణమేవస్స ఏత్థ హోతి. ఏత్తావతా ఖో, కచ్చాన, సమ్మాదిట్ఠి హోతి.

"'సబ్బం అత్థీ'తి ఖో, కచ్చాన, అయమేకో అన్తో. 'సబ్బం నత్థీ'తి అయం దుతియో అన్తో. ఏతే తే, కచ్చాన, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – 'అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో... పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ'"తి. పఞ్చమం.

౬. ధమ్మకథికసుత్తం

౧౬. సావత్థియం ...పే.... అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "'ధమ్మకథికో ధమ్మకథికో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, ధమ్మకథికో హోతీ"తి?

"జరామరణస్స చే భిక్ఖు నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ధమ్మం దేసేతి, 'ధమ్మకథికో భిక్ఖూ'తి అలం వచనాయ. జరామరణస్స చే భిక్ఖు నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి, 'ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో భిక్ఖూ'తి అలం వచనాయ. జరామరణస్స చే భిక్ఖు నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదావిముత్తో హోతి, 'దిట్ఠధమ్మనిబ్బానప్పత్తో భిక్ఖూ'తి అలం వచనాయ.

“జాతియా చే భిక్ఖు…పే॰… భవస్స చే భిక్ఖు… ఉపాదానస్స చే భిక్ఖు… తణ్హాయ చే భిక్ఖు… వేదనాయ చే భిక్ఖు… ఫస్సస్స చే భిక్ఖు… సళాయతనస్స చే భిక్ఖు… నామరూపస్స చే భిక్ఖు… విఞ్ఞాణస్స చే భిక్ఖు… సఙ్ఖారానం చే భిక్ఖు… అవిజ్జాయ చే భిక్ఖు నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ధమ్మం దేసేతి, ‘ధమ్మకథికో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. అవిజ్జాయ చే భిక్ఖు నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి, ‘ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. అవిజ్జాయ చే భిక్ఖు నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదావిముత్తో హోతి, ‘దిట్ఠధమ్మనిబ్బానప్పత్తో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి.

౭. అచేలకస్సపసుత్తం

౧౭. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ రాజగహం పిణ్డాయ పావిసి. అద్దసా ఖో అచేలో కస్సపో భగవన్తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో అచేలో కస్సపో భగవన్తం ఏతదవోచ – “పుచ్ఛేయ్యామ మయం భవన్తం గోతమం కఞ్చిదేవ [కిఞ్చిదేవ (క॰)] దేసం, సచే నో భవం గోతమో ఓకాసం కరోతి పఞ్హస్స వేయ్యాకరణాయా”తి.

“అకాలో ఖో తావ, కస్సప, పఞ్హస్స; అన్తరఘరం పవిట్ఠమ్హా”తి. దుతియమ్పి ఖో అచేలో కస్సపో భగవన్తం ఏతదవోచ “పుచ్ఛేయ్యామ మయం భవన్తం గోతమం కఞ్చిదేవ దేసం, సచే నో భవం గోతమో ఓకాసం కరోతి పఞ్హస్స వేయ్యాకరణాయా”తి. “అకాలో ఖో తావ, కస్సప, పఞ్హస్స; అన్తరఘరం పవిట్ఠమ్హా”తి. తతియమ్పి ఖో అచేలో కస్సపో… పే॰… అన్తరఘరం పవిట్ఠమ్హాతి. ఏవం వుత్తే, అచేలో కస్సపో భగవన్తం ఏతదవోచ – “న ఖో పన మయం భవన్తం గోతమం బహుదేవ పుచ్ఛితుకామా”తి. “పుచ్ఛ, కస్సప, యదాకఙ్ఖసీ”తి.

“కిం ను ఖో, భో గోతమ, ‘సయంకతం దుక్ఖ’న్తి? ‘మా హేవం, కస్సపా’తి భగవా అవోచ. ‘కిం పన, భో గోతమ, పరంకతం దుక్ఖ’న్తి? ‘మా హేవం, కస్సపా’తి భగవా అవోచ. ‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ దుక్ఖ’న్తి? ‘మా హేవం, కస్సపా’తి భగవా అవోచ. ‘కిం పన భో గోతమ, అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖ’న్తి? ‘మా హేవం, కస్సపా’తి భగవా అవోచ. ‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, నత్థి దుక్ఖ’న్తి? ‘న ఖో, కస్సప, నత్థి దుక్ఖం. అత్థి ఖో, కస్సప, దుక్ఖ’న్తి. ‘తేన హి భవం గోతమో దుక్ఖం న జానాతి, న పస్సతీ’తి. ‘న ఖ్వాహం, కస్సప, దుక్ఖం న జానామి, న పస్సామి. జానామి ఖ్వాహం, కస్సప, దుక్ఖం; పస్సామి ఖ్వాహం, కస్సప, దుక్ఖ’”న్తి.

“కి ను ఖో, భో గోతమ, ‘సయంకతం దుక్ఖ’న్తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘మా హేవం, కస్సపా’తి వదేసి. ‘కిం పన, భో గోతమ, పరంకతం దుక్ఖ’న్తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘మా హేవం, కస్సపా’తి వదేసి. ‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ దుక్ఖ’న్తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘మా హేవం, కస్సపా’తి వదేసి. ‘కిం పన, భో గోతమ, అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖ’న్తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘మా హేవం, కస్సపా’తి వదేసి. ‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, నత్థి దుక్ఖ’న్తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘న ఖో, కస్సప, నత్థి దుక్ఖం , అత్థి ఖో, కస్సప, దుక్ఖ’న్తి వదేసి. ‘తేన హి భవం గోతమో దుక్ఖం న జానాతి న పస్సతీ’తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘న ఖ్వాహం, కస్సప, దుక్ఖం న జానామి న పస్సామి. జానామి ఖ్వాహం, కస్సప, దుక్ఖం;

పస్సామి ఖ్వాహం, కస్సప, దుక్ఖ’న్తి వదేసి. ఆచిక్ఖతు చ [అయం చకారో సీ. పోత్థకే నత్థి] మే, భన్తే, భగవా దుక్ఖం. దేసేతు చ [అయం చకారో సీ. పోత్థకే నత్థి] మే, భన్తే, భగవా దుక్ఖ”న్తి.

“‘సో కరోతి సో పటిసంవేదయతీ’తి [పటిసంవేదియతీతి (సీ. పీ. క.)] ఖో, కస్సప, ఆదితో సతో ‘సయంకతం దుక్ఖ’న్తి ఇతి వదం సస్సతం ఏతం పరేతి. ‘అఞ్ఞో కరోతి అఞ్ఞో పటిసంవేదయతీ’తి ఖో, కస్సప, వేదనాభితున్నస్స సతో ‘పరంకతం దుక్ఖ’న్తి ఇతి వదం ఉచ్ఛేదం ఏతం పరేతి. ఏతే తే, కస్సప, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – ‘అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ’”తి.

ఏవం వుత్తే, అచేలో కస్సపో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అభిక్కన్తం, భన్తే, అభిక్కన్తం, భన్తే! సేయ్యథాపి, భన్తే, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య...పే.... చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీతి; ఏవమేవం భగవతా అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం, భన్తే, భగవన్తం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. లభేయ్యాహం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యం ఉపసమ్పద”న్తి.

“యో ఖో, కస్సప, అఞ్ఞతిత్థియపుబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ఆకఙ్ఖతి పబ్బజ్జం, ఆకఙ్ఖతి ఉపసమ్పదం, సో చత్తారో మాసే పరివసతి. చతున్నం మాసానం అచ్చయేన [అచ్చయేన పరివుట్ఠపరివాసం (స్యా. కం. పీ. క.)] (పరివుత్థపరివాసం) ఆరద్ధచిత్తా భిక్ఖూ [భిక్ఖూ ఆకఙ్ఖమానా (స్యా. కం. పీ. క.)] పబ్బాజేన్తి ఉపసమ్పాదేన్తి భిక్ఖుభావాయ. అపి చ మయా పుగ్గలవేమత్తతా విదితా”తి.

“సచే , భన్తే, అఞ్ఞతిత్థియపుబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ఆకఙ్ఖతి పబ్బజ్జం, ఆకఙ్ఖతి ఉపసమ్పదం, చత్తారో మాసే పరివసతి. చతున్నం మాసానం అచ్చయేన [అచ్చయేన పరివుట్ఠపరివాసం (స్యా. కం. పీ. క.)] (పరివుత్థపరివాసం) ఆరద్ధచిత్తా భిక్ఖూ [భిక్ఖూ ఆకఙ్ఖమానా (స్యా. కం. పీ. క.)] పబ్బాజేన్తి ఉపసమ్పాదేన్తి భిక్ఖుభావాయ. అహం చత్తారి వస్సాని పరివసిస్సామి , చతున్నం వస్సానం అచ్చయేన [అచ్చయేన పరివుట్ఠపరివాసం (స్యా. కం. పీ. క.)] (పరివుత్థపరివాసం) ఆరద్ధచిత్తా భిక్ఖూ పబ్బాజేన్తు ఉపసమ్పాదేన్తు భిక్ఖుభావాయా”తి.

అలత్థ ఖో అచేలో కస్సపో భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, అలత్థ ఉపసమ్పదం. అచిరూపసమ్పన్నో చ పనాయస్మా కస్సపో ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. “ఖీణా జాతి వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా”తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో చ పనాయస్మా కస్సపో అరహతం అహోసీతి. సత్తమం.

౮. తిమ్బరుకసుత్తం

౧౮. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో తిమ్బరుకో పరిబ్బాజకో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో తిమ్బరుకో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ –

‘‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, సయంకతం సుఖదుక్ఖ’న్తి? ‘మా హేవం, తిమ్బరుకా’తి భగవా అవోచ. ‘కిం పన, భో గోతమ, పరంకతం సుఖదుక్ఖ’న్తి? ‘మా హేవం, తిమ్బరుకా’తి భగవా అవోచ. ‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ సుఖదుక్ఖ’న్తి? ‘మా హేవం, తిమ్బరుకా’తి భగవా అవోచ. ‘కిం పన, భో గోతమ, అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖ’న్తి? ‘మా హేవం, తిమ్బరుకా’తి భగవా అవోచ . ‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, నత్థి సుఖదుక్ఖ’న్తి? ‘న ఖో, తిమ్బరుక, నత్థి సుఖదుక్ఖం; అత్థి ఖో, తిమ్బరుక, సుఖదుక్ఖ’న్తి. ‘తేన హి భవం గోతమో సుఖదుక్ఖం న జానాతి, న పస్సతీ’తి? ‘న ఖ్వాహం, తిమ్బరుక, సుఖదుక్ఖం న జానామి, న పస్సామి. జానామి ఖ్వాహం, తిమ్బరుక, సుఖదుక్ఖం; పస్సామి ఖ్వాహం, తిమ్బరుక, సుఖదుక్ఖ’’’న్తి.

‘‘‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, సయంకతం సుఖదుక్ఖ’న్తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘మా హేవం, తిమ్బరుకా’తి వదేసి. ‘కిం పన, భో గోతమ, పరంకతం సుఖదుక్ఖ’న్తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘మా హేవం, తిమ్బరుకా’తి వదేసి. ‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ సుఖదుక్ఖ’న్తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘మా హేవం, తిమ్బరుకా’తి వదేసి. ‘కిం పన, భో గోతమ, అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖ’న్తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘మా హేవం, తిమ్బరుకా’తి వదేసి. ‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, నత్థి సుఖదుక్ఖ’న్తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘న ఖో, తిమ్బరుక, నత్థి సుఖదుక్ఖం; అత్థి ఖో, తిమ్బరుక, సుఖదుక్ఖ’న్తి వదేసి. ‘తేన హి భవం గోతమో సుఖదుక్ఖం న జానాతి, న పస్సతీ’తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘న ఖ్వాహం, తిమ్బరుక, సుఖదుక్ఖం న జానామి, న పస్సామి. జానామి ఖ్వాహం, తిమ్బరుక, సుఖదుక్ఖం; పస్సామి ఖ్వాహం, తిమ్బరుక, సుఖదుక్ఖ’న్తి వదేసి. ఆచిక్ఖతు చ మే భవం గోతమో సుఖదుక్ఖం. దేసేతు చ మే భవం గోతమో సుఖదుక్ఖ’’న్తి.

‘‘‘సా వేదనా, సో వేదయతీ’తి ఖో, తిమ్బరుక, ఆదితో సతో ‘సయంకతం సుఖదుక్ఖ’న్తి ఏవమ్పాహం న వదామి. ‘అఞ్ఞా వేదనా, అఞ్ఞో వేదయతీ’తి ఖో, తిమ్బరుక, వేదనాభితున్నస్స సతో ‘పరంకతం సుఖదుక్ఖ’న్తి ఏవమ్పాహం న వదామి. ఏతే తే, తిమ్బరుక, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – ‘అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ’’’తి.

ఏవం వుత్తే, తిమ్బరుకో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘అభిక్కన్తం, భో గోతమ...పే.... ఏసాహం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత’’న్తి. అట్ఠమం.

౯. బాలపణ్డితసుత్తం

౧౯. సావత్థియం విహరతి...పే.... ‘‘అవిజ్జానీవరణస్స, భిక్ఖవే, బాలస్స తణ్హాయ సమ్పయుత్తస్స ఏవమయం కాయో సముదాగతో. ఇతి అయఞ్చేవ కాయో బహిద్ధా చ నామరూపం, ఇత్థేతం ద్వయం , ద్వయం పటిచ్చ ఫస్సో

సళేవాయతనాని [సళాయతనాని (క.)], యేహి ఫుట్ఠో బాలో సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదయతి ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేన".

"అవిజ్జానీవరణస్స, భిక్ఖవే, పణ్డితస్స తణ్హాయ సమ్పయుత్తస్స ఏవమయం కాయో సముదాగతో. ఇతి అయఞ్చేవ కాయో బహిద్ధా చ నామరూపం, ఇత్థేతం ద్వయం, ద్వయం పటిచ్చ ఫస్సో సళేవాయతనాని, యేహి ఫుట్ఠో పణ్డితో సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదయతి ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేన".

"తత్ర , భిక్ఖవే, కో విసేసో కో అధిప్పయాసో [అధిప్పాయో (సీ. పీ. క.), అధిప్పాయసో (స్యా. కం.) అధి + ప + యసు + ణ + సీ = అధిప్పయాసో] కిం నానాకరణం పణ్డితస్స బాలేనా"తి? "భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా, భగవంనేత్తికా, భగవంపటిసరణా. సాధు వత, భన్తే, భగవన్తంయేవ పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ"తి.

"తేన హి, భిక్ఖవే, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ, భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"యాయ చ, భిక్ఖవే, అవిజ్జాయ నివుతస్స బాలస్స యాయ చ తణ్హాయ సమ్పయుత్తస్స అయం కాయో సముదాగతో, సా చేవ అవిజ్జా బాలస్స అప్పహీనా సా చ తణ్హా అపరిక్ఖీణా. తం కిస్స హేతు? న, భిక్ఖవే, బాలో అచరి బ్రహ్మచరియం సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. తస్మా బాలో కాయస్స భేదా కాయూపగో హోతి, సో కాయూపగో సమానో న పరిముచ్చతి జాతియా జరామరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి. న పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మాతి వదామి.

"యాయ చ, భిక్ఖవే, అవిజ్జాయ నివుతస్స పణ్డితస్స యాయ చ తణ్హాయ సమ్పయుత్తస్స అయం కాయో సముదాగతో, సా చేవ అవిజ్జా పణ్డితస్స పహీనా, సా చ తణ్హా పరిక్ఖీణా. తం కిస్స హేతు? అచరి, భిక్ఖవే, పణ్డితో బ్రహ్మచరియం సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. తస్మా పణ్డితో కాయస్స భేదా న కాయూపగో హోతి. సో అకాయూపగో సమానో పరిముచ్చతి జాతియా జరామరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి. పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మాతి వదామి. అయం ఖో , భిక్ఖవే, విసేసో , అయం అధిప్పయాసో, ఇదం నానాకరణం పణ్డితస్స బాలేన యదిదం బ్రహ్మచరియవాసో"తి. నవమం.

౧౦. పచ్చయసుత్తం

౨౦. సావత్థియం విహరతి...పే.... "పటిచ్చసముప్పాదఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి పటిచ్చసముప్పన్నే చ ధమ్మే. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ, భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"కతమో చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చసముప్పాదో? జాతిపచ్చయా, భిక్ఖవే, జరామరణం. ఉప్పాదా వా తథాగతానం అనుప్పాదా వా తథాగతానం, ఠితావ సా ధాతు ధమ్మట్ఠితతా ధమ్మనియామతా ఇదప్పచ్చయతా. తం తథాగతో అభిసమ్బుజ్ఝతి అభిసమేతి. అభిసమ్బుజ్ఝిత్వా అభిసమేత్వా ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞాపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి. 'పస్సథా'తి చాహ – 'జాతిపచ్చయా, భిక్ఖవే, జరామరణం'".

“భవపచ్చయా, భిక్ఖవే, జాతి…పే॰… ఉపాదానపచ్చయా, భిక్ఖవే, భవో… తణ్హాపచ్చయా, భిక్ఖవే, ఉపాదానం… వేదనాపచ్చయా, భిక్ఖవే, తణ్హా… ఫస్సపచ్చయా, భిక్ఖవే, వేదనా… సళాయతనపచ్చయా, భిక్ఖవే, ఫస్సో… నామరూపపచ్చయా, భిక్ఖవే, సళాయతనం… విఞ్ఞాణపచ్చయా, భిక్ఖవే, నామరూపం… సఙ్ఖారపచ్చయా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం… అవిజ్జాపచ్చయా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా ఉప్పాదా వా తథాగతానం అనుప్పాదా వా తథాగతానం, ఠితావ సా ధాతు ధమ్మట్ఠితతా ధమ్మనియామతా ఇదప్పచ్చయతా. తం తథాగతో అభిసమ్బుజ్ఝతి అభిసమేతి . అభిసమ్బుజ్ఝిత్వా అభిసమేత్వా ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞాపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి. ‘పస్సథా’తి చాహ ‘అవిజ్జాపచ్చయా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా’. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, యా తత్ర తథతా అవితథతా అనఞ్ఞథతా ఇదప్పచ్చయతా – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పటిచ్చసముప్పాదో.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చసముప్పన్నా ధమ్మా? జరామరణం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం ఖయధమ్మం వయధమ్మం విరాగధమ్మం నిరోధధమ్మం. జాతి, భిక్ఖవే, అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా ఖయధమ్మా వయధమ్మా విరాగధమ్మా నిరోధధమ్మా. భవో, భిక్ఖవే, అనిచ్చో సఙ్ఖతో పటిచ్చసముప్పన్నో ఖయధమ్మో వయధమ్మో విరాగధమ్మో నిరోధధమ్మో. ఉపాదానం భిక్ఖవే…పే॰… తణ్హా, భిక్ఖవే… వేదనా, భిక్ఖవే… ఫస్సో, భిక్ఖవే… సళాయతనం, భిక్ఖవే… నామరూపం, భిక్ఖవే… విఞ్ఞాణం , భిక్ఖవే… సఙ్ఖారా, భిక్ఖవే… అవిజ్జా, భిక్ఖవే, అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా ఖయధమ్మా వయధమ్మా విరాగధమ్మా నిరోధధమ్మా. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, పటిచ్చసముప్పన్నా ధమ్మా.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ‘అయఞ్చ పటిచ్చసముప్పాదో, ఇమే చ పటిచ్చసముప్పన్నా ధమ్మా’ యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి, సో వత పుబ్బన్తం వా పటిధావిస్సతి – ‘అహోసిం ను ఖో అహం [ను ఖ్వాహం (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰)] అతీతమద్ధానం, నను ఖో అహోసిం అతీతమద్ధానం, కిం ను ఖో అహోసిం అతీతమద్ధానం, కథం ను ఖో అహోసిం అతీతమద్ధానం, కిం హుత్వా కిం అహోసిం ను ఖో అహం అతీతమద్ధాన’న్తి; అపరన్తం వా ఉపధావిస్సతి [అపధావిస్సతి (క॰)] – ‘భవిస్సామి ను ఖో అహం అనాగతమద్ధానం, నను ఖో భవిస్సామి అనాగతమద్ధానం , కిం ను ఖో భవిస్సామి అనాగతమద్ధానం, కథం ను ఖో భవిస్సామి అనాగతమద్ధానం, కిం హుత్వా కిం భవిస్సామి ను ఖో అహం అనాగతమద్ధాన’న్తి; ఏతరహి వా పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం అజ్ఝత్తం కథంకథీ భవిస్సతి – ‘అహం ను ఖోస్మి, నో ను ఖోస్మి, కిం ను ఖోస్మి, కథం ను ఖోస్మి, అయం ను ఖో సత్తో కుతో ఆగతో, సో కుహిం గమిస్సతీ’తి – నేతం ఠానం విజ్జతి. తం కిస్స హేతు? తథాహి, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స అయఞ్చ పటిచ్చసముప్పాదో ఇమే చ పటిచ్చసముప్పన్నా ధమ్మా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా”తి. దసమం.

ఆహారవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

ఆహారం ఫగ్గునో చేవ, ద్వే చ సమణబ్రాహ్మణా;
కచ్చానగోత్తో ధమ్మకథికం, అచేలం తిమ్బరుకేన చ;
బాలపణ్డితతో చేవ, దసమో పచ్చయేన చాతి.

3. దసబలవగ్గో

౧. దసబలసుత్తం

౨౧. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దసబలసమన్నాగతో, భిక్ఖవే, తథాగతో చతూహి చ వేసారజ్జేహి సమన్నాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి – ఇతి రూపం ఇతి రూపస్స సముదయో ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో, ఇతి వేదనా ఇతి వేదనాయ సముదయో ఇతి వేదనాయ అత్థఙ్గమో, ఇతి సఞ్ఞా ఇతి సఞ్ఞాయ సముదయో ఇతి సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో, ఇతి సఙ్ఖారా ఇతి సఙ్ఖారానం సముదయో ఇతి సఙ్ఖారానం అత్థఙ్గమో, ఇతి విఞ్ఞాణం ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో. ఇతి ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి, ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతి. ఇమస్మిం అసతి ఇదం న హోతి, ఇమస్స నిరోధా ఇదం నిరుజ్ఝతి. యదిదం అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ”తి. పఠమం.

౨. దుతియదసబలసుత్తం

౨౨. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దసబలసమన్నాగతో, భిక్ఖవే, తథాగతో చతూహి చ వేసారజ్జేహి సమన్నాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేత్తి – ‘ఇతి రూపం ఇతి రూపస్స సముదయో ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో, ఇతి వేదనా ఇతి వేదనాయ సముదయో ఇతి వేదనాయ అత్థఙ్గమో, ఇతి సఞ్ఞా ఇతి సఞ్ఞాయ సముదయో ఇతి సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో, ఇతి సఙ్ఖారా ఇతి సఙ్ఖారానం సముదయో ఇతి సఙ్ఖారానం అత్థఙ్గమో, ఇతి విఞ్ఞాణం ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో. ఇతి ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి, ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతి; ఇమస్మిం అసతి ఇదం న హోతి ఇమస్స నిరోధా ఇదం నిరుజ్ఝతి. యదిదం అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి’”.

“ఏవం స్వాక్ఖాతో, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో ఉత్తానో వివటో పకాసితో ఛిన్నపిలోతికో. ఏవం స్వాక్ఖాతే ఖో, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మే ఉత్తానే వివటే పకాసితే ఛిన్నపిలోతికే అలమేవ సద్ధాపబ్బజితేన కులపుత్తేన వీరియం ఆరభితుం – ‘కామం తచో చ న్హారు [నహారు (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] చ అట్ఠి చ అవసిస్సతు, సరీరే ఉపసుస్సతు [అవసుస్సతు మ॰ ని॰ ౨.౧౮౪] మంసలోహితం. యం తం పురిసథామేన పురిసవీరియేన పురిసపరక్కమేన పత్తబ్బం, న తం అపాపుణిత్వా వీరియస్స సణ్ఠానం భవిస్సతీ’’’తి.

“దుక్ఖం , భిక్ఖవే, కుసీతో విహరతి వోకిణ్ణో పాపకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి, మహన్తఞ్చ సదత్థం పరిహాపేతి. ఆరద్ధవీరియో చ ఖో, భిక్ఖవే, సుఖం విహరతి పవివిత్తో పాపకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి, మహన్తఞ్చ సదత్థం పరిపూరేతి. న, భిక్ఖవే, హీనేన అగ్గస్స పత్తి హోతి. అగ్గేన చ ఖో, భిక్ఖవే, అగ్గస్స పత్తి హోతి. మణ్డపేయ్యమిదం, భిక్ఖవే, బ్రహ్మచరియం, సత్థా సమ్ముఖీభూతో. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, వీరియం ఆరభథ అప్పత్తస్స పత్తియా, అనధిగతస్స అధిగమాయ, అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. ‘ఏవం నో అయం అమ్హాకం పబ్బజ్జా అవఞ్ఝా భవిస్సతి సఫలా సఉద్రయా. యేసఞ్చ [యేసం (సీ॰ స్యా॰ కం॰), యేసం హి (పీ॰ క॰)] మయం పరిభుఞ్జామ చీవర-పిణ్డపాతసేనాసన-గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం తేసం తే కారా

అప్పేసు మహప్ఫలా భవిస్సన్తి మహానిసంసా’తి – ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బం. అత్తత్థం వా హి, భిక్ఖవే, సమ్పస్సమానేన అలమేవ అప్పమాదేన సమ్పాదేతుం; పరత్థం వా హి, భిక్ఖవే, సమ్పస్సమానేన అలమేవ అప్పమాదేన సమ్పాదేతుం; ఉభయత్థం వా హి, భిక్ఖవే, సమ్పస్సమానేన అలమేవ అప్పమాదేన సమ్పాదేతు”న్తి. దుతియం.

౩. ఉపనిససుత్తం

౨౩. సావత్థియం విహరతి...పే.... “జానతో అహం, భిక్ఖవే, పస్సతో ఆసవానం ఖయం వదామి, నో అజానతో నో అపస్సతో. కిఞ్చ, భిక్ఖవే, జానతో కిం పస్సతో ఆసవానం ఖయో హోతి ? ఇతి రూపం ఇతి రూపస్స సముదయో ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో, ఇతి వేదనా...పే.... ఇతి సఞ్ఞా... ఇతి సఙ్ఖారా... ఇతి విఞ్ఞాణం ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, జానతో ఏవం పస్సతో ఆసవానం ఖయో హోతి”.

“యమ్పిస్స తం, భిక్ఖవే, ఖయస్మిం ఖయేఞ్ఞాణం, తమ్పి సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, ఖయేఞాణస్స ఉపనిసా? ‘విముత్తీ’తిస్స వచనీయం. విముత్తిమ్పాహం [విముత్తిమ్పహం (సీ. స్యా. కం.)], భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, విముత్తియా ఉపనిసా? ‘విరాగో’తిస్స వచనీయం. విరాగమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, విరాగస్స ఉపనిసా? ‘నిబ్బిదా’తిస్స వచనీయం. నిబ్బిదమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, నిబ్బిదాయ ఉపనిసా? ‘యథాభూతఞాణదస్సన’న్తిస్స వచనీయం. యథాభూతఞాణదస్సనమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, యథాభూతఞాణదస్సనస్స ఉపనిసా? ‘సమాధీ’తిస్స వచనీయం. సమాధిమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం.

“కా చ, భిక్ఖవే, సమాధిస్స ఉపనిసా? ‘సుఖ’న్తిస్స వచనీయం. సుఖమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, సుఖస్స ఉపనిసా? ‘పస్సద్ధీ’తిస్స వచనీయం. పస్సద్ధిమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, పస్సద్ధియా ఉపనిసా? ‘పీతీ’తిస్స వచనీయం. పీతిమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, పీతియా ఉపనిసా? ‘పామొజ్జ’న్తిస్స వచనీయం. పామొజ్జమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, పామొజ్జస్స ఉపనిసా? ‘సద్ధా’తిస్స వచనీయం. సద్ధమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం.

“కా చ, భిక్ఖవే, సద్ధాయ ఉపనిసా? ‘దుక్ఖ’న్తిస్స వచనీయం. దుక్ఖమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స ఉపనిసా? ‘జాతీ’తిస్స వచనీయం. జాతిమ్పాహం , భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, జాతియా ఉపనిసా? ‘భవో’తిస్స వచనీయం. భవమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి , నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, భవస్స ఉపనిసా? ‘ఉపాదాన’న్తిస్స వచనీయం. ఉపాదానమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం. కా చ, భిక్ఖవే, ఉపాదానస్స ఉపనిసా? ‘తణ్హా’తిస్స వచనీయం. తణ్హమ్పాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసం వదామి, నో అనుపనిసం.

“కా చ, భిక్ఖవే, తణ్హాయ ఉపనిసా? ‘వేదనా’తిస్స వచనీయం…పే.… ‘ఫస్సో’తిస్స వచనీయం… ‘సళాయతన’న్తిస్స వచనీయం… ‘నామరూప’న్తిస్స వచనీయం… ‘విఞ్ఞాణ’న్తిస్స వచనీయం… ‘సఙ్ఖారా’తిస్స వచనీయం. సఙ్ఖారేపాహం, భిక్ఖవే, సఉపనిసే వదామి, నో అనుపనిసే. కా చ, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారానం ఉపనిసా? ‘అవిజ్జా’తిస్స వచనీయం.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, అవిజ్జూపనిసా సఙ్ఖారా, సఙ్ఖారూపనిసం విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణూపనిసం నామరూపం, నామరూపూపనిసం సళాయతనం, సళాయతనూపనిసో ఫస్సో, ఫస్సూపనిసా వేదనా, వేదనూపనిసా తణ్హా, తణ్హూపనిసం ఉపాదానం, ఉపాదానూపనిసో భవో, భవూపనిసా జాతి, జాతూపనిసం దుక్ఖం, దుక్ఖూపనిసా సద్ధా, సద్ధూపనిసం పామోజ్జం, పామోజ్జూపనిసా పీతి, పీతూపనిసా పస్సద్ధి, పస్సద్ధూపనిసం సుఖం, సుఖూపనిసో సమాధి, సమాధూపనిసం యథాభూతఞాణదస్సనం, యథాభూతఞాణదస్సనూపనిసా నిబ్బిదా, నిబ్బిదూపనిసో విరాగో, విరాగూపనిసా విముత్తి, విముత్తూపనిసం ఖయేఞాణం.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉపరిపబ్బతే థుల్లఫుసితకే దేవే వస్సన్తే తం ఉదకం యథానిన్నం పవత్తమానం పబ్బతకన్దరపదరసాఖా పరిపూరేతి. పబ్బతకన్దరపదరసాఖాపరిపూరా కుసోబ్భే [కుస్సుబ్భే (సీ. స్యా. కం.), కుసుబ్భే (పీ.) ఞ్వాది ౧౫౫ సుత్తం ఓలోకేతబ్బం] పరిపూరేన్తి. కుసోబ్భా పరిపూరా మహాసోబ్భే పరిపూరేన్తి. మహాసోబ్భా పరిపూరా కున్నదియో పరిపూరేన్తి. కున్నదియో పరిపూరా మహానదియో పరిపూరేన్తి. మహానదియో పరిపూరా మహాసముద్దం పరిపూరేన్తి.

“ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అవిజ్జూపనిసా సఙ్ఖారా, సఙ్ఖారూపనిసం విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణూపనిసం నామరూపం, నామరూపూపనిసం సళాయతనం, సళాయతనూపనిసో ఫస్సో, ఫస్సూపనిసా వేదనా, వేదనూపనిసా తణ్హా, తణ్హూపనిసం ఉపాదానం, ఉపాదానూపనిసో భవో, భవూపనిసా జాతి, జాతూపనిసం దుక్ఖం, దుక్ఖూపనిసా సద్ధా, సద్ధూపనిసం పామోజ్జం, పామోజ్జూపనిసా పీతి, పీతూపనిసా పస్సద్ధి, పస్సద్ధూపనిసం సుఖం, సుఖూపనిసో సమాధి, సమాధూపనిసం యథాభూతఞాణదస్సనం, యథాభూతఞాణదస్సనూపనిసా నిబ్బిదా, నిబ్బిదూపనిసో విరాగో, విరాగూపనిసా విముత్తి, విముత్తూపనిసం ఖయేఞాణ”న్తి. తతియం.

౪. అఞ్ఞతిత్థియసుత్తం

౨౪. రాజగహే విహరతి వేళువనే. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ రాజగహం పిణ్డాయ పావిసి. అథ ఖో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స ఏతదహోసి – “అతిప్పగో ఖో తావ రాజగహే పిణ్డాయ చరితుం. యంనూనాహం యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమేయ్య”న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తేహి అఞ్ఞతిత్థియేహి పరిబ్బాజకేహి సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏతదవోచుం –

“సన్తావుసో, సారిపుత్త, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తి పనావుసో సారిపుత్త, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా పరంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తావుసో సారిపుత్త, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా

సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తి పనావుసో సారిపుత్త, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. ఇధ, పనావుసో సారిపుత్త, సమణో గోతమో కింవాదీ కిమక్ఖాయీ? కథం బ్యాకరమానా చ మయం వుత్తవాదినో చేవ సమణస్స గోతమస్స అస్సామ, న చ సమణం గోతమం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్యామ, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్యామ, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానుపాతో [వాదానువాదో (క॰) దీ॰ ని॰ ౧.౩౮౧] గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్యా"తి?

"పటిచ్చసముప్పన్నం ఖో, ఆవుసో, దుక్ఖం వుత్తం భగవతా. కిం పటిచ్చ? ఫస్సం పటిచ్చ. ఇతి వదం వుత్తవాదీ చేవ భగవతో అస్స, న చ భగవన్తం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్య, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్య, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానుపాతో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్య.

"తత్రావుసో, యే తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి తదపి ఫస్సపచ్చయా. యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా పరంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి తదపి ఫస్సపచ్చయా. యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి తదపి ఫస్సపచ్చయా. యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి తదపి ఫస్సపచ్చయా.

"తత్రావుసో, యే తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా పరంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతీ"తి.

అస్సోసి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స తేహి అఞ్ఞతిత్థియేహి పరిబ్బాజకేహి సద్ధిం ఇమం కథాసల్లాపం. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో రాజగహే పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యావతకో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స తేహి అఞ్ఞతిత్థియేహి పరిబ్బాజకేహి సద్ధిం అహోసి కథాసల్లాపో తం సబ్బం భగవతో ఆరోచేసి.

"సాధు సాధు, ఆనన్ద, యథా తం సారిపుత్తో సమ్మా బ్యాకరమానో బ్యాకరేయ్య. పటిచ్చసముప్పన్నం ఖో, ఆనన్ద, దుక్ఖం వుత్తం మయా. కిం పటిచ్చ? ఫస్సం పటిచ్చ. ఇతి వదం వుత్తవాదీ చేవ మే అస్స, న చ మం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్య, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్య, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానుపాతో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్య.

"తత్రానన్ద , యే తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి తదపి ఫస్సపచ్చయా. యేపి తే…పే… యేపి తే…పే… యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి తదపి ఫస్సపచ్చయా.

“తత్రానన్ద, యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. యేపి తే…పే॰… యేపి తే…పే॰… యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి.

“ఏకమిదాహం, ఆనన్ద, సమయం ఇధేవ రాజగహే విహరామి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖ్వాహం, ఆనన్ద, పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ రాజగహం పిణ్డాయ పావిసిం. తస్స మయ్హం, ఆనన్ద, ఏతదహోసి – ‘అతిప్పగో ఖో తావ రాజగహే పిణ్డాయ చరితుం. యంనూనాహం యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమేయ్య’’న్తి.

“అథ ఖ్వాహం, ఆనన్ద, యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమిం; ఉపసఙ్కమిత్వా తేహి అఞ్ఞతిత్థియేహి పరిబ్బాజకేహి సద్ధిం సమ్మోదిం. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదిం. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో మం, ఆనన్ద, తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏతదవోచుం –

‘సన్తావుసో గోతమ, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తి పనావుసో గోతమ, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా పరంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తావుసో గోతమ, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తి పనావుసో గోతమ, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. ఇధ నో ఆయస్మా గోతమో కింవాదీ కిమక్ఖాయీ? కథం బ్యాకరమానా చ మయం వుత్తవాదినో చేవ ఆయస్మతో గోతమస్స అస్సామ, న చ ఆయస్మన్తం గోతమం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్యామ , ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్యామ, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానుపాతో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్యా’’తి?

“ఏవం వుత్తాహం, ఆనన్ద, తే అఞ్ఞతిత్థియే పరిబ్బాజకే ఏతదవోచం – ‘పటిచ్చసముప్పన్నం ఖో, ఆవుసో, దుక్ఖం వుత్తం మయా. కిం పటిచ్చ? ఫస్సం పటిచ్చ. ఇతి వదం వుత్తవాదీ చేవ మే అస్స, న చ మం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్య, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్య, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానుపాతో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్యా’’తి.

“తత్రావుసో, యే తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి తదపి ఫస్సపచ్చయా. యేపి తే…పే॰… యేపి తే…పే॰… యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి తదపి ఫస్సపచ్చయా.

“తత్రావుసో, యే తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. యేపి తే…పే॰… యేపి తే…పే॰… యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతీ’’తి. “అచ్ఛరియం భన్తే, అబ్భుతం భన్తే ! యత్ర హి నామ ఏకేన పదేన సబ్బో అత్థో వుత్తో భవిస్సతి. సియా ను ఖో, భన్తే, ఏసేవత్థో విత్థారేన వుచ్చమానో గమ్భీరో చేవ అస్స గమ్భీరావభాసో చా’’తి?

“తేన హానన్ద, తణ్హేవేత్థ పటిభాతూ”తి. “సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘జరామరణం, ఆవుసో ఆనన్ద, కింనిదానం కింసముదయం కింజాతికం కింపభవ’న్తి? ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘జరామరణం ఖో, ఆవుసో, జాతినిదానం జాతిసముదయం జాతిజాతికం జాతిపభవ’న్తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం.

“సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘జాతి పనావుసో ఆనన్ద, కింనిదానా కింసముదయా కింజాతికా కింపభవా’తి? ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘జాతి ఖో, ఆవుసో, భవనిదానా భవసముదయా భవజాతికా భవప్పభవా’తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం .

“సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘భవో పనావుసో ఆనన్ద, కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో’తి? ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘భవో ఖో, ఆవుసో, ఉపాదాననిదానో ఉపాదానసముదయో ఉపాదానజాతికో ఉపాదానప్పభవో’తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం.

“సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ఉపాదానం పనావుసో...పే.... తణ్హా పనావుసో...పే.... వేదనా పనావుసో... పే.... సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘ఫస్సో పనావుసో ఆనన్ద, కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో’తి? ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘ఫస్సో ఖో, ఆవుసో, సళాయతననిదానో సళాయతనసముదయో సళాయతనజాతికో సళాయతనప్పభవో’తి. ‘ఛన్నంత్వేవ, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా ఫస్సనిరోధో; ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధో; వేదనానిరోధా తణ్హానిరోధో; తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో; భవనిరోధా జాతినిరోధో; జాతినిరోధా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ’తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్య”న్తి. చతుత్థం.

౫. భూమిజసుత్తం

౨౫. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మా భూమిజో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా భూమిజో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ –

“సన్తావుసో సారిపుత్త, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తి పనావుసో సారిపుత్త, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా పరంకతం సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తావుసో సారిపుత్త, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తి పనావుసో సారిపుత్త, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. ఇధ నో, ఆవుసో సారిపుత్త, భగవా కింవాదీ కిమక్ఖాయీ , కథం బ్యాకరమానా చ మయం వుత్తవాదినో చేవ భగవతో అస్సామ, న చ భగవన్తం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్యామ, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్యామ, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానుపాతో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్యా”తి?

“పటిచ్చసముప్పన్నం ఖో, ఆవుసో, సుఖదుక్ఖం వుత్తం భగవతా. కిం పటిచ్చ? ఫస్సం పటిచ్చ. ఇతి వదం వుత్తవాదీ చేవ భగవతో అస్స, న చ భగవన్తం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్య, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్య, న చ కోచి సహధమ్మికో

వాదానుపాతో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్య.

“తత్రావుసో, యే తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తదపి ఫస్సపచ్చయా. యేపి తే…పే॰… యేపి తే…పే॰… యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తదపి ఫస్సపచ్చయా.

“తత్రావుసో, యే తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. యేపి తే…పే॰ … యేపి తే…పే॰… యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతీ”తి.

అస్సోసి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స ఆయస్మతా భూమిజేన సద్ధిం ఇమం కథాసల్లాపం. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యావతకో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స ఆయస్మతా భూమిజేన సద్ధిం అహోసి కథాసల్లాపో తం సబ్బం భగవతో ఆరోచేసి.

“సాధు సాధు, ఆనన్ద, యథా తం సారిపుత్తో సమ్మా బ్యాకరమానో బ్యాకరేయ్య. పటిచ్చసముప్పన్నం ఖో, ఆనన్ద, సుఖదుక్ఖం వుత్తం మయా. కిం పటిచ్చ? ఫస్సం పటిచ్చ. ఇతి వదం వుత్తవాదీ చేవ మే అస్స, న చ మం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్య, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్య, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానుపాతో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్య.

“తత్రానన్ద , యే తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి తదపి ఫస్సపచ్చయా. యేపి తే… పే॰… యేపి తే…పే॰… యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి తదపి ఫస్సపచ్చయా.

“తత్రానన్ద , యే తే సమణబ్రాహ్మణా కమ్మవాదా సయంకతం సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. యేపి తే…పే॰… యేపి తే…పే॰… యేపి తే సమణబ్రాహ్మణాకమ్మవాదా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి.

“కాయే వా హానన్ద, సతి కాయసఞ్చేతనాహేతు ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. వాచాయ వా హానన్ద, సతి వచీసఞ్చేతనాహేతు ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. మనే వా హానన్ద, సతి మనోసఞ్చేతనాహేతు ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం అవిజ్జాపచ్చయా చ.

“సామం వా తం, ఆనన్ద, కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, యంపచ్చయాస్స [యంపచ్చయాయ (స్యా॰ కం॰), యంపచ్చయా యం (క॰)] తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. పరే వా తం [పరే వాస్స తం (సీ॰ పీ॰), పరే వాయతం (స్యా॰

కం॰)], ఆనన్ద, కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోన్తి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. సమ్పజానో వా తం, ఆనన్ద, కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. అసమ్పజానో వా తం, ఆనన్ద, కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం.

"సామం వా తం, ఆనన్ద, వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. పరే వా తం, ఆనన్ద, వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోన్తి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. సమ్పజానో వా తం, ఆనన్ద...పే॰... అసమ్పజానో వా తం, ఆనన్ద, వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం.

"సామం వా తం, ఆనన్ద, మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. పరే వా తం, ఆనన్ద, మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోన్తి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. సమ్పజానో వా తం, ఆనన్ద...పే॰... అసమ్పజానో వా తం, ఆనన్ద, మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం.

"ఇమేసు , ఆనన్ద, ధమ్మేసు అవిజ్జా అనుపతితా. అవిజ్జాయ త్వేవ, ఆనన్ద, అసేసవిరాగనిరోధా సో కాయో న హోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. సా వాచా న హోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. సో మనో న హోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. ఖేత్తం తం న హోతి...పే॰... వత్థు తం న హోతి...పే॰... ఆయతనం తం న హోతి...పే॰... అధికరణం తం న హోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖ"న్తి. పఞ్చమం.

౬. ఉపవాణసుత్తం

౨౬. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మా ఉపవాణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఉపవాణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"సన్తి, భన్తే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా సయంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తి పన, భన్తే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా పరంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తి పన, భన్తే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. సన్తి పన, భన్తే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి. ఇధ నో, భన్తే, భగవా కింవాదీ కిమక్ఖాయీ కథం బ్యాకరమానా చ మయం వుత్తవాదినో చేవ భగవతో అస్సామ, న చ భగవన్తం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్యామ, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్యామ, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానుపాతో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్యా"తి?

"పటిచ్చసముప్పన్నం ఖో, ఉపవాణ, దుక్ఖం వుత్తం మయా. కిం పటిచ్చ? ఫస్సం పటిచ్చ. ఇతి వదం వుత్తవాదీ చేవ మే అస్స, న చ మం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్య, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్య, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానుపాతో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్య.

“తత్ర, ఉపవాణ, యే తే సమణబ్రాహ్మణా సయంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తదపి ఫస్సపచ్చయా. యేపి తే…పే॰… యేపి తే…పే॰… యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి తదపి ఫస్సపచ్చయా.

“తత్ర , ఉపవాణ, యే తే సమణబ్రాహ్మణా సయంకతం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞ ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. యేపి తే…పే॰… యేపి తే…పే॰… యేపి తే సమణబ్రాహ్మణా అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం దుక్ఖం పఞ్ఞపేన్తి, తే వత అఞ్ఞత్ర ఫస్సా పటిసంవేదిస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. పచ్చయసుత్తం

౨౭. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “అవిజ్జాపచ్చయా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, జరామరణం? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హి తమ్హి సత్తనికాయే జరా జీరణతా ఖణ్డిచ్చం పాలిచ్చం వలిత్తచతా ఆయునో సంహాని ఇన్ద్రియానం పరిపాకో – అయం వుచ్చతి జరా. యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హా తమ్హా సత్తనికాయా చుతి చవనతా భేదో అన్తరధానం మచ్చు మరణం కాలకిరియా ఖన్ధానం భేదో కళేవరస్స నిక్ఖేపో; ఇదం వుచ్చతి మరణం. ఇతి అయఞ్చ జరా ఇదఞ్చ మరణం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, జరామరణం. జాతిసముదయా జరామరణసముదయో; జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో జరామరణనిరోధగామినీ పటిపదా. సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, జాతి…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, భవో… కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ఉపాదానం… కతమా చ, భిక్ఖవే, తణ్హా… కతమా చ, భిక్ఖవే, వేదనా… కతమో చ, భిక్ఖవే , ఫస్సో… కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సళాయతనం… కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, నామరూపం… కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం…?

“కతమే చ, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా? తయోమే, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా – కాయసఙ్ఖారో, వచీసఙ్ఖారో, చిత్తసఙ్ఖారో. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా. అవిజ్జాసముదయా సఙ్ఖారసముదయో; అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో సఙ్ఖారనిరోధగామినీ పటిపదా. సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మాసమాధి.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం పచ్చయం పజానాతి, ఏవం పచ్చయసముదయం పజానాతి, ఏవం పచ్చయనిరోధం పజానాతి, ఏవం పచ్చయనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో దిట్ఠిసమ్పన్నో ఇతిపి, దస్సనసమ్పన్నో ఇతిపి, ఆగతో ఇమం సద్ధమ్మం ఇతిపి, పస్సతి ఇమం సద్ధమ్మం ఇతిపి, సేక్ఖేన ఞాణేన సమన్నాగతో ఇతిపి, సేక్ఖాయ విజ్జాయ సమన్నాగతో ఇతిపి, ధమ్మసోతం సమాపన్నో ఇతిపి, అరియో నిబ్బేధికపఞ్ఞో ఇతిపి, అమతద్వారం ఆహచ్చ తిట్ఠతి ఇతిపీ”తి. సత్తమం.

౮. భిక్ఖుసుత్తం

౨౮. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “తత్ర ఖో…పే॰… ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జరామరణం పజానాతి, జరామరణసముదయం పజానాతి, జరామరణనిరోధం పజానాతి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి, జాతిం పజానాతి…పే॰… భవం పజానాతి… ఉపాదానం పజానాతి… తణ్హం పజానాతి… వేదనం పజానాతి… ఫస్సం పజానాతి… సళాయతనం పజానాతి… నామరూపం పజానాతి… విఞ్ఞాణం పజానాతి… సఙ్ఖారే పజానాతి, సఙ్ఖారసముదయం పజానాతి , సఙ్ఖారనిరోధం పజానాతి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, జరామరణం? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హి తమ్హి సత్తనికాయే జరా జీరణతా ఖణ్డిచ్చం పాలిచ్చం వలిత్తచతా ఆయునో సంహాని ఇన్ద్రియానం పరిపాకో – అయం వుచ్చతి జరా. యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హా తమ్హా సత్తనికాయా చుతి చవనతా భేదో అన్తరధానం మచ్చు మరణం కాలకిరియా ఖన్ధానం భేదో కళేవరస్స నిక్ఖేపో; ఇదం వుచ్చతి మరణం. ఇతి అయం చ జరా ఇదఞ్చ మరణం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, జరామరణం. జాతిసముదయా జరామరణసముదయో; జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో జరామరణనిరోధగామినీ పటిపదా. సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మాసమాధి.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, జాతి…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, భవో… కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ఉపాదానం… వేదనా… ఫస్సో… సళాయతనం… నామరూపం… విఞ్ఞాణం….

“కతమే చ, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా? తయోమే, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా – కాయసఙ్ఖారో, వచీసఙ్ఖారో, చిత్తసఙ్ఖారో. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా. అవిజ్జాసముదయా సఙ్ఖారసముదయో; అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో సఙ్ఖారనిరోధగామినీ పటిపదా. సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మాసమాధి.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం జరామరణం పజానాతి, ఏవం జరామరణసముదయం పజానాతి, ఏవం జరామరణనిరోధం పజానాతి, ఏవం జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి, ఏవం జాతిం పజానాతి…పే॰… భవం… ఉపాదానం… తణ్హం… వేదనం… ఫస్సం… సళాయతనం… నామరూపం… విఞ్ఞాణం … సఙ్ఖారే… సఙ్ఖారసముదయం… సఙ్ఖారనిరోధం… ఏవం సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దిట్ఠిసమ్పన్నో ఇతిపి, దస్సనసమ్పన్నో ఇతిపి, ఆగతో ఇమం సద్ధమ్మం ఇతిపి, పస్సతి ఇమం సద్ధమ్మం ఇతిపి, సేక్ఖేన ఞాణేన సమన్నాగతో ఇతిపి, సేక్ఖాయ విజ్జాయ సమన్నాగతో ఇతిపి, ధమ్మసోతం సమాపన్నో ఇతిపి, అరియో నిబ్బేధికపఞ్ఞో ఇతిపి, అమతద్వారం ఆహచ్చ తిట్ఠతి ఇతిపీ”తి. అట్ఠమం.

౯. సమణబ్రాహ్మణసుత్తం

౨౯. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “తత్ర ఖో…పే॰… యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా జరామరణం న పరిజానన్తి, జరామరణసముదయం న పరిజానన్తి, జరామరణనిరోధం న పరిజానన్తి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం న పరిజానన్తి, జాతిం న పరిజానన్తి…పే॰… భవం… ఉపాదానం… తణ్హం… వేదనం… ఫస్సం… సళాయతనం… నామరూపం… విఞ్ఞాణం… సఙ్ఖారే… సఙ్ఖారసముదయం… సఙ్ఖారనిరోధం… సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం న పరిజానన్తి.

న మేతే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా. న చ పనేతే ఆయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థం వా బ్రహ్మఞ్ఞత్థం వా దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి".

"యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా జరామరణం పరిజానన్తి, జరామరణసముదయం పరిజానన్తి, జరామరణనిరోధం పరిజానన్తి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం పరిజానన్తి, జాతిం పరిజానన్తి...పే.... భవం... ఉపాదానం... తణ్హం... వేదనం... ఫస్సం... సళాయతనం... నామరూపం... విఞ్ఞాణం... సఙ్ఖారే పరిజానన్తి , సఙ్ఖారసముదయం పరిజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధం పరిజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం పరిజానన్తి. తే ఖో మే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు చేవ సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు చ బ్రాహ్మణసమ్మతా. తే చ పనాయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థఞ్చ బ్రహ్మఞ్ఞత్థఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ"తి. నవమం.

౧౦. దుతియసమణబ్రాహ్మణసుత్తం

౩౦. సావత్థియం విహరతి...పే.... "తత్ర ఖో...పే.... యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా జరామరణం నప్పజానన్తి, జరామరణసముదయం నప్పజానన్తి, జరామరణనిరోధం నప్పజానన్తి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి తే వత జరామరణం సమతిక్కమ్మ ఠస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. జాతిం నప్పజానన్తి...పే.... భవం... ఉపాదానం... తణ్హం... వేదనం... ఫస్సం... సళాయతనం... నామరూపం... విఞ్ఞాణం... సఙ్ఖారే నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారసముదయం నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధం నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి తే వత సఙ్ఖారే సమతిక్కమ్మ ఠస్సన్తీతి నేతం ఠానం విజ్జతి".

"యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా జరామరణం పజానన్తి, జరామరణసముదయం పజానన్తి, జరామరణనిరోధం పజానన్తి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి తే వత జరామరణం సమతిక్కమ్మ ఠస్సన్తీతి ఠానమేతం విజ్జతి. జాతిం పజానన్తి...పే.... భవం... ఉపాదానం... తణ్హం... వేదనం... ఫస్సం... సళాయతనం... నామరూపం... విఞ్ఞాణం... సఙ్ఖారే పజానన్తి, సఙ్ఖారసముదయం పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధం పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి. తే వత సఙ్ఖారే సమతిక్కమ్మ ఠస్సన్తీతి ఠానమేతం విజ్జతీ"తి. దసమం.

దసబలవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే దసబలా ఉపనిసా చ, అఞ్ఞతిత్థియభూమిజో;
ఉపవాణో పచ్చయో భిక్ఖు, ద్వే చ సమణబ్రాహ్మణాతి.

౪. కళారఖత్తియవగ్గో

౧. భూతసుత్తం

౩౧. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి. తత్ర ఖో భగవా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి – “వుత్తమిదం, సారిపుత్త, పారాయనే [పారాయణే (సీ.)] అజితపఞ్హే –

“యే చ సఙ్ఖాతధమ్మాసే, యే చ సేక్ఖా పుథూ ఇధ;
తేసం మే నిపకో ఇరియం, పుట్ఠో పబ్రూహి మారిసా”తి.

“ఇమస్స ను ఖో, సారిపుత్త, సంఖిత్తేన భాసితస్స కథం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి? ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా సారిపుత్తో తుణ్హీ అహోసి. దుతియమ్పి ఖో భగవా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి…పే.… దుతియమ్పి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో తుణ్హీ అహోసి. తతియమ్పి ఖో భగవా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి – “వుత్తమిదం, సారిపుత్త, పారాయనే అజితపఞ్హే –

“యే చ సఙ్ఖాతధమ్మాసే, యే చ సేక్ఖా పుథూ ఇధ;
తేసం మే నిపకో ఇరియం, పుట్ఠో పబ్రూహి మారిసా”తి.

“ఇమస్స ను ఖో, సారిపుత్త, సంఖిత్తేన భాసితస్స కథం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి? తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో తుణ్హీ అహోసి.

“భూతమిదన్తి, సారిపుత్త, పస్ససీ”తి? భూతమిదన్తి, భన్తే, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. భూతమిదన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా భూతస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి. తదాహారసమ్భవన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. తదాహారసమ్భవన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా ఆహారసమ్భవస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి. తదాహారనిరోధా యం భూతం తం నిరోధధమ్మన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. తదాహారనిరోధా యం భూతం తం నిరోధధమ్మన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా నిరోధధమ్మస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి. ఏవం ఖో, భన్తే, సేక్ఖో హోతి.

“కథఞ్చ, భన్తే, సఙ్ఖాతధమ్మో హోతి? భూతమిదన్తి, భన్తే, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. భూతమిదన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా భూతస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో హోతి. తదాహారసమ్భవన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. తదాహారసమ్భవన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా ఆహారసమ్భవస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో హోతి. తదాహారనిరోధా యం భూతం తం నిరోధధమ్మన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. తదాహారనిరోధా యం భూతం తం నిరోధధమ్మన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా నిరోధధమ్మస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో హోతి. ఏవం ఖో, భన్తే, సఙ్ఖాతధమ్మో హోతి. ఇతి ఖో, భన్తే, యం తం వుత్తం పారాయనే అజితపఞ్హే –

“యే చ సఙ్ఖాతధమ్మాసే, యే చ సేక్ఖా పుథూ ఇధ;
తేసం మే నిపకో ఇరియం, పుట్ఠో పబ్రూహి మారిసా”తి.

“ఇమస్స ఖ్వాహం, భన్తే, సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ”తి.

“సాధు సాధు, సారిపుత్త, భూతమిదన్తి, సారిపుత్త, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. భూతమిదన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా భూతస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి. తదాహారసమ్భవన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. తదాహారసమ్భవన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా ఆహారసమ్భవస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి. తదాహారనిరోధా యం భూతం నిరోధధమ్మన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. తదాహారనిరోధా యం భూతం తం నిరోధధమ్మన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా నిరోధధమ్మస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి. ఏవం ఖో, సారిపుత్త, సేక్ఖో హోతి.

“కథఞ్చ, సారిపుత్త, సఙ్ఖాతధమ్మో హోతి? భూతమిదన్తి, సారిపుత్త, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. భూతమిదన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా భూతస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో హోతి. తదాహారసమ్భవన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. తదాహారసమ్భవన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా ఆహారసమ్భవస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో హోతి. తదాహారనిరోధా యం భూతం తం నిరోధధమ్మన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. తదాహారనిరోధా యం భూతం తం నిరోధధమ్మన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞా దిస్వా నిరోధధమ్మస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో హోతి. ఏవం ఖో, సారిపుత్త, సఙ్ఖాతధమ్మో హోతి. ఇతి ఖో, సారిపుత్త, యం తం వుత్తం పారాయనే అజితపఞ్హే –

“యే చ సఙ్ఖాతధమ్మాసే, యే చ సేక్ఖా పుథూ ఇధ;
తేసం మే నిపకో ఇరియం, పుట్ఠో పబ్రూహి మారిసా”తి.

“ఇమస్స ఖో సారిపుత్త సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి. పఠమం.

౨. కళారసుత్తం

౩౨. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో కళారఖత్తియో భిక్ఖు యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో కళారఖత్తియో భిక్ఖు ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – “మోళియఫగ్గునో, ఆవుసో సారిపుత్త, భిక్ఖు సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తోతి. న హి నూన సో ఆయస్మా ఇమస్మిం ధమ్మవినయే అస్సాసమలత్థాతి. తేన హాయస్మా సారిపుత్తో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే అస్సాసం పత్తో”తి?

“న ఖ్వాహం, ఆవుసో, కఙ్ఖామీ”తి. “ఆయతిం, పనావుసో”తి?

“న ఖ్వాహం, ఆవుసో, విచికిచ్ఛామీ”తి.

అథ ఖో కళారఖత్తియో భిక్ఖు ఉట్ఠాయాసనా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో కళారఖత్తియో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఆయస్మతా, భన్తే, సారిపుత్తేన అఞ్ఞా బ్యాకతా – ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానామీ”తి.

అథ ఖో భగవా అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం ఆమన్తేసి – “ఏహి త్వం, భిక్ఖు, మమ వచనేన సారిపుత్తం ఆమన్తేహి – ‘సత్థా తం, ఆవుసో సారిపుత్త, ఆమన్తేతీ’”తి . “ఏవం, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – “సత్థా తం, ఆవుసో సారిపుత్త, ఆమన్తేతీ”తి. “ఏవం, ఆవుసో”తి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో తస్స భిక్ఖునో పటిస్సుత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం భగవా ఏతదవోచ – “సచ్చం కిర తయా, సారిపుత్త, అఞ్ఞా బ్యాకతా – ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానామీ”తి? “న ఖో, భన్తే, ఏతేహి పదేహి ఏతేహి బ్యఞ్జనేహి అత్థో [అత్థో చ (స్యా॰ కం॰ క॰)] వుత్తో”తి. “యేన కేనచిపి, సారిపుత్త, పరియాయేన కులపుత్తో అఞ్ఞం బ్యాకరోతి, అథ ఖో బ్యాకతం బ్యాకతతో దట్ఠబ్బ”న్తి. “నను అహమ్పి , భన్తే, ఏవం వదామి – ‘న ఖో, భన్తే, ఏతేహి పదేహి ఏతేహి బ్యఞ్జనేహి అత్థో వుత్తో’”తి.

“సచే తం, సారిపుత్త, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘కథం జానతా పన తయా, ఆవుసో సారిపుత్త, కథం పస్సతా అఞ్ఞా బ్యాకతా – ఖీణా జాతి వుసితం బ్రహ్మచరియం కతం కరణీయం నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ’తి. ఏవం పుట్ఠో త్వం, సారిపుత్త, కిన్తి బ్యాకరేయ్యాసీ”తి?

“సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘కథం జానతా పన తయా, ఆవుసో సారిపుత్త, కథం పస్సతా అఞ్ఞా బ్యాకతా – ఖీణా జాతి వుసితం బ్రహ్మచరియం కతం కరణీయం నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ’తి; ఏవం పుట్ఠోహం [పుట్ఠో అహం (స్యా॰ కం॰), పుట్ఠాహం (పీ॰ క॰)], భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘యంనిదానా, ఆవుసో, జాతి, తస్స నిదానస్స ఖయా ఖీణస్మిం ఖీణమ్హీతి విదితం. ఖీణమ్హీతి విదిత్వా – ఖీణాజాతి వుసితం బ్రహ్మచరియం కతం కరణీయం నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ’తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్య”న్తి.

“సచే పన తం, సారిపుత్త, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘జాతి పనావుసో సారిపుత్త, కింనిదానా కింసముదయా కింజాతికా కింపభవా’తి? ఏవం పుట్ఠో తం, సారిపుత్త, కిన్తి బ్యాకరేయ్యాసీ”తి? “సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘జాతి పనావుసో సారిపుత్త, కింనిదానా కింసముదయా కింజాతికా కింపభవా’తి? ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘జాతి ఖో, ఆవుసో, భవనిదానా భవసముదయా భవజాతికా భవప్పభవా’తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్య”న్తి.

“సచే పన తం, సారిపుత్త, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘భవో పనావుసో సారిపుత్త, కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో’తి? ఏవం పుట్ఠో త్వం, సారిపుత్త, కిన్తి బ్యాకరేయ్యాసీ”తి? “సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘భవో పనావుసో సారిపుత్త, కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో’తి ? ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘భవో ఖో, ఆవుసో, ఉపాదాననిదానో ఉపాదానసముదయో ఉపాదానజాతికో ఉపాదానప్పభవో’తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్య”న్తి.

“సచే పన తం, సారిపుత్త, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘ఉపాదానం పనావుసో…పే॰… సచే పన తం, సారిపుత్త, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – తణ్హా పనావుసో సారిపుత్త, కింనిదానా కింసముదయా కింజాతికా కింపభవా’తి? ఏవం పుట్ఠో త్వం, సారిపుత్త, కిన్తి బ్యాకరేయ్యాసీ”తి? “సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – తణ్హా పనావుసో సారిపుత్త, కింనిదానా

కింసముదయా కింజాతికా కింపభవా’తి? ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘తణ్హా ఖో, ఆవుసో, వేదనానిదానా వేదనాసముదయా వేదనాజాతికా వేదనాపభవా’తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్య”న్తి.

“సచే పన తం, సారిపుత్త, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘కథం జానతో పన తే, ఆవుసో సారిపుత్త, కథం పస్సతో యా వేదనాసు నన్దీ సా న ఉపట్ఠాసీ’తి. ఏవం పుట్ఠో త్వం, సారిపుత్త, కిన్తి బ్యాకరేయ్యాసీ”తి? “సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘కథం జానతో పన తే, ఆవుసో సారిపుత్త, కథం పస్సతో యా వేదనాసు నన్దీ సా న ఉపట్ఠాసీ’తి ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘తిస్సో ఖో ఇమా, ఆవుసో, వేదనా. కతమా తిస్సో? సుఖా వేదనా, దుక్ఖా వేదనా, అదుక్ఖమసుఖా వేదనా. ఇమా ఖో, ఆవుసో, తిస్సో వేదనా అనిచ్చా. యదనిచ్చం తం దుక్ఖన్తి విదితం [విదితా (టీకా)], యా వేదనాసు నన్దీ సా న ఉపట్ఠాసీ’తి. ఏవం, పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్య”న్తి.

“సాధు సాధు, సారిపుత్త. అయమ్పి ఖో, సారిపుత్త, పరియాయో, ఏతస్సేవ అత్థస్స సంఖిత్తేన వేయ్యాకరణాయ – ‘యం కిఞ్చి వేదయితం తం దుక్ఖస్మి’”న్తి.

“సచే పన తం, సారిపుత్త, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘కథం విమోక్ఖా పన తయా, ఆవుసో సారిపుత్త, అఞ్ఞా బ్యాకతా – ఖీణా జాతి వుసితం బ్రహ్మచరియం కతం కరణీయం నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ’తి? ఏవం పుట్ఠో త్వం, సారిపుత్త, కిన్తి బ్యాకరేయ్యాసీ”తి? “సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘కథం విమోక్ఖా పన తయా, ఆవుసో సారిపుత్త, అఞ్ఞా బ్యాకతా – ఖీణా జాతి వుసితం బ్రహ్మచరియం కతం కరణీయం నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ’తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘అజ్ఝత్తం విమోక్ఖా ఖ్వాహం, ఆవుసో, సబ్బుపాదానక్ఖయా తథా సతో విహరామి యథా సతం విహరన్తం ఆసవా నానుస్సవన్తి, అత్తానఞ్చ నావజానామీ’తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్య”న్తి.

“సాధు సాధు, సారిపుత్త. అయమ్పి ఖో సారిపుత్త, పరియాయో ఏతస్సేవ అత్థస్స సంఖిత్తేన వేయ్యాకరణాయ – యే ఆసవా సమణేన వుత్తా తేస్వాహం న కఙ్ఖామి, తే మే పహీనాతి న విచికిచ్ఛామీ”తి. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వా సుగతో ఉట్ఠాయాసనా విహారం పావిసి.

తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో అచిరపక్కన్తస్స భగవతో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “పుబ్బే అప్పటిసంవిదితం మం, ఆవుసో, భగవా పఠమం పఞ్హం అపుచ్ఛి, తస్స మే అహోసి దన్ధాయితత్తం. యతో చ ఖో మే, ఆవుసో, భగవా పఠమం పఞ్హం అనుమోది, తస్స మయ్హం, ఆవుసో, ఏతదహోసి – దివసం చేపి మం భగవా ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్య అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి, దివసమ్పాహం భగవతో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్యం అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి. రత్తిం చేపి మం భగవా ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్య అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి, రత్తిమ్పాహం భగవతో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్యం అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి. రత్తిన్దివం [రత్తిదివం (క.)] చేపి మం భగవా ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్య అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి , రత్తిన్దివమ్పాహం భగవతో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్యం అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి. ద్వే రత్తిన్దివాని చేపి మం భగవా ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్య…పే.… ద్వే రత్తిన్దివానిపాహం భగవతో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్యం…పే.… తీణి రత్తిన్దివాని చేపి మం భగవా ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్య…పే.… తీణి రత్తిన్దివానిపాహం భగవతో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్యం…పే.… చత్తారి రత్తిన్దివాని చేపి మం భగవా ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్య…పే.… చత్తారి రత్తిన్దివానిపాహం భగవతో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్యం…పే.… పఞ్చ

రత్తిన్దివాని చేపి మం భగవా ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్య...పే.... పఞ్చ రత్తిన్దివానిపాహం భగవతో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్యం...పే.... ఛ రత్తిన్దివాని చేపి మం భగవా ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్య...పే.... ఛ రత్తిన్దివానిపాహం భగవతో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్యం...పే.... సత్త రత్తిన్దివాని చేపి మం భగవా ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్య అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి, సత్త రత్తిన్దివానిపాహం భగవతో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్యం అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహీ”తి.

అథ ఖో కళారఖత్తియో భిక్ఖు ఉట్ఠాయాసనా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో కళారఖత్తియో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఆయస్మతా, భన్తే, సారిపుత్తేన సీహనాదో నదితో – పుబ్బే అప్పటిసంవిదితం మం, ఆవుసో, భగవా పఠమం పఞ్హం అపుచ్ఛి, తస్స మే అహోసి దన్ధాయితత్తం. యతో చ ఖో మే, ఆవుసో, భగవా పఠమం పఞ్హం అనుమోది , తస్స మయ్హం, ఆవుసో, ఏతదహోసి – దివసం చేపి మం భగవా ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్య అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి, దివసమ్పాహం భగవతో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్యం అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి; రత్తిం చేపి...పే.... రత్తిన్దివం చేపి మం భగవా...పే.... ద్వే రత్తిన్దివాని చేపి మం భగవా...పే.... తీణి... చత్తారి... పఞ్చ... ఛ... సత్త రత్తిన్దివాని చేపి మం భగవా ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్య అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి, సత్త రత్తిన్దివానిపాహం భగవతో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్యం అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహీ”తి.

“సా హి, భిక్ఖు, సారిపుత్తస్స ధమ్మధాతు సుప్పటివిద్ధా, యస్సా ధమ్మధాతుయా సుప్పటివిద్ధత్తా దివసం చేపాహం సారిపుత్తం ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్యం అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి, దివసమ్పి మే సారిపుత్తో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్య అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి. రత్తిం చేపాహం సారిపుత్తం ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్యం అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి, రత్తిమ్పి మే సారిపుత్తో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్య...పే.... రత్తిన్దివం చేపాహం సారిపుత్తం ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్యం, రత్తిన్దివమ్పి మే సారిపుత్తో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్య... ద్వే రత్తిన్దివాని చేపాహం సారిపుత్తం ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్యం, ద్వే రత్తిన్దివానిపి మే సారిపుత్తో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్య... తీణి రత్తిన్దివాని చేపాహం సారిపుత్తం ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్యం, తీణి రత్తిన్దివానిపి మే సారిపుత్తో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్య... చత్తారి రత్తిన్దివాని చేపాహం సారిపుత్తం ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్యం, చత్తారి రత్తిన్దివానిపి మే సారిపుత్తో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్య... పఞ్చ రత్తిన్దివాని చేపాహం సారిపుత్తం ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్యం, పఞ్చ రత్తిన్దివానిపి మే సారిపుత్తో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్య... ఛ రత్తిన్దివాని చేపాహం సారిపుత్తం ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్యం, ఛ రత్తిన్దివానిపి మే సారిపుత్తో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్య... సత్త రత్తిన్దివాని చేపాహం సారిపుత్తం ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్యం అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహి, సత్త రత్తిన్దివానిపి మే సారిపుత్తో ఏతమత్థం బ్యాకరేయ్య అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పదేహి అఞ్ఞమఞ్ఞేహి పరియాయేహీ”తి. దుతియం.

౩. ఞాణవత్థుసుత్తం

౩౩. సావత్థియం...పే.... “చతుచత్తారీసం వో, భిక్ఖవే, ఞాణవత్థూని దేసేస్సామి, తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమాని [కతమాని చ (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰)], భిక్ఖవే, చతుచత్తారీసం ఞాణవత్థూని? జరామరణే ఞాణం, జరామరణసముదయే ఞాణం, జరామరణనిరోధే ఞాణం, జరామరణనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం; జాతియా ఞాణం, జాతిసముదయే ఞాణం, జాతినిరోధే ఞాణం, జాతినిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం; భవే ఞాణం, భవసముదయే ఞాణం, భవనిరోధే ఞాణం, భవనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం; ఉపాదానే ఞాణం, ఉపాదానసముదయే ఞాణం, ఉపాదాననిరోధే ఞాణం, ఉపాదాననిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం; తణ్హాయ ఞాణం, తణ్హాసముదయే ఞాణం, తణ్హానిరోధే ఞాణం, తణ్హానిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం; వేదనాయ ఞాణం, వేదనాసముదయే ఞాణం, వేదనానిరోధే ఞాణం, వేదనానిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం; ఫస్సే ఞాణం...పే॰... సళాయతనే ఞాణం... నామరూపే ఞాణం... విఞ్ఞాణే ఞాణం... సఙ్ఖారేసు ఞాణం, సఙ్ఖారసముదయే ఞాణం, సఙ్ఖారనిరోధే ఞాణం, సఙ్ఖారనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం. ఇమాని వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, చతుచత్తారీసం ఞాణవత్థూని.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, జరామరణం? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హి తమ్హి సత్తనికాయే జరా జీరణతా ఖణ్డిచ్చం పాలిచ్చం వలిత్తచతా ఆయునో సంహాని ఇన్ద్రియానం పరిపాకో, అయం వుచ్చతి జరా. యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హా తమ్హా సత్తనికాయా చుతి చవనతా భేదో అన్తరధానం మచ్చు మరణం కాలకిరియా ఖన్ధానం భేదో కళేవరస్స నిక్ఖేపో. ఇదం వుచ్చతి మరణం. ఇతి అయఞ్చ జరా, ఇదఞ్చ మరణం; ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, జరామరణం.

“జాతిసముదయా జరామరణసముదయో; జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో; అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో జరామరణనిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే॰... సమ్మాసమాధి.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం జరామరణం పజానాతి, ఏవం జరామరణసముదయం పజానాతి, ఏవం జరామరణనిరోధం పజానాతి, ఏవం జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి, ఇదమస్స ధమ్మే ఞాణం . సో ఇమినా ధమ్మేన దిట్ఠేన విదితేన అకాలికేన పత్తేన పరియోగాళ్హేన అతీతానాగతేన యం నేతి.

“యే ఖో కేచి అతీతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా జరామరణం అబ్భఞ్ఞంసు, జరామరణసముదయం అబ్భఞ్ఞంసు, జరామరణనిరోధం అబ్భఞ్ఞంసు, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం అబ్భఞ్ఞంసు, సబ్బే తే ఏవమేవ అబ్భఞ్ఞంసు, సేయ్యథాపాహం ఏతరహి.

“యేపి హి కేచి అనాగతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా జరామరణం అభిజానిస్సన్తి, జరామరణసముదయం అభిజానిస్సన్తి, జరామరణనిరోధం అభిజానిస్సన్తి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం అభిజానిస్సన్తి, సబ్బే తే ఏవమేవ అభిజానిస్సన్తి, సేయ్యథాపాహం ఏతరహీతి. ఇదమస్స అన్వయే ఞాణం.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమాని ద్వే ఞాణాని పరిసుద్ధాని హోన్తి పరియోదాతాని – ధమ్మే ఞాణఞ్చ అన్వయే ఞాణఞ్చ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో దిట్ఠిసమ్పన్నో ఇతిపి, దస్సనసమ్పన్నో ఇతిపి, ఆగతో ఇమం సద్ధమ్మం ఇతిపి, పస్సతి ఇమం సద్ధమ్మం ఇతిపి, సేక్ఖేన ఞాణేన సమన్నాగతో ఇతిపి, సేక్ఖాయ విజ్జాయ సమన్నాగతో ఇతిపి, ధమ్మసోతం సమాపన్నో ఇతిపి, అరియో నిబ్బేధికపఞ్ఞో ఇతిపి, అమతద్వారం ఆహచ్చ తిట్ఠతి ఇతిపీతి.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, జాతి…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, భవో… కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ఉపాదానం… కతమా చ, భిక్ఖవే తణ్హా… కతమా చ, భిక్ఖవే, వేదనా… కతమో చ, భిక్ఖవే, ఫస్సో… కతమఞ్చ, భిక్ఖవే , సళాయతనం… కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, నామరూపం … కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం… కతమే చ, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా? తయోమే, భిక్ఖవే , సఙ్ఖారా – కాయసఙ్ఖారో, వచీసఙ్ఖారో, చిత్తసఙ్ఖారోతి. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా.

“అవిజ్జాసముదయా సఙ్ఖారసముదయో; అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో సఙ్ఖారనిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మాసమాధి.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం సఙ్ఖారే పజానాతి, ఏవం సఙ్ఖారసముదయం పజానాతి , ఏవం సఙ్ఖారనిరోధం పజానాతి, ఏవం సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి, ఇదమస్స ధమ్మే ఞాణం. సో ఇమినా ధమ్మేన దిట్ఠేన విదితేన అకాలికేన పత్తేన పరియోగాళ్హేన అతీతానాగతేన యం నేతి.

“యే ఖో కేచి అతీతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సఙ్ఖారే అబ్భఞ్ఞంసు, సఙ్ఖారసముదయం అబ్భఞ్ఞంసు, సఙ్ఖారనిరోధం అబ్భఞ్ఞంసు, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం అబ్భఞ్ఞంసు, సబ్బే తే ఏవమేవ అబ్భఞ్ఞంసు, సేయ్యథాపాహం ఏతరహి.

“యేపి హి కేచి అనాగతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సఙ్ఖారే అభిజానిస్సన్తి, సఙ్ఖారసముదయం అభిజానిస్సన్తి, సఙ్ఖారనిరోధం అభిజానిస్సన్తి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం అభిజానిస్సన్తి, సబ్బే తే ఏవమేవ అభిజానిస్సన్తి, సేయ్యథాపాహం ఏతరహి. ఇదమస్స అన్వయే ఞాణం.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమాని ద్వే ఞాణాని పరిసుద్ధాని హోన్తి పరియోదాతాని – ధమ్మే ఞాణఞ్చ అన్వయే ఞాణఞ్చ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో దిట్ఠిసమ్పన్నో ఇతిపి, దస్సనసమ్పన్నో ఇతిపి, ఆగతో ఇమం సద్ధమ్మం ఇతిపి, పస్సతి ఇమం సద్ధమ్మం ఇతిపి, సేక్ఖేన ఞాణేన సమన్నాగతో ఇతిపి, సేక్ఖాయ విజ్జాయ సమన్నాగతో ఇతిపి, ధమ్మసోతం సమాపన్నో ఇతిపి, అరియో నిబ్బేధికపఞ్ఞో ఇతిపి, అమతద్వారం ఆహచ్చ తిట్ఠతి ఇతిపీ”తి. తతియం.

౪. దుతియఞాణవత్థుసుత్తం

౩౪. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “సత్తసత్తరి వో, భిక్ఖవే, ఞాణవత్థూని దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమాని , భిక్ఖవే, సత్తసత్తరి ఞాణవత్థూని? జాతిపచ్చయా జరామరణన్తి ఞాణం ; అసతి జాతియా నత్థి జరామరణన్తి ఞాణం; అతీతమ్పి అద్ధానం జాతిపచ్చయా జరామరణన్తి ఞాణం, అసతి జాతియా నత్థి జరామరణన్తి ఞాణం; అనాగతమ్పి అద్ధానం జాతిపచ్చయా జరామరణన్తి ఞాణం, అసతి జాతియా నత్థి జరామరణన్తి ఞాణం; యమ్పిస్స తం ధమ్మట్ఠితిఞాణం తమ్పి ఖయధమ్మం వయధమ్మం విరాగధమ్మం నిరోధధమ్మన్తి ఞాణం.

“భవపచ్చయా జాతీతి ఞాణం…పే॰… ఉపాదానపచ్చయా భవోతి ఞాణం… తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానన్తి ఞాణం… వేదనాపచ్చయా తణ్హాతి ఞాణం… ఫస్సపచ్చయా వేదనాతి ఞాణం… సళాయతనపచ్చయా ఫస్సోతి ఞాణం… నామరూపపచ్చయా సళాయతనన్తి ఞాణం… విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపన్తి ఞాణం… సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణన్తి ఞాణం; అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారాతి ఞాణం, అసతి అవిజ్జాయ నత్థి సఙ్ఖారాతి ఞాణం; అతీతమ్పి అద్ధానం అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారాతి ఞాణం, అసతి అవిజ్జాయ నత్థి సఙ్ఖారాతి ఞాణం; అనాగతమ్పి అద్ధానం అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారాతి ఞాణం, అసతి అవిజ్జాయ నత్థి సఙ్ఖారాతి ఞాణం; యమ్పిస్స తం ధమ్మట్ఠితిఞాణం తమ్పి ఖయధమ్మం వయధమ్మం విరాగధమ్మం నిరోధధమ్మన్తి ఞాణం. ఇమాని వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, సత్తసత్తరి ఞాణవత్థూనీ”తి. చతుత్థం.

౫. అవిజ్జాపచ్చయసుత్తం

౩౫. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “అవిజ్జాపచ్చయా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతీ”తి. ఏవం వుత్తే, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – ““కతమం ను ఖో, భన్తే, జరామరణం, కస్స చ పనిదం జరామరణ’న్తి? ‘నో కల్లో పఞ్హో’తి భగవా అవోచ, ‘కతమం జరామరణం , కస్స చ పనిదం జరామరణ’న్తి ఇతి వా, భిక్ఖు, యో వదేయ్య, ‘అఞ్ఞం జరామరణం అఞ్ఞస్స చ పనిదం జరామరణ’న్తి, ఇతి వా, భిక్ఖు, యో వదేయ్య, ఉభయమేతం ఏకత్థం బ్యఞ్జనమేవ నానం. తం జీవం తం సరీరన్తి వా, భిక్ఖు, దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి. అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరన్తి వా, భిక్ఖు , దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి. ఏతే తే, భిక్ఖు, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – ‘జాతిపచ్చయా జరామరణ’”న్తి.

“కతమా ను ఖో, భన్తే, జాతి, కస్స చ పనాయం జాతీ”తి? “నో కల్లో పఞ్హో”తి భగవా అవోచ, ““కతమా జాతి, కస్స చ పనాయం జాతీ’తి ఇతి వా, భిక్ఖు, యో వదేయ్య, ‘అఞ్ఞా జాతి అఞ్ఞస్స చ పనాయం జాతీ’తి ఇతి వా, భిక్ఖు, యో వదేయ్య, ఉభయమేతం ఏకత్థం బ్యఞ్జనమేవ నానం. తం జీవం తం సరీరన్తి వా, భిక్ఖు, దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి. అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరన్తి వా, భిక్ఖు, దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి. ఏతే తే, భిక్ఖు, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – ‘భవపచ్చయా జాతీ’”తి.

“కతమో ను ఖో, భన్తే, భవో, కస్స చ పనాయం భవో”తి? “నో కల్లో పఞ్హో”తి భగవా అవోచ, ““కతమో భవో, కస్స చ పనాయం భవో’తి ఇతి వా, భిక్ఖు, యో వదేయ్య, ‘అఞ్ఞో భవో అఞ్ఞస్స చ పనాయం భవో’తి ఇతి వా, భిక్ఖు, యో వదేయ్య, ఉభయమేతం ఏకత్థం బ్యఞ్జనమేవ నానం. తం జీవం తం సరీరన్తి వా, భిక్ఖు, దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి; అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరన్తి వా, భిక్ఖు, దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి. ఏతే తే, భిక్ఖు, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – ‘ఉపాదానపచ్చయా భవో’తి…పే॰… ‘తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానన్తి… వేదనాపచ్చయా తణ్హాతి… ఫస్సపచ్చయా వేదనాతి… సళాయతనపచ్చయా ఫస్సోతి… నామరూపపచ్చయా సళాయతనన్తి… విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపన్తి… సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణ’”న్తి.

“కతమే ను ఖో, భన్తే, సఙ్ఖారా, కస్స చ పనిమే సఙ్ఖారా”తి? “నో కల్లో పఞ్హో”తి భగవా అవోచ, ““కతమే సఙ్ఖారా కస్స చ పనిమే సఙ్ఖారా’తి ఇతి వా, భిక్ఖు, యో వదేయ్య, ‘అఞ్ఞే సఙ్ఖారా అఞ్ఞస్స చ పనిమే సఙ్ఖారా’తి ఇతి వా, భిక్ఖు, యో వదేయ్య, ఉభయమేతం ఏకత్థం బ్యఞ్జనమేవ నానం. తం జీవం తం సరీరన్తి వా, భిక్ఖు, దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి;

అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరన్తి వా, భిక్ఖు, దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి. ఏతే తే, భిక్ఖు, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – 'అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా'''తి.

"అవిజ్జాయ త్వేవ, భిక్ఖు, అసేసవిరాగనిరోధా యానిస్స తాని విసూకాయికాని విసేవితాని విప్ఫన్దితాని కానిచి కానిచి. 'కతమం జరామరణం, కస్స చ పనిదం జరామరణం' ఇతి వా, 'అఞ్ఞం జరామరణం, అఞ్ఞస్స చ పనిదం జరామరణం' ఇతి వా, 'తం జీవం తం సరీరం' ఇతి వా, 'అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం' ఇతి వా. సబ్బానిస్స తాని పహీనాని భవన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలాని తాలావత్థుకతాని అనభావఙ్కతాని ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మాని.

"అవిజ్జాయ త్వేవ, భిక్ఖు, అసేసవిరాగనిరోధా యానిస్స తాని విసూకాయికాని విసేవితాని విప్ఫన్దితాని కానిచి కానిచి. 'కతమా జాతి, కస్స చ పనాయం జాతి' ఇతి వా, 'అఞ్ఞా జాతి, అఞ్ఞస్స చ పనాయం జాతి' ఇతి వా, 'తం జీవం తం సరీరం' ఇతి వా, 'అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం' ఇతి వా. సబ్బానిస్స తాని పహీనాని భవన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలాని తాలావత్థుకతాని అనభావఙ్కతాని ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మాని.

"అవిజ్జాయ త్వేవ, భిక్ఖు, అసేసవిరాగనిరోధా యానిస్స తాని విసూకాయికాని విసేవితాని విప్ఫన్దితాని కానిచి కానిచి. కతమో భవో...పే.... కతమం ఉపాదానం... కతమా తణ్హా... కతమా వేదనా... కతమో ఫస్సో... కతమం సళాయతనం... కతమం నామరూపం... కతమం విఞ్ఞాణం...పే.....

"అవిజ్జాయ త్వేవ, భిక్ఖు, అసేసవిరాగనిరోధా యానిస్స తాని విసూకాయికాని విసేవితాని విప్ఫన్దితాని కానిచి కానిచి. 'కతమే సఙ్ఖారా, కస్స చ పనిమే సఙ్ఖారా' ఇతి వా, 'అఞ్ఞే సఙ్ఖారా, అఞ్ఞస్స చ పనిమే సఙ్ఖారా' ఇతి వా, 'తం జీవం తం సరీరం' ఇతి వా, 'అఞ్ఞం జీవం, అఞ్ఞం సరీరం' ఇతి వా. సబ్బానిస్స తాని పహీనాని భవన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలాని తాలావత్థుకతాని అనభావఙ్కతాని ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మానీ"తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియఅవిజ్జాపచ్చయసుత్తం

౩౬. సావత్థియం విహరతి...పే.... "అవిజ్జాపచ్చయా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

"'కతమం జరామరణం, కస్స చ పనిదం జరామరణ'న్తి ఇతి వా, భిక్ఖవే , యో వదేయ్య, 'అఞ్ఞం జరామరణం, అఞ్ఞస్స చ పనిదం జరామరణ'న్తి ఇతి వా, భిక్ఖవే, యో వదేయ్య, ఉభయమేతం ఏకత్థం బ్యఞ్జనమేవ నానం. 'తం జీవం తం సరీరం' ఇతి వా, భిక్ఖవే, దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి. 'అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం' ఇతి వా, భిక్ఖవే, దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి. ఏతే తే, భిక్ఖవే, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – 'జాతిపచ్చయా జరామరణ'''న్తి.

"కతమా జాతి...పే.... కతమో భవో... కతమం ఉపాదానం... కతమా తణ్హా... కతమా వేదనా... కతమో ఫస్సో... కతమం సళాయతనం... కతమం నామరూపం... కతమం విఞ్ఞాణం... కతమే సఙ్ఖారా, కస్స చ పనిమే సఙ్ఖారాతి ఇతి వా, భిక్ఖవే, యో వదేయ్య, 'అఞ్ఞే సఙ్ఖారా అఞ్ఞస్స చ పనిమే సఙ్ఖారా'తి ఇతి వా, భిక్ఖవే, యో వదేయ్య, ఉభయమేతం ఏకత్థం

బ్యఞ్జనమేవ నానం. 'తం జీవం తం సరీరం' ఇతి వా, భిక్ఖవే, దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి. 'అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం' ఇతి వా, భిక్ఖవే, దిట్ఠియా సతి బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి. ఏతే తే, భిక్ఖవే, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – 'అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా'"తి.

"అవిజ్జాయ త్వేవ, భిక్ఖవే, అసేసవిరాగనిరోధా యానిస్స తాని విసూకాయికాని విసేవితాని విప్ఫన్దితాని కానిచి కానిచి. 'కతమం జరామరణం, కస్స చ పనిదం జరామరణం' ఇతి వా, 'అఞ్ఞం జరామరణం, అఞ్ఞస్స చ పనిదం జరామరణం' ఇతి వా, 'తం జీవం తం సరీరం' ఇతి వా, 'అఞ్ఞం జీవం, అఞ్ఞం సరీరం' ఇతి వా. సబ్బానిస్స తాని పహీనాని భవన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలాని తాలావత్థుకతాని అనభావఙ్కతాని ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మాని.

"అవిజ్జాయ త్వేవ, భిక్ఖవే, అసేసవిరాగనిరోధా యానిస్స తాని విసూకాయికాని విసేవితాని విప్ఫన్దితాని కానిచి కానిచి. కతమా జాతి...పే.... కతమో భవో... కతమం ఉపాదానం... కతమా తణ్హా... కతమా వేదనా... కతమో ఫస్సో... కతమం సళాయతనం... కతమం నామరూపం... కతమం విఞ్ఞాణం... 'కతమే సఙ్ఖారా, కస్స చ పనిమే సఙ్ఖారా' ఇతి వా, 'అఞ్ఞే సఙ్ఖారా, అఞ్ఞస్స చ పనిమే సఙ్ఖారా' ఇతి వా; 'తం జీవం తం సరీరం' ఇతి వా, 'అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం' ఇతి వా. సబ్బానిస్స తాని పహీనాని భవన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలాని తాలావత్థుకతాని అనభావఙ్కతాని ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మానీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. నతుమ్హసుత్తం

౩౭. సావత్థియం విహరతి...పే.... "నాయం, భిక్ఖవే, కాయో తుమ్హాకం నపి అఞ్ఞేసం. పురాణమిదం , భిక్ఖవే, కమ్మం అభిసఙ్ఖతం అభిసఞ్చేతయితం వేదనియం దట్ఠబ్బం".

"తత్ర ఖో, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో పటిచ్చసముప్పాదఞ్ఞేవ సాధుకం యోనిసో మనసి కరోతి – 'ఇతి ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి, ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతి; ఇమస్మిం అసతి ఇదం న హోతి, ఇమస్స నిరోధా ఇదం నిరుజ్ఝతి, యదిదం – అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ'"తి. సత్తమం.

౮. చేతనాసుత్తం

౩౮. సావత్థినిదానం . "యఞ్చ, భిక్ఖవే, చేతేతి యఞ్చ పకప్పేతి యఞ్చ అనుసేతి, ఆరమ్మణమేతం [ఆరమణమేతం (?)] హోతి విఞ్ఞాణస్స ఠితియా. ఆరమ్మణే సతి పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స హోతి. తస్మిం పతిట్ఠితే విఞ్ఞాణే విరూళ్హే ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి హోతి. ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తియా సతి ఆయతిం జాతి జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి".

"నో చే, భిక్ఖవే, చేతేతి నో చే పకప్పేతి, అథ చే అనుసేతి, ఆరమ్మణమేతం హోతి విఞ్ఞాణస్స ఠితియా. ఆరమ్మణే సతి పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స హోతి. తస్మిం పతిట్ఠితే విఞ్ఞాణే విరూళ్హే ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి హోతి. ఆయతిం

పునబ్భవాభినిబ్బత్తియా సతి ఆయతిం జాతిజరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

"యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, నో చేవ చేతేతి నో చ పకప్పేతి నో చ అనుసేతి, ఆరమ్మణమేతం న హోతి విఞ్ఞాణస్స ఠితియా . ఆరమ్మణే అసతి పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స న హోతి. తదప్పతిట్ఠితే విఞ్ఞాణే అవిరూళ్హే ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి న హోతి. ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తియా అసతి ఆయతిం జాతిజరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ"తి. అట్ఠమం.

౯. దుతియచేతనాసుత్తం

౩౯. సావత్థియం విహరతి...పే.... "యఞ్చ, భిక్ఖవే, చేతేతి యఞ్చ పకప్పేతి యఞ్చ అనుసేతి, ఆరమ్మణమేతం హోతి విఞ్ఞాణస్స ఠితియా. ఆరమ్మణే సతి పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స హోతి. తస్మిం పతిట్ఠితే విఞ్ఞాణే విరూళ్హే నామరూపస్స అవక్కన్తి హోతి. నామరూపపచ్చయా సళాయతనం; సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో; ఫస్సపచ్చయా వేదనా...పే.... తణ్హా... ఉపాదానం... భవో... జాతి... జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి".

"నో చే, భిక్ఖవే, చేతేతి నో చే పకప్పేతి, అథ చే అనుసేతి, ఆరమ్మణమేతం హోతి విఞ్ఞాణస్స ఠితియా. ఆరమ్మణే సతి పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స హోతి. తస్మిం పతిట్ఠితే విఞ్ఞాణే విరూళ్హే నామరూపస్స అవక్కన్తి హోతి. నామరూపపచ్చయా సళాయతనం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

"యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, నో చేవ చేతేతి నో చ పకప్పేతి నో చ అనుసేతి, ఆరమ్మణమేతం న హోతి విఞ్ఞాణస్స ఠితియా. ఆరమ్మణే అసతి పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స న హోతి. తదప్పతిట్ఠితే విఞ్ఞాణే అవిరూళ్హే నామరూపస్స అవక్కన్తి న హోతి. నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ"తి. నవమం.

౧౦. తతియచేతనాసుత్తం

౪౦. సావత్థియం విహరతి...పే.... "యఞ్చ , భిక్ఖవే, చేతేతి యఞ్చ పకప్పేతి యఞ్చ అనుసేతి ఆరమ్మణమేతం హోతి విఞ్ఞాణస్స ఠితియా. ఆరమ్మణే సతి పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స హోతి. తస్మిం పతిట్ఠితే విఞ్ఞాణే విరూళ్హే నతి హోతి. నతియా సతి ఆగతిగతి హోతి. ఆగతిగతియా సతి చుతూపపాతో హోతి. చుతూపపాతే సతి ఆయతిం జాతిజరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి".

"నో చే, భిక్ఖవే, చేతేతి నో చే పకప్పేతి అథ చే అనుసేతి, ఆరమ్మణమేతం హోతి విఞ్ఞాణస్స ఠితియా. ఆరమ్మణే సతి పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స హోతి. తస్మిం పతిట్ఠితే విఞ్ఞాణే విరూళ్హే నతి హోతి. నతియా సతి ఆగతిగతి హోతి. ఆగతిగతియా సతి చుతూపపాతో హోతి. చుతూపపాతే సతి ఆయతిం జాతిజరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

‘‘యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, నో చేవ చేతేతి నో చ పకప్పేతి నో చ అనుసేతి, ఆరమ్మణమేతం న హోతి విఞ్ఞాణస్స ఠితియా. ఆరమ్మణే అసతి పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స న హోతి. తదప్పతిట్ఠితే విఞ్ఞాణే అవిరూళ్హే నతి న హోతి. నతియా అసతి ఆగతిగతి న హోతి. ఆగతిగతియా అసతి చుతూపపాతో న హోతి. చుతూపపాతే అసతి ఆయతిం జాతి జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ’’తి. దసమం.

కళారఖత్తియవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

భూతమిదం కళారఞ్చ, దువే చ ఞాణవత్థూని;
అవిజ్జాపచ్చయా చ ద్వే, నతుమ్హా చేతనా తయోతి.

౫. గహపతివగ్గో

౧. పఞ్చవేరభయసుత్తం

౪౧. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ –

‘‘యతో ఖో, గహపతి, అరియసావకస్స పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి, చతూహి చ సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి, అరియో చస్స ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో, సో ఆకఙ్ఖమానో అత్తనావ అత్తానం బ్యాకరేయ్య – ‘ఖీణనిరయోమ్హి ఖీణతిరచ్ఛానయోని ఖీణపేత్తివిసయో ఖీణాపాయదుగ్గతివినిపాతో, సోతాపన్నోహమస్మి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో’’’తి.

‘‘కతమాని పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి? యం, గహపతి, పాణాతిపాతీ పాణాతిపాతపచ్చయా దిట్ఠధమ్మికమ్పి భయం వేరం పసవతి, సమ్పరాయికమ్పి భయం వేరం పసవతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి, పాణాతిపాతా పటివిరతస్స ఏవం తం భయం వేరం వూపసన్తం హోతి.

‘‘యం, గహపతి, అదిన్నాదాయీ అదిన్నాదానపచ్చయా దిట్ఠధమ్మికమ్పి భయం వేరం పసవతి, సమ్పరాయికమ్పి భయం వేరం పసవతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి, అదిన్నాదానా పటివిరతస్స ఏవం తం భయం వేరం వూపసన్తం హోతి.

‘‘యం , గహపతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ కామేసుమిచ్ఛాచారపచ్చయా దిట్ఠధమ్మికమ్పి భయం వేరం పసవతి, సమ్పరాయికమ్పి భయం వేరం పసవతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతస్స ఏవం తం భయం వేరం వూపసన్తం హోతి.

‘‘యం, గహపతి, ముసావాదీ ముసావాదపచ్చయా దిట్ఠధమ్మికమ్పి భయం వేరం పసవతి, సమ్పరాయికమ్పి భయం వేరం పసవతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి, ముసావాదా పటివిరతస్స ఏవం తం భయం వేరం

వూపసన్తం హోతి.

“యం, గహపతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానపచ్చయా దిట్ఠధమ్మికమ్పి భయం వేరం పసవతి, సమ్పరాయికమ్పి భయం వేరం పసవతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతస్స ఏవం తం భయం వేరం వూపసన్తం హోతి. ఇమాని పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి.

“కతమేహి చతూహి సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి? ఇధ, గహపతి, అరియసావకో బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’”తి.

“ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ’”తి.

“సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఉజుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఞాయప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, సామీచిప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో , యదిదం చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా, ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా’”తి.

“అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతో హోతి అఖణ్డేహి అచ్ఛిద్దేహి అసబలేహి అకమ్మాసేహి భుజిస్సేహి విఞ్ఞుప్పసత్థేహి అపరామట్ఠేహి సమాధిసంవత్తనికేహి. ఇమేహి చతూహి సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి.

“కతమో చస్స అరియో ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో? ఇధ, గహపతి, అరియసావకో పటిచ్చసముప్పాదఞ్ఞేవ సాధుకం యోనిసో మనసి కరోతి – ‘ఇతి ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి, ఇమస్మిం అసతి ఇదం న హోతి; ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతి, ఇమస్స నిరోధా ఇదం నిరుజ్ఝతి. యదిదం అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం…పే.… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో…పే.… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ’”తి. అయమస్స అరియో ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో.

“యతో ఖో, గహపతి, అరియసావకస్స ఇమాని పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి, ఇమేహి చతూహి సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి, అయఞ్చస్స అరియో ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో, సో ఆకఙ్ఖమానో అత్తనావ అత్తానం బ్యాకరేయ్య – ‘ఖీణనిరయోమ్హి ఖీణతిరచ్ఛానయోని ఖీణపేత్తివిసయో ఖీణాపాయదుగ్గతివినిపాతో, సోతాపన్నోహమస్మి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో’”తి.

౨. దుతియపఞ్చవేరభయసుత్తం

౪౨. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి, చతూహి చ సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి, అరియో చస్స ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో, సో ఆకఙ్ఖమానో అత్తనావ అత్తానం బ్యాకరేయ్య – ‘ఖీణనిరయోమ్హి ఖీణతిరచ్ఛానయోని ఖీణపేత్తివిసయో ఖీణాపాయదుగ్గతివినిపాతో, సోతాపన్నోహమస్మి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో’”తి.

“కతమాని పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి? యం, భిక్ఖవే, పాణాతిపాతీ …పే॰… యం, భిక్ఖవే, అదిన్నాదాయీ…పే॰… యం, భిక్ఖవే, కామేసుమిచ్ఛాచారీ… యం, భిక్ఖవే, ముసావాదీ… యం, భిక్ఖవే, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ…పే॰… ఇమాని పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి.

“కతమేహి చతూహి సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో బుద్ధే…పే॰… ధమ్మే… సఙ్ఘే… అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతో హోతి. ఇమేహి చతూహి సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి.

“కతమో చస్స అరియో ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో ? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో పటిచ్చసముప్పాదఞ్ఞేవ సాధుకం యోనిసో మనసి కరోతి…పే॰… అయమస్స అరియో ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమాని పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి, ఇమేహి చ చతూహి సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి, అయఞ్చస్స అరియో ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో, సో ఆకఙ్ఖమానో అత్తనావ అత్తానం బ్యాకరేయ్య – ‘ఖీణనిరయోమ్హి ఖీణతిరచ్ఛానయోని ఖీణపేత్తివిసయో ఖీణాపాయదుగ్గతివినిపాతో, సోతాపన్నోహమస్మి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో’”తి. దుతియం.

౩. దుక్ఖసుత్తం

౪౩. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దుక్ఖస్స , భిక్ఖవే, సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమో చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స సముదయో? చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా. అయం ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స సముదయో.

“సోతఞ్చ పటిచ్చ సద్దే చ ఉప్పజ్జతి సోతవిఞ్ఞాణం…పే॰… ఘానఞ్చ పటిచ్చ గన్ధే చ…పే॰… జివ్హఞ్చ పటిచ్చ రసే చ…పే॰… కాయఞ్చ పటిచ్చ ఫోట్ఠబ్బే చ…పే॰… మనఞ్చ పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా. అయం ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స సముదయో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స అత్థఙ్గమో? చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా. తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా

భవనిరోధో; భవనిరోధా జాతినిరోధో; జాతినిరోధా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స అత్థఙ్గమో.

"సోతఞ్చ పటిచ్చ సద్దే చ ఉప్పజ్జతి సోతవిఞ్ఞాణం...పే॰... ఘానఞ్చ పటిచ్చ గన్ధే చ...పే॰... జివ్హఞ్చ పటిచ్చ రసే చ...పే॰... కాయఞ్చ పటిచ్చ ఫోట్ఠబ్బే చ...పే॰... మనఞ్చ పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా. తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో; భవనిరోధా జాతినిరోధో; జాతినిరోధా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స అత్థఙ్గమో"తి. తతియం.

౪. లోకసుత్తం

౪౪. సావత్థియం విహరతి...పే॰... "లోకస్స, భిక్ఖవే, సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"కతమో చ, భిక్ఖవే, లోకస్స సముదయో? చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా; తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం; ఉపాదానపచ్చయా భవో; భవపచ్చయా జాతి; జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, లోకస్స సముదయో.

"సోతఞ్చ పటిచ్చ సద్దే చ...పే॰... ఘానఞ్చ పటిచ్చ గన్ధే చ... జివ్హఞ్చ పటిచ్చ రసే చ... కాయఞ్చ పటిచ్చ ఫోట్ఠబ్బే చ... మనఞ్చ పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా...పే॰... జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, లోకస్స సముదయో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, లోకస్స అత్థఙ్గమో? చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా. తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో...పే॰... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, లోకస్స అత్థఙ్గమో.

"సోతఞ్చ పటిచ్చ సద్దే చ...పే॰... ఘానఞ్చ పటిచ్చ గన్ధే చ... జివ్హఞ్చ పటిచ్చ రసే చ... కాయఞ్చ పటిచ్చ ఫోట్ఠబ్బే చ... మనఞ్చ పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా. తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో...పే॰... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, లోకస్స అత్థఙ్గమో"తి. చతుత్థం.

౫. ఞాతికసుత్తం

౪౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా ఞాతికే విహరతి గిఞ్జకావసథే. అథ ఖో భగవా రహోగతో పటిసల్లానో ఇమం ధమ్మపరియాయం అభాసి –

“చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా, వేదనాపచ్చయా తణ్హా; తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

“సోతఞ్చ పటిచ్చ సద్దే చ...పే.... ఘానఞ్చ పటిచ్చ గన్ధే చ... జివ్హఞ్చ పటిచ్చ రసే చ... కాయఞ్చ పటిచ్చ ఫోట్ఠబ్బే చ... మనఞ్చ పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా; తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

“చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా. తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

“సోతఞ్చ పటిచ్చ సద్దే చ...పే.... మనఞ్చ పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం. తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. ఫస్సపచ్చయా వేదనా; వేదనాపచ్చయా తణ్హా. తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ”తి.

తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవతో ఉపస్సుతి [ఉపస్సుతిం (సీ. పీ.)] ఠితో హోతి. అద్దసా ఖో భగవా తం భిక్ఖుం ఉపస్సుతి ఠితం. దిస్వాన తం భిక్ఖుం ఏతదవోచ – “అస్సోసి నో త్వం, భిక్ఖు, ఇమం ధమ్మపరియాయ”న్తి? “ఏవం, భన్తే”తి. “ఉగ్గణ్హాహి త్వం, భిక్ఖు, ఇమం ధమ్మపరియాయం; పరియాపుణాహి త్వం, భిక్ఖు, ఇమం ధమ్మపరియాయం; ధారేహి త్వం, భిక్ఖు, ఇమం ధమ్మపరియాయం. అత్థసంహితో అయం [అత్థసంహితోయం (సీ. స్యా. కం.), అత్థసంహితాయం (పీ. క.)], భిక్ఖు, ధమ్మపరియాయో ఆదిబ్రహ్మచరియకో”తి. పఞ్చమం.

౬. అఞ్ఞతరబ్రాహ్మణసుత్తం

४६. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో అఞ్ఞతరో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“కిం ను ఖో, భో గోతమ, సో కరోతి సో పటిసంవేదయతీ”తి? “‘సో కరోతి సో పటిసంవేదయతీ’తి ఖో, బ్రాహ్మణ, అయమేకో అన్తో”.

“కిం పన, భో గోతమ, అఞ్ఞో కరోతి, అఞ్ఞో పటిసంవేదయతీ”తి? “‘అఞ్ఞో కరోతి, అఞ్ఞో పటిసంవేదయతీ’తి ఖో, బ్రాహ్మణ, అయం దుతియో అన్తో. ఏతే తే, బ్రాహ్మణ, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – ‘అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో ...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ’”తి.

ఏవం వుత్తే, సో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ,...పే.... ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. ఛట్ఠం.

౭. జాణుస్సోణిసుత్తం

౪౭. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“కిం ను ఖో, భో, గోతమ, సబ్బమత్థీ”తి? “‘సబ్బమత్థీ’తి ఖో, బ్రాహ్మణ, అయమేకో అన్తో”.

“కిం పన, భో గోతమ, సబ్బం నత్థీ”తి? “‘సబ్బం నత్థీ’తి ఖో, బ్రాహ్మణ, అయం దుతియో అన్తో. ఏతే తే, బ్రాహ్మణ, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – ‘అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ’”తి.

ఏవం వుత్తే, జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అభిక్కన్తం భో గోతమ...పే.... పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. సత్తమం.

౮. లోకాయతికసుత్తం

౪౮. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో లోకాయతికో బ్రాహ్మణో యేన భగవా...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో లోకాయతికో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“కిం ను ఖో, భో గోతమ, సబ్బమత్థీ”తి? “‘సబ్బమత్థీ’తి ఖో, బ్రాహ్మణ, జేట్ఠమేతం లోకాయతం”.

“కిం పన, భో గోతమ, సబ్బం నత్థీ”తి? “‘సబ్బం నత్థీ’తి ఖో, బ్రాహ్మణ, దుతియమేతం లోకాయతం”.

“కిం ను ఖో, భో గోతమ, సబ్బమేకత్త”న్తి? “‘సబ్బమేకత్త’న్తి ఖో, బ్రాహ్మణ, తతియమేతం లోకాయతం”.

“కిం పన, భో గోతమ, సబ్బం పుథుత్త”న్తి? “‘సబ్బం పుథుత్త’న్తి ఖో, బ్రాహ్మణ, చతుత్థమేతం లోకాయతం”.

“ఏతే తే, బ్రాహ్మణ, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – ‘అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ’”తి.

ఏవం వుత్తే, లోకాయతికో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అభిక్కన్తం, భో గోతమ...పే.... అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. అట్ఠమం.

౯. అరియసావకసుత్తం

౪౯. సావత్థియం విహరతి...పే॰... "న , భిక్ఖవే, సుతవతో అరియసావకస్స ఏవం హోతి – 'కిం ను ఖో కిస్మిం సతి కిం హోతి, కిస్సుప్పాదా కిం ఉప్పజ్జతి? (కిస్మిం సతి సఙ్ఖారా హోన్తి, కిస్మిం సతి విఞ్ఞాణం హోతి,) [( ) ఏత్థన్తరే పాఠా కేసుచి పోత్థకేసు న దిస్సన్తీతి సీ. పీ. పోత్థకేసు దస్సితా. తథా సతి అనన్తరసుత్తటీకాయ సమేతి] కిస్మిం సతి నామరూపం హోతి, కిస్మిం సతి సళాయతనం హోతి, కిస్మిం సతి ఫస్సో హోతి, కిస్మిం సతి వేదనా హోతి, కిస్మిం సతి తణ్హా హోతి, కిస్మిం సతి ఉపాదానం హోతి, కిస్మిం సతి భవో హోతి, కిస్మిం సతి జాతి హోతి, కిస్మిం సతి జరామరణం హోతీ'"తి?

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, సుతవతో అరియసావకస్స అపరప్పచ్చయా ఞాణమేవేత్థ హోతి – 'ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి, ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతి. (అవిజ్జాయ సతి సఙ్ఖారా హోన్తి; సఙ్ఖారేసు సతి విఞ్ఞాణం హోతి;) [( ) ఏత్థకేసు పాఠా కేసుచి పోత్థకేసు న దిస్సన్తీతి సీ. పీ. పోత్థకేసు దస్సితా. తథా సతి అనన్తరసుత్తటీకాయ సమేతి] విఞ్ఞాణే సతి నామరూపం హోతి; నామరూపే సతి సళాయతనం హోతి ; సళాయతనే సతి ఫస్సో హోతి; ఫస్సే సతి వేదనా హోతి; వేదనాయ సతి తణ్హా హోతి; తణ్హాయ సతి ఉపాదానం హోతి; ఉపాదానే సతి భవో హోతి; భవే సతి జాతి హోతి; జాతియా సతి జరామరణం హోతీ'తి. సో ఏవం పజానాతి – 'ఏవమయం లోకో సముదయతీ'"తి.

"న , భిక్ఖవే, సుతవతో అరియసావకస్స ఏవం హోతి – 'కిం ను ఖో కిస్మిం అసతి కిం న హోతి, కిస్స నిరోధా కిం నిరుజ్ఝతి? (కిస్మిం అసతి సఙ్ఖారా న హోన్తి, కిస్మిం అసతి విఞ్ఞాణం న హోతి,) [( ) ఏత్థన్తరే పాఠాపి తత్థ తథేవ దస్సితా] కిస్మిం అసతి నామరూపం న హోతి, కిస్మిం అసతి సళాయతనం న హోతి, కిస్మిం అసతి ఫస్సో న హోతి, కిస్మిం అసతి వేదనా న హోతి, కిస్మిం అసతి తణ్హా న హోతి, కిస్మిం అసతి ఉపాదానం న హోతి, కిస్మిం అసతి భవో న హోతి, కిస్మిం అసతి జాతి న హోతి, కిస్మిం అసతి జరామరణం న హోతీ'"తి?

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, సుతవతో అరియసావకస్స అపరప్పచ్చయా ఞాణమేవేత్థ హోతి – 'ఇమస్మిం అసతి ఇదం న హోతి, ఇమస్స నిరోధా ఇదం నిరుజ్ఝతి. (అవిజ్జాయ అసతి సఙ్ఖారా న హోన్తి; సఙ్ఖారేసు అసతి విఞ్ఞాణం న హోతి;) [( ) ఏత్థన్తరే పాఠాపి తత్థ తథేవ దస్సితా] విఞ్ఞాణే అసతి నామరూపం న హోతి; నామరూపే అసతి సళాయతనం న హోతి...పే॰... భవో న హోతి... జాతి న హోతి... జాతియా అసతి జరామరణం న హోతీ'తి. సో ఏవం పజానాతి – 'ఏవమయం లోకో నిరుజ్ఝతీ'"తి.

"యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం లోకస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ యథాభూతం పజానాతి, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో దిట్ఠిసమ్పన్నో ఇతిపి...పే॰... అమతద్వారం ఆహచ్చ తిట్ఠతి ఇతిపీ"తి. నవమం.

౧౦. దుతియఅరియసావకసుత్తం

౫౦. సావత్థియం విహరతి...పే॰... "న, భిక్ఖవే, సుతవతో అరియసావకస్స ఏవం హోతి – 'కిం ను ఖో కిస్మిం సతి కిం హోతి, కిస్సుప్పాదా కిం ఉప్పజ్జతి? కిస్మిం సతి సఙ్ఖారా హోన్తి, కిస్మిం సతి విఞ్ఞాణం హోతి, కిస్మిం సతి నామరూపం హోతి,

కిస్మిం సతి సళాయతనం హోతి, కిస్మిం సతి ఫస్సో హోతి, కిస్మిం సతి వేదనా హోతి, కిస్మిం సతి తణ్హా హోతి, కిస్మిం సతి ఉపాదానం హోతి, కిస్మిం సతి భవో హోతి, కిస్మిం సతి జాతి హోతి, కిస్మిం సతి జరామరణం హోతీ'"తి?

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, సుతవతో అరియసావకస్స అపరప్పచ్చయా ఞాణమేవేత్థ హోతి – 'ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి, ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతి. అవిజ్జాయ సతి సఙ్ఖారా హోన్తి; సఙ్ఖారేసు సతి విఞ్ఞాణం హోతి; విఞ్ఞాణే సతి నామరూపం హోతి; నామరూపే సతి సళాయతనం హోతి; సళాయతనే సతి ఫస్సో హోతి; ఫస్సే సతి వేదనా హోతి ; వేదనాయ సతి తణ్హా హోతి; తణ్హాయ సతి ఉపాదానం హోతి; ఉపాదానే సతి భవో హోతి; భవే సతి జాతి హోతి; జాతియా సతి జరామరణం హోతీ'తి. సో ఏవం పజానాతి – 'ఏవమయం లోకో సముదయతీ'"తి.

"న, భిక్ఖవే, సుతవతో అరియసావకస్స ఏవం హోతి – 'కిం ను ఖో కిస్మిం అసతి కిం న హోతి, కిస్స నిరోధా కిం నిరుజ్ఝతి? కిస్మిం అసతి సఙ్ఖారా న హోన్తి, కిస్మిం అసతి విఞ్ఞాణం న హోతి, కిస్మిం అసతి నామరూపం న హోతి, కిస్మిం అసతి సళాయతనం న హోతి, కిస్మిం అసతి ఫస్సో న హోతి, కిస్మిం అసతి వేదనా న హోతి, కిస్మిం అసతి తణ్హా న హోతి... పే.... ఉపాదానం... భవో... జాతి... కిస్మిం అసతి జరామరణం న హోతీ'"తి?

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, సుతవతో అరియసావకస్స అపరప్పచ్చయా ఞాణమేవేత్థ హోతి – 'ఇమస్మిం అసతి ఇదం న హోతి, ఇమస్స నిరోధా ఇదం నిరుజ్ఝతి. అవిజ్జాయ అసతి సఙ్ఖారా న హోన్తి; సఙ్ఖారేసు అసతి విఞ్ఞాణం న హోతి; విఞ్ఞాణే అసతి నామరూపం న హోతి; నామరూపే అసతి సళాయతనం న హోతి...పే.... జాతియా అసతి జరామరణం న హోతీ'తి. సో ఏవం పజానాతి – 'ఏవమయం లోకో నిరుజ్ఝతీ'"తి.

"యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం లోకస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ యథాభూతం పజానాతి, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో దిట్ఠిసమ్పన్నో ఇతిపి, దస్సనసమ్పన్నో ఇతిపి, ఆగతో ఇమం సద్ధమ్మం ఇతిపి, పస్సతి ఇమం సద్ధమ్మం ఇతిపి, సేక్ఖేన ఞాణేన సమన్నాగతో ఇతిపి , సేక్ఖాయ విజ్జాయ సమన్నాగతో ఇతిపి, ధమ్మసోతం సమాపన్నో ఇతిపి, అరియో నిబ్బేధికపఞ్ఞో ఇతిపి, అమతద్వారం ఆహచ్చ తిట్ఠతి ఇతిపీ"తి. దసమం.

గహపతివగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే పఞ్చవేరభయా వుత్తా, దుక్ఖం లోకో చ ఞాతికం;
అఞ్ఞతరం జాణుస్సోణి చ, లోకాయతికేన అట్ఠమం;
ద్వే అరియసావకా వుత్తా, వగ్గో తేన పవుచ్చతీతి.

౬. దుక్ఖవగ్గో

౧. పరివీమంసనసుత్తం

౫౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"కిత్తావతా ను ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ పరివీమంసమానో పరివీమంసేయ్య సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయా"తి? "భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా భగవంనేత్తికా భగవంపటిసరణా . సాధు వత, భన్తే, భగవన్తంయేవ పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ"తి. "తేన హి, భిక్ఖవే, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ, భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పరివీమంసమానో పరివీమంసతి – 'యం ఖో ఇదం అనేకవిధం నానప్పకారకం దుక్ఖం లోకే ఉప్పజ్జతి జరామరణం; ఇదం ను ఖో దుక్ఖం కింనిదానం కింసముదయం కింజాతికం కింపభవం? కిస్మిం సతి జరామరణం హోతి, కిస్మిం అసతి జరామరణం న హోతీ'తి? సో పరివీమంసమానో ఏవం పజానాతి – 'యం ఖో ఇదం అనేకవిధం నానప్పకారకం దుక్ఖం లోకే ఉప్పజ్జతి జరామరణం, ఇదం ఖో దుక్ఖం జాతినిదానం జాతిసముదయం జాతిజాతికం జాతిప్పభవం. జాతియా సతి జరామరణం హోతి, జాతియా అసతి జరామరణం న హోతీ'"తి.

"సో జరామరణఞ్చ పజానాతి, జరామరణసముదయఞ్చ పజానాతి, జరామరణనిరోధఞ్చ పజానాతి, యా చ జరామరణనిరోధసారుప్పగామినీ పటిపదా తఞ్చ పజానాతి, తథా పటిపన్నో చ హోతి అనుధమ్మచారీ; అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ పటిపన్నో జరామరణనిరోధాయ.

"అథాపరం పరివీమంసమానో పరివీమంసతి – 'జాతి పనాయం కింనిదానా కింసముదయా కింజాతికా కింపభవా, కిస్మిం సతి జాతి హోతి, కిస్మిం అసతి జాతి న హోతీ'తి? సో పరివీమంసమానో ఏవం పజానాతి – 'జాతి భవనిదానా భవసముదయా భవజాతికా భవప్పభవా; భవే సతి జాతి హోతి, భవే అసతి జాతి న హోతీ'"తి.

"సో జాతిఞ్చ పజానాతి, జాతిసముదయఞ్చ పజానాతి, జాతినిరోధఞ్చ పజానాతి, యా చ జాతినిరోధసారుప్పగామినీ పటిపదా తఞ్చ పజానాతి, తథా పటిపన్నో చ హోతి అనుధమ్మచారీ; అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ పటిపన్నో జాతినిరోధాయ.

"అథాపరం పరివీమంసమానో పరివీమంసతి – 'భవో పనాయం కింనిదానో…పే.… ఉపాదానం పనిదం కింనిదానం… తణ్హా పనాయం కింనిదానా… వేదనా… ఫస్సో… సళాయతనం పనిదం కింనిదానం… నామరూపం పనిదం… విఞ్ఞాణం పనిదం… సఙ్ఖారా పనిమే కింనిదానా కింసముదయా కింజాతికా కింపభవా; కిస్మిం సతి సఙ్ఖారా హోన్తి, కిస్మిం అసతి సఙ్ఖారా న హోన్తీ'తి? సో పరివీమంసమానో ఏవం పజానాతి – 'సఙ్ఖారా అవిజ్జానిదానా అవిజ్జాసముదయా అవిజ్జాజాతికా అవిజ్జాపభవా; అవిజ్జాయ సతి సఙ్ఖారా హోన్తి, అవిజ్జాయ అసతి సఙ్ఖారా న హోన్తీ'"తి.

"సో సఙ్ఖారే చ పజానాతి, సఙ్ఖారసముదయఞ్చ పజానాతి, సఙ్ఖారనిరోధఞ్చ పజానాతి, యా చ సఙ్ఖారనిరోధసారుప్పగామినీ పటిపదా తఞ్చ పజానాతి, తథా పటిపన్నో చ హోతి అనుధమ్మచారీ ; అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ పటిపన్నో సఙ్ఖారనిరోధాయ.

“అవిజ్జాగతో యం, భిక్ఖవే, పురిసపుగ్గలో పుఞ్ఞం చే సఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, పుఞ్ఞూపగం హోతి విఞ్ఞాణం. అపుఞ్ఞం చే సఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, అపుఞ్ఞూపగం హోతి విఞ్ఞాణం. ఆనేఞ్జం చే సఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి ఆనేఞ్జూపగం హోతి విఞ్ఞాణం. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అవిజ్జా పహీనా హోతి విజ్జా ఉప్పన్నా, సో అవిజ్జావిరాగా విజ్జుప్పాదా నేవ పుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి న అపుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి న ఆనేఞ్జాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి. అనభిసఙ్ఖరోన్తో అనభిసఞ్చేతయన్తో న కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి; అనుపాదియం న పరితస్సతి, అపరితస్సం పచ్చత్తఞ్ఞేవ పరినిబ్బాయతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి.

“సో సుఖం చే వేదనం వేదయతి, సా అనిచ్చాతి పజానాతి, అనజ్ఝోసితాతి పజానాతి, అనభినన్దితాతి పజానాతి. దుక్ఖం చే వేదనం వేదయతి, సా అనిచ్చాతి పజానాతి, అనజ్ఝోసితాతి పజానాతి, అనభినన్దితాతి పజానాతి. అదుక్ఖమసుఖం చే వేదనం వేదయతి, సా అనిచ్చాతి పజానాతి, అనజ్ఝోసితాతి పజానాతి, అనభినన్దితాతి పజానాతి. సో సుఖం చే వేదనం వేదయతి, విసంయుత్తో నం వేదయతి. దుక్ఖం చే వేదనం వేదయతి, విసంయుత్తో నం [తం వేదనం (సీ. పీ.), వేదనం (క.)] వేదయతి. అదుక్ఖమసుఖం చే వేదనం వేదయతి, విసంయుత్తో నం వేదయతి.

“సో కాయపరియన్తికం వేదనం వేదయమానో కాయపరియన్తికం వేదనం వేదయామీతి పజానాతి, జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదయమానో జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదయామీతి పజానాతి. కాయస్స భేదా ఉద్ధం జీవితపరియాదానా ఇధేవ సబ్బవేదయితాని అనభినన్దితాని సీతీభవిస్సన్తి, సరీరాని అవసిస్సన్తీతి పజానాతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో కుమ్భకారపాకా ఉణ్హం కుమ్భం ఉద్ధరిత్వా సమే భూమిభాగే పటిసిస్సేయ్య [పటివిసేయ్య (సీ.), పతిట్ఠపేయ్య (స్యా. కం. పీ.), పటిసేవేయ్య (టీకా)]. తత్ర యాయం ఉస్మా సా తత్థేవ వూపసమేయ్య, కపల్లాని అవసిస్సేయ్యుం. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయపరియన్తికం వేదనం వేదయమానో కాయపరియన్తికం వేదనం వేదయామీతి పజానాతి, జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదయమానో జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదయామీతి పజానాతి. కాయస్స భేదా ఉద్ధం జీవితపరియాదానా ఇధేవ సబ్బవేదయితాని అనభినన్దితాని సీతీభవిస్సన్తి, సరీరాని అవసిస్సన్తీతి పజానాతి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను ఖో ఖీణాసవో భిక్ఖు పుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారం వా అభిసఙ్ఖరేయ్య అపుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారం వా అభిసఙ్ఖరేయ్య ఆనేఞ్జాభిసఙ్ఖారం వా అభిసఙ్ఖరేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “సబ్బసో వా పన సఙ్ఖారేసు అసతి, సఙ్ఖారనిరోధా అపి ను ఖో విఞ్ఞాణం పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “సబ్బసో వా పన విఞ్ఞాణే అసతి, విఞ్ఞాణనిరోధా అపి ను ఖో నామరూపం పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “సబ్బసో వా పన నామరూపే అసతి, నామరూపనిరోధా అపి ను ఖో సళాయతనం పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “సబ్బసో వా పన సళాయతనే అసతి, సళాయతననిరోధా అపి ను ఖో ఫస్సో పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “సబ్బసో వా పన ఫస్సే అసతి, ఫస్సనిరోధా అపి ను ఖో వేదనా పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “సబ్బసో వా పన వేదనాయ అసతి, వేదనానిరోధా అపి ను ఖో తణ్హా పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “సబ్బసో వా పన తణ్హాయ అసతి, తణ్హానిరోధా అపి ను ఖో ఉపాదానం పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “సబ్బసో వా పన ఉపాదానే అసతి, ఉపాదాననిరోధా అపి ను ఖో భవో పఞ్ఞాయేథా”తి. “నో హేతం, భన్తే”. “సబ్బసో వా పన భవే అసతి,

భవనిరోధా అపి ను ఖో జాతి పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “సబ్బసో వా పన జాతియా అసతి, జాతినిరోధా అపి ను ఖో జరామరణం పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“సాధు సాధు, భిక్ఖవే, ఏవమేతం, భిక్ఖవే, నేతం అఞ్ఞథా. సద్దహథ మే తం, భిక్ఖవే, అధిముచ్చథ, నిక్కఙ్ఖా ఏత్థ హోథ నిబ్బిచికిచ్ఛా. ఏసేవన్తో దుక్ఖస్సా”తి. పఠమం.

౨. ఉపాదానసుత్తం

౫౨. సావత్థియం విహరతి...పే.... “ఉపాదానియేసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం; ఉపాదానపచ్చయా భవో; భవపచ్చయా జాతి; జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి”.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, దసన్నం వా కట్ఠవాహానం వీసాయ వా కట్ఠవాహానం తింసాయ వా కట్ఠవాహానం చత్తారీసాయ వా కట్ఠవాహానం మహాఅగ్గిక్ఖన్ధో జలేయ్య. తత్ర పురిసో కాలేన కాలం సుక్ఖాని చేవ తిణాని పక్ఖిపేయ్య, సుక్ఖాని చ గోమయాని పక్ఖిపేయ్య, సుక్ఖాని చ కట్ఠాని పక్ఖిపేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, మహాఅగ్గిక్ఖన్ధో తదాహారో తదుపాదానో చిరం దీఘమద్ధానం జలేయ్య. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఉపాదానియేసు ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

“ఉపాదానియేసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి. తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో; భవనిరోధా జాతినిరోధో; జాతినిరోధా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, దసన్నం వా కట్ఠవాహానం వీసాయ వా తింసాయ వా చత్తారీసాయ వా కట్ఠవాహానం మహాఅగ్గిక్ఖన్ధో జలేయ్య; తత్ర పురిసో న కాలేన కాలం సుక్ఖాని చేవ తిణాని పక్ఖిపేయ్య, న సుక్ఖాని చ గోమయాని పక్ఖిపేయ్య, న సుక్ఖాని చ కట్ఠాని పక్ఖిపేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, మహాఅగ్గిక్ఖన్ధో పురిమస్స చ ఉపాదానస్స పరియాదానా అఞ్ఞస్స చ అనుపహారా [అనుపాహారా (పీ.)] అనాహారో నిబ్బాయేయ్య. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఉపాదానియేసు ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి, తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ”తి. దుతియం.

౩. సంయోజనసుత్తం

౫౩. సావత్థియం విహరతి ...పే.... “సంయోజనియేసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం; ఉపాదానపచ్చయా భవో; భవపచ్చయా జాతి; జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి”.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, తేలఞ్చ పటిచ్చ వట్టిఞ్చ పటిచ్చ తేలప్పదీపో ఝాయేయ్య. తత్ర పురిసో కాలేన కాలం తేలం ఆసిఞ్చేయ్య వట్టిం ఉపసంహరేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, తేలప్పదీపో తదాహారో తదుపాదానో చిరం దీఘమద్ధానం జలేయ్య.

ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సంయోజనియేసు ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం; ఉపాదానపచ్చయా భవో; భవపచ్చయా జాతి ; జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

"సంయోజనియేసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి. తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో; భవనిరోధా జాతినిరోధో; జాతినిరోధా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, తేలఞ్చ పటిచ్చ వట్టిఞ్చ పటిచ్చ తేలప్పదీపో ఝాయేయ్య. తత్ర పురిసో న కాలేన కాలం తేలం ఆసిఞ్చేయ్య న వట్టిం ఉపసంహరేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, తేలప్పదీపో పురిమస్స చ ఉపాదానస్స పరియాదానా అఞ్ఞస్స చ అనుపహారా అనాహారో నిబ్బాయేయ్య. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సంయోజనియేసు ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి. తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ"తి. తతియం.

౪. దుతియసంయోజనసుత్తం

౫౪. సావత్థియం విహరతి ...పే.... "సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, తేలఞ్చ పటిచ్చ వట్టిఞ్చ పటిచ్చ తేలప్పదీపో ఝాయేయ్య. తత్ర పురిసో కాలేన కాలం తేలం ఆసిఞ్చేయ్య వట్టిం ఉపసంహరేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, తేలప్పదీపో తదాహారో తదుపాదానో చిరం దీఘమద్ధానం జలేయ్య. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సంయోజనియేసు ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి".

"సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, తేలఞ్చ పటిచ్చ వట్టిఞ్చ పటిచ్చ తేలప్పదీపో ఝాయేయ్య. తత్ర పురిసో న కాలేన కాలం తేలం ఆసిఞ్చేయ్య న వట్టిం ఉపసంహరేయ్య . ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, తేలప్పదీపో పురిమస్స చ ఉపాదానస్స పరియాదానా అఞ్ఞస్స చ అనుపహారా అనాహారో నిబ్బాయేయ్య. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సంయోజనియేసు ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి. తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ"తి. చతుత్థం.

౫. మహారుక్ఖసుత్తం

౫౫. సావత్థియం విహరతి...పే.... "ఉపాదానియేసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం; ఉపాదానపచ్చయా భవో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి".

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో. తస్స యాని చేవ మూలాని అధోగమాని, యాని చ తిరియఙ్గమాని, సబ్బాని తాని ఉద్ధం ఓజం అభిహరన్తి. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో తదాహారో తదుపాదానో చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠేయ్య. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఉపాదానియేసు ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

“ఉపాదానియేసు , భిక్ఖవే, ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి. తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య కుద్దాలపిటకం [కుదాలపిటకం (అఞ్ఞత్థ)] ఆదాయ. సో తం రుక్ఖం మూలే ఛిన్దేయ్య, మూలం ఛిన్దిత్వా పలిఖణేయ్య [పలింఖణేయ్య (పీ॰ క॰)], పలిఖణిత్వా మూలాని ఉద్ధరేయ్య అన్తమసో ఉసీరనాళిమత్తానిపి. సో తం రుక్ఖం ఖణ్డాఖణ్డికం ఛిన్దేయ్య, ఖణ్డాఖణ్డికం ఛిన్దిత్వా ఫాలేయ్య, ఫాలేత్వా సకలికం సకలికం కరేయ్య, సకలికం సకలికం కరిత్వా వాతాతపే విసోసేయ్య; వాతాతపే విసోసేత్వా అగ్గినా డహేయ్య, అగ్గినా డహేత్వా మసిం కరేయ్య, మసిం కరిత్వా మహావాతే వా ఓఫుణేయ్య [ఓపునేయ్య (సీ॰ పీ॰), ఓఫునేయ్య (స్యా॰ కం॰ క॰)] నదియా వా సీఘసోతాయ పవాహేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో ఉచ్ఛిన్నమూలో అస్స తాలావత్థుకతో అనభావంకతో [అనభావకతో (సీ॰), అనభావఙ్గతో (స్యా॰ కం॰)] ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఉపాదానియేసు ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి. తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియమహారుక్ఖసుత్తం

౫౬. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో. తస్స యాని చేవ మూలాని అధోగమాని, యాని చ తిరియఙ్గమాని , సబ్బాని తాని ఉద్ధం ఓజం అభిహరన్తి. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో తదాహారో తదుపాదానో చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠేయ్య. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఉపాదానియేసు ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం …పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి”.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య కుద్దాలపిటకం ఆదాయ. సో తం రుక్ఖం మూలే ఛిన్దేయ్య, మూలే ఛేత్వా పలిఖణేయ్య, పలిఖణిత్వా మూలాని ఉద్ధరేయ్య…పే॰… నదియా వా సీఘసోతాయ పవాహేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో ఉచ్ఛిన్నమూలో అస్స తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఉపాదానియేసు ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి. తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. తరుణరుక్ఖసుత్తం

౫౭. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “సంయోజనియేసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం…పే॰… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి”.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, తరుణో రుక్ఖో. తస్స పురిసో కాలేన కాలం మూలాని పలిమజ్జేయ్య [పలిసన్నేయ్య (సీ॰), పలిసజ్జేయ్య (స్యా॰ కం॰ పీ॰), పలిపట్టేయ్య (క॰), పలిసన్దేయ్య, పలిబన్ధేయ్య (టీకానురూపం)] కాలేన కాలం పంసుం దదేయ్య, కాలేన కాలం ఉదకం దదేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, తరుణో రుక్ఖో తదాహారో తదుపాదానో వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం

ఆపజ్జేయ్య. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సంయోజనియేసు ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

"సంయోజనియేసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి. తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో... పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

"సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, తరుణో రుక్ఖో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య కుద్దాలపిటకం ఆదాయ...పే.... నదియా వా సీఘసోతాయ పవాహేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, తరుణో రుక్ఖో ఉచ్ఛిన్నమూలో అస్స తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సంయోజనియేసు ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి. తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ"తి. సత్తమం.

౮. నామరూపసుత్తం

౫౮. సావత్థియం విహరతి...పే.... "సంయోజనియేసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో నామరూపస్స అవక్కన్తి హోతి. నామరూపపచ్చయా సళాయతనం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి".

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో. తస్స యాని చేవ మూలాని అధోగమాని, యాని చ తిరియఙ్గమాని, సబ్బాని తాని ఉద్ధం ఓజం అభిహరన్తి. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో తదాహారో తదుపాదానో చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠేయ్య. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సంయోజనియేసు ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో నామరూపస్స అవక్కన్తి హోతి...పే....

"సంయోజనియేసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో నామరూపస్స అవక్కన్తి న హోతి. నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

"సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య కుద్దాలపిటకం ఆదాయ...పే.... ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సంయోజనియేసు ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో నామరూపస్స అవక్కన్తి న హోతి. నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ"తి. అట్ఠమం.

౯. విఞ్ఞాణసుత్తం

౫౯. సావత్థియం విహరతి...పే.... "సంయోజనియేసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో విఞ్ఞాణస్స అవక్కన్తి హోతి. విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి".

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో. తస్స యాని చేవ మూలాని ...పే.... ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సంయోజనియేసు ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో విఞ్ఞాణస్స అవక్కన్తి హోతి...పే....

“సంయోజనియేసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో విఞ్ఞాణస్స అవక్కన్తి న హోతి. విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహారుక్ఖో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య కుద్దాలపిటకం ఆదాయ...పే.... ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సంయోజనియేసు ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో విఞ్ఞాణస్స అవక్కన్తి న హోతి. విఞ్ఞాణస్స నిరోధా నామరూపనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ”తి. నవమం.

౧౦. నిదానసుత్తం

౬౦. ఏకం సమయం భగవా కురూసు విహరతి కమ్మాసధమ్మం నామ కురూనం నిగమో. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! యావ గమ్భీరో చాయం, భన్తే, పటిచ్చసముప్పాదో గమ్భీరావభాసో చ, అథ చ పన మే ఉత్తానకుత్తానకో వియ ఖాయతీ”తి.

“మా హేవం, ఆనన్ద, మా హేవం, ఆనన్ద [మా హేవం ఆనన్ద అవచ మా హేవం ఆనన్ద అవచ (దీ॰ ని॰ ౨ మహానిదానసుత్తే)]! గమ్భీరో చాయం, ఆనన్ద, పటిచ్చసముప్పాదో గమ్భీరావభాసో చ. ఏతస్స, ఆనన్ద, ధమ్మస్స అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమయం పజా తన్తాకులకజాతా కులగణ్ఠికజాతా [గుళాగుణ్ఠికజాతా (సీ॰), గులీగుణ్ఠికజాతా (స్యా॰ కం॰)] ముఞ్జపబ్బజభూతా [ముఞ్జబబ్బజభూతా (సీ॰)] అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం సంసారం నాతివత్తతి.

“ఉపాదానియేసు, ఆనన్ద, ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం; ఉపాదానపచ్చయా భవో; భవపచ్చయా జాతి; జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

“సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, మహారుక్ఖో. తస్స యాని చేవ మూలాని అధోగమాని, యాని చ తిరియఙ్గమాని, సబ్బాని తాని ఉద్ధం ఓజం అభిహరన్తి. ఏవఞ్హి సో, ఆనన్ద, మహారుక్ఖో తదాహారో తదుపాదానో చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠేయ్య. ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, ఉపాదానియేసు ధమ్మేసు అస్సాదానుపస్సినో విహరతో తణ్హా పవడ్ఢతి. తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం ; ఉపాదానపచ్చయా భవో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

“ఉపాదానియేసు, ఆనన్ద, ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి. తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

“సేయ్యథాపి , ఆనన్ద, మహారుక్ఖో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య కుద్దాలపిటకం ఆదాయ. సో తం రుక్ఖం మూలే ఛిన్దేయ్య, మూలే ఛేత్వా పలిఖణేయ్య, పలిఖణిత్వా మూలాని ఉద్ధరేయ్య అన్తమసో ఉసీరనాళిమత్తానిపి. సో తం రుక్ఖం ఖణ్డాఖణ్డికం ఛిన్దేయ్య. ఖణ్డాఖణ్డికం ఛిన్దిత్వా ఫాలేయ్య; ఫాలేత్వా సకలికం సకలికం కరేయ్య, సకలికం సకలికం కరిత్వా వాతాతపే విసోసేయ్య, వాతాతపే విసోసేత్వా అగ్గినా డహేయ్య, అగ్గినా డహేత్వా మసిం కరేయ్య, మసిం కరిత్వా మహావాతే వా

ఓఘుణేయ్య, నదియా వా సీఘసోతాయ పవాహేయ్య. ఏవఞ్హి సో, ఆనన్ద, మహారుక్ఖో ఉచ్ఛిన్నమూలో అస్స తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో . ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, ఉపాదానియేసు ధమ్మేసు ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో తణ్హా నిరుజ్ఝతి. తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో; భవనిరోధా జాతినిరోధో; జాతినిరోధా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ"తి. దసమం.

దుక్ఖవగ్గో ఛట్ఠో.

తస్సుద్దానం –

పరివీమంసనుపాదానం, ద్వే చ సంయోజనాని చ;
మహారుక్ఖేన ద్వే వుత్తా, తరుణేన చ సత్తమం;
నామరూపఞ్చ విఞ్ఞాణం, నిదానేన చ తే దసాతి.

౭. మహావగ్గో

౧. అస్సుతవాసుత్తం

౬౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే…పే.… "అస్సుతవా, భిక్ఖవే, పుథుజ్జనో ఇమస్మిం చాతుమహాభూతికస్మిం కాయస్మిం నిబ్బిన్దేయ్యాపి విరజ్జేయ్యాపి విముచ్చేయ్యాపి. తం కిస్స హేతు? [చాతుమ్మహాభూతికస్మిం (సీ. స్యా. కం.)] దిస్సతి, భిక్ఖవే [దిస్సతి హి భిక్ఖవే (సీ. స్యా. కం.)], ఇమస్స చాతుమహాభూతికస్స కాయస్స ఆచయోపి అపచయోపి ఆదానమ్పి నిక్ఖేపనమ్పి. తస్మా తత్రాస్సుతవా పుథుజ్జనో నిబ్బిన్దేయ్యాపి విరజ్జేయ్యాపి విముచ్చేయ్యాపి".

"యఞ్చ ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, వుచ్చతి చిత్తం ఇతిపి, మనో ఇతిపి, విఞ్ఞాణం ఇతిపి, తత్రాస్సుతవా పుథుజ్జనో నాలం నిబ్బిన్దితుం నాలం విరజ్జితుం నాలం విముచ్చితుం. తం కిస్స హేతు? దీఘరత్తఞ్హేతం, భిక్ఖవే, అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స అజ్ఝోసితం మమాయితం పరామట్ఠం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'తి. తస్మా తత్రాస్సుతవా పుథుజ్జనో నాలం నిబ్బిన్దితుం నాలం విరజ్జితుం నాలం విముచ్చితుం.

"వరం , భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో ఇమం చాతుమహాభూతికం కాయం అత్తతో ఉపగచ్ఛేయ్య, న త్వేవ చిత్తం. తం కిస్స హేతు? దిస్సతాయం, భిక్ఖవే, చాతుమహాభూతికో కాయో ఏకమ్పి వస్సం తిట్ఠమానో ద్వేపి వస్సాని తిట్ఠమానో తీణిపి వస్సాని తిట్ఠమానో చత్తారిపి వస్సాని తిట్ఠమానో పఞ్చపి వస్సాని తిట్ఠమానో దసపి వస్సాని తిట్ఠమానో వీసతిపి వస్సాని తిట్ఠమానో తింసమ్పి వస్సాని తిట్ఠమానో చత్తారీసమ్పి వస్సాని తిట్ఠమానో పఞ్ఞాసమ్పి వస్సాని తిట్ఠమానో వస్ససతమ్పి తిట్ఠమానో, భియ్యోపి తిట్ఠమానో.

"యఞ్చ ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, వుచ్చతి చిత్తం ఇతిపి, మనో ఇతిపి, విఞ్ఞాణం ఇతిపి, తం రత్తియా చ దివసస్స చ అఞ్ఞదేవ ఉప్పజ్జతి అఞ్ఞం నిరుజ్ఝతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మక్కటో అరఞ్ఞే పవనే చరమానో సాఖం గణ్హాతి, తం ముఞ్చిత్వా అఞ్ఞం

గణ్హాతి, తం ముఞ్చిత్వా అఞ్ఞం గణ్హాతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యమిదం వుచ్చతి చిత్తం ఇతిపి, మనో ఇతిపి, విఞ్ఞాణం ఇతిపి, తం రత్తియా చ దివసస్స చ అఞ్ఞదేవ ఉప్పజ్జతి అఞ్ఞం నిరుజ్ఝతి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో పటిచ్చసముప్పాదంయేవ సాధుకం యోనిసో మనసి కరోతి – ‘ఇతి ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి, ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతి; ఇమస్మిం అసతి ఇదం న హోతి, ఇమస్స నిరోధా ఇదం నిరుజ్ఝతి – యదిదం అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో; సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ’”తి.

“ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి, సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి, సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి, విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి; నిబ్బిన్దం విరజ్జతి, విరాగా విముచ్చతి, విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతీ”తి. పఠమం.

౨. దుతియఅస్సుతవాసుత్తం

౬౩. సావత్థియం విహరతి...పే.... “అస్సుతవా, భిక్ఖవే, పుథుజ్జనో ఇమస్మిం చాతుమహాభూతికస్మిం కాయస్మిం నిబ్బిన్దేయ్యాపి విరజ్జేయ్యాపి విముచ్చేయ్యాపి. తం కిస్స హేతు? దిస్సతి, భిక్ఖవే, ఇమస్స చాతుమహాభూతికస్స కాయస్స ఆచయోపి అపచయోపి ఆదానమ్పి నిక్ఖేపనమ్పి . తస్మా తత్రాస్సుతవా పుథుజ్జనో నిబ్బిన్దేయ్యాపి విరజ్జేయ్యాపి విముచ్చేయ్యాపి. యఞ్చ ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, వుచ్చతి చిత్తం ఇతిపి, మనో ఇతిపి, విఞ్ఞాణం ఇతిపి, తత్రాస్సుతవా పుథుజ్జనో నాలం నిబ్బిన్దితుం నాలం విరజ్జితుం నాలం విముచ్చితుం. తం కిస్స హేతు? దీఘరత్తఞ్హేతం, భిక్ఖవే, అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స అజ్ఝోసితం మమాయితం పరామట్ఠం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి. తస్మా తత్రాస్సుతవా పుథుజ్జనో నాలం నిబ్బిన్దితుం నాలం విరజ్జితుం నాలం విముచ్చితుం”.

“వరం, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో ఇమం చాతుమహాభూతికం కాయం అత్తతో ఉపగచ్ఛేయ్య, న త్వేవ చిత్తం. తం కిస్స హేతు? దిస్సతాయం, భిక్ఖవే, చాతుమహాభూతికో కాయో ఏకమ్పి వస్సం తిట్ఠమానో ద్వేపి వస్సాని తిట్ఠమానో తీణిపి వస్సాని తిట్ఠమానో చత్తారిపి వస్సాని తిట్ఠమానో పఞ్చపి వస్సాని తిట్ఠమానో దసపి వస్సాని తిట్ఠమానో వీసతిపి వస్సాని తిట్ఠమానో తింసమ్పి వస్సాని తిట్ఠమానో చత్తారీసమ్పి వస్సాని తిట్ఠమానో పఞ్ఞాసమ్పి వస్సాని తిట్ఠమానో వస్ససతమ్పి తిట్ఠమానో, భియ్యోపి తిట్ఠమానో. యఞ్చ ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, వుచ్చతి చిత్తం ఇతిపి, మనో ఇతిపి, విఞ్ఞాణం ఇతిపి, తం రత్తియా చ దివసస్స చ అఞ్ఞదేవ ఉప్పజ్జతి అఞ్ఞం నిరుజ్ఝతి.

“తత్ర , భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో పటిచ్చసముప్పాదంయేవ సాధుకం యోనిసో మనసి కరోతి – ‘ఇతి ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి, ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతి; ఇమస్మిం అసతి ఇదం న హోతి, ఇమస్స నిరోధా ఇదం నిరుజ్ఝతీ’తి. సుఖవేదనియం, భిక్ఖవే, ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖవేదనా. తస్సేవ సుఖవేదనియస్స ఫస్సస్స నిరోధా యం తజ్జం వేదయితం సుఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పన్నా సుఖవేదనా సా నిరుజ్ఝతి సా వూపసమ్మతి. దుక్ఖవేదనియం, భిక్ఖవే, ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి దుక్ఖవేదనా. తస్సేవ దుక్ఖవేదనియస్స ఫస్సస్స నిరోధా యం తజ్జం వేదయితం దుక్ఖవేదనియం

ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పన్నా దుక్ఖవేదనా సా నిరుజ్ఝతి సా వూపసమ్మతి. అదుక్ఖమసుఖవేదనియం, భిక్ఖవే, ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి అదుక్ఖమసుఖవేదనా. తస్సేవ అదుక్ఖమసుఖవేదనియస్స ఫస్సస్స నిరోధా యం తజ్జం వేదయితం అదుక్ఖమసుఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పన్నా అదుక్ఖమసుఖవేదనా సా నిరుజ్ఝతి సా వూపసమ్మతి.

"సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, ద్విన్నం కట్ఠానం సఙ్ఘట్టనసమోధానా ఉస్మా జాయతి తేజో అభినిబ్బత్తతి. తేసంయేవ ద్విన్నం కట్ఠానం నానాకతవినిబ్భోగా [నానాభావావినిక్ఖేపా (సీ. పీ.) మ. ని. ౩.౩౬౭] యా తజ్జా ఉస్మా సా నిరుజ్ఝతి సా వూపసమ్మతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సుఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖవేదనా. తస్సేవ సుఖవేదనియస్స ఫస్సస్స నిరోధా యం తజ్జం వేదయితం సుఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పన్నా సుఖవేదనా సా నిరుజ్ఝతి సా వూపసమ్మతి...పే.... అదుక్ఖమసుఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి అదుక్ఖమసుఖవేదనా. తస్సేవ అదుక్ఖమసుఖవేదనియస్స ఫస్సస్స నిరోధా యం తజ్జం వేదయితం అదుక్ఖమసుఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పన్నా అదుక్ఖమసుఖవేదనా సా నిరుజ్ఝతి సా వూపసమ్మతి.

"ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో ఫస్సేపి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి, సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి, సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి, విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి; నిబ్బిన్దం విరజ్జతి, విరాగా విముచ్చతి, విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి. దుతియం.

౩. పుత్తమంసూపమసుత్తం

౬౩. సావత్థియం ...పే.... "చత్తారోమే , భిక్ఖవే, ఆహారా భూతానం వా సత్తానం ఠితియా సమ్భవేసీనం వా అనుగ్గహాయ . కతమే చత్తారో? కబళీకారో ఆహారో ఓళారికో వా సుఖుమో వా, ఫస్సో దుతియో, మనోసఞ్చేతనా తతియా, విఞ్ఞాణం చతుత్థం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ఆహారా భూతానం వా సత్తానం ఠితియా సమ్భవేసీనం వా అనుగ్గహాయ".

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, కబళీకారో ఆహారో దట్ఠబ్బో? సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ద్వే జాయమ్పతికా [జయమ్పతికా (సీ. పీ.) టీకా ఓలోకేతబ్బా] పరిత్తం సమ్బలం ఆదాయ కన్తారమగ్గం పటిపజ్జేయ్యుం. తేసమస్స ఏకపుత్తకో పియో మనాపో. అథ ఖో తేసం, భిక్ఖవే, ద్విన్నం జాయమ్పతికానం కన్తారగతానం యా పరిత్తా సమ్బలమత్తా, సా పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య. సియా చ నేసం కన్తారావసేసో అనతిణ్ణో. అథ ఖో తేసం, భిక్ఖవే, ద్విన్నం జాయమ్పతికానం ఏవమస్స – 'అమ్హాకం ఖో యా పరిత్తా సమ్బలమత్తా సా పరిక్ఖీణా పరియాదిణ్ణా [పరియాదిన్నా (స్యా. కం.)]. అత్థి చాయం కన్తారావసేసో అనిత్తిణ్ణో [అనిత్థిణ్ణో (స్యా. కం.), అనతిణ్ణో (క.)]. యంనూన మయం ఇమం ఏకపుత్తకం పియం మనాపం వధిత్వా వల్లూరఞ్చ సోణ్డికఞ్చ కరిత్వా పుత్తమంసాని ఖాదన్తా ఏవం తం కన్తారావసేసం నిత్థరేయ్యామ, మా సబ్బేవ తయో వినస్సిమ్హా'తి. అథ ఖో తే, భిక్ఖవే, ద్వే జాయమ్పతికా తం ఏకపుత్తకం పియం మనాపం వధిత్వా వల్లూరఞ్చ సోణ్డికఞ్చ కరిత్వా పుత్తమంసాని ఖాదన్తా ఏవం తం కన్తారావసేసం నిత్థరేయ్యుం. తే పుత్తమంసాని చేవ ఖాదేయ్యుం, ఉరే చ పటిపిసేయ్యుం – 'కహం, ఏకపుత్తక, కహం, ఏకపుత్తకా'తి.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తే దవాయ వా ఆహారం ఆహారేయ్యుం, మదాయ వా ఆహారం ఆహారేయ్యుం, మణ్డనాయ వా ఆహారం ఆహారేయ్యుం, విభూసనాయ వా ఆహారం ఆహారేయ్యు"న్తి? "నో హేతం, భన్తే". "నను తే, భిక్ఖవే,

యావదేవ కన్తారస్స నిత్థరణత్థాయ ఆహారం ఆహారేయ్యు’’న్తి? ‘‘ఏవం, భన్తే’’. ‘‘ఏవమేవ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, కబళీకారో ఆహారో దట్ఠబ్బో’’తి వదామి. కబళీకారే, భిక్ఖవే, ఆహారే పరిఞ్ఞాతే పఞ్చకామగుణికో రాగో పరిఞ్ఞాతో హోతి. పఞ్చకామగుణికే రాగే పరిఞ్ఞాతే నత్థి తం సంయోజనం యేన సంయోజనేన సంయుత్తో అరియసావకో పున ఇమం లోకం ఆగచ్ఛేయ్య.

‘‘కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ఫస్సాహారో దట్ఠబ్బో? సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గావీ నిచ్చమ్మా కుట్టం చే [కుడ్డఞ్చే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] నిస్సాయ తిట్ఠేయ్య. యే కుట్టనిస్సితా పాణా తే నం ఖాదేయ్యుం. రుక్ఖం చే నిస్సాయ తిట్ఠేయ్య, యే రుక్ఖనిస్సితా పాణా తే నం ఖాదేయ్యుం. ఉదకం చే నిస్సాయ తిట్ఠేయ్య, యే ఉదకనిస్సితా పాణా తే నం ఖాదేయ్యుం. ఆకాసం చే నిస్సాయ తిట్ఠేయ్య, యే ఆకాసనిస్సితా పాణా తే నం ఖాదేయ్యుం. యం యదేవ హి సా, భిక్ఖవే, గావీ నిచ్చమ్మా నిస్సాయ తిట్ఠేయ్య, యే తన్నిస్సితా [యే తన్నిస్సితా తన్నిస్సితా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] పాణా తే నం ఖాదేయ్యుం. ఏవమేవ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, ‘‘ఫస్సాహారో దట్ఠబ్బో’’తి వదామి. ఫస్సే, భిక్ఖవే, ఆహారే పరిఞ్ఞాతే తిస్సో వేదనా పరిఞ్ఞాతా హోన్తి. తీసు వేదనాసు పరిఞ్ఞాతాసు అరియసావకస్స నత్థి కిఞ్చి ఉత్తరికరణీయన్తి [ఉత్తరింకరణీయన్తి (సీ. పీ.)] వదామి.

‘‘కథఞ్చ , భిక్ఖవే, మనోసఞ్చేతనాహారో దట్ఠబ్బో? సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, అఙ్గారకాసు సాధికపోరిసా పుణ్ణా అఙ్గారానం వీతచ్చికానం వీతధూమానం. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య జీవితుకామో అమరితుకామో సుఖకామో దుక్ఖప్పటికూలో. తమేనం ద్వే బలవన్తో పురిసా నానాబాహాసు గహేత్వా తం అఙ్గారకాసుం ఉపకడ్ఢేయ్యుం. అథ ఖో, భిక్ఖవే, తస్స పురిసస్స ఆరకావస్స చేతనా ఆరకా పత్థనా ఆరకా పణిధి. తం కిస్స హేతు? ఏవఞ్హి, భిక్ఖవే, తస్స పురిసస్స హోతి – ‘ఇమం చాహం అఙ్గారకాసుం పపతిస్సామి, తతోనిదానం మరణం వా నిగచ్ఛామి మరణమత్తం వా దుక్ఖ’న్తి. ఏవమేవ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, ‘మనోసఞ్చేతనాహారో దట్ఠబ్బో’తి వదామి. మనోసఞ్చేతనాయ, భిక్ఖవే, ఆహారే పరిఞ్ఞాతే తిస్సో తణ్హా పరిఞ్ఞాతా హోన్తి. తీసు తణ్హాసు పరిఞ్ఞాతాసు అరియసావకస్స నత్థి కిఞ్చి ఉత్తరికరణీయన్తి వదామి.

‘‘కథఞ్చ, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణాహారో దట్ఠబ్బో? సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా రఞ్ఞో దస్సేయ్యుం – ‘అయం తే, దేవ, చోరో ఆగుచారీ, ఇమస్స యం ఇచ్ఛసి తం దణ్డం పణేహీ’తి. తమేనం రాజా ఏవం వదేయ్య – ‘గచ్ఛథ, భో, ఇమం పురిసం పుబ్బణ్హసమయం సత్తిసతేన హనథా’తి. తమేనం పుబ్బణ్హసమయం సత్తిసతేన హనేయ్యుం. అథ రాజా మజ్ఝన్హికసమయం ఏవం వదేయ్య – ‘అమ్భో, కథం సో పురిసో’తి? ‘తథేవ, దేవ, జీవతీ’తి. తమేనం రాజా ఏవం వదేయ్య – ‘గచ్ఛథ, భో, తం పురిసం మజ్ఝన్హికసమయం సత్తిసతేన హనథా’తి. తమేనం మజ్ఝన్హికసమయం సత్తిసతేన హనేయ్యుం. అథ రాజా సాయన్హసమయం ఏవం వదేయ్య – ‘అమ్భో, కథం సో పురిసో’తి? ‘తథేవ, దేవ, జీవతీ’తి. తమేనం రాజా ఏవం వదేయ్య – ‘గచ్ఛథ, భో, తం పురిసం సాయన్హసమయం సత్తిసతేన హనథా’తి. తమేనం సాయన్హసమయం సత్తిసతేన హనేయ్యుం. తం కిం మఞ్ఞథ , భిక్ఖవే, అపి ను సో పురిసో దివసం తీహి సత్తిసతేహి హఞ్ఞమానో తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదియేథా’’తి? ‘‘ఏకిస్సాపి, భన్తే, సత్తియా హఞ్ఞమానో తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదియేథ; కో పన వాదో తీహి సత్తిసతేహి హఞ్ఞమానో’’తి! ‘‘ఏవమేవ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణాహారో దట్ఠబ్బోతి వదామి. విఞ్ఞాణే, భిక్ఖవే, ఆహారే పరిఞ్ఞాతే నామరూపం పరిఞ్ఞాతం హోతి, నామరూపే పరిఞ్ఞాతే అరియసావకస్స నత్థి కిఞ్చి ఉత్తరికరణీయన్తి వదామీ’’తి. తతియం.

౪. అత్థిరాగసుత్తం

౬౪. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఆహారా భూతానం వా సత్తానం ఠితియా సమ్భవేసీనం వా అనుగ్గహాయ. కతమే చత్తారో? కబళీకారో ఆహారో ఓళారికో వా సుఖుమో వా, ఫస్సో దుతియో, మనోసఞ్చేతనా తతియా, విఞ్ఞాణం చతుత్థం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ఆహారా భూతానం వా సత్తానం ఠితియా సమ్భవేసీనం వా అనుగ్గహాయ”.

“కబళీకారే చే, భిక్ఖవే, ఆహారే అత్థి రాగో అత్థి నన్దీ అత్థి తణ్హా, పతిట్ఠితం తత్థ విఞ్ఞాణం విరూళ్హం. యత్థ పతిట్ఠితం విఞ్ఞాణం విరూళ్హం, అత్థి తత్థ నామరూపస్స అవక్కన్తి. యత్థ అత్థి నామరూపస్స అవక్కన్తి, అత్థి తత్థ సఙ్ఖారానం వుద్ధి. యత్థ అత్థి సఙ్ఖారానం వుద్ధి, అత్థి తత్థ ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి. యత్థ అత్థి ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి, అత్థి తత్థ ఆయతిం జాతిజరామరణం. యత్థ అత్థి ఆయతిం జాతిజరామరణం, ససోకం తం, భిక్ఖవే, సదరం సఉపాయాసన్తి వదామి.

“ఫస్సే చే, భిక్ఖవే, ఆహారే…పే॰… మనోసఞ్చేతనాయ చే, భిక్ఖవే, ఆహారే… విఞ్ఞాణే చే, భిక్ఖవే, ఆహారే అత్థి రాగో అత్థి నన్దీ అత్థి తణ్హా, పతిట్ఠితం తత్థ విఞ్ఞాణం విరూళ్హం. యత్థ పతిట్ఠితం విఞ్ఞాణం విరూళ్హం, అత్థి తత్థ నామరూపస్స అవక్కన్తి. యత్థ అత్థి నామరూపస్స అవక్కన్తి, అత్థి తత్థ సఙ్ఖారానం వుద్ధి. యత్థ అత్థి సఙ్ఖారానం వుద్ధి, అత్థి తత్థ ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి. యత్థ అత్థి ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి, అత్థి తత్థ ఆయతిం జాతిజరామరణం. యత్థ అత్థి ఆయతిం జాతిజరామరణం, ససోకం తం, భిక్ఖవే, సదరం సఉపాయాసన్తి వదామి.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, రజకో వా చిత్తకారకో వా సతి రజనాయ వా లాఖాయ వా హలిద్దియా వా నీలియా వా మఞ్జిట్ఠాయ వా సుపరిమట్ఠే వా ఫలకే భిత్తియా వా దుస్సపట్టే వా ఇత్థిరూపం వా పురిసరూపం వా అభినిమ్మినేయ్య సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గం; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, కబళీకారే చే ఆహారే అత్థి రాగో అత్థి నన్దీ అత్థి తణ్హా, పతిట్ఠితం తత్థ విఞ్ఞాణం విరూళ్హం. యత్థ పతిట్ఠితం విఞ్ఞాణం విరూళ్హం, అత్థి తత్థ నామరూపస్స అవక్కన్తి. యత్థ అత్థి నామరూపస్స అవక్కన్తి, అత్థి తత్థ సఙ్ఖారానం వుద్ధి. యత్థ అత్థి సఙ్ఖారానం వుద్ధి, అత్థి తత్థ ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి. యత్థ అత్థి ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి, అత్థి తత్థ ఆయతిం జాతిజరామరణం. యత్థ అత్థి ఆయతిం జాతిజరామరణం, ససోకం తం, భిక్ఖవే, సదరం సఉపాయాసన్తి వదామి.

“ఫస్సే చే, భిక్ఖవే, ఆహారే…పే॰… మనోసఞ్చేతనాయ చే, భిక్ఖవే, ఆహారే… విఞ్ఞాణే చే, భిక్ఖవే, ఆహారే అత్థి రాగో అత్థి నన్దీ అత్థి తణ్హా, పతిట్ఠితం తత్థ విఞ్ఞాణం విరూళ్హం. యత్థ పతిట్ఠితం విఞ్ఞాణం విరూళ్హం, అత్థి తత్థ నామరూపస్స అవక్కన్తి. యత్థ అత్థి నామరూపస్స అవక్కన్తి, అత్థి తత్థ సఙ్ఖారానం వుద్ధి. యత్థ అత్థి సఙ్ఖారానం వుద్ధి, అత్థి తత్థ ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి. యత్థ అత్థి ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి, అత్థి తత్థ ఆయతిం జాతిజరామరణం. యత్థ అత్థి ఆయతిం జాతిజరామరణం, ససోకం తం, భిక్ఖవే, సదరం సఉపాయాసన్తి వదామి.

“కబళీకారే చే, భిక్ఖవే, ఆహారే నత్థి రాగో నత్థి నన్దీ నత్థి తణ్హా, అప్పతిట్ఠితం తత్థ విఞ్ఞాణం అవిరూళ్హం. యత్థ అప్పతిట్ఠితం విఞ్ఞాణం అవిరూళ్హం, నత్థి తత్థ నామరూపస్స అవక్కన్తి. యత్థ నత్థి నామరూపస్స అవక్కన్తి, నత్థి తత్థ సఙ్ఖారానం వుద్ధి. యత్థ నత్థి సఙ్ఖారానం వుద్ధి, నత్థి తత్థ ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి. యత్థ నత్థి ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి, నత్థి తత్థ ఆయతిం జాతిజరామరణం. యత్థ నత్థి ఆయతిం జాతిజరామరణం, అసోకం తం, భిక్ఖవే, అదరం అనుపాయాసన్తి వదామి.

"ఫస్సే చే, భిక్ఖవే, ఆహారే...పే.... మనోసఞ్చేతనాయ చే, భిక్ఖవే, ఆహారే... విఞ్ఞాణే చే, భిక్ఖవే, ఆహారే నత్థి రాగో నత్థి నన్దీ నత్థి తణ్హా, అప్పతిట్ఠితం తత్థ విఞ్ఞాణం అవిరూళ్హం. యత్థ అప్పతిట్ఠితం విఞ్ఞాణం అవిరూళ్హం, నత్థి తత్థ నామరూపస్స అవక్కన్తి . యత్థ నత్థి నామరూపస్స అవక్కన్తి, నత్థి తత్థ సఙ్ఖారానం వుద్ధి. యత్థ నత్థి సఙ్ఖారానం వుద్ధి, నత్థి తత్థ ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి. యత్థ నత్థి ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి, నత్థి తత్థ ఆయతిం జాతిజరామరణం. యత్థ నత్థి ఆయతిం జాతిజరామరణం, అసోకం తం, భిక్ఖవే, అదరం అనుపాయాసన్తి వదామి.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కూటాగారం వా కూటాగారసాలం వా ఉత్తరాయ వా దక్ఖిణాయ వా పాచీనాయ వా వాతపానా సూరియే ఉగ్గచ్ఛన్తే వాతపానేన రస్మి పవిసిత్వా క్వాస్స పతిట్ఠితా" [కత్థ పతిట్ఠితా (క.)] తి? "పచ్ఛిమాయం, భన్తే, భిత్తియ"న్తి. "పచ్ఛిమా చే, భిక్ఖవే, భిత్తి నాస్స క్వాస్స పతిట్ఠితా"తి? "పథవియం, భన్తే"తి. "పథవీ చే, భిక్ఖవే , నాస్స క్వాస్స పతిట్ఠితా"తి? "ఆపస్మిం, భన్తే"తి. "ఆపో చే, భిక్ఖవే, నాస్స క్వాస్స పతిట్ఠితా"తి? "అప్పతిట్ఠితా, భన్తే"తి. "ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, కబళీకారే చే ఆహారే నత్థి రాగో నత్థి నన్దీ నత్థి తణ్హా...పే.....

"ఫస్సే చే, భిక్ఖవే, ఆహారే... మనోసఞ్చేతనాయ చే, భిక్ఖవే, ఆహారే... విఞ్ఞాణే చే, భిక్ఖవే, ఆహారే నత్థి రాగో నత్థి నన్దీ నత్థి తణ్హా, అప్పతిట్ఠితం తత్థ విఞ్ఞాణం అవిరూళ్హం. యత్థ అప్పతిట్ఠితం విఞ్ఞాణం అవిరూళ్హం, నత్థి తత్థ నామరూపస్స అవక్కన్తి. యత్థ నత్థి నామరూపస్స అవక్కన్తి, నత్థి తత్థ సఙ్ఖారానం వుద్ధి. యత్థ నత్థి సఙ్ఖారానం వుద్ధి, నత్థి తత్థ ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి . యత్థ నత్థి ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి, నత్థి తత్థ ఆయతిం జాతిజరామరణం. యత్థ నత్థి ఆయతిం జాతిజరామరణం అసోకం తం, భిక్ఖవే, అదరం అనుపాయాసన్తి వదామీ"తి. చతుత్థం.

౫. నగరసుత్తం

౬౫. సావత్థియం విహరతి...పే.... "పుబ్బే మే, భిక్ఖవే, సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో ఏతదహోసి – 'కిచ్ఛా వతాయం లోకో ఆపన్నో జాయతి చ జీయతి చ మీయతి చ చవతి చ ఉపపజ్జతి చ. అథ చ పనిమస్స దుక్ఖస్స నిస్సరణం నప్పజానాతి జరామరణస్స. కుదాస్సు నామ ఇమస్స దుక్ఖస్స నిస్సరణం పఞ్ఞాయిస్సతి జరామరణస్సా'తి? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – 'కిమ్హి ను ఖో సతి జరామరణం హోతి, కింపచ్చయా జరామరణ'న్తి ? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – 'జాతియా ఖో సతి జరామరణం హోతి, జాతిపచ్చయా జరామరణ'"న్తి.

"తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – 'కిమ్హి ను ఖో సతి జాతి హోతి...పే.... భవో హోతి... ఉపాదానం హోతి... తణ్హా హోతి... వేదనా హోతి... ఫస్సో హోతి... సళాయతనం హోతి... నామరూపం హోతి... కింపచ్చయా నామరూప'న్తి? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – 'విఞ్ఞాణే ఖో సతి నామరూపం హోతి, విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూప'న్తి. తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – 'కిమ్హి ను ఖో సతి విఞ్ఞాణం హోతి, కింపచ్చయా విఞ్ఞాణ'న్తి ? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – 'నామరూపే ఖో సతి విఞ్ఞాణం హోతి, నామరూపపచ్చయా విఞ్ఞాణ'"న్తి.

“తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – పచ్చుదావత్తతి ఖో ఇదం విఞ్ఞాణం నామరూపమ్హా న పరం గచ్ఛతి. ఏత్తావతా జాయేథ వా జీయేథ వా మీయేథ వా చవేథ వా ఉపపజ్జేథ వా, యదిదం నామరూపపచ్చయా విఞ్ఞాణం; విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం; నామరూపపచ్చయా సళాయతనం; సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. ‘సముదయో, సముదయో’తి ఖో మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది ఞాణం ఉదపాది పఞ్ఞా ఉదపాది విజ్జా ఉదపాది ఆలోకో ఉదపాది.

“తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి, జరామరణం న హోతి; కిస్స నిరోధా జరామరణనిరోధో’తి? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘జాతియా ఖో అసతి, జరామరణం న హోతి; జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో’తి. తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి జాతి న హోతి...పే.... భవో న హోతి... ఉపాదానం న హోతి... తణ్హా న హోతి... వేదనా న హోతి... ఫస్సో న హోతి... సళాయతనం న హోతి... నామరూపం న హోతి. కిస్స నిరోధా నామరూపనిరోధో’తి? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘విఞ్ఞాణే ఖో అసతి, నామరూపం న హోతి; విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధో’”తి .

“తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి విఞ్ఞాణం న హోతి; కిస్స నిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో’తి? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘నామరూపే ఖో అసతి, విఞ్ఞాణం న హోతి; నామరూపనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో’”తి.

“తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – అధిగతో ఖో మ్యాయం మగ్గో బోధాయ యదిదం – నామరూపనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో; విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధో; నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధో; సళాయతననిరోధా ఫస్సనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి. ‘నిరోధో, నిరోధో’తి ఖో మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది ఞాణం ఉదపాది పఞ్ఞా ఉదపాది విజ్జా ఉదపాది ఆలోకో ఉదపాది.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో అరఞ్ఞే పవనే చరమానో పస్సేయ్య పురాణం మగ్గం పురాణఞ్జసం పుబ్బకేహి మనుస్సేహి అనుయాతం. సో తమనుగచ్ఛేయ్య . తమనుగచ్ఛన్తో పస్సేయ్య పురాణం నగరం పురాణం రాజధానిం పుబ్బకేహి మనుస్సేహి అజ్ఝావుట్ఠం [అజ్ఝావుత్థం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ఆరామసమ్పన్నం వనసమ్పన్నం పోక్ఖరణీసమ్పన్నం ఉద్ధాపవన్తం [ఉద్దాపవన్తం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] రమణీయం. అథ ఖో సో, భిక్ఖవే, పురిసో రఞ్ఞో వా రాజమహామత్తస్స వా ఆరోచేయ్య – ‘యగ్ఘే, భన్తే, జానేయ్యాసి – అహం అద్దసం అరఞ్ఞే పవనే చరమానో పురాణం మగ్గం పురాణఞ్జసం పుబ్బకేహి మనుస్సేహి అనుయాతం తమనుగచ్ఛిం. తమనుగచ్ఛన్తో అద్దసం పురాణం నగరం పురాణం రాజధానిం పుబ్బకేహి మనుస్సేహి అజ్ఝావుట్ఠం ఆరామసమ్పన్నం వనసమ్పన్నం పోక్ఖరణీసమ్పన్నం ఉద్ధాపవన్తం రమణీయం. తం, భన్తే, నగరం మాపేహీ’తి. అథ ఖో సో, భిక్ఖవే, రాజా వా రాజమహామత్తో వా తం నగరం మాపేయ్య. తదస్స నగరం అపరేన సమయేన ఇద్ధఞ్చేవ ఫీతఞ్చ బాహుజఞ్ఞం ఆకిణ్ణమనుస్సం వుద్ధివేపుల్లప్పత్తం. ఏవమేవ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, అద్దసం పురాణం మగ్గం పురాణఞ్జసం పుబ్బకేహి సమ్మాసమ్బుద్ధేహి అనుయాతం.

“కతమో చ సో, భిక్ఖవే, పురాణమగ్గో పురాణఞ్జసో పుబ్బకేహి సమ్మాసమ్బుద్ధేహి అనుయాతో ? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మాసమాధి. అయం ఖో సో, భిక్ఖవే, పురాణమగ్గో పురాణఞ్జసో పుబ్బకేహి సమ్మాసమ్బుద్ధేహి అనుయాతో, తమనుగచ్ఛిం; తమనుగచ్ఛన్తో జరామరణం అబ్భఞ్ఞాసిం; జరామరణసముదయం అబ్భఞ్ఞాసిం; జరామరణనిరోధం అబ్భఞ్ఞాసిం; జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం అబ్భఞ్ఞాసిం. తమనుగచ్ఛిం; తమనుగచ్ఛన్తో జాతిం అబ్భఞ్ఞాసిం…పే॰… భవం అబ్భఞ్ఞాసిం… ఉపాదానం అబ్భఞ్ఞాసిం… తణ్హం అబ్భఞ్ఞాసిం… వేదనం అబ్భఞ్ఞాసిం… ఫస్సం అబ్భఞ్ఞాసిం… సళాయతనం అబ్భఞ్ఞాసిం… నామరూపం అబ్భఞ్ఞాసిం… విఞ్ఞాణం అబ్భఞ్ఞాసిం. తమనుగచ్ఛిం; తమనుగచ్ఛన్తో సఙ్ఖారే అబ్భఞ్ఞాసిం; సఙ్ఖారసముదయం అబ్భఞ్ఞాసిం; సఙ్ఖారనిరోధం అబ్భఞ్ఞాసిం; సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం అబ్భఞ్ఞాసిం. తదభిఞ్ఞా ఆచిక్ఖిం భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం. తయిదం, భిక్ఖవే , బ్రహ్మచరియం ఇద్ధఞ్చేవ ఫీతఞ్చ విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం పుథుభూతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసిత”న్తి. పఞ్చమం.

౬. సమ్మససుత్తం

౬౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కురూసు విహరతి కమ్మాసధమ్మం నామ కురూనం నిగమో. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “సమ్మసథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, అన్తరం సమ్మస”న్తి [అన్తరా సమ్మసనన్తి (సీ॰)]. ఏవం వుత్తే, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “అహం ఖో, భన్తే, సమ్మసామి అన్తరం సమ్మస”న్తి. “యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, సమ్మససి అన్తరం సమ్మస”న్తి? అథ ఖో సో భిక్ఖు బ్యాకాసి. యథా సో భిక్ఖు బ్యాకాసి న సో భిక్ఖు భగవతో చిత్తం ఆరాధేసి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఏతస్స, భగవా, కాలో; ఏతస్స, సుగత, కాలో; యం భగవా అన్తరం సమ్మసం భాసేయ్య. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ”తి. “తేనహానన్ద, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమ్మసమానో సమ్మసతి అన్తరం సమ్మసం [సమ్మసనం (సీ॰)] – ‘యం ఖో ఇదం అనేకవిధం నానప్పకారకం దుక్ఖం లోకే ఉప్పజ్జతి జరామరణం. ఇదం ఖో దుక్ఖం కింనిదానం కింసముదయం కింజాతికం కింపభవం, కిస్మిం సతి జరామరణం హోతి, కిస్మిం అసతి జరామరణం న హోతీ’తి? సో సమ్మసమానో ఏవం జానాతి – ‘యం ఖో ఇదం అనేకవిధం నానప్పకారకం దుక్ఖం లోకే ఉప్పజ్జతి జరామరణం. ఇదం ఖో దుక్ఖం ఉపధినిదానం ఉపధిసముదయం ఉపధిజాతికం ఉపధిపభవం, ఉపధిస్మిం సతి జరామరణం హోతి, ఉపధిస్మిం అసతి జరామరణం న హోతీ’తి. సో జరామరణఞ్చ పజానాతి జరామరణసముదయఞ్చ పజానాతి జరామరణనిరోధఞ్చ పజానాతి యా చ జరామరణనిరోధసారుప్పగామినీ పటిపదా తఞ్చ పజానాతి. తథాపటిపన్నో చ హోతి అనుధమ్మచారీ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ పటిపన్నో జరామరణనిరోధాయ.

“అథాపరం సమ్మసమానో సమ్మసతి అన్తరం సమ్మసం – ‘ఉపధి పనాయం కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో, కిస్మిం సతి ఉపధి హోతి, కిస్మిం అసతి ఉపధి న హోతీ’తి? సో సమ్మసమానో ఏవం జానాతి – ‘ఉపధి తణ్హానిదానో తణ్హాసముదయో తణ్హాజాతికో తణ్హాపభవో, తణ్హాయ సతి ఉపధి హోతి, తణ్హాయ అసతి ఉపధి న హోతీ’తి. సో ఉపధిఞ్చ

పజానాతి ఉపధిసముదయఞ్చ పజానాతి ఉపధినిరోధఞ్చ పజానాతి యా చ ఉపధినిరోధసారుప్పగామినీ పటిపదా తఞ్చ పజానాతి. తథా పటిపన్నో చ హోతి అనుధమ్మచారీ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ పటిపన్నో ఉపధినిరోధాయ.

“అథాపరం సమ్మసమానో సమ్మసతి అన్తరం సమ్మసం – ‘తణ్హా పనాయం కత్థ ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, కత్థ నివిసమానా నివిసతీ’తి? సో సమ్మసమానో ఏవం జానాతి – యం ఖో లోకే పియరూపం సాతరూపం ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి . కిఞ్చ లోకే పియరూపం సాతరూపం? చక్ఖుం లోకే పియరూపం, సాతరూపం. ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి. సోతం లోకే పియరూపం సాతరూపం…పే… ఘానం లోకే పియరూపం సాతరూపం… జివ్హా లోకే పియరూపం సాతరూపం… కాయో లోకే పియరూపం సాతరూపం… మనో లోకే పియరూపం సాతరూపం ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి.

“యే హి కేచి, భిక్ఖవే, అతీతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా యం లోకే పియరూపం సాతరూపం తం నిచ్చతో అద్దక్ఖుం సుఖతో అద్దక్ఖుం అత్తతో అద్దక్ఖుం ఆరోగ్యతో అద్దక్ఖుం ఖేమతో అద్దక్ఖుం. తే తణ్హం వడ్ఢేసుం. యే తణ్హం వడ్ఢేసుం తే ఉపధిం వడ్ఢేసుం. యే ఉపధిం వడ్ఢేసుం తే దుక్ఖం వడ్ఢేసుం. యే దుక్ఖం వడ్ఢేసుం తే న పరిముచ్చింసు జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, న పరిముచ్చింసు దుక్ఖస్మాతి వదామి.

“యేపి హి కేచి, భిక్ఖవే, అనాగతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా యం లోకే పియరూపం సాతరూపం తం నిచ్చతో దక్ఖిస్సన్తి [దక్ఖిన్తి (సీ.)] సుఖతో దక్ఖిస్సన్తి అత్తతో దక్ఖిస్సన్తి ఆరోగ్యతో దక్ఖిస్సన్తి ఖేమతో దక్ఖిస్సన్తి. తే తణ్హం వడ్ఢిస్సన్తి. యే తణ్హం వడ్ఢిస్సన్తి తే ఉపధిం వడ్ఢిస్సన్తి. యే ఉపధిం వడ్ఢిస్సన్తి తే దుక్ఖం వడ్ఢిస్సన్తి. యే దుక్ఖం వడ్ఢిస్సన్తి తే న పరిముచ్చిస్సన్తి జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, న పరిముచ్చిస్సన్తి దుక్ఖస్మాతి వదామి.

“యేపి హి కేచి, భిక్ఖవే, ఏతరహి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా యం లోకే పియరూపం సాతరూపం తం నిచ్చతో పస్సన్తి సుఖతో పస్సన్తి అత్తతో పస్సన్తి ఆరోగ్యతో పస్సన్తి ఖేమతో పస్సన్తి. తే తణ్హం వడ్ఢేన్తి . యే తణ్హం వడ్ఢేన్తి తే ఉపధిం వడ్ఢేన్తి. యే ఉపధిం వడ్ఢేన్తి తే దుక్ఖం వడ్ఢేన్తి. యే దుక్ఖం వడ్ఢేన్తి తే న పరిముచ్చన్తి జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, న పరిముచ్చన్తి దుక్ఖస్మాతి వదామి.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, ఆపానీయకంసో వణ్ణసమ్పన్నో గన్ధసమ్పన్నో రససమ్పన్నో. సో చ ఖో విసేన సంసట్ఠో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య ఘమ్మాభితత్తో ఘమ్మపరేతో కిలన్తో తసితో పిపాసితో. తమేనం ఏవం వదేయ్యుం – ‘అయం తే, అమ్భో పురిస, ఆపానీయకంసో వణ్ణసమ్పన్నో గన్ధసమ్పన్నో రససమ్పన్నో; సో చ ఖో విసేన సంసట్ఠో. సచే ఆకఙ్ఖసి పివ. పివతో హి ఖో తం ఛాదేస్సతి వణ్ణేనపి గన్ధేనపి రసేనపి, పివిత్వా చ పన తతోనిదానం మరణం వా నిగచ్ఛసి మరణమత్తం వా దుక్ఖ’న్తి. సో తం ఆపానీయకంసం సహసా అప్పటిసఙ్ఖా పివేయ్య, నప్పటినిస్సజ్జేయ్య. సో తతోనిదానం మరణం వా నిగచ్ఛేయ్య మరణమత్తం వా దుక్ఖం. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యే హి కేచి అతీతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా యం లోకే పియరూపం…పే… అనాగతమద్ధానం…పే… ఏతరహి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా యం లోకే పియరూపం సాతరూపం తం నిచ్చతో పస్సన్తి సుఖతో పస్సన్తి అత్తతో పస్సన్తి ఆరోగ్యతో పస్సన్తి ఖేమతో పస్సన్తి, తే తణ్హం వడ్ఢేన్తి. యే తణ్హం వడ్ఢేన్తి తే

ఉపధిం వడ్ఢేన్తి. యే ఉపధిం వడ్ఢేన్తి తే దుక్ఖం వడ్ఢేన్తి. యే దుక్ఖం వడ్ఢేన్తి తే న పరిముచ్చన్తి జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, న పరిముచ్చన్తి దుక్ఖస్మాతి వదామి.

“యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, అతీతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా యం లోకే పియరూపం సాతరూపం తం అనిచ్చతో అద్దక్ఖుం దుక్ఖతో అద్దక్ఖుం అనత్తతో అద్దక్ఖుం రోగతో అద్దక్ఖుం భయతో అద్దక్ఖుం, తే తణ్హం పజహింసు. యే తణ్హం పజహింసు తే ఉపధిం పజహింసు. యే ఉపధిం పజహింసు తే దుక్ఖం పజహింసు. యే దుక్ఖం పజహింసు తే పరిముచ్చింసు జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, పరిముచ్చింసు దుక్ఖస్మాతి వదామి.

“యేపి హి కేచి, భిక్ఖవే, అనాగతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా యం లోకే పియరూపం సాతరూపం తం అనిచ్చతో దక్ఖిస్సన్తి దుక్ఖతో దక్ఖిస్సన్తి అనత్తతో దక్ఖిస్సన్తి రోగతో దక్ఖిస్సన్తి భయతో దక్ఖిస్సన్తి, తే తణ్హం పజహిస్సన్తి. యే తణ్హం పజహిస్సన్తి…పే.… పరిముచ్చిస్సన్తి దుక్ఖస్మాతి వదామి.

“యేపి హి కేచి, భిక్ఖవే, ఏతరహి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా యం లోకే పియరూపం సాతరూపం తం అనిచ్చతో పస్సన్తి దుక్ఖతో పస్సన్తి అనత్తతో పస్సన్తి రోగతో పస్సన్తి భయతో పస్సన్తి, తే తణ్హం పజహన్తి. యే తణ్హం పజహన్తి తే ఉపధిం పజహన్తి. యే ఉపధిం పజహన్తి తే దుక్ఖం పజహన్తి. యే దుక్ఖం పజహన్తి తే పరిముచ్చన్తి జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, పరిముచ్చన్తి దుక్ఖస్మాతి వదామి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఆపానీయకంసో వణ్ణసమ్పన్నో గన్ధసమ్పన్నో రససమ్పన్నో. సో చ ఖో విసేన సంసట్ఠో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య ఘమ్మాభితత్తో ఘమ్మపరేతో కిలన్తో తసితో పిపాసితో. తమేనం ఏవం వదేయ్యుం – ‘అయం తే, అమ్భో పురిస, ఆపానీయకంసో వణ్ణసమ్పన్నో గన్ధసమ్పన్నో రససమ్పన్నో సో చ ఖో విసేన సంసట్ఠో. సచే ఆకఙ్ఖసి పివ. పివతో హి ఖో తం ఛాదేస్సతి వణ్ణేనపి గన్ధేనపి రసేనపి; పివిత్వా చ పన తతోనిదానం మరణం వా నిగచ్ఛసి మరణమత్తం వా దుక్ఖ’న్తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, తస్స పురిసస్స ఏవమస్స – ‘సక్కా ఖో మే అయం సురాపిపాసితా [సురాపిపాసా (?)] పానీయేన వా వినేతుం దధిమణ్డకేన వా వినేతుం భట్ఠలోణికాయ [మట్ఠలోణికాయ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] వా వినేతుం లోణసోవీరకేన వా వినేతుం, న త్వేవాహం తం పివేయ్యం, యం మమ అస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా’తి. సో తం ఆపానీయకంసం పటిసఙ్ఖా న పివేయ్య, పటినిస్సజ్జేయ్య . సో తతోనిదానం న మరణం వా నిగచ్ఛేయ్య మరణమత్తం వా దుక్ఖం. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యే హి కేచి అతీతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా యం లోకే పియరూపం సాతరూపం తం అనిచ్చతో అద్దక్ఖుం దుక్ఖతో అద్దక్ఖుం అనత్తతో అద్దక్ఖుం రోగతో అద్దక్ఖుం భయతో అద్దక్ఖుం, తే తణ్హం పజహింసు. యే తణ్హం పజహింసు తే ఉపధిం పజహింసు. యే ఉపధిం పజహింసు తే దుక్ఖం పజహింసు. యే దుక్ఖం పజహింసు తే పరిముచ్చింసు జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, పరిముచ్చింసు దుక్ఖస్మాతి వదామి.

“యేపి హి కేచి, భిక్ఖవే, అనాగతమద్ధానం…పే.… ఏతరహి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా యం లోకే పియరూపం సాతరూపం తం అనిచ్చతో పస్సన్తి దుక్ఖతో పస్సన్తి అనత్తతో పస్సన్తి రోగతో పస్సన్తి భయతో పస్సన్తి, తే తణ్హం పజహన్తి. యే తణ్హం పజహన్తి తే ఉపధిం పజహన్తి. యే ఉపధిం పజహన్తి తే దుక్ఖం పజహన్తి. యే దుక్ఖం పజహన్తి తే పరిముచ్చన్తి జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, పరిముచ్చన్తి దుక్ఖస్మాతి వదామీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. నళకలాపీసుత్తం

౬౭. ఏకం సమయం ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ మహాకోట్ఠికో [మహాకోట్ఠితో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – "కిం ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, సయంకతం జరామరణం, పరంకతం జరామరణం, సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ జరామరణం, ఉదాహు అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం జరామరణ"న్తి? "న ఖో, ఆవుసో కోట్ఠిక, సయంకతం జరామరణం, న పరంకతం జరామరణం, న సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ జరామరణం, నాపి అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం జరామరణం. అపి చ, జాతిపచ్చయా జరామరణ"న్తి.

"కిం ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, సయంకతా జాతి, పరంకతా జాతి, సయంకతా చ పరంకతా చ జాతి, ఉదాహు అసయంకారా అపరంకారా అధిచ్చసముప్పన్నా జాతీ"తి? "న ఖో, ఆవుసో కోట్ఠిక, సయంకతా జాతి, న పరంకతా జాతి, న సయంకతా చ పరంకతా చ జాతి, నాపి అసయంకారా అపరంకారా అధిచ్చసముప్పన్నా జాతి. అపి చ, భవపచ్చయా జాతీ"తి.

"కిం ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, సయంకతో భవో...పే... సయంకతం ఉపాదానం... సయంకతా తణ్హా... సయంకతా వేదనా... సయంకతో ఫస్సో... సయంకతం సళాయతనం... సయంకతం నామరూపం, పరంకతం నామరూపం, సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ నామరూపం, ఉదాహు అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం నామరూప"న్తి ? "న ఖో, ఆవుసో కోట్ఠిక, సయంకతం నామరూపం, న పరంకతం నామరూపం, న సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ నామరూపం, నాపి అసయంకారం అపరంకారం, అధిచ్చసముప్పన్నం నామరూపం. అపి చ, విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూప"న్తి.

"కిం ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, సయఙ్కతం విఞ్ఞాణం, పరఙ్కతం విఞ్ఞాణం, సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ విఞ్ఞాణం, ఉదాహు అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం విఞ్ఞాణ"న్తి? "న ఖో, ఆవుసో కోట్ఠిక, సయంకతం విఞ్ఞాణం, న పరంకతం విఞ్ఞాణం న సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ విఞ్ఞాణం, నాపి అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం విఞ్ఞాణం. అపి చ, నామరూపపచ్చయా విఞ్ఞాణ"న్తి.

"ఇదానేవ ఖో మయం ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స భాసితం ఏవం ఆజానామ – 'న ఖ్వావుసో కోట్ఠిక, సయంకతం నామరూపం, న పరంకతం నామరూపం, న సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ నామరూపం, నాపి అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం నామరూపం. అపి చ, విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూప'"న్తి.

"ఇదానేవ చ పన మయం ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స భాసితం ఏవం ఆజానామ – 'న ఖ్వావుసో కోట్ఠిక, సయంకతం విఞ్ఞాణం, న పరంకతం విఞ్ఞాణం, న సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ విఞ్ఞాణం , నాపి అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం విఞ్ఞాణం. అపి చ, నామరూపపచ్చయా విఞ్ఞాణ'"న్తి.

“యథా కథం పనావుసో సారిపుత్త, ఇమస్స భాసితస్స అత్థో దట్ఠబ్బో”తి? “తేనహావుసో, ఉపమం తే కరిస్సామి. ఉపమాయపిధేకచ్చే విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం జానన్తి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, ద్వే నళకలాపియో అఞ్ఞమఞ్ఞం నిస్సాయ తిట్ఠేయ్యుం. ఏవమేవ ఖో, ఆవుసో, నామరూపపచ్చయా విఞ్ఞాణం; విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం; నామరూపపచ్చయా సళాయతనం; సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. తాసం చే, ఆవుసో , నళకలాపీనం ఏకం ఆకడ్ఢేయ్య, ఏకా పపతేయ్య; అపరం చే ఆకడ్ఢేయ్య, అపరా పపతేయ్య. ఏవమేవ ఖో, ఆవుసో, నామరూపనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో; విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధో; నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధో; సళాయతననిరోధా ఫస్సనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ”తి. “అచ్ఛరియం , ఆవుసో సారిపుత్త; అబ్భుతం, ఆవుసో సారిపుత్త! యావసుభాసితం చిదం ఆయస్మతా సారిపుత్తేన. ఇదఞ్చ పన మయం ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స భాసితం ఇమేహి ఛత్తింసాయ వత్థూహి అనుమోదామ – ‘జరామరణస్స చే, ఆవుసో, భిక్ఖు నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ధమ్మం దేసేతి, ధమ్మకథికో భిక్ఖూతి అలం వచనాయ. జరామరణస్స చే, ఆవుసో, భిక్ఖు నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి, ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో భిక్ఖూతి అలం వచనాయ. జరామరణస్స చే, ఆవుసో, భిక్ఖు నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో హోతి, దిట్ఠధమ్మనిబ్బానప్పత్తో భిక్ఖూతి అలం వచనాయ. జాతియా చే... భవస్స చే... ఉపాదానస్స చే... తణ్హాయ చే... వేదనాయ చే... ఫస్సస్స చే... సళాయతనస్స చే... నామరూపస్స చే... విఞ్ఞాణస్స చే... సఙ్ఖారానం చే... అవిజ్జాయ చే, ఆవుసో, భిక్ఖు నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ధమ్మం దేసేతి, ధమ్మకథికో భిక్ఖూతి అలం వచనాయ. అవిజ్జాయ చే, ఆవుసో, భిక్ఖు నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి, ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో భిక్ఖూతి అలం వచనాయ . అవిజ్జాయ చే, ఆవుసో, భిక్ఖు నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో హోతి, దిట్ఠధమ్మనిబ్బానప్పత్తో భిక్ఖూతి అలం వచనాయా’”తి. సత్తమం.

౮. కోసమ్బిసుత్తం

౬౮. ఏకం సమయం ఆయస్మా చ ముసిలో [మూసిలో (సీ.), ముసీలో (పీ.)] ఆయస్మా చ పవిట్ఠో [సవిట్ఠో (సీ. పీ.)] ఆయస్మా చ నారదో ఆయస్మా చ ఆనన్దో కోసమ్బియం విహరన్తి ఘోసితారామే. అథ ఖో ఆయస్మా పవిట్ఠో ఆయస్మన్తం ముసిలం ఏతదవోచ – “అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో ముసిల, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అత్థాయస్మతో ముసిలస్స పచ్చత్తమేవ ఞాణం – ‘జాతిపచ్చయా జరామరణ’’న్తి? “అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో పవిట్ఠ, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అహమేతం జానామి అహమేతం పస్సామి – ‘జాతిపచ్చయా జరామరణ’’న్తి.

“అఞ్ఞత్రేవ , ఆవుసో ముసిల, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అత్థాయస్మతో ముసిలస్స పచ్చత్తమేవ ఞాణం – ‘భవపచ్చయా జాతీతి...పే.... ఉపాదానపచ్చయా భవోతి... తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానన్తి... వేదనాపచ్చయా తణ్హాతి... ఫస్సపచ్చయా వేదనాతి... సళాయతనపచ్చయా ఫస్సోతి... నామరూపపచ్చయా సళాయతనన్తి... విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపన్తి... సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణన్తి... అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా’’తి? “అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో పవిట్ఠ, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అహమేతం జానామి అహమేతం పస్సామి – ‘అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా’’తి.

“అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో ముసిల, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అత్థాయస్మతో ముసిలస్స పచ్చత్తమేవ ఞాణం – ‘జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో’”తి? “అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో పవిట్ఠ, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అహమేతం జానామి అహమేతం పస్సామి – ‘జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో’”తి.

“అఞ్ఞత్రేవ , ఆవుసో ముసిల, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అత్థాయస్మతో ముసిలస్స పచ్చత్తమేవ ఞాణం – ‘భవనిరోధా జాతినిరోధోతి…పే॰… ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధోతి… తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధోతి… వేదనానిరోధా తణ్హానిరోధోతి… ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధోతి… సళాయతననిరోధా ఫస్సనిరోధోతి… నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధోతి… విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధోతి … సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధోతి… అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో’”తి? “అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో పవిట్ఠ, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అహమేతం జానామి అహమేతం పస్సామి – ‘అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో’”తి.

“అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో ముసిల, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అత్థాయస్మతో ముసిలస్స పచ్చత్తమేవ ఞాణం – ‘భవనిరోధో నిబ్బాన’”న్తి? “అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో పవిట్ఠ, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అహమేతం జానామి అహమేతం పస్సామి – ‘భవనిరోధో నిబ్బాన’”న్తి.

“తేనహాయస్మా ముసిలో అరహం ఖీణాసవో”తి? ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ముసిలో తుణ్హీ అహోసి. అథ ఖో ఆయస్మా నారదో ఆయస్మన్తం పవిట్ఠం ఏతదవోచ – “సాధావుసో పవిట్ఠ, అహం ఏతం పఞ్హం లభేయ్యం. మం ఏతం పఞ్హం పుచ్ఛ. అహం తే ఏతం పఞ్హం బ్యాకరిస్సామీ”తి. “లభతాయస్మా నారదో ఏతం పఞ్హం. పుచ్ఛామహం ఆయస్మన్తం నారదం ఏతం పఞ్హం. బ్యాకరోతు చ మే ఆయస్మా నారదో ఏతం పఞ్హం”.

“అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో నారద, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అత్థాయస్మతో నారదస్స పచ్చత్తమేవ ఞాణం – ‘జాతిపచ్చయా జరామరణ’”న్తి? “అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో పవిట్ఠ, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అహమేతం జానామి అహమేతం పస్సామి – ‘జాతిపచ్చయా జరామరణ’”న్తి.

“అఞ్ఞత్రేవ , ఆవుసో నారద, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అత్థాయస్మతో నారదస్స పచ్చత్తమేవ ఞాణం – భవపచ్చయా జాతి…పే॰… అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా”తి? “అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో పవిట్ఠ, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అహమేతం జానామి అహమేతం పస్సామి – ‘అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా’”తి.

“అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో నారద, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అత్థాయస్మతో నారదస్స పచ్చత్తమేవ ఞాణం – ‘జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో’”తి? “అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో

పవిట్ఠ, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అహమేతం జానామి అహమేతం పస్సామి – 'జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో'"తి.

"అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో నారద, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అత్థాయస్మతో నారదస్స పచ్చత్తమేవ ఞాణం – 'భవనిరోధా జాతినిరోధోతి…పే॰… అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో'"తి? "అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో పవిట్ఠ, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అహమేతం జానామి అహమేతం పస్సామి – 'అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో'"తి.

"అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో నారద, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అత్థాయస్మతో నారదస్స పచ్చత్తమేవ ఞాణం – 'భవనిరోధో నిబ్బాన'"న్తి? "అఞ్ఞత్రేవ, ఆవుసో పవిట్ఠ, సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా అహమేతం జానామి అహమేతం పస్సామి – 'భవనిరోధో నిబ్బాన'"న్తి.

"తేనహాయస్మా నారదో అరహం ఖీణాసవో"తి? "'భవనిరోధో నిబ్బాన'న్తి ఖో మే, ఆవుసో, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం, న చమ్హి అరహం ఖీణాసవో. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, కన్తారమగ్గే ఉదపానో. తత్ర నేవస్స రజ్జు న ఉదకవారకో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య ఘమ్మాభితత్తో ఘమ్మపరేతో కిలన్తో తసితో పిపాసితో, సో తం ఉదపానం ఓలోకేయ్య. తస్స 'ఉదక'న్తి హి ఖో ఞాణం అస్స, న చ కాయేన ఫుసిత్వా విహరేయ్య. ఏవమేవ ఖో, ఆవుసో, 'భవనిరోధో నిబ్బాన'న్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం, న చమ్హి అరహం ఖీణాసవో"తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం పవిట్ఠం ఏతదవోచ – "ఏవంవాదీ [ఏవంవాదిం (?)] త్వం, ఆవుసో పవిట్ఠ, ఆయస్మన్తం నారదం కిం వదేసీ"తి? "ఏవంవాదాహం, ఆవుసో ఆనన్ద, ఆయస్మన్తం నారదం న కిఞ్చి వదామి అఞ్ఞత్ర కల్యాణా అఞ్ఞత్ర కుసలా"తి. అట్ఠమం.

౯. ఉపయన్తిసుత్తం

౬౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో… పే॰… "మహాసముద్దో, భిక్ఖవే, ఉపయన్తో మహానదియో ఉపయాపేతి, మహానదియో ఉపయన్తియో కున్నదియో ఉపయాపేన్తి, కున్నదియో ఉపయన్తియో మహాసోబ్భే ఉపయాపేన్తి, మహాసోబ్భా ఉపయన్తా కుసోబ్భే ఉపయాపేన్తి. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అవిజ్జా ఉపయన్తీ సఙ్ఖారే ఉపయాపేతి, సఙ్ఖారా ఉపయన్తా విఞ్ఞాణం ఉపయాపేన్తి, విఞ్ఞాణం ఉపయన్తం నామరూపం ఉపయాపేతి, నామరూపం ఉపయన్తం సళాయతనం ఉపయాపేతి, సళాయతనం ఉపయన్తం ఫస్సం ఉపయాపేతి, ఫస్సో ఉపయన్తో వేదనం ఉపయాపేతి, వేదనా ఉపయన్తీ తణ్హం ఉపయాపేతి, తణ్హా ఉపయన్తీ ఉపాదానం ఉపయాపేతి, ఉపాదానం ఉపయన్తం భవం ఉపయాపేతి, భవో ఉపయన్తో జాతిం ఉపయాపేతి, జాతి ఉపయన్తీ జరామరణం ఉపయాపేతి.

"మహాసముద్దో, భిక్ఖవే, అపయన్తో మహానదియో అపయాపేతి, మహానదియో అపయన్తియో కున్నదియో అపయాపేన్తి, కున్నదియో అపయన్తియో మహాసోబ్భే అపయాపేన్తి, మహాసోబ్భా అపయన్తా కుసోబ్భే అపయాపేన్తి.

ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అవిజ్జా అపయన్తీ సఙ్ఖారే అపయాపేతి, సఙ్ఖారా అపయన్తా విఞ్ఞాణం అపయాపేన్తి, విఞ్ఞాణం అపయన్తం నామరూపం అపయాపేతి, నామరూపం అపయన్తం సళాయతనం అపయాపేతి, సళాయతనం అపయన్తం ఫస్సం అపయాపేతి, ఫస్సో అపయన్తో వేదనం అపయాపేతి, వేదనా అపయన్తీ తణ్హం అపయాపేతి, తణ్హా అపయన్తీ ఉపాదానం అపయాపేతి, ఉపాదానం అపయన్తం భవం అపయాపేతి, భవో అపయన్తో జాతిం అపయాపేతి, జాతి అపయన్తీ జరామరణం అపయాపేతీ"తి. నవమం.

౧౦. సుసిమసుత్తం

౭౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన భగవా సక్కతో హోతి గరుకతో మానితో పూజితో అపచితో లాభీ చీవర-పిణ్డపాత-సేనాసన-గిలానప్పచ్చయ-భేసజ్జపరిక్ఖారానం. భిక్ఖుసఙ్ఘోపి సక్కతో హోతి గరుకతో మానితో పూజితో అపచితో లాభీ చీవర-పిణ్డపాత-సేనాసనగిలానప్పచ్చయ-భేసజ్జపరిక్ఖారానం. అఞ్ఞతిత్థియా పన పరిబ్బాజకా అసక్కతా హోన్తి అగరుకతా అమానితా అపూజితా అనపచితా, న లాభినో చీవర-పిణ్డపాత-సేనాసనగిలానప్పచ్చయ-భేసజ్జపరిక్ఖారానం.

తేన ఖో పన సమయేన సుసిమో [సుసీమో (సీ. క.)] పరిబ్బాజకో రాజగహే పటివసతి మహతియా పరిబ్బాజకపరిసాయ సద్ధిం. అథ ఖో సుసిమస్స పరిబ్బాజకస్స పరిసా సుసిమం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచుం – "ఏహి త్వం, ఆవుసో సుసిమ, సమణే గోతమే బ్రహ్మచరియం చర. త్వం ధమ్మం పరియాపుణిత్వా అమ్హే వాచేయ్యాసి [వాచేస్ససి (పీ. క.)]. తం మయం ధమ్మం పరియాపుణిత్వా గిహీనం భాసిస్సామ. ఏవం మయమ్పి సక్కతా భవిస్సామ గరుకతా మానితా పూజితా అపచితా లాభినో చీవర-పిణ్డపాతసేనాసన-గిలానప్పచ్చయ-భేసజ్జపరిక్ఖారాన"న్తి. "ఏవమావుసో"తి ఖో సుసిమో పరిబ్బాజకో సకాయ పరిసాయ పటిస్సుణిత్వా యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా ఆనన్దేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సుసిమో పరిబ్బాజకో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – "ఇచ్ఛామహం, ఆవుసో ఆనన్ద, ఇమస్మిం ధమ్మవినయే బ్రహ్మచరియం చరితు"న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సుసిమం పరిబ్బాజకం ఆదాయ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అయం, భన్తే, సుసిమో పరిబ్బాజకో ఏవమాహ – 'ఇచ్ఛామహం, ఆవుసో ఆనన్ద, ఇమస్మిం ధమ్మవినయే బ్రహ్మచరియం చరితు"న్తి. "తేనహానన్ద, సుసిమం పబ్బాజేథా"తి . అలత్థ ఖో సుసిమో పరిబ్బాజకో భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, అలత్థ ఉపసమ్పదం.

తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి భగవతో సన్తికే అఞ్ఞా బ్యాకతా హోతి – "ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామా"తి. అస్సోసి ఖో ఆయస్మా సుసిమో – "సమ్బహులేహి కిర భిక్ఖూహి భగవతో సన్తికే అఞ్ఞా బ్యాకతా – 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానామా"తి. అథ ఖో ఆయస్మా సుసిమో యేన తే భిక్ఖూ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సుసిమో తే

భిక్ఖూ ఏతదవోచ – “సచ్చం కిరాయస్మన్తేహి భగవతో సన్తికే అఞ్ఞా బ్యాకతా – ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానామా”తి? “ఏవమావుసో”తి.

“అపి పన [అపి ను (సీ. స్యా. కం.) ఏవముపరిపి] తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవం జానన్తా ఏవం పస్సన్తా అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోథ – ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోథ, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోథ; ఆవిభావం, తిరోభావం, తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానా గచ్ఛథ, సేయ్యథాపి ఆకాసే; పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోథ, సేయ్యథాపి ఉదకే; ఉదకేపి అభిజ్జమానే గచ్ఛథ, సేయ్యథాపి పథవియం; ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమథ, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో; ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరిమసథ పరిమజ్జథ, యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేథా”తి? “నో హేతం, ఆవుసో”.

“అపి పన తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవం జానన్తా ఏవం పస్సన్తా దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణాథ దిబ్బే చ మానుసే చ యే దూరే సన్తికే చా”తి? “నో హేతం, ఆవుసో”.

“అపి పన తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవం జానన్తా ఏవం పస్సన్తా పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాథ – సరాగం వా చిత్తం సరాగం చిత్తన్తి పజానాథ; వీతరాగం వా చిత్తం వీతరాగం చిత్తన్తి పజానాథ; సదోసం వా చిత్తం సదోసం చిత్తన్తి పజానాథ; వీతదోసం వా చిత్తం వీతదోసం చిత్తన్తి పజానాథ; సమోహం వా చిత్తం సమోహం చిత్తన్తి పజానాథ; వీతమోహం వా చిత్తం వీతమోహం చిత్తన్తి పజానాథ; సంఖిత్తం వా చిత్తం సంఖిత్తం చిత్తన్తి పజానాథ; విక్ఖిత్తం వా చిత్తం విక్ఖిత్తం చిత్తన్తి పజానాథ; మహగ్గతం వా చిత్తం మహగ్గతం చిత్తన్తి పజానాథ; అమహగ్గతం వా చిత్తం అమహగ్గతం చిత్తన్తి పజానాథ ; సఉత్తరం వా చిత్తం సఉత్తరం చిత్తన్తి పజానాథ; అనుత్తరం వా చిత్తం అనుత్తరం చిత్తన్తి పజానాథ; సమాహితం వా చిత్తం సమాహితం చిత్తన్తి పజానాథ; అసమాహితం వా చిత్తం అసమాహితం చిత్తన్తి పజానాథ; విముత్తం వా చిత్తం విముత్తం చిత్తన్తి పజానాథ ; అవిముత్తం వా చిత్తం అవిముత్తం చిత్తన్తి పజానాథా”తి? “నో హేతం, ఆవుసో”.

“అపి పన తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవం జానన్తా ఏవం పస్సన్తా అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరథ, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తారీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి, అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – ‘అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖపటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖపటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో’తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరథా”తి? “నో హేతం, ఆవుసో”.

“అపి పన తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవం జానన్తా ఏవం పస్సన్తా దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సథ చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాథ – ‘ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా, అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా; ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన

సమన్నాగతా, అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా'తి, ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సథ చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాథా"తి? "నో హేతం, ఆవుసో".

"అపి పన తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవం జానన్తా ఏవం పస్సన్తా యే తే సన్తా విమోక్ఖా అతిక్కమ్మ రూపే ఆరుప్పా, తే కాయేన ఫుసిత్వా విహరథా"తి? "నో హేతం, ఆవుసో".

"ఏత్థ దాని ఆయస్మన్తో ఇదఞ్చ వేయ్యాకరణం ఇమేసఞ్చ ధమ్మానం అసమాపత్తి; ఇదం నో, ఆవుసో, కథ"న్తి? "పఞ్ఞావిముత్తా ఖో మయం, ఆవుసో సుసిమా"తి.

"న ఖ్వాహం ఇమస్స ఆయస్మన్తానం సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. సాధు మే ఆయస్మన్తో తథా భాసన్తు యథాహం ఇమస్స ఆయస్మన్తానం సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానేయ్య"న్తి. "ఆజానేయ్యాసి వా త్వం, ఆవుసో సుసిమ, న వా త్వం ఆజానేయ్యాసి అథ ఖో పఞ్ఞావిముత్తా మయ"న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా సుసిమో ఉట్ఠాయాసనా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సుసిమో యావతకో తేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం అహోసి కథాసల్లాపో తం సబ్బం భగవతో ఆరోచేసి. "పుబ్బే ఖో, సుసిమ, ధమ్మట్ఠితిఞాణం, పచ్ఛా నిబ్బానే ఞాణ"న్తి.

"న ఖ్వాహం, భన్తే, ఇమస్స భగవతా [భగవతో (పీ.)] సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. సాధు మే, భన్తే, భగవా తథా భాసతు యథాహం ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానేయ్య"న్తి. "ఆజానేయ్యాసి వా త్వం, సుసిమ, న వా త్వం ఆజానేయ్యాసి, అథ ఖో ధమ్మట్ఠితిఞాణం పుబ్బే, పచ్ఛా నిబ్బానే ఞాణం".

"తం కిం మఞ్ఞసి, సుసిమ, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "వేదనా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే" . "యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "సఞ్ఞా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే"…పే.… "సఙ్ఖారా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం , భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"తస్మాతిహ, సుసిమ, యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం నేతం మమ నేసోహమస్మి న మేసో అత్తాతి; ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. యా కాచి వేదనా అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా

ఓళారికా వా సుఖుమా వా హీనా వా పణీతా వా యా దూరే సన్తికే వా, సబ్బా వేదనా నేతం మమ నేసోహమస్మి న మేసో అత్తాతి; ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. యా కాచి సఞ్ఞా...పే.... యే కేచి సఙ్ఖారా అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికా వా సుఖుమా వా హీనా వా పణీతా వా యే దూరే సన్తికే వా, సబ్బే సఙ్ఖారా నేతం మమ నేసోహమస్మి న మేసో అత్తాతి; ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం నేతం మమ నేసోహమస్మి న మేసో అత్తాతి; ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం.

"ఏవం పస్సం, సుసిమ, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి, సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి, సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి, విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి, విరాగా విముచ్చతి, విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతి.

"'జాతిపచ్చయా జరామరణ'న్తి, సుసిమ, పస్ససీ"తి? "ఏవం, భన్తే". "'భవపచ్చయా జాతీ'తి, సుసిమ, పస్ససీ"తి? "ఏవం, భన్తే". "'ఉపాదానపచ్చయా భవో'తి, సుసిమ, పస్ససీ"తి? "ఏవం, భన్తే". "'తణ్హాపచ్చయా ఉపాదాన'న్తి, సుసిమ, పస్ససీ"తి? "ఏవం, భన్తే". "వేదనాపచ్చయా తణ్హాతి... ఫస్సపచ్చయా వేదనాతి... సళాయతనపచ్చయా ఫస్సోతి... నామరూపపచ్చయా సళాయతనన్తి... విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపన్తి... సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణన్తి... అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారాతి, సుసిమ, పస్ససీ"తి? "ఏవం, భన్తే".

"'జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో'తి, సుసిమ, పస్ససీ"తి? "ఏవం, భన్తే" . "'భవనిరోధా జాతినిరోధో'తి సుసిమ, పస్ససీ"తి? "ఏవం, భన్తే". "ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధోతి... తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధోతి... వేదనానిరోధా తణ్హానిరోధోతి... ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధోతి... సళాయతననిరోధా ఫస్సనిరోధోతి... నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధోతి... విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధోతి... సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధోతి... అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధోతి, సుసిమ, పస్ససీ"తి? "ఏవం, భన్తే".

"అపి పన త్వం, సుసిమ, ఏవం జానన్తో ఏవం పస్సన్తో అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోసి – ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోసి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోసి; ఆవిభావం, తిరోభావం, తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛసి, సేయ్యథాపి ఆకాసే; పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోసి, సేయ్యథాపి ఉదకే; ఉదకేపి అభిజ్జమానో గచ్ఛసి, సేయ్యథాపి పథవియం; ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమసి, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో; ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరిమససి పరిమజ్జసి, యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేసీ"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"అపి పన త్వం, సుసిమ, ఏవం జానన్తో ఏవం పస్సన్తో దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణసి దిబ్బే చ మానుసే చ యే దూరే సన్తికే చా"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"అపి పన త్వం, సుసిమ, ఏవం జానన్తో ఏవం పస్సన్తో పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాసి – సరాగం వా చిత్తం సరాగం చిత్తన్తి పజానాసి...పే.... విముత్తం వా చిత్తం విముత్తం చిత్తన్తి పజానాసీ"తి? "నో హేతం, భన్తే".

“అపి పన త్వం, సుసిమ, ఏవం జానన్తో ఏవం పస్సన్తో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరసి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం…పే.… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరసీ”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“అపి పన త్వం, సుసిమ, ఏవం జానన్తో ఏవం పస్సన్తో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్ససి చవమానే…పే.… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాసీ”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“అపి పన త్వం, సుసిమ, ఏవం జానన్తో ఏవం పస్సన్తో యే తే సన్తా విమోక్ఖా అతిక్కమ్మ రూపే, ఆరుప్పా తే కాయేన ఫుసిత్వా విహరసీ”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“ఏత్థ దాని, సుసిమ, ఇదఞ్చ వేయ్యాకరణం ఇమేసఞ్చ ధమ్మానం అసమాపత్తి, ఇదం నో, సుసిమ, కథ”న్తి?

అథ ఖో ఆయస్మా సుసిమో భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “అచ్చయో మం, భన్తే, అచ్చగమా యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం, య్వాహం ఏవం స్వాక్ఖాతే ధమ్మవినయే ధమ్మత్థేనకో పబ్బజితో. తస్స మే, భన్తే, భగవా అచ్చయం అచ్చయతో పటిగ్గణ్హాతు ఆయతిం సంవరాయా”తి.

“తగ్ఘ త్వం, సుసిమ, అచ్చయో అచ్చగమా యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం, యో త్వం ఏవం స్వాక్ఖాతే ధమ్మవినయే ధమ్మత్థేనకో పబ్బజితో. సేయ్యథాపి , సుసిమ, చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా రఞ్ఞో దస్సేయ్యుం – ‘అయం తే, దేవ, చోరో ఆగుచారీ, ఇమస్స యం ఇచ్ఛసి తం దణ్డం పణేహీ’తి. తమేనం రాజా ఏవం వదేయ్య – ‘గచ్ఛథ, భో, ఇమం పురిసం దళ్హాయ రజ్జుయా పచ్ఛాబాహం గాళ్హబన్ధనం బన్ధిత్వా ఖురముణ్డం కరిత్వా ఖరస్సరేన పణవేన రథియాయ రథియం సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం పరినేత్వా దక్ఖిణేన ద్వారేన నిక్ఖామేత్వా దక్ఖిణతో నగరస్స సీసం ఛిన్దథా’తి . తమేనం రఞ్ఞో పురిసా దళ్హాయ రజ్జుయా పచ్ఛాబాహం గాళ్హబన్ధనం బన్ధిత్వా ఖురముణ్డం కరిత్వా ఖరస్సరేన పణవేన రథియాయ రథియం సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం పరినేత్వా దక్ఖిణేన ద్వారేన నిక్ఖామేత్వా దక్ఖిణతో నగరస్స సీసం ఛిన్దేయ్యుం. తం కిం మఞ్ఞసి, సుసిమ, అపి ను సో పురిసో తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదియేథా”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“యం ఖో సో, సుసిమ, పురిసో తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదియేథ [పటిసంవేదియేథ వా, న వా పటిసంవేదియేథ (క.)]. యా ఏవం స్వాక్ఖాతే ధమ్మవినయే ధమ్మత్థేనకస్స పబ్బజ్జా, అయం తతో దుక్ఖవిపాకతరా చ కటుకవిపాకతరా చ, అపి చ వినిపాతాయ సంవత్తతి. యతో చ ఖో త్వం, సుసిమ, అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోసి తం తే మయం పటిగ్గణ్హామ. వుద్ధి హేసా, సుసిమ, అరియస్స వినయే యో అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోతి, ఆయతిఞ్చ [ఆయతిం (స్యా. కం.)] సంవరం ఆపజ్జతీ”తి. దసమం.

మహావగ్గో సత్తమో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే అస్సుతవతా వుత్తా, పుత్తమంసేన చాపరం;
అత్థిరాగో చ నగరం, సమ్మసం నళకలాపియం;

కోసమ్బీ ఉపయన్తి చ, దసమో సుసిమేన చాతి [దసమో వుత్తో సుసీమేనాతి (సీ॰)].

౮. సమణబ్రాహ్మణవగ్గో

౧. జరామరణసుత్తం

౭౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా…పే॰… “యే హి కేచి, భిక్ఖవే , సమణా వా బ్రాహ్మణా వా జరామరణం నప్పజానన్తి, జరామరణసముదయం నప్పజానన్తి, జరామరణనిరోధం నప్పజానన్తి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి, న మే తే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా, న చ పన తే ఆయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థం వా బ్రహ్మఞ్ఞత్థం వా దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి.

“యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా జరామరణం పజానన్తి…పే॰… పటిపదం పజానన్తి, తే ఖో మే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు చేవ సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు చ బ్రాహ్మణసమ్మతా, తే చ పనాయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థఞ్చ బ్రహ్మఞ్ఞత్థఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ”తి. (సుత్తన్తో ఏకో). పఠమం.

౨-౧౧. జాతిసుత్తాదిదసకం

౭౨. సావత్థియం విహరతి…పే॰… జాతిం నప్పజానన్తి…పే॰…

(౩) భవం నప్పజానన్తి…పే॰…

(౪) ఉపాదానం నప్పజానన్తి…పే॰…

(౫) తణ్హం నప్పజానన్తి…పే॰…

(౬) వేదనం నప్పజానన్తి…పే॰…

(౭) ఫస్సం నప్పజానన్తి…పే॰…

(౮) సళాయతనం నప్పజానన్తి…పే॰…

(౯) నామరూపం నప్పజానన్తి…పే॰…

(౧౦) విఞ్ఞాణం నప్పజానన్తి…పే॰…

(౧౧) "సఙ్ఖారే నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారసముదయం నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధం నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి...పే.... సఙ్ఖారే పజానన్తి...పే.... సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ"తి. ఏకాదసమం.

సమణబ్రాహ్మణవగ్గో అట్ఠమో.

తస్సుద్దానం –

పచ్చయేకాదస వుత్తా, చతుసచ్చవిభజ్జనా;
సమణబ్రాహ్మణవగ్గో, నిదానే భవతి అట్ఠమో.

వగ్గుద్దానం –

బుద్ధో ఆహారో దసబలో, కళారో గహపతిపఞ్చమో;
దుక్ఖవగ్గో మహావగ్గో, అట్ఠమో సమణబ్రాహ్మణోతి.

౯. అన్తరపేయ్యాలం

౧. సత్థుసుత్తం

౭౩. సావత్థియం విహరతి...పే.... "జరామరణం, భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం జరామరణే యథాభూతం ఞాణాయ సత్థా పరియేసితబ్బో; జరామరణసముదయం అజానతా అపస్సతా యథాభూతం జరామరణసముదయే యథాభూతం ఞాణాయ సత్థా పరియేసితబ్బో; జరామరణనిరోధం అజానతా అపస్సతా యథాభూతం జరామరణనిరోధే యథాభూతం ఞాణాయ సత్థా పరియేసితబ్బో; జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదం అజానతా అపస్సతా యథాభూతం జరామరణనిరోధగామినియా పటిపదాయ యథాభూతం ఞాణాయ సత్థా పరియేసితబ్బో"తి. (సుత్తన్తో ఏకో). పఠమం.

(సబ్బేసం పేయ్యాలో ఏవం విత్థారేతబ్బో)

౨-౧౧. దుతియసత్థుసుత్తాదిదసకం

(౨) జాతిం , భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం...పే.....

(౩) భవం, భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం...పే.....

(౪) ఉపాదానం, భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం...పే.....

(౫) తణ్హం, భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం...పే.....

(౬) వేదనం, భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం...పే.....

(౭) ఫస్సం, భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం…పే….

(౮) సళాయతనం , భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం…పే….

(౯) నామరూపం, భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం…పే….

(౧౦) విఞ్ఞాణం, భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం…పే….

(౧౧) "సఙ్ఖారే, భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం సఙ్ఖారేసు యథాభూతం ఞాణాయ సత్థా పరియేసితబ్బో; సఙ్ఖారసముదయం అజానతా అపస్సతా యథాభూతం సఙ్ఖారసముదయే యథాభూతం ఞాణాయ సత్థా పరియేసితబ్బో; సఙ్ఖారనిరోధం అజానతా అపస్సతా యథాభూతం సఙ్ఖారనిరోధే యథాభూతం ఞాణాయ సత్థా పరియేసితబ్బో; సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం అజానతా అపస్సతా యథాభూతం సఙ్ఖారనిరోధగామినియా పటిపదాయ యథాభూతం ఞాణాయ సత్థా పరియేసితబ్బో"తి. ఏకాదసమం.

(సబ్బేసం చతుసచ్చికం కాతబ్బం).

౨-౧౨. సిక్ఖాసుత్తాదిపేయ్యాలఏకాదసకం

(౨) "జరామరణం , భిక్ఖవే, అజానతా అపస్సతా యథాభూతం జరామరణే యథాభూతం ఞాణాయ సిక్ఖా కరణీయా.

(పేయ్యాలో. చతుసచ్చికం కాతబ్బం).

(౩) జరామరణం, భిక్ఖవే, అజానతా…పే…. యోగో కరణీయో…పే….

(౪) జరామరణం, భిక్ఖవే, అజానతా…పే…. ఛన్దో కరణీయో…పే….

(౫) జరామరణం, భిక్ఖవే, అజానతా…పే…. ఉస్సోళ్హీ కరణీయా…పే….

(౬) జరామరణం , భిక్ఖవే, అజానతా…పే…. అప్పటివానీ కరణీయా…పే….

(౭) జరామరణం, భిక్ఖవే, అజానతా…పే…. ఆతప్పం కరణీయం…పే….

(౮) జరామరణం, భిక్ఖవే, అజానతా…పే…. వీరియం కరణీయం…పే….

(౯) జరామరణం, భిక్ఖవే, అజానతా…పే…. సాతచ్చం కరణీయం…పే….

(౧౦) జరామరణం, భిక్ఖవే, అజానతా…పే…. సతి కరణీయా…పే….

(౧౧) జరామరణం, భిక్ఖవే, అజానతా…పే॰… సమ్పజఞ్ఞం కరణీయం…పే॰….

(౧౨) జరామరణం, భిక్ఖవే, అజానతా…పే॰… అప్పమాదో కరణీయో…పే॰….

అన్తరపేయ్యాలో నవమో.

తస్సుద్దానం –

సత్థా సిక్ఖా చ యోగో చ, ఛన్దో ఉస్సోళ్హిపఞ్చమీ;
అప్పటివాని ఆతప్పం, వీరియం సాతచ్చముచ్చతి;
సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ, అప్పమాదేన ద్వాదసాతి.

సుత్తన్తా అన్తరపేయ్యాలా నిట్ఠితా.

పరే తే ద్వాదస హోన్తి, సుత్తా ద్వత్తింస సతాని;
చతుసచ్చేన తే వుత్తా, పేయ్యాలఅన్తరమ్హి యేతి [పేయ్యాలా అన్తరమ్హి యేతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰)].

అన్తరపేయ్యాలేసు ఉద్దానం సమత్తం.

నిదానసంయుత్తం సమత్తం.

౨. అభిసమయసంయుత్తం

౧. నఖసిఖాసుత్తం

౭౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో భగవా పరిత్తం నఖసిఖాయం పంసుం ఆరోపేత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యో వాయం [యో చాయం (సబ్బత్థ) దుతియసుత్తాదీసు పన వాసద్దోయేవ దిస్సతి] మయా పరిత్తో నఖసిఖాయం పంసు ఆరోపితో, అయం వా మహాపథవీ"తి?

"ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం, యదిదం మహాపథవీ. అప్పమత్తకో భగవతా పరిత్తో నఖసిఖాయం పంసు ఆరోపితో. నేవ సతిమం కలం ఉపేతి న సహస్సిమం కలం ఉపేతి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేతి మహాపథవిం ఉపనిధాయ భగవతా పరిత్తో నఖసిఖాయం పంసు ఆరోపితో"తి. "ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స దిట్ఠిసమ్పన్నస్స పుగ్గలస్స అభిసమేతావినో ఏతదేవ బహుతరం దుక్ఖం యదిదం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం; అప్పమత్తకం అవసిట్ఠం. నేవ సతిమం కలం ఉపేతి న సహస్సిమం కలం ఉపేతి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేతి పురిమం దుక్ఖక్ఖన్ధం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం ఉపనిధాయ యదిదం సత్తక్ఖత్తుంపరమతా. ఏవం మహత్థియో ఖో, భిక్ఖవే, ధమ్మాభిసమయో; ఏవం మహత్థియో ధమ్మచక్ఖుపటిలాభో"తి. పఠమం.

౨. పోక్ఖరణీసుత్తం

౭౫. సావత్థియం విహరతి...పే.... "సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పోక్ఖరణీ పఞ్ఞాసయోజనాని ఆయామేన పఞ్ఞాసయోజనాని విత్థారేన పఞ్ఞాసయోజనాని ఉబ్బేధేన, పుణ్ణా ఉదకస్స సమతిత్తికా కాకపేయ్యా. తతో పురిసో కుసగ్గేన ఉదకం ఉద్ధరేయ్య. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే , కతమం ను ఖో బహుతరం, యం వా కుసగ్గేన ఉదకం ఉబ్భతం యం వా పోక్ఖరణియా ఉదక"న్తి?

"ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం, యదిదం పోక్ఖరణియా ఉదకం. అప్పమత్తకం కుసగ్గేన ఉదకం ఉబ్భతం. నేవ సతిమం కలం ఉపేతి న సహస్సిమం కలం ఉపేతి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేతి పోక్ఖరణియా ఉదకం ఉపనిధాయ కుసగ్గేన ఉదకం ఉబ్భత"న్తి. "ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స దిట్ఠిసమ్పన్నస్స పుగ్గలస్స అభిసమేతావినో ఏతదేవ బహుతరం దుక్ఖం యదిదం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం; అప్పమత్తకం అవసిట్ఠం. నేవ సతిమం కలం ఉపేతి న సహస్సిమం కలం ఉపేతి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేతి పురిమం దుక్ఖక్ఖన్ధం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం ఉపనిధాయ, యదిదం సత్తక్ఖత్తుంపరమతా. ఏవం మహత్థియో ఖో, భిక్ఖవే, ధమ్మాభిసమయో; ఏవం మహత్థియో ధమ్మచక్ఖుపటిలాభో"తి. దుతియం.

౩. సమ్భేజ్జఉదకసుత్తం

౭౬. సావత్థియం విహరతి...పే.... "సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, యత్థిమా మహానదియో సంసన్దన్తి సమేన్తి, సేయ్యథిదం – గఙ్గా యమునా అచిరవతీ సరభూ మహీ, తతో పురిసో ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని ఉద్ధరేయ్య. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యాని వా ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని ఉబ్భతాని యం వా సమ్భేజ్జఉదక"న్తి?

“ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం యదిదం సమ్భేజ్జఉదకం; అప్పమత్తకాని ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని ఉబ్భతాని. నేవ సతిమం కలం ఉపేన్తి న సహస్సిమం కలం ఉపేన్తి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేన్తి సమ్భేజ్జఉదకం ఉపనిధాయ ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని ఉబ్భతానీ”తి. “ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే…పే॰… ధమ్మచక్ఖుపటిలాభో”తి. తతియం.

౪. దుతియసమ్భేజ్జఉదకసుత్తం

౭౭. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యత్థిమా మహానదియో సంసన్దన్తి సమేన్తి, సేయ్యథిదం – గఙ్గా యమునా అచిరవతీ సరభూ మహీ, తం ఉదకం పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య ఠపేత్వా ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యం వా సమ్భేజ్జఉదకం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం యాని వా ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని అవసిట్ఠానీ”తి?

“ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం సమ్భేజ్జఉదకం యదిదం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం; అప్పమత్తకాని ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని అవసిట్ఠాని. నేవ సతిమం కలం ఉపేన్తి న సహస్సిమం కలం ఉపేన్తి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేన్తి సమ్భేజ్జఉదకం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం ఉపనిధాయ ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని అవసిట్ఠానీ”తి. “ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే…పే॰… ధమ్మచక్ఖుపటిలాభో”తి. చతుత్థం.

౫. పథవీసుత్తం

౭౮. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, పురిసో మహాపథవియా సత్త కోలట్ఠిమత్తియో గుళికా ఉపనిక్ఖిపేయ్య. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యా వా సత్త కోలట్ఠిమత్తియో గుళికా ఉపనిక్ఖిత్తా అయం [యా (స్యా॰ క॰)] వా మహాపథవీ”తి?

“ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం, యదిదం మహాపథవీ; అప్పమత్తికా సత్త కోలట్ఠిమత్తియో గుళికా ఉపనిక్ఖిత్తా. నేవ సతిమం కలం ఉపేన్తి న సహస్సిమం కలం ఉపేన్తి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేన్తి మహాపథవిం ఉపనిధాయ సత్త కోలట్ఠిమత్తియో గుళికా ఉపనిక్ఖిత్తా”తి. “ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే…పే॰… ధమ్మచక్ఖుపటిలాభో”తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియపథవీసుత్తం

౭౯. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహాపథవీ పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య, ఠపేత్వా సత్త కోలట్ఠిమత్తియో గుళికా. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యం వా మహాపథవియా పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం యా వా సత్త కోలట్ఠిమత్తియో గుళికా అవసిట్ఠా”తి?

“ఏతదేవ భన్తే, బహుతరం, మహాపథవియా, యదిదం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం; అప్పమత్తికా సత్త కోలట్ఠిమత్తియో గుళికా అవసిట్ఠా. నేవ సతిమం కలం ఉపేన్తి న సహస్సిమం కలం ఉపేన్తి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేన్తి మహాపథవియా పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం ఉపనిధాయ సత్త కోలట్ఠిమత్తియో గుళికా అవసిట్ఠా”తి. “ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే…పే॰… ధమ్మచక్ఖుపటిలాభో”తి. ఛట్ఠం.

౭. సముద్దసుత్తం

౮౦. సావత్థియం విహరతి...పే.... “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో మహాసముద్దతో ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని ఉద్ధరేయ్య. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే , కతమం ను ఖో బహుతరం, యాని వా ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని ఉబ్భతాని యం వా మహాసముద్దే ఉదక”న్తి?

“ఏతదేవ , భన్తే, బహుతరం, యదిదం మహాసముద్దే ఉదకం; అప్పమత్తకాని ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని ఉబ్భతాని. నేవ సతిమం కలం ఉపేన్తి న సహస్సిమం కలం ఉపేన్తి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేన్తి మహాసముద్దే ఉదకం ఉపనిధాయ ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని ఉబ్భతానీ”తి. “ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే...పే.... ధమ్మచక్ఖుపటిలాభో”తి. సత్తమం.

౮. దుతియసముద్దసుత్తం

౮౧. సావత్థియం విహరతి...పే.... “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహాసముద్దో పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య, ఠపేత్వా ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యం వా మహాసముద్దే ఉదకం పరిక్ఖీణం పరియాదిన్నం యాని వా ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని అవసిట్ఠానీ”తి?

“ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం మహాసముద్దే ఉదకం, యదిదం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం; అప్పమత్తకాని ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని అవసిట్ఠాని. నేవ సతిమం కలం ఉపేన్తి న సహస్సిమం కలం ఉపేన్తి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేన్తి మహాసముద్దే ఉదకం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం ఉపనిధాయ ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని అవసిట్ఠానీ”తి. “ఏవమేవ ఖో భిక్ఖవే...పే.... ధమ్మచక్ఖుపటిలాభో”తి. అట్ఠమం.

౯. పబ్బతసుత్తం

౮౨. సావత్థియం విహరతి...పే.... “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో హిమవతో పబ్బతరాజస్స సత్త సాసపమత్తియో పాసాణసక్ఖరా ఉపనిక్ఖిపేయ్య. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యా వా సత్త సాసపమత్తియో పాసాణసక్ఖరా ఉపనిక్ఖిత్తా యో వా హిమవా [ఉపనిక్ఖిత్తా, హిమవా వా (సీ.)] పబ్బతరాజా”తి?

“ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం యదిదం హిమవా పబ్బతరాజా; అప్పమత్తికా సత్త సాసపమత్తియో పాసాణసక్ఖరా ఉపనిక్ఖిత్తా. నేవ సతిమం కలం ఉపేన్తి న సహస్సిమం కలం ఉపేన్తి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేన్తి హిమవన్తం పబ్బతరాజానం ఉపనిధాయ సత్త సాసపమత్తియో పాసాణసక్ఖరా ఉపనిక్ఖిత్తా”తి. “ఏవమేవ ఖో...పే.... ధమ్మచక్ఖుపటిలాభో”తి. నవమం.

౧౦. దుతియపబ్బతసుత్తం

౮౩. సావత్థియం విహరతి...పే.... “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, హిమవా పబ్బతరాజా పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య, ఠపేత్వా సత్త సాసపమత్తియో పాసాణసక్ఖరా. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యం వా హిమవతో

పబ్బతరాజస్స పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం యా వా సత్త సాసపమత్తియో పాసాణసక్ఖరా అవసిట్ఠా”తి?

“ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం హిమవతో పబ్బతరాజస్స యదిదం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం; అప్పమత్తికా సత్త సాసపమత్తియో పాసాణసక్ఖరా అవసిట్ఠా. నేవ సతిమం కలం ఉపేన్తి న సహస్సిమం కలం ఉపేన్తి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేన్తి హిమవతో పబ్బతరాజస్స పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం ఉపనిధాయ సత్త సాసపమత్తియో పాసాణసక్ఖరా అవసిట్ఠా”తి.

“ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స దిట్ఠిసమ్పన్నస్స పుగ్గలస్స అభిసమేతావినో ఏతదేవ బహుతరం దుక్ఖం యదిదం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం; అప్పమత్తకం అవసిట్ఠం. నేవ సతిమం కలం ఉపేతి న సహస్సిమం కలం ఉపేతి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేతి పురిమం దుక్ఖక్ఖన్ధం పరిక్ఖీణం పరియాదిణ్ణం ఉపనిధాయ యదిదం సత్తక్ఖత్తుంపరమతా. ఏవం మహత్థియో ఖో, భిక్ఖవే, ధమ్మాభిసమయో, ఏవం మహత్థియో ధమ్మచక్ఖుపటిలాభో”తి. దసమం.

౧౧. **తతియపబ్బతసుత్తం**

౮౪. సావత్థియం విహరతి…పే.… “సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, పురిసో సినేరుస్స పబ్బతరాజస్స సత్త ముగ్గమత్తియో పాసాణసక్ఖరా ఉపనిక్ఖిపేయ్య. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యా వా సత్త ముగ్గమత్తియో పాసాణసక్ఖరా ఉపనిక్ఖిత్తా యో వా సినేరు [ఉపనిక్ఖిత్తా, సినేరు వా (సీ.)] పబ్బతరాజా”తి?

“ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం యదిదం సినేరు పబ్బతరాజా; అప్పమత్తికా సత్త ముగ్గమత్తియో పాసాణసక్ఖరా ఉపనిక్ఖిత్తా. నేవ సతిమం కలం ఉపేన్తి న సహస్సిమం కలం ఉపేన్తి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేన్తి సినేరుం పబ్బతరాజానం ఉపనిధాయ సత్త ముగ్గమత్తియో పాసాణసక్ఖరా ఉపనిక్ఖిత్తా”తి. “ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స దిట్ఠిసమ్పన్నస్స పుగ్గలస్స అధిగమం ఉపనిధాయ అఞ్ఞతిత్థియసమణబ్రాహ్మణపరిబ్బాజకానం అధిగమో నేవ సతిమం కలం ఉపేతి న సహస్సిమం కలం ఉపేతి న సతసహస్సిమం కలం ఉపేతి. ఏవం మహాధిగమో, భిక్ఖవే, దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో, ఏవం మహాభిఞ్ఞో”తి. ఏకాదసమం.

అభిసమయసంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

నఖసిఖా పోక్ఖరణీ, సమ్భేజ్జఉదకే చ ద్వే;
ద్వే పథవీ ద్వే సముద్దా, తయో చ పబ్బతూపమాతి.

౩. ధాతుసంయుత్తం

౧. నానత్తవగ్గో

౧. ధాతునానత్తసుత్తం

౮౫. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతునానత్తం వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం? చక్ఖుధాతు రూపధాతు చక్ఖువిఞ్ఞాణధాతు, సోతధాతు సద్దధాతు సోతవిఞ్ఞాణధాతు, ఘానధాతు గన్ధధాతు ఘానవిఞ్ఞాణధాతు, జివ్హాధాతు రసధాతు జివ్హావిఞ్ఞాణధాతు, కాయధాతు ఫోట్ఠబ్బధాతు కాయవిఞ్ఞాణధాతు, మనోధాతు ధమ్మధాతు మనోవిఞ్ఞాణధాతు – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధాతునానత్త”న్తి. పఠమం.

౨. ఫస్సనానత్తసుత్తం

౮౬. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతునానత్తం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం? చక్ఖుధాతు సోతధాతు ఘానధాతు జివ్హాధాతు కాయధాతు మనోధాతు – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం”.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం? చక్ఖుధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖుసమ్ఫస్సో. సోతధాతుం పటిచ్చ… ఘానధాతుం పటిచ్చ … జివ్హాధాతుం పటిచ్చ… కాయధాతుం పటిచ్చ… మనోధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి మనోసమ్ఫస్సో. ఏవం ఖో , భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్త”న్తి. దుతియం.

౩. నోఫస్సనానత్తసుత్తం

౮౭. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతునానత్తం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, నో ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్తం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం? చక్ఖుధాతు…పే॰… మనోధాతు – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం”.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, నో ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్తం? చక్ఖుధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖుసమ్ఫస్సో, నో చక్ఖుసమ్ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖుధాతు…పే॰… మనోధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి మనోసమ్ఫస్సో, నో మనోసమ్ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి మనోధాతు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, నో ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్త”న్తి. తతియం.

౪. వేదనానానత్తసుత్తం

౮౮. సావత్థియం విహరతి...పే.... “ధాతునానత్తం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి వేదనానానత్తం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం? చక్ఖుధాతు ...పే.... మనోధాతు – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం”.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి వేదనానానత్తం? చక్ఖుధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖుసమ్ఫస్సో, చక్ఖుసమ్ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా...పే.... మనోధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి మనోసమ్ఫస్సో, మనోసమ్ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి వేదనానానత్త”న్తి. చతుత్థం.

౫. దుతియవేదనానానత్తసుత్తం

౮౯. సావత్థియం విహరతి...పే.... “ధాతునానత్తం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి వేదనానానత్తం, నో వేదనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, నో ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్తం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం? చక్ఖుధాతు...పే.... మనోధాతు – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం”.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి వేదనానానత్తం, నో వేదనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, నో ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్తం? చక్ఖుధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖుసమ్ఫస్సో, చక్ఖుసమ్ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా, నో చక్ఖుసమ్ఫస్సజం వేదనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖుసమ్ఫస్సో, నో చక్ఖుసమ్ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖుధాతు...పే.... మనోధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి మనోసమ్ఫస్సో, మనోసమ్ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా, నో మనోసమ్ఫస్సజం వేదనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి మనోసమ్ఫస్సో, నో మనోసమ్ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి మనోధాతు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి వేదనానానత్తం, నో వేదనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, నో ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్త”న్తి. పఞ్చమం.

౬. బాహిరధాతునానత్తసుత్తం

౯౦. సావత్థియం విహరతి...పే.... “ధాతునానత్తం వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి. తం సుణాథ...పే.... కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం? రూపధాతు సద్దధాతు గన్ధధాతు రసధాతు ఫోట్ఠబ్బధాతు ధమ్మధాతు – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధాతునానత్త”న్తి. ఛట్ఠం.

౭. సఞ్ఞానానత్తసుత్తం

౯౧. సావత్థియం విహరతి...పే.... “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “ధాతునానత్తం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం, సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ

ఉప్పజ్జతి ఛన్దనానత్తం, ఛన్దనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం, పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరియేసనానానత్తం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం? రూపధాతు…పే.… ధమ్మధాతు – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం".

"కథఞ్చ , భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం, సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఛన్దనానత్తం, ఛన్దనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం, పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరియేసనానానత్తం?

"రూపధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపసఞ్ఞా , రూపసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపసఙ్కప్పో, రూపసఙ్కప్పం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపచ్ఛన్దో, రూపచ్ఛన్దం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపపరిళాహో, రూపపరిళాహం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపపరియేసనా…పే.… ధమ్మధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసఞ్ఞా, ధమ్మసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసఙ్కప్పో, ధమ్మసఙ్కప్పం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మచ్ఛన్దో, ధమ్మచ్ఛన్దం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మపరిళాహో, ధమ్మపరిళాహం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మపరియేసనా.

"ఏవం, ఖో, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం, సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఛన్దనానత్తం, ఛన్దనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం, పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరియేసనానానత్త"న్తి. సత్తమం.

౮. నోపరియేసనానానత్తసుత్తం

౯౨. సావత్థియం విహరతి…పే.… "ధాతునానత్తం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం, సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఛన్దనానత్తం, ఛన్దనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం, పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరియేసనానానత్తం; నో పరియేసనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం , నో పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఛన్దనానత్తం, నో ఛన్దనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం , నో సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, నో సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్తం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం? రూపధాతు…పే.… ధమ్మధాతు – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం".

"కథఞ్చ , భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి…పే.… పరియేసనానానత్తం; నో పరియేసనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం, నో పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఛన్దనానత్తం, నో ఛన్దనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం, నో సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, నో సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్తం?

"రూపధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపసఞ్ఞా…పే.… ధమ్మధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసఞ్ఞా, ధమ్మసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి…పే.… ధమ్మపరియేసనా; నో ధమ్మపరియేసనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మపరిళాహో, నో ధమ్మపరిళాహం

పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మచ్ఛన్దో, నో ధమ్మచ్ఛన్దం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసఙ్కప్పో, నో ధమ్మసఙ్కప్పం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసఞ్ఞా, నో ధమ్మసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మధాతు.

“ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి...పే.... పరియేసనానానత్తం; నో పరియేసనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం, నో పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఛన్దనానత్తం, నో ఛన్దనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం, నో సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, నో సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్త”న్తి. అట్ఠమం.

౯. బాహిరఫస్సనానత్తసుత్తం

౯౩. సావత్థియం విహరతి...పే.... “ధాతునానత్తం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం, సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం , ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి వేదనానానత్తం, వేదనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఛన్దనానత్తం, ఛన్దనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం, పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరియేసనానానత్తం , పరియేసనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి లాభనానత్తం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం? రూపధాతు...పే.... ధమ్మధాతు – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం”.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి...పే.... లాభనానత్తం?

“రూపధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపసఞ్ఞా, రూపసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపసఙ్కప్పో, రూపసఙ్కప్పం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపసమ్ఫస్సో, రూపసమ్ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపసమ్ఫస్సజా వేదనా, రూపసమ్ఫస్సజం వేదనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపచ్ఛన్దో, రూపచ్ఛన్దం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపపరిళాహో, రూపపరిళాహం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపపరియేసనా, రూపపరియేసనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపలాభో...పే.... ధమ్మధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసఞ్ఞా, ధమ్మసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసఙ్కప్పో, ధమ్మసఙ్కప్పం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసమ్ఫస్సో, ధమ్మసమ్ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసమ్ఫస్సజా వేదనా, ధమ్మసమ్ఫస్సజం వేదనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మచ్ఛన్దో, ధమ్మచ్ఛన్దం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మపరిళాహో, ధమ్మపరిళాహం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మపరియేసనా, ధమ్మపరియేసనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మలాభో .

“ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి...పే.... పరియేసనానానత్తం, పరియేసనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి లాభనానత్త”న్తి. నవమం.

౧౦. దుతియబాహిరఫస్సనానత్తసుత్తం

౯౪. సావత్థియం విహరతి...పే.... “ధాతునానత్తం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం , ఫస్స... వేదనా... ఛన్ద... పరిళాహ... పరియేసనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి లాభనానత్తం; నో

లాభనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరియేసనానానత్తం, నో పరియేసనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం, నో పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి...పే.... ఛన్ద... వేదనా... ఫస్స... సఙ్కప్ప... సఞ్ఞానానత్తం , నో సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్తం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం? రూపధాతు...పే.... ధమ్మధాతు – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం".

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం? ఫస్స... వేదనా... ఛన్ద... పరిళాహ... పరియేసనా... లాభ... నో లాభనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరియేసనానానత్తం, నో పరియేసనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహ... ఛన్ద... వేదనా... ఫస్స... నో సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, నో సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్తం?

"రూపధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి రూపసఞ్ఞా...పే.... ధమ్మధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసఞ్ఞా, ధమ్మసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి...పే.... ధమ్మపరియేసనా, ధమ్మపరియేసనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మలాభో; నో ధమ్మలాభం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మపరియేసనా, నో ధమ్మపరియేసనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మపరిళాహో , నో ధమ్మపరిళాహం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మచ్ఛన్దో, నో ధమ్మచ్ఛన్దం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసమ్ఫస్సజా వేదనా, నో ధమ్మసమ్ఫస్సజం వేదనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసమ్ఫస్సో, నో ధమ్మసమ్ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసఙ్కప్పో, నో ధమ్మసఙ్కప్పం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మసఞ్ఞా, నో ధమ్మసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధమ్మధాతు.

"ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి...పే.... సఙ్కప్ప... ఫస్స... వేదనా... ఛన్ద... పరిళాహ... పరియేసనా... లాభ... నో లాభనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరియేసనానానత్తం, నో పరియేసనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం, నో పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఛన్దనానత్తం, నో ఛన్దనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి వేదనానానత్తం, నో వేదనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, నో ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం, నో సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, నో సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ధాతునానత్త"న్తి. దసమం.

నానత్తవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

ధాతుఫస్సఞ్చ నో చేతం, వేదనా అపరే దువే;
ఏతం అజ్ఝత్తపఞ్చకం, ధాతుసఞ్ఞఞ్చ నో చేతం;
ఫస్సస్స అపరే దువే, ఏతం బాహిరపఞ్చకన్తి.

౨. దుతియవగ్గో

౧. సత్తధాతుసుత్తం

౯౫. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “సత్తిమా , భిక్ఖవే, ధాతుయో. కతమా సత్త? ఆభాధాతు, సుభధాతు, ఆకాసానఞ్చాయతనధాతు, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనధాతు, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనధాతు, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనధాతు, సఞ్ఞావేదయితనిరోధధాతు – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, సత్త ధాతుయో”తి.

ఏవం వుత్తే, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “యా చాయం, భన్తే, ఆభాధాతు యా చ సుభధాతు యా చ ఆకాసానఞ్చాయతనధాతు యా చ విఞ్ఞాణఞ్చాయతనధాతు యా చ ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనధాతు యా చ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనధాతు యా చ సఞ్ఞావేదయితనిరోధధాతు – ఇమా ను ఖో, భన్తే, ధాతుయో కిం పటిచ్చ పఞ్ఞాయన్తీ”తి?

“యాయం, భిక్ఖు, ఆభాధాతు – అయం ధాతు అన్ధకారం పటిచ్చ పఞ్ఞాయతి. యాయం, భిక్ఖు, సుభధాతు – అయం ధాతు అసుభం పటిచ్చ పఞ్ఞాయతి. యాయం, భిక్ఖు, ఆకాసానఞ్చాయతనధాతు – అయం ధాతు రూపం పటిచ్చ పఞ్ఞాయతి. యాయం, భిక్ఖు, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనధాతు – అయం ధాతు ఆకాసానఞ్చాయతనం పటిచ్చ పఞ్ఞాయతి. యాయం, భిక్ఖు, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనధాతు – అయం ధాతు విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం పటిచ్చ పఞ్ఞాయతి. యాయం, భిక్ఖు, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనధాతు – అయం ధాతు ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం పటిచ్చ పఞ్ఞాయతి. యాయం, భిక్ఖు, సఞ్ఞావేదయితనిరోధధాతు – అయం ధాతు నిరోధం పటిచ్చ పఞ్ఞాయతీ”తి.

“యా చాయం , భన్తే, ఆభాధాతు యా చ సుభధాతు యా చ ఆకాసానఞ్చాయతనధాతు యా చ విఞ్ఞాణఞ్చాయతనధాతు యా చ ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనధాతు యా చ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనధాతు యా చ సఞ్ఞావేదయితనిరోధధాతు – ఇమా ను ఖో, భన్తే, ధాతుయో కథం సమాపత్తి పత్తబ్బా”తి?

“యా చాయం, భిక్ఖు, ఆభాధాతు యా చ సుభధాతు యా చ ఆకాసానఞ్చాయతనధాతు యా చ విఞ్ఞాణఞ్చాయతనధాతు యా చ ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనధాతు – ఇమా ధాతుయో సఞ్ఞాసమాపత్తి పత్తబ్బా. యాయం, భిక్ఖు, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనధాతు – అయం ధాతు సఙ్ఖారావసేససమాపత్తి పత్తబ్బా . యాయం, భిక్ఖు, సఞ్ఞావేదయితనిరోధధాతు – అయం ధాతు నిరోధసమాపత్తి పత్తబ్బా”తి. పఠమం.

౨. సనిదానసుత్తం

౯౬. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “సనిదానం, భిక్ఖవే, ఉప్పజ్జతి కామవితక్కో, నో అనిదానం; సనిదానం ఉప్పజ్జతి బ్యాపాదవితక్కో, నో అనిదానం; సనిదానం ఉప్పజ్జతి విహింసావితక్కో, నో అనిదానం”.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సనిదానం ఉప్పజ్జతి కామవితక్కో, నో అనిదానం; సనిదానం ఉప్పజ్జతి బ్యాపాదవితక్కో, నో అనిదానం; సనిదానం ఉప్పజ్జతి విహింసావితక్కో, నో అనిదానం? కామధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి కామసఞ్ఞా, కామసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి కామసఙ్కప్పో, కామసఙ్కప్పం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి కామచ్ఛన్దో, కామచ్ఛన్దం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి కామపరిళాహో, కామపరిళాహం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి కామపరియేసనా. కామపరియేసనం, భిక్ఖవే, పరియేసమానో అస్సుతవా పుథుజ్జనో తీహి ఠానేహి మిచ్ఛా పటిపజ్జతి – కాయేన, వాచాయ, మనసా.

“బ్యాపాదధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి బ్యాపాదసఞ్ఞా, బ్యాపాదసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి బ్యాపాదసఙ్కప్పో…పే…. బ్యాపాదచ్ఛన్దో… బ్యాపాదపరిళాహో… బ్యాపాదపరియేసనా… బ్యాపాదపరియేసనం, భిక్ఖవే, పరియేసమానో అస్సుతవా పుథుజ్జనో తీహి ఠానేహి మిచ్ఛా పటిపజ్జతి – కాయేన, వాచాయ, మనసా.

“విహింసాధాతుం , భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి విహింసాసఞ్ఞా; విహింసాసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి విహింసాసఙ్కప్పో… పే…. విహింసాఛన్దో… విహింసాపరిళాహో… విహింసాపరియేసనా… విహింసాపరియేసనం, భిక్ఖవే , పరియేసమానో అస్సుతవా పుథుజ్జనో తీహి ఠానేహి మిచ్ఛా పటిపజ్జతి – కాయేన, వాచాయ, మనసా.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో ఆదిత్తం తిణుక్కం సుక్ఖే తిణదాయే నిక్ఖిపేయ్య; నో చే హత్థేహి చ పాదేహి చ ఖిప్పమేవ నిబ్బాపేయ్య. ఏవఞ్హి, భిక్ఖవే, యే తిణకట్ఠనిస్సితా పాణా తే అనయబ్యసనం ఆపజ్జేయ్యుం. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యో హి కోచి సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఉప్పన్నం విసమగతం సఞ్ఞం న ఖిప్పమేవ పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి, సో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే దుక్ఖం విహరతి సవిఘాతం సఉపాయాసం సపరిళాహం; కాయస్స చ భేదా పరం మరణా దుగ్గతి పాటికఙ్ఖా.

“సనిదానం, భిక్ఖవే, ఉప్పజ్జతి నేక్ఖమ్మవితక్కో, నో అనిదానం; సనిదానం ఉప్పజ్జతి అబ్యాపాదవితక్కో, నో అనిదానం; సనిదానం ఉప్పజ్జతి అవిహింసావితక్కో, నో అనిదానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సనిదానం ఉప్పజ్జతి నేక్ఖమ్మవితక్కో, నో అనిదానం; సనిదానం ఉప్పజ్జతి అబ్యాపాదవితక్కో, నో అనిదానం; సనిదానం ఉప్పజ్జతి అవిహింసావితక్కో, నో అనిదానం? నేక్ఖమ్మధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి నేక్ఖమ్మసఞ్ఞా, నేక్ఖమ్మసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి నేక్ఖమ్మసఙ్కప్పో, నేక్ఖమ్మసఙ్కప్పం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి నేక్ఖమ్మచ్ఛన్దో, నేక్ఖమ్మచ్ఛన్దం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి నేక్ఖమ్మపరిళాహో, నేక్ఖమ్మపరిళాహం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి నేక్ఖమ్మపరియేసనా; నేక్ఖమ్మపరియేసనం, భిక్ఖవే, పరియేసమానో సుతవా అరియసావకో తీహి ఠానేహి సమ్మా పటిపజ్జతి – కాయేన, వాచాయ, మనసా.

“అబ్యాపాదధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి అబ్యాపాదసఞ్ఞా, అబ్యాపాదసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి అబ్యాపాదసఙ్కప్పో…పే…. అబ్యాపాదచ్ఛన్దో… అబ్యాపాదపరిళాహో… అబ్యాపాదపరియేసనా, అబ్యాపాదపరియేసనం, భిక్ఖవే, పరియేసమానో సుతవా అరియసావకో తీహి ఠానేహి సమ్మా పటిపజ్జతి – కాయేన, వాచాయ, మనసా.

“అవిహింసాధాతుం , భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి అవిహింసాసఞ్ఞా , అవిహింసాసఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి అవిహింసాసఙ్కప్పో, అవిహింసాసఙ్కప్పం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి అవిహింసాఛన్దో, అవిహింసాఛన్దం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి అవిహింసాపరిళాహో, అవిహింసాపరిళాహం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి అవిహింసాపరియేసనా; అవిహింసాపరియేసనం, భిక్ఖవే, పరియేసమానో సుతవా అరియసావకో తీహి ఠానేహి సమ్మా పటిపజ్జతి – కాయేన, వాచాయ, మనసా.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో ఆదిత్తం తిణుక్కం సుక్ఖే తిణదాయే నిక్ఖిపేయ్య; తమేనం హత్థేహి చ పాదేహి చ ఖిప్పమేవ నిబ్బాపేయ్య. ఏవఞ్హి, భిక్ఖవే, యే తిణకట్ఠనిస్సితా పాణా తే న అనయబ్యసనం ఆపజ్జేయ్యుం. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యో హి కోచి సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఉప్పన్నం విసమగతం సఞ్ఞం ఖిప్పమేవ పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి, సో

దిట్ఠే చేవ ధమ్మే సుఖం విహరతి అవిఘాతం అనుపాయాసం అపరిళాహం; కాయస్స చ భేదా పరం మరణా సుగతి పాటికఙ్ఖా”తి. దుతియం.

౩. గిఞ్జకావసథసుత్తం

౯౭. ఏకం సమయం భగవా ఞాతికే విహరతి గిఞ్జకావసథే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“ధాతుం, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞా, ఉప్పజ్జతి దిట్ఠి, ఉప్పజ్జతి వితక్కో”తి. ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా కచ్చానో [సద్ధో కచ్చానో (క.)] భగవన్తం ఏతదవోచ – “యాయం, భన్తే, దిట్ఠి – ‘అసమ్మాసమ్బుద్ధేసు సమ్మాసమ్బుద్ధా’తి, అయం ను ఖో, భన్తే, దిట్ఠి కిం పటిచ్చ పఞ్ఞాయతీ”తి?

“మహతీ ఖో ఏసా, కచ్చాన, ధాతు యదిదం అవిజ్జాధాతు. హీనం , కచ్చాన, ధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి హీనా సఞ్ఞా, హీనా దిట్ఠి, హీనో వితక్కో, హీనా చేతనా, హీనా పత్థనా, హీనో పణిధి, హీనో పుగ్గలో, హీనా వాచా; హీనం ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి; హీనా తస్స ఉపపత్తీతి వదామి.

“మజ్ఝిమం , కచ్చాన, ధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి మజ్ఝిమా సఞ్ఞా, మజ్ఝిమా దిట్ఠి, మజ్ఝిమో వితక్కో, మజ్ఝిమా చేతనా, మజ్ఝిమా పత్థనా, మజ్ఝిమో పణిధి, మజ్ఝిమో పుగ్గలో, మజ్ఝిమా వాచా; మజ్ఝిమం ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి; మజ్ఝిమా తస్స ఉపపత్తీతి వదామి.

“పణీతం, కచ్చాన, ధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పణీతా సఞ్ఞా, పణీతా దిట్ఠి, పణీతో వితక్కో, పణీతా చేతనా, పణీతా పత్థనా, పణీతో పణిధి, పణీతో పుగ్గలో, పణీతా వాచా; పణీతం ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి; పణీతా తస్స ఉపపత్తీతి వదామీ”తి. తతియం.

౪. హీనాధిముత్తికసుత్తం

౯౮. సావత్థియం విహరతి…పే.… “ధాతుసోవ [ధాతుసో (సీ. పీ.) అయఞ్చ పఠమారమ్భవాక్యేయేవ, న సబ్బత్థ. తీసు పన అద్ధాసు చ ఉపమాసంసన్దననిగమనట్ఠానే చ ఇదం పాఠనానత్తం నత్థి], భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి”.

“అతీతమ్పి ఖో [ఖోసద్దో సీ. స్యా. కం. పీ. పోత్థకేసు నత్థి], భిక్ఖవే, అద్ధానం ధాతుసోవ [ఈదిసేసు ఠానేసు పాఠనానత్తం నత్థి] సత్తా సంసన్దింసు సమింసు. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు; కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు.

“అనాగతమ్పి ఖో [ఖోసద్దో సీ. స్యా. కం. పీ. పోత్థకేసు నత్థి], భిక్ఖవే, అద్ధానం ధాతుసోవ [ఈదిసేసు ఠానేసు పాఠనానత్తం నత్థి] సత్తా సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి;

కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి.

“ఏతరహిపి ఖో [ఖోసద్దో సీ. స్యా. కం. పీ. పోత్థకేసు నత్థి], భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ధాతుసోవ [ఈదిసేసు ఠానేసు పాఠనానత్తం నత్థి] సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీ”తి. చతుత్థం.

౫. చఙ్కమసుత్తం

౯౯. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా సారిపుత్తో సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం భగవతో అవిదూరే చఙ్కమతి; ఆయస్మాపి ఖో మహామోగ్గల్లానో సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం భగవతో అవిదూరే చఙ్కమతి; ఆయస్మాపి ఖో మహాకస్సపో సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం భగవతో అవిదూరే చఙ్కమతి; ఆయస్మాపి ఖో అనురుద్ధో సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం భగవతో అవిదూరే చఙ్కమతి; ఆయస్మాపి ఖో పుణ్ణో మన్తానిపుత్తో సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం భగవతో అవిదూరే చఙ్కమతి; ఆయస్మాపి ఖో ఉపాలి సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం భగవతో అవిదూరే చఙ్కమతి; ఆయస్మాపి ఖో ఆనన్దో సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం భగవతో అవిదూరే చఙ్కమతి; దేవదత్తోపి ఖో సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం భగవతో అవిదూరే చఙ్కమతి.

అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, సారిపుత్తం సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం చఙ్కమన్త”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “సబ్బే ఖో ఏతే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ మహాపఞ్ఞా. పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, మోగ్గల్లానం సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం చఙ్కమన్త”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “సబ్బే ఖో ఏతే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ మహిద్ధికా. పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, కస్సపం సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం చఙ్కమన్త”న్తి? “ఏవం , భన్తే”. “సబ్బే ఖో ఏతే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ధుతవాదా. పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, అనురుద్ధం సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం చఙ్కమన్త”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “సబ్బే ఖో ఏతే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ దిబ్బచక్ఖుకా. పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, పుణ్ణం మన్తానిపుత్తం సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం చఙ్కమన్త”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “సబ్బే ఖో ఏతే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ధమ్మకథికా. పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఉపాలిం సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం చఙ్కమన్త”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “సబ్బే ఖో ఏతే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ వినయధరా. పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఆనన్దం సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం చఙ్కమన్త”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “సబ్బే ఖో ఏతే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ బహుస్సుతా. పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, దేవదత్తం సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం చఙ్కమన్త”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “సబ్బే ఖో ఏతే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ పాపిచ్ఛా”.

“ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి. అతీతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దింసు సమింసు. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు; కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు.

“అనాగతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి; కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి.

“ఏతరహిపి ఖో, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీ”తి. పఞ్చమం.

౬. సగాథాసుత్తం

౧౦౦. సావత్థియం విహరతి...పే.... “ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి. అతీతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దింసు సమింసు. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు”.

“అనాగతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి.

“ఏతరహిపి ఖో, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గూథో గూథేన సంసన్దతి సమేతి; ముత్తం ముత్తేన సంసన్దతి సమేతి; ఖేళో ఖేళేన సంసన్దతి సమేతి; పుబ్బో పుబ్బేన సంసన్దతి సమేతి; లోహితం లోహితేన సంసన్దతి సమేతి ; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ధాతుసోవ [సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి] సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి. అతీతమ్పి ఖో అద్ధానం...పే.... అనాగతమ్పి ఖో అద్ధానం...పే.... ఏతరహిపి ఖో పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. హీనాధిముత్తికా హీనాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి.

“ధాతుసోవ భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి. అతీతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దింసు సమింసు. కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు.

“అనాగతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అద్ధానం...పే.... ఏతరహిపి ఖో, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఖీరం ఖీరేన సంసన్దతి సమేతి; తేలం తేలేన సంసన్దతి సమేతి; సప్పి సప్పినా సంసన్దతి సమేతి; మధు మధునా సంసన్దతి సమేతి; ఫాణితం ఫాణితేన సంసన్దతి సమేతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి. అతీతమ్పి ఖో అద్ధానం... అనాగతమ్పి ఖో అద్ధానం... ఏతరహిపి ఖో పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. కల్యాణాధిముత్తికా కల్యాణాధిముత్తికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“సంసగ్గా వనథో జాతో, అసంసగ్గేన ఛిజ్జతి;

పరిత్తం దారుమారుయ్హ, యథా సీదే మహణ్ణవే.

‘‘ఏవం కుసీతమాగమ్మ, సాధుజీవిపి సీదతి;
తస్మా తం పరివజ్జేయ్య, కుసీతం హీనవీరియం.

‘‘పవివిత్తేహి అరియేహి, పహితత్తేహి ఝాయిహి [ఝాయిహి (సీ॰), ఝాయిభి (స్యా॰ కం॰)];
నిచ్చం ఆరద్ధవీరియేహి, పణ్డితేహి సహావసే’’తి.

౭. అస్సద్ధసంసన్దనసుత్తం

౧౦౧. సావత్థియం విహరతి…పే॰… ‘‘ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అనోత్తప్పినో అనోత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అప్పస్సుతా అప్పస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; కుసీతా కుసీతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ముట్ఠస్సతినో ముట్ఠస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి’’.

‘‘అతీతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దింసు సమింసు. అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు; అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు; అనోత్తప్పినో అనోత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు; అప్పస్సుతా అప్పస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు; కుసీతా కుసీతేహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు; ముట్ఠస్సతినో ముట్ఠస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దింసు సమింసు.

‘‘అనాగతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి. అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి; అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి; అనోత్తప్పినో అనోత్తప్పీహి సద్ధిం…పే॰… అప్పస్సుతా అప్పస్సుతేహి సద్ధిం…పే॰… కుసీతా కుసీతేహి సద్ధిం…పే॰… ముట్ఠస్సతినో ముట్ఠస్సతీహి సద్ధిం…పే॰… దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి.

‘‘ఏతరహిపి ఖో, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం…పే॰… అనోత్తప్పినో అనోత్తప్పీహి సద్ధిం…పే॰… అప్పస్సుతా అప్పస్సుతేహి సద్ధిం…పే॰… కుసీతా కుసీతేహి సద్ధిం…పే॰… ముట్ఠస్సతినో ముట్ఠస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి.

‘‘ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. సద్ధా సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; హిరిమనా హిరిమనేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఓత్తప్పినో ఓత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; బహుస్సుతా బహుస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఆరద్ధవీరియా ఆరద్ధవీరియేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఉపట్ఠితస్సతినో ఉపట్ఠితస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి. అతీతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అద్ధానం…పే॰… అనాగతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే…పే॰… ఏతరహిపి ఖో,

భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. సద్ధా సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీ"తి. సత్తమం.

౮. అస్సద్ధమూలకసుత్తం

౧౦౨. సావత్థియం విహరతి...పే.... "ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సద్ధా సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; హిరిమనా హిరిమనేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి. అతీతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దింసు సమింసు...పే.... అనాగతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దిస్సన్తి సమేస్సన్తి...పే....

"ఏతరహిపి ఖో, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ధాతుసోవ సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సద్ధా సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; హిరిమనా హిరిమనేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీతి. (౧)

"ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అనోత్తప్పినో అనోత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి ; సద్ధా సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఓత్తప్పినో ఓత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి...పే.... పఠమవారో వియ విత్థారేతబ్బో. (౨)

"ధాతుసోవ , భిక్ఖవే...పే.... అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అప్పస్సుతా అప్పస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సద్ధా సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; బహుస్సుతా బహుస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి...పే.... . (౩)

"ధాతుసోవ, భిక్ఖవే...పే.... అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; కుసీతా కుసీతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సద్ధా సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఆరద్ధవీరియా ఆరద్ధవీరియేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి...పే..... (౪)

"ధాతుసోవ , భిక్ఖవే...పే.... అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ముట్ఠస్సతినో ముట్ఠస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సద్ధా సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఉపట్ఠితస్సతినో ఉపట్ఠితస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీతి...పే..... అట్ఠమం. (౫)

౯. అహిరికమూలకసుత్తం

౧౦౩. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతుసోవ…పే॰… అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, అనోత్తప్పినో అనోత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి , దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; హిరిమనా హిరిమనేహి సద్ధిం ససన్దన్తి సమేన్తి, ఓత్తప్పినో ఓత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి…పే॰… . (౧)

“అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, అప్పస్సుతా అప్పస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; హిరిమనా హిరిమనేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, బహుస్సుతా బహుస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి…పే॰…. (౨)

“అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, కుసీతా కుసీతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; హిరిమనా హిరిమనేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, ఆరద్ధవీరియా ఆరద్ధవీరియేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి…పే॰…. (౩)

“అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, ముట్ఠస్సతినో ముట్ఠస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; హిరిమనా హిరిమనేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, ఉపట్ఠితస్సతినో ఉపట్ఠితస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి, పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీతి…పే॰…. నవమం. (౪)

౧౦. అనోత్తప్పమూలకసుత్తం

౧౦౪. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతుసోవ , భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. అనోత్తప్పినో అనోత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అప్పస్సుతా అప్పస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఓత్తప్పినో ఓత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; బహుస్సుతా బహుస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి…పే॰…. (౧)

“అనోత్తప్పినో అనోత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; కుసీతా కుసీతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఓత్తప్పినో ఓత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఆరద్ధవీరియా ఆరద్ధవీరియేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి…పే॰…. (౨)

“అనోత్తప్పినో అనోత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ముట్ఠస్సతినో ముట్ఠస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఓత్తప్పినో ఓత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఉపట్ఠితస్సతినో ఉపట్ఠితస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీతి…పే॰…. దసమం. (౩)

౧౧. అప్పస్సుతమూలకసుత్తం

౧౦౫. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. అప్పస్సుతా అప్పస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; కుసీతా కుసీతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; బహుస్సుతా

బహుస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఆరద్ధవీరియా ఆరద్ధవీరియేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి…పే॰…. (౧)

“అప్పస్సుతా అప్పస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ముట్ఠస్సతినో ముట్ఠస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; బహుస్సుతా బహుస్సుతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఉపట్ఠితస్సతినో ఉపట్ఠితస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీతి…పే॰…. ఏకాదసమం. (౨)

౧౨. కుసీతమూలకసుత్తం

౧౦౬. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. కుసీతా కుసీతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ముట్ఠస్సతినో ముట్ఠస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఆరద్ధవీరియా ఆరద్ధవీరియేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఉపట్ఠితస్సతినో ఉపట్ఠితస్సతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీతి…పే॰…. ద్వాదసమం.

దుతియో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

సత్తిమా సనిదానఞ్చ, గిఞ్జకావసథేన చ;
హీనాధిముత్తి చఙ్కమం, సగాథా అస్సద్ధసత్తమం.

అస్సద్ధమూలకా పఞ్చ, చత్తారో అహిరికమూలకా;
అనోత్తప్పమూలకా తీణి, దువే అప్పస్సుతేన చ.

కుసీతం ఏకకం వుత్తం, సుత్తన్తా తీణి పఞ్చకా;
బావీసతి వుత్తా సుత్తా, దుతియో వగ్గో పవుచ్చతీతి.

౩. కమ్మపథవగ్గో

౧. అసమాహితసుత్తం

౧౦౭. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అనోత్తప్పినో అనోత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అసమాహితా అసమాహితేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి”.

“సద్ధా సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; హిరిమనా హిరిమనేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఓత్తప్పినో ఓత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సమాహితా సమాహితేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీ”తి.

పఠమం.

౨. దుస్సీలసుత్తం

౧౦౮. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. అస్సద్ధా అస్సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అహిరికా అహిరికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అనోత్తప్పినో అనోత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుస్సీలా దుస్సీలేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; దుప్పఞ్ఞా దుప్పఞ్ఞేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి”.

“సద్ధా సద్ధేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; హిరిమనా హిరిమనేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఓత్తప్పినో ఓత్తప్పీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సీలవన్తో సీలవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పఞ్ఞవన్తో పఞ్ఞవన్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీ”తి. దుతియం.

౩. పఞ్చసిక్ఖాపదసుత్తం

౧౦౯. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. పాణాతిపాతినో పాణాతిపాతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అదిన్నాదాయినో అదిన్నాదాయీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; కామేసుమిచ్ఛాచారినో కామేసుమిచ్ఛాచారీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ముసావాదినో ముసావాదీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠాయినో సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠాయీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి”.

“పాణాతిపాతా పటివిరతా పాణాతిపాతా పటివిరతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అదిన్నాదానా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ముసావాదా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానా పటివిరతా సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానా పటివిరతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీ”తి. తతియం.

౪. సత్తకమ్మపథసుత్తం

౧౧౦. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. పాణాతిపాతినో పాణాతిపాతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అదిన్నాదాయినో అదిన్నాదాయీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; కామేసుమిచ్ఛాచారినో కామేసుమిచ్ఛాచారీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ముసావాదినో ముసావాదీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; పిసుణవాచా పిసుణవాచేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఫరుసవాచా ఫరుసవాచేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సమ్ఫప్పలాపినో సమ్ఫప్పలాపీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి”.

“పాణాతిపాతా పటివిరతా…పే॰… అదిన్నాదానా పటివిరతా… కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా… ముసావాదా పటివిరతా… పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతా పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతా ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతా సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీ”తి. చతుత్థం.

౫. దసకమ్మపథసుత్తం

౧౧౧. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతుసోవ , భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. పాణాతిపాతినో పాణాతిపాతీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అదిన్నాదాయినో…పే॰… కామేసుమిచ్ఛాచారినో… ముసావాదినో… పిసుణవాచా… ఫరుసవాచా… సమ్ఫప్పలాపినో సమ్ఫప్పలాపీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అభిజ్ఝాలునో అభిజ్ఝాలూహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; బ్యాపన్నచిత్తా బ్యాపన్నచిత్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి”.

“పాణాతిపాతా పటివిరతా పాణాతిపాతా పటివిరతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అదిన్నాదానా పటివిరతా…పే॰… కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా… ముసావాదా పటివిరతా… పిసుణాయ వాచాయ… ఫరుసాయ వాచాయ… సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతా సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అనభిజ్ఝాలునో అనభిజ్ఝాలూహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; అబ్యాపన్నచిత్తా అబ్యాపన్నచిత్తేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీ”తి. పఞ్చమం.

౬. అట్ఠఙ్గికసుత్తం

౧౧౨. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; మిచ్ఛాసఙ్కప్పా…పే॰… మిచ్ఛావాచా… మిచ్ఛాకమ్మన్తా… మిచ్ఛాఆజీవా… మిచ్ఛావాయామా… మిచ్ఛాసతినో … మిచ్ఛాసమాధినో మిచ్ఛాసమాధీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి. సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సమ్మాసఙ్కప్పా…పే॰… సమ్మావాచా… సమ్మాకమ్మన్తా… సమ్మాఆజీవా… సమ్మావాయామా… సమ్మాసతినో… సమ్మాసమాధినో సమ్మాసమాధీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. దసఙ్గసుత్తం

౧౧౩. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ధాతుసోవ, భిక్ఖవే, సత్తా సంసన్దన్తి సమేన్తి. మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; మిచ్ఛాసఙ్కప్పా…పే॰… మిచ్ఛావాచా… మిచ్ఛాకమ్మన్తా… మిచ్ఛాఆజీవా… మిచ్ఛావాయామా… మిచ్ఛాసతినో … మిచ్ఛాసమాధినో మిచ్ఛాసమాధీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; మిచ్ఛాఞాణినో మిచ్ఛాఞాణీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; మిచ్ఛావిముత్తినో మిచ్ఛావిముత్తీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి”.

“సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికేహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సమ్మాసఙ్కప్పా…పే॰… సమ్మావాచా… సమ్మాకమ్మన్తా… సమ్మాఆజీవా… సమ్మావాయామా… సమ్మాసతినో… సమ్మాసమాధినో… సమ్మాఞాణినో సమ్మాఞాణీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తి; సమ్మావిముత్తినో సమ్మావిముత్తీహి సద్ధిం సంసన్దన్తి సమేన్తీ”తి. సత్తమం.

సత్తన్నం సుత్తన్తానం ఉద్దానం –

అసమాహితం దుస్సీలం, పఞ్చ సిక్ఖాపదాని చ;
సత్త కమ్మపథా వుత్తా, దసకమ్మపథేన చ;
ఛట్ఠం అట్ఠఙ్గికో వుత్తో, దసఙ్గేన చ సత్తమం.

కమ్మపథవగ్గో తతియో.

౪. చతుత్థవగ్గో

౧. చతుధాతుసుత్తం

౧౧౪. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే…పే.… “చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, ధాతుయో. కతమా చతస్సో? పథవీధాతు, ఆపోధాతు, తేజోధాతు, వాయోధాతు – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో ధాతుయో”తి. పఠమం.

౨. పుబ్బేసమ్బోధసుత్తం

౧౧౫. సావత్థియం విహరతి…పే.… “పుబ్బేవ మే, భిక్ఖవే, సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో ఏతదహోసి – ‘కో ను ఖో పథవీధాతుయా అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం; కో ఆపోధాతుయా అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం; కో తేజోధాతుయా అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం; కో వాయోధాతుయా అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణ’’న్తి?

“తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – ‘యం ఖో పథవీధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం పథవీధాతుయా అస్సాదో; యం [యా (సీ.)] పథవీధాతు అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా, అయం పథవీధాతుయా ఆదీనవో; యో పథవీధాతుయా ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం, ఇదం పథవీధాతుయా నిస్సరణం. యం ఆపోధాతుం పటిచ్చ…పే.… యం తేజోధాతుం పటిచ్చ…పే.… యం వాయోధాతుం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం వాయోధాతుయా అస్సాదో; యం వాయోధాతు అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా, అయం వాయోధాతుయా ఆదీనవో; యో వాయోధాతుయా ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం, ఇదం వాయోధాతుయా నిస్సరణం’’’.

“యావకీవఞ్చాహం , భిక్ఖవే, ఇమాసం చతున్నం ధాతూనం ఏవం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం న అబ్భఞ్ఞాసిం, నేవ తావాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి [అభిసమ్బుద్ధో (సీ. స్యా. కం.)] పచ్చఞ్ఞాసిం.

“యతో చ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, ఇమాసం చతున్నం ధాతూనం ఏవం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం, అథాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి పచ్చఞ్ఞాసిం. ఞాణఞ్చ పన మే దస్సనం ఉదపాది – ‘అకుప్పా మే విముత్తి [చేతోవిముత్తి (సీ. పీ. క.)], అయమన్తిమా జాతి, నత్థి దాని పునబ్భవో’’’తి. దుతియం.

౩. అచరింసుత్తం

౧౧౬. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “పథవీధాతుయాహం, భిక్ఖవే, అస్సాదపరియేసనం అచరిం, యో పథవీధాతుయా అస్సాదో తదజ్ఝగమం, యావతా పథవీధాతుయా అస్సాదో పఞ్ఞాయ మే సో సుదిట్ఠో. పథవీధాతుయాహం, భిక్ఖవే, ఆదీనవపరియేసనం అచరిం, యో పథవీధాతుయా ఆదీనవో తదజ్ఝగమం , యావతా పథవీధాతుయా ఆదీనవో పఞ్ఞాయ మే సో సుదిట్ఠో. పథవీధాతుయాహం, భిక్ఖవే, నిస్సరణపరియేసనం అచరిం, యం పథవీధాతుయా నిస్సరణం తదజ్ఝగమం, యావతా పథవీధాతుయా నిస్సరణం పఞ్ఞాయ మే తం సుదిట్ఠం”.

“ఆపోధాతుయాహం, భిక్ఖవే…పే॰… తేజోధాతుయాహం, భిక్ఖవే… వాయోధాతుయాహం, భిక్ఖవే, అస్సాదపరియేసనం అచరిం, యో వాయోధాతుయా అస్సాదో తదజ్ఝగమం, యావతా వాయోధాతుయా అస్సాదో పఞ్ఞాయ మే సో సుదిట్ఠో. వాయోధాతుయాహం, భిక్ఖవే, ఆదీనవపరియేసనం అచరిం, యో వాయోధాతుయా ఆదీనవో తదజ్ఝగమం, యావతా వాయోధాతుయా ఆదీనవో పఞ్ఞాయ మే సో సుదిట్ఠో. వాయోధాతుయాహం, భిక్ఖవే, నిస్సరణపరియేసనం అచరిం, యం వాయోధాతుయా నిస్సరణం తదజ్ఝగమం, యావతా వాయోధాతుయా నిస్సరణం పఞ్ఞాయ మే తం సుదిట్ఠం.

“యావకీవఞ్చాహం, భిక్ఖవే, ఇమాసం చతున్నం ధాతూనం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం న అబ్భఞ్ఞాసిం, నేవ తావాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి పచ్చఞ్ఞాసిం.

“యతో చ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, ఇమాసం చతున్నం ధాతూనం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం, అథాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి పచ్చఞ్ఞాసిం. ఞాణఞ్చ పన మే దస్సనం ఉదపాది – ‘అకుప్పా మే విముత్తి, అయమన్తిమా జాతి, నత్థి దాని పునబ్భవో’”తి. తతియం.

౪. నోచేదంసుత్తం

౧౧౭. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “నో చేదం, భిక్ఖవే, పథవీధాతుయా అస్సాదో అభవిస్స, నయిదం సత్తా పథవీధాతుయా సారజ్జేయ్యుం . యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి పథవీధాతుయా అస్సాదో, తస్మా సత్తా పథవీధాతుయా సారజ్జన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, పథవీధాతుయా ఆదీనవో అభవిస్స, నయిదం సత్తా పథవీధాతుయా నిబ్బిన్దేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి పథవీధాతుయా ఆదీనవో, తస్మా సత్తా పథవీధాతుయా నిబ్బిన్దన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, పథవీధాతుయా నిస్సరణం అభవిస్స, నయిదం సత్తా పథవీధాతుయా నిస్సరేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి పథవీధాతుయా నిస్సరణం, తస్మా సత్తా పథవీధాతుయా నిస్సరన్తి”.

“నో చేదం, భిక్ఖవే, ఆపోధాతుయా అస్సాదో అభవిస్స…పే॰… నో చేదం, భిక్ఖవే, తేజోధాతుయా…పే॰… నో చేదం, భిక్ఖవే, వాయోధాతుయా అస్సాదో అభవిస్స, నయిదం సత్తా వాయోధాతుయా సారజ్జేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి వాయోధాతుయా అస్సాదో, తస్మా సత్తా వాయోధాతుయా సారజ్జన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, వాయోధాతుయా ఆదీనవో అభవిస్స, నయిదం సత్తా వాయోధాతుయా నిబ్బిన్దేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి వాయోధాతుయా ఆదీనవో, తస్మా సత్తా

వాయోధాతుయా నిబ్బిన్దన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, వాయోధాతుయా నిస్సరణం అభవిస్స, నయిదం సత్తా వాయోధాతుయా నిస్సరేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి వాయోధాతుయా నిస్సరణం, తస్మా సత్తా వాయోధాతుయా నిస్సరన్తి.

“యావకీవఞ్చిమే, భిక్ఖవే, సత్తా ఇమాసం చతున్నం ధాతూనం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం న అబ్భఞ్ఞంసు, నేవ తావిమే భిక్ఖవే, సత్తా సదేవకా లోకా సమారకా సబ్రహ్మకా సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ నిస్సటా విసంయుత్తా విప్పముత్తా విమరియాదికతేన చేతసా విహరింసు.

“యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, సత్తా ఇమాసం చతున్నం ధాతూనం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం అబ్భఞ్ఞంసు, అథ, భిక్ఖవే, సత్తా సదేవకా లోకా సమారకా సబ్రహ్మకా సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ నిస్సటా విసంయుత్తా విప్పముత్తా విమరియాదికతేన చేతసా విహరన్తీ”తి. చతుత్థం.

౫. ఏకన్తదుక్ఖసుత్తం

౧౧౮. సావత్థియం విహరతి…పే… “పథవీధాతు చే [చ (సీ. స్యా. కం.)] హిదం, భిక్ఖవే, ఏకన్తదుక్ఖా అభవిస్స దుక్ఖానుపతితా దుక్ఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా సుఖేన, నయిదం సత్తా పథవీధాతుయా సారజ్జేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, పథవీధాతు సుఖా సుఖానుపతితా సుఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా దుక్ఖేన, తస్మా సత్తా పథవీధాతుయా సారజ్జన్తి”.

“ఆపోధాతు చే హిదం, భిక్ఖవే…పే… తేజోధాతు చే హిదం, భిక్ఖవే… వాయోధాతు చే హిదం, భిక్ఖవే, ఏకన్తదుక్ఖా అభవిస్స దుక్ఖానుపతితా దుక్ఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా సుఖేన, నయిదం సత్తా వాయోధాతుయా సారజ్జేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, వాయోధాతు సుఖా సుఖానుపతితా సుఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా దుక్ఖేన, తస్మా సత్తా వాయోధాతుయా సారజ్జన్తి.

“పథవీధాతు చే హిదం, భిక్ఖవే, ఏకన్తసుఖా అభవిస్స సుఖానుపతితా సుఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా దుక్ఖేన, నయిదం సత్తా పథవీధాతుయా నిబ్బిన్దేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, పథవీధాతు దుక్ఖా దుక్ఖానుపతితా దుక్ఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా సుఖేన, తస్మా సత్తా పథవీధాతుయా నిబ్బిన్దన్తి.

“ఆపోధాతు చే హిదం, భిక్ఖవే…పే… తేజోధాతు చే హిదం, భిక్ఖవే… వాయోధాతు చే హిదం, భిక్ఖవే, ఏకన్తసుఖా అభవిస్స సుఖానుపతితా సుఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా దుక్ఖేన, నయిదం సత్తా వాయోధాతుయా నిబ్బిన్దేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, వాయోధాతు దుక్ఖా దుక్ఖానుపతితా దుక్ఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా సుఖేన, తస్మా సత్తా వాయోధాతుయా నిబ్బిన్దన్తీ”తి. పఞ్చమం.

౬. అభినన్దసుత్తం

౧౧౯. సావత్థియం విహరతి…పే… “యో, భిక్ఖవే, పథవీధాతుం అభినన్దతి, దుక్ఖం సో అభినన్దతి. యో దుక్ఖం అభినన్దతి, అపరిముత్తో సో దుక్ఖస్మాతి వదామి. యో ఆపోధాతుం అభినన్దతి…పే… యో తేజోధాతుం… యో

వాయోధాతుం అభినన్దతి, దుక్ఖం సో అభినన్దతి. యో దుక్ఖం అభినన్దతి, అపరిముత్తో సో దుక్ఖస్మాతి వదామి".

"యో చ ఖో, భిక్ఖవే, పథవీధాతుం నాభినన్దతి, దుక్ఖం సో నాభినన్దతి. యో దుక్ఖం నాభినన్దతి, పరిముత్తో సో దుక్ఖస్మాతి వదామి. యో ఆపోధాతుం...పే.... యో తేజోధాతుం... యో వాయోధాతుం నాభినన్దతి, దుక్ఖం సో నాభినన్దతి. యో దుక్ఖం నాభినన్దతి, పరిముత్తో సో దుక్ఖస్మాతి వదామీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. ఉప్పాదసుత్తం

౧౨౦. సావత్థియం విహరతి...పే.... "యో, భిక్ఖవే, పథవీధాతుయా ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో రోగానం ఠితి జరామరణస్స పాతుభావో. యో ఆపోధాతుయా...పే.... యో తేజోధాతుయా... యో వాయోధాతుయా ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో రోగానం ఠితి జరామరణస్స పాతుభావో".

"యో చ ఖో, భిక్ఖవే, పథవీధాతుయా నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో రోగానం వూపసమో జరామరణస్స అత్థఙ్గమో. యో ఆపోధాతుయా...పే.... యో తేజోధాతుయా... యో వాయోధాతుయా నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో రోగానం వూపసమో జరామరణస్స అత్థఙ్గమో"తి. సత్తమం.

౮. సమణబ్రాహ్మణసుత్తం

౧౨౧. సావత్థియం విహరతి...పే.... "చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, ధాతుయో. కతమా చతస్సో? పథవీధాతు, ఆపోధాతు, తేజోధాతు, వాయోధాతు. యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమాసం చతున్నం ధాతూనం అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానన్తి, న మే తే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా; న చ పన తే ఆయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థం వా బ్రహ్మఞ్ఞత్థం వా దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి".

"యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమాసం చతున్నం ధాతూనం అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానన్తి , తే చ ఖో మే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు చేవ సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు చ బ్రాహ్మణసమ్మతా; తే చ పనాయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థఞ్చ బ్రహ్మఞ్ఞత్థఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ"తి. అట్ఠమం.

౯. దుతియసమణబ్రాహ్మణసుత్తం

౧౨౨. సావత్థియం విహరతి...పే.... "చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, ధాతుయో. కతమా చతస్సో? పథవీధాతు, ఆపోధాతు, తేజోధాతు, వాయోధాతు. యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమాసం చతున్నం ధాతూనం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానన్తి...పే.... పజానన్తి...పే.... సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ"తి. నవమం.

౧౦. తతియసమణబ్రాహ్మణసుత్తం

౧౩౩. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా పథవీధాతుం నప్పజానన్తి, పథవీధాతుసముదయం నప్పజానన్తి, పథవీధాతునిరోధం నప్పజానన్తి, పథవీధాతునిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి… పే॰… ఆపోధాతుం నప్పజానన్తి… తేజోధాతుం నప్పజానన్తి… వాయోధాతుం నప్పజానన్తి, వాయోధాతుసముదయం నప్పజానన్తి, వాయోధాతునిరోధం నప్పజానన్తి, వాయోధాతునిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి, న మే తే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా; న చ పన తే ఆయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థం వా బ్రహ్మఞ్ఞత్థం వా దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి”.

“యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా పథవీధాతుం పజానన్తి, పథవీధాతుసముదయం పజానన్తి, పథవీధాతునిరోధం పజానన్తి, పథవీధాతునిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి… యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా…పే॰… ఆపోధాతుం పజానన్తి… తేజోధాతుం పజానన్తి… వాయోధాతుం పజానన్తి, వాయోధాతుసముదయం పజానన్తి, వాయోధాతునిరోధం పజానన్తి, వాయోధాతునిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి, తే చ ఖో మే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు చేవ సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు చ బ్రాహ్మణసమ్మతా; తే చ పనాయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థఞ్చ బ్రహ్మఞ్ఞత్థఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ”తి. దసమం.

చతుత్థో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

చతస్సో పుబ్బే అచరిం, నోచేదఞ్చ దుక్ఖేన చ;
అభినన్దఞ్చ ఉప్పాదో, తయో సమణబ్రాహ్మణాతి.

ధాతుసంయుత్తం సమత్తం.

౪. అనమతగ్గసంయుత్తం

౧. పఠమవగ్గో

౧. తిణకట్ఠసుత్తం

౧౨౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"అనమతగ్గోయం [అనమతగ్గాయం (పీ. క.)] భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో యం ఇమస్మిం జమ్బుదీపే తిణకట్ఠసాఖాపలాసం తం ఛేత్వా [తచ్ఛేత్వా (బహూసు)] ఏకజ్ఝం సంహరిత్వా చతురఙ్గులం చతురఙ్గులం ఘటికం కత్వా నిక్ఖిపేయ్య – 'అయం మే మాతా, తస్సా మే మాతు అయం మాతా'తి, అపరియాదిన్నావ [అపరియాదిణ్ణావ (సీ.)] భిక్ఖవే, తస్స పురిసస్స మాతుమాతరో అస్సు, అథ ఇమస్మిం జమ్బుదీపే తిణకట్ఠసాఖాపలాసం పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య. తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. ఏవం దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే, దుక్ఖం పచ్చనుభూతం తిబ్బం పచ్చనుభూతం బ్యసనం పచ్చనుభూతం, కటసీ [కటసి (సీ. పీ. క.) కటా ఛవా సయన్తి ఏత్థాతి కటసీ] వడ్ఢితా. యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, అలమేవ సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దితుం అలం విరజ్జితుం అలం విముచ్చితు"న్తి. పఠమం.

౨. పథవీసుత్తం

౧౨౫. సావత్థియం విహరతి...పే.... "అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే , సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో ఇమం మహాపథవిం కోలట్ఠిమత్తం కోలట్ఠిమత్తం మత్తికాగుళికం కరిత్వా నిక్ఖిపేయ్య – 'అయం మే పితా, తస్స మే పితు అయం పితా'తి, అపరియాదిన్నావ భిక్ఖవే, తస్స పురిసస్స పితుపితరో అస్సు, అథాయం మహాపథవీ పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య . తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. ఏవం దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే, దుక్ఖం పచ్చనుభూతం తిబ్బం పచ్చనుభూతం బ్యసనం పచ్చనుభూతం, కటసీ వడ్ఢితా. యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, అలమేవ సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దితుం, అలం విరజ్జితుం, అలం విముచ్చితు"న్తి. దుతియం.

౩. అస్సుసుత్తం

౧౨౬. సావత్థియం విహరతి...పే.... "అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యం వా వో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా సన్ధావతం సంసరతం అమనాపసమ్పయోగా మనాపవిప్పయోగా కన్దన్తానం రోదన్తానం [రుదన్తానం (సీ.)] అస్సు పస్సన్నం [పస్సన్దం (క. సీ.), పసన్దం (స్యా. కం.), పసన్నం (పీ. క.)] పగ్ఘరితం, యం వా

చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదక”న్తి? “యథా ఖో మయం, భన్తే, భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామ, ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం యం నో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా సన్ధావతం సంసరతం అమనాపసమ్పయోగా మనాపవిప్పయోగా కన్దన్తానం రోదన్తానం అస్సు పస్సన్నం పగ్ఘరితం, న త్వేవ చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదక”న్తి.

“సాధు సాధు, భిక్ఖవే, సాధు ఖో మే తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏవం ధమ్మం దేసితం ఆజానాథ. ఏతదేవ, భిక్ఖవే, బహుతరం యం వో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా సన్ధావతం సంసరతం అమనాపసమ్పయోగా మనాపవిప్పయోగా కన్దన్తానం రోదన్తానం అస్సు పస్సన్నం పగ్ఘరితం, న త్వేవ చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదకం. దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే, మాతుమరణం పచ్చనుభూతం; తేసం వా మాతుమరణం పచ్చనుభోన్తానం అమనాపసమ్పయోగా మనాపవిప్పయోగా కన్దన్తానం రోదన్తానం అస్సు పస్సన్నం పగ్ఘరితం, న త్వేవ చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదకం. దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే, పితుమరణం పచ్చనుభూతం ... పే.... భాతుమరణం పచ్చనుభూతం... భగినిమరణం పచ్చనుభూతం... పుత్తమరణం పచ్చనుభూతం... ధీతుమరణం పచ్చనుభూతం... ఞాతిబ్యసనం పచ్చనుభూతం... భోగబ్యసనం పచ్చనుభూతం. దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే , రోగబ్యసనం పచ్చనుభూతం, తేసం వో రోగబ్యసనం పచ్చనుభోన్తానం అమనాపసమ్పయోగా మనాపవిప్పయోగా కన్దన్తానం రోదన్తానం అస్సు పస్సన్నం పగ్ఘరితం, న త్వేవ చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదకం. తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో ...పే.... యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, అలమేవ సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దితుం, అలం విరజ్జితుం, అలం విముచ్చితు”న్తి. తతియం.

౪. ఖీరసుత్తం

౧౨౭. సావత్థియం విహరతి...పే.... “అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యం వా వో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా సన్ధావతం సంసరతం మాతుథఞ్ఞం పీతం, యం వా చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదక”న్తి? “యథా ఖో మయం , భన్తే, భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామ, ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం యం నో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా సన్ధావతం సంసరతం మాతుథఞ్ఞం పీతం, న త్వేవ చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదక”న్తి.

“సాధు సాధు, భిక్ఖవే, సాధు ఖో మే తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏవం ధమ్మం దేసితం ఆజానాథ. ఏతదేవ, భిక్ఖవే, బహుతరం యం వో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా సన్ధావతం సంసరతం మాతుథఞ్ఞం పీతం, న త్వేవ చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదకం. తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో...పే.... అలం విముచ్చితు”న్తి. చతుత్థం.

౫. పబ్బతసుత్తం

౧౨౮. సావత్థియం విహరతి...పే.... ఆరామే. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కీవదీఘో ను ఖో, భన్తే, కప్పో”తి? “దీఘో ఖో, భిక్ఖు, కప్పో. సో న సుకరో సఙ్ఖాతుం ఏత్తకాని వస్సాని ఇతి వా, ఏత్తకాని వస్ససతాని ఇతి వా, ఏత్తకాని వస్ససహస్సాని ఇతి వా, ఏత్తకాని వస్ససతసహస్సాని ఇతి వా”తి.

"సక్కా పన, భన్తే, ఉపమం కాతు"న్తి? "సక్కా, భిక్ఖూ"తి భగవా అవోచ. "సేయ్యథాపి , భిక్ఖు, మహాసేలో పబ్బతో యోజనం ఆయామేన యోజనం విత్థారేన యోజనం ఉబ్బేధేన అచ్ఛిన్నో అసుసిరో ఏకగ్ఘనో. తమేనం పురిసో వస్ససతస్స వస్ససతస్స అచ్చయేన కాసికేన వత్థేన సకిం సకిం పరిమజ్జేయ్య. ఖిప్పతరం ఖో సో, భిక్ఖు, మహాసేలో పబ్బతో ఇమినా ఉపక్కమేన పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య , న త్వేవ కప్పో. ఏవం దీఘో, భిక్ఖు, కప్పో. ఏవం దీఘానం ఖో, భిక్ఖు , కప్పానం నేకో కప్పో సంసితో, నేకం కప్పసతం సంసితం, నేకం కప్పసహస్సం సంసితం, నేకం కప్పసతసహస్సం సంసితం. తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖు, సంసారో. పుబ్బా కోటి...పే॰... యావఞ్చిదం, భిక్ఖు, అలమేవ సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దితుం, అలం విరజ్జితుం, అలం విముచ్చితు"న్తి. పఞ్చమం.

౬. సాసపసుత్తం

౧౨౯. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా...పే॰... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కీవదీఘో, ను ఖో, భన్తే, కప్పో"తి? "దీఘో ఖో, భిక్ఖు, కప్పో. సో న సుకరో సఙ్ఖాతుం ఏత్తకాని వస్సాని ఇతి వా...పే॰... ఏత్తకాని వస్ససతసహస్సాని ఇతి వా"తి.

"సక్కా పన, భన్తే, ఉపమం కాతు"న్తి? "సక్కా, భిక్ఖూ"తి భగవా అవోచ. "సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, ఆయసం నగరం యోజనం ఆయామేన యోజనం విత్థారేన యోజనం ఉబ్బేధేన, పుణ్ణం సాసపానం గుళికాబద్ధం [చూళికాబద్ధం (సీ॰ పీ॰)]. తతో పురిసో వస్ససతస్స వస్ససతస్స అచ్చయేన ఏకమేకం సాసపం ఉద్ధరేయ్య. ఖిప్పతరం ఖో సో, భిక్ఖు మహాసాసపరాసి ఇమినా ఉపక్కమేన పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య, న త్వేవ కప్పో. ఏవం దీఘో ఖో, భిక్ఖు, కప్పో. ఏవం దీఘానం ఖో, భిక్ఖు, కప్పానం నేకో కప్పో సంసితో, నేకం కప్పసతం సంసితం, నేకం కప్పసహస్సం సంసితం, నేకం కప్పసతసహస్సం సంసితం. తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖు, సంసారో ...పే॰... అలం విముచ్చితు"న్తి. ఛట్ఠం.

౭. సావకసుత్తం

౧౩౦. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేన భగవా...పే॰... ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – "కీవబహుకా ను ఖో, భన్తే, కప్పా అబ్భతీతా అతిక్కన్తా"తి? "బహుకా ఖో, భిక్ఖవే , కప్పా అబ్భతీతా అతిక్కన్తా. తే న సుకరా సఙ్ఖాతుం – 'ఏత్తకా కప్పా ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసతాని ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసహస్సాని ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసతసహస్సాని ఇతి వా'"తి.

"సక్కా పన, భన్తే, ఉపమం కాతు"న్తి? "సక్కా, భిక్ఖవే"తి భగవా అవోచ. "ఇధస్సు, భిక్ఖవే, చత్తారో సావకా వస్ససతాయుకా వస్ససతజీవినో. తే దివసే దివసే కప్పసతసహస్సం కప్పసతసహస్సం అనుస్సరేయ్యుం. అననుస్సరితావ భిక్ఖవే, తేహి కప్పా అస్సు, అథ ఖో తే చత్తారో సావకా వస్ససతాయుకా వస్ససతజీవినో వస్ససతస్స అచ్చయేన కాలం కరేయ్యుం. ఏవం బహుకా ఖో, భిక్ఖవే, కప్పా అబ్భతీతా అతిక్కన్తా. తే న సుకరా సఙ్ఖాతుం – 'ఏత్తకా కప్పా ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసతాని ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసహస్సాని ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసతసహస్సాని ఇతి వా'తి. తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో...పే॰... అలం విముచ్చితు"న్తి. సత్తమం.

౮. గఙ్గాసుత్తం

౧౩౧. రాజగహే విహరతి వేళువనే. అథ ఖో అఞ్ఞతరో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కీవబహుకా ను ఖో, భో గోతమ, కప్పా అబ్భతీతా అతిక్కన్తా"తి? "బహుకా ఖో, బ్రాహ్మణ, కప్పా అబ్భతీతా అతిక్కన్తా. తే న సుకరా సఙ్ఖాతుం – 'ఏత్తకా కప్పా ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసతాని ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసహస్సాని ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసతసహస్సాని ఇతి వా'"తి.

"సక్కా పన, భో గోతమ, ఉపమం కాతు"న్తి? "సక్కా, బ్రాహ్మణా"తి భగవా అవోచ. "సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, యతో చాయం గఙ్గా నదీ పభవతి యత్థ చ మహాసముద్దం అప్పేతి, యా ఏతస్మిం అన్తరే వాలికా సా న సుకరా సఙ్ఖాతుం – 'ఏత్తకా వాలికా ఇతి వా, ఏత్తకాని వాలికసతాని ఇతి వా, ఏత్తకాని వాలికసహస్సాని ఇతి వా, ఏత్తకాని వాలికసతసహస్సాని ఇతి వా'తి. తతో బహుతరా ఖో, బ్రాహ్మణ, కప్పా అబ్భతీతా అతిక్కన్తా. తే న సుకరా సఙ్ఖాతుం – 'ఏత్తకా కప్పా ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసతాని ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసహస్సాని ఇతి వా, ఏత్తకాని కప్పసతసహస్సాని ఇతి వా'తి. తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, బ్రాహ్మణ, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. ఏవం దీఘరత్తం ఖో, బ్రాహ్మణ, దుక్ఖం పచ్చనుభూతం తిబ్బం పచ్చనుభూతం బ్యసనం పచ్చనుభూతం, కటసీ వడ్ఢితా. యావఞ్చిదం , బ్రాహ్మణ, అలమేవ సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దితుం, అలం విరజ్జితుం, అలం విముచ్చితు"న్తి.

ఏవం వుత్తే, సో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ…పే.… ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత"న్తి. అట్ఠమం.

౯. దణ్డసుత్తం

౧౩౨. సావత్థియం విహరతి…పే.… "అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, దణ్డో ఉపరివేహాసం ఖిత్తో సకిమ్పి మూలేన నిపతతి, సకిమ్పి మజ్ఝేన నిపతతి, సకిమ్పి అన్తేన నిపతతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అవిజ్జానీవరణా సత్తా తణ్హాసంయోజనా సన్ధావన్తా సంసరన్తా సకిమ్పి అస్మా లోకా పరం లోకం గచ్ఛన్తి, సకిమ్పి పరస్మా లోకా ఇమం లోకం ఆగచ్ఛన్తి. తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో…పే.… అలం విముచ్చితు"న్తి. నవమం.

౧౦. పుగ్గలసుత్తం

౧౩౩. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"అనమతగ్గోయం , భిక్ఖవే, సంసారో…పే.… ఏకపుగ్గలస్స, భిక్ఖవే, కప్పం సన్ధావతో సంసరతో సియా ఏవం మహా అట్ఠికఙ్కలో అట్ఠిపుఞ్జో అట్ఠిరాసి యథాయం వేపుల్లో పబ్బతో, సచే సంహారకో అస్స, సమ్భతఞ్చ న వినస్సేయ్య. తం కిస్స

హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో…పే॰… అలం విముచ్చితు”న్తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“ఏకస్సేకేన కప్పేన, పుగ్గలస్సట్ఠిసఞ్చయో;
సియా పబ్బతసమో రాసి, ఇతి వుత్తం మహేసినా.

“సో ఖో పనాయం అక్ఖాతో, వేపుల్లో పబ్బతో మహా;
ఉత్తరో గిజ్ఝకూటస్స, మగధానం గిరిబ్బజే.

“యతో చ అరియసచ్చాని, సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి;
దుక్ఖం దుక్ఖసముప్పాదం, దుక్ఖస్స చ అతిక్కమం;
అరియం చట్ఠఙ్గికం మగ్గం, దుక్ఖూపసమగామినం.

“స సత్తక్ఖత్తుంపరమం, సన్ధావిత్వాన పుగ్గలో;
దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి, సబ్బసంయోజనక్ఖయా”తి. దసమం;

పఠమో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

తిణకట్ఠఞ్చ పథవీ, అస్సు ఖీరఞ్చ పబ్బతం;
సాసపా సావకా గఙ్గా, దణ్డో చ పుగ్గలేన చాతి.

౨. దుతియవగ్గో

౧. దుగ్గతసుత్తం

౧౩౮. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. యం, భిక్ఖవే, పస్సేయ్యాథ దుగ్గతం దురూపేతం నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అమ్హేహిపి ఏవరూపం పచ్చనుభూతం ఇమినా దీఘేన అద్ధునా’తి. తం కిస్స హేతు…పే॰… యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, అలమేవ సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దితుం అలం విరజ్జితుం అలం విముచ్చితు”న్తి. పఠమం.

౨. సుఖితసుత్తం

౧౩౯. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో…పే॰… యం, భిక్ఖవే, పస్సేయ్యాథ సుఖితం సుసజ్జితం, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అమ్హేహిపి ఏవరూపం పచ్చనుభూతం ఇమినా దీఘేన అద్ధునా’తి. తం కిస్స హేతు?

అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి…పే॰… అలం విముచ్చితు”న్తి. దుతియం.

౩. తింసమత్తసుత్తం

౧౩౬. రాజగహే విహరతి వేళువనే. అథ ఖో తింసమత్తా పావేయ్యకా [పాఠేయ్యకా (కత్థచి) వినయపిటకే మహావగ్గే కథినక్ఖన్ధకేపి] భిక్ఖూ సబ్బే ఆరఞ్ఞికా సబ్బే పిణ్డపాతికా సబ్బే పంసుకూలికా సబ్బే తేచీవరికా సబ్బే ససంయోజనా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – “ఇమే ఖో తింసమత్తా పావేయ్యకా భిక్ఖూ సబ్బే ఆరఞ్ఞికా సబ్బే పిణ్డపాతికా సబ్బే పంసుకూలికా సబ్బే తేచీవరికా సబ్బే ససంయోజనా. యంనూనాహం ఇమేసం తథా ధమ్మం దేసేయ్యం యథా నేసం ఇమస్మింయేవ ఆసనే అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చేయ్యు”న్తి. అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యం వా వో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా సన్ధావతం సంసరతం సీసచ్ఛిన్నానం లోహితం పస్సన్నం పగ్ఘరితం, యం వా చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదక”న్తి? “యథా ఖో మయం, భన్తే, భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామ, ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం, యం నో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా సన్ధావతం సంసరతం సీసచ్ఛిన్నానం లోహితం పస్సన్నం పగ్ఘరితం, న త్వేవ చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదక”న్తి.

“సాధు సాధు, భిక్ఖవే, సాధు ఖో మే తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏవం ధమ్మం దేసితం ఆజానాథ. ఏతదేవ, భిక్ఖవే, బహుతరం, యం వో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా సన్ధావతం సంసరతం సీసచ్ఛిన్నానం లోహితం పస్సన్నం పగ్ఘరితం, న త్వేవ చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదకం. దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే, గున్నం సతం గోభూతానం సీసచ్ఛిన్నానం లోహితం పస్సన్నం పగ్ఘరితం, న త్వేవ చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదకం. దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే, మహింసానం [మహిసానం (సీ॰ పీ॰)] సతం మహింసభూతానం సీసచ్ఛిన్నానం లోహితం పస్సన్నం పగ్ఘరితం …పే॰… దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే, ఉరబ్భానం సతం ఉరబ్భభూతానం…పే॰… అజానం సతం అజభూతానం… మిగానం సతం మిగభూతానం… కుక్కుటానం సతం కుక్కుటభూతానం… సూకరానం సతం సూకరభూతానం… దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే, చోరా గామఘాతాతి గహేత్వా సీసచ్ఛిన్నానం లోహితం పస్సన్నం పగ్ఘరితం. దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే, చోరా పారిపన్థికాతి గహేత్వా సీసచ్ఛిన్నానం లోహితం పస్సన్నం పగ్ఘరితం. దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే, చోరా పారదారికాతి గహేత్వా సీసచ్ఛిన్నానం లోహితం పస్సన్నం పగ్ఘరితం, న త్వేవ చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదకం. తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో…పే॰… అలం విముచ్చితు”న్తి.

“ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి. ఇమస్మిఞ్చ పన వేయ్యాకరణస్మిం భఞ్ఞమానే తింసమత్తానం పావేయ్యకానం భిక్ఖూనం అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసూ”తి. తతియం.

౪. మాతుసుత్తం

౧౩౭. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో…పే॰… న సో, భిక్ఖవే, సత్తో సులభరూపో యో నమాతాభూతపుబ్బో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా. తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో…పే॰… అలం విముచ్చితు”న్తి. చతుత్థం.

౫. పితుసుత్తం

౧౩౮. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో…పే॰… న సో, భిక్ఖవే, సత్తో సులభరూపో యో నపితాభూతపుబ్బో …పే॰… అలం విముచ్చితు”న్తి. పఞ్చమం.

౬. భాతుసుత్తం

౧౩౯. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “న సో, భిక్ఖవే, సత్తో సులభరూపో యో నభాతాభూతపుబ్బో…పే॰… అలం విముచ్చితు”న్తి. ఛట్ఠం.

౭. భగినిసుత్తం

౧౪౦. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “న సో, భిక్ఖవే, సత్తో సులభరూపో యో నభగినిభూతపుబ్బో…పే॰… అలం విముచ్చితు”న్తి. సత్తమం.

౮. పుత్తసుత్తం

౧౪౧. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “న సో, భిక్ఖవే, సత్తో సులభరూపో యో నపుత్తభూతపుబ్బో…పే॰… అలం విముచ్చితు”న్తి. అట్ఠమం.

౯. ధీతుసుత్తం

౧౪౨. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. న సో, భిక్ఖవే, సత్తో సులభరూపో యో న ధీతాభూతపుబ్బో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా. తం కిస్స హేతు? అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. ఏవం దీఘరత్తం వో, భిక్ఖవే, దుక్ఖం పచ్చనుభూతం తిబ్బం పచ్చనుభూతం బ్యసనం పచ్చనుభూతం, కటసీ వడ్ఢితా. యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, అలమేవ సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దితుం, అలం విరజ్జితుం, అలం విముచ్చితు”న్తి. నవమం.

౧౦. వేపుల్లపబ్బతసుత్తం

౧౪౩. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, ఇమస్స వేపుల్లస్స పబ్బతస్స ‘పాచీనవంసో’త్వేవ సమఞ్ఞా ఉదపాది. తేన ఖో పన, భిక్ఖవే , సమయేన మనుస్సానం ‘తివరా’త్వేవ సమఞ్ఞా ఉదపాది. తివరానం, భిక్ఖవే, మనుస్సానం చత్తారీస వస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. తివరా, భిక్ఖవే, మనుస్సా పాచీనవంసం పబ్బతం చతూహేన ఆరోహన్తి, చతూహేన ఓరోహన్తి. తేన ఖో పన, భిక్ఖవే , సమయేన కకుసన్ధో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉప్పన్నో హోతి. కకుసన్ధస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స విధురసఞ్జీవం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. పస్సథ, భిక్ఖవే, సా చేవిమస్స పబ్బతస్స సమఞ్ఞా అన్తరహితా, తే చ మనుస్సా కాలఙ్కతా, సో చ భగవా పరినిబ్బుతో. ఏవం అనిచ్చా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా; ఏవం అద్ధువా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా; ఏవం అనస్సాసికా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా. యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, అలమేవ సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దితుం, అలం విరజ్జితుం, అలం విముచ్చితుం.

“భూతపుబ్బం , భిక్ఖవే, ఇమస్స వేపుల్లస్స పబ్బతస్స ‘వఙ్కకో’త్వేవ సమఞ్ఞా ఉదపాది. తేన ఖో పన, భిక్ఖవే, సమయేన మనుస్సానం ‘రోహితస్సా’త్వేవ సమఞ్ఞా ఉదపాది. రోహితస్సానం, భిక్ఖవే, మనుస్సానం తింసవస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. రోహితస్సా, భిక్ఖవే, మనుస్సా వఙ్కకం పబ్బతం తీహేన ఆరోహన్తి, తీహేన ఓరోహన్తి. తేన ఖో పన, భిక్ఖవే, సమయేన కోణాగమనో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉప్పన్నో హోతి. కోణాగమనస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స భియ్యోసుత్తరం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. పస్సథ, భిక్ఖవే, సా చేవిమస్స పబ్బతస్స సమఞ్ఞా అన్తరహితా, తే చ మనుస్సా కాలఙ్కతా, సో చ భగవా పరినిబ్బుతో. ఏవం అనిచ్చా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా…పే.… అలం విముచ్చితుం.

“భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, ఇమస్స వేపుల్లస్స పబ్బతస్స ‘సుపస్సో’త్వేవ [సుఫస్సోత్వేవ (సీ.)] సమఞ్ఞా ఉదపాది. తేన ఖో పన, భిక్ఖవే, సమయేన మనుస్సానం ‘సుప్పియా’త్వేవ [అప్పియాత్వేవ (సీ.)] సమఞ్ఞా ఉదపాది. సుప్పియానం, భిక్ఖవే, మనుస్సానం వీసతివస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. సుప్పియా, భిక్ఖవే, మనుస్సా సుపస్సం పబ్బతం ద్వీహేన ఆరోహన్తి, ద్వీహేన ఓరోహన్తి. తేన ఖో పన, భిక్ఖవే, సమయేన కస్సపో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉప్పన్నో హోతి. కస్సపస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స తిస్సభారద్వాజం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. పస్సథ, భిక్ఖవే, సా చేవిమస్స పబ్బతస్స సమఞ్ఞా అన్తరహితా, తే చ మనుస్సా కాలఙ్కతా, సో చ భగవా పరినిబ్బుతో. ఏవం అనిచ్చా , భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా; ఏవం అద్ధువా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా…పే.… అలం విముచ్చితుం.

“ఏతరహి ఖో పన, భిక్ఖవే, ఇమస్స వేపుల్లస్స పబ్బతస్స ‘వేపుల్లో’త్వేవ సమఞ్ఞా ఉదపాది. ఏతరహి ఖో పన, భిక్ఖవే, ఇమేసం మనుస్సానం ‘మాగధకా’త్వేవ సమఞ్ఞా ఉదపాది. మాగధకానం, భిక్ఖవే, మనుస్సానం అప్పకం ఆయుప్పమాణం పరిత్తం లహుకం [లహుసం (సీ.)]; యో చిరం జీవతి సో వస్ససతం అప్పం వా భియ్యో. మాగధకా, భిక్ఖవే, మనుస్సా వేపుల్లం పబ్బతం ముహుత్తేన ఆరోహన్తి ముహుత్తేన ఓరోహన్తి. ఏతరహి ఖో పనాహం, భిక్ఖవే, అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉప్పన్నో. మయ్హం ఖో పన, భిక్ఖవే, సారిపుత్తమోగ్గల్లానం నామ సావకయుగం అగ్గం భద్దయుగం. భవిస్సతి, భిక్ఖవే, సో సమయో యా అయఞ్చేవిమస్స పబ్బతస్స సమఞ్ఞా అన్తరధాయిస్సతి, ఇమే చ మనుస్సా కాలం కరిస్సన్తి, అహఞ్చ పరినిబ్బాయిస్సామి. ఏవం అనిచ్చా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా; ఏవం అద్ధువా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా; ఏవం అనస్సాసికా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా. యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, అలమేవ సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దితుం, అలం విరజ్జితుం, అలం విముచ్చితు”న్తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

"పాచీనవంసో తివరానం, రోహితస్సాన వఙ్కకో;
సుప్పియానం సుపస్సోతి, మాగధానఞ్చ వేపుల్లో.

"అనిచ్చా వత సఙ్ఖారా, ఉప్పాదవయధమ్మినో;
ఉప్పజ్జిత్వా నిరుజ్ఝన్తి, తేసం వూపసమో సుఖో"తి. దసమం;

దుతియో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

దుగ్గతం సుఖితఞ్చేవ, తింస మాతాపితేన చ;
భాతా భగినీ పుత్తో చ, ధీతా వేపుల్లపబ్బతం.

అనమతగ్గసంయుత్తం సమత్తం.

౫. కస్సపసంయుత్తం

౧. సన్తుట్ఠసుత్తం

౧౪౪. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “సన్తుట్ఠాయం [సన్తుట్ఠోయం (సీ॰)], భిక్ఖవే, కస్సపో ఇతరీతరేన చీవరేన, ఇతరీతరచీవరసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ; న చ చీవరహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జతి; అలద్ధా చ చీవరం న పరితస్సతి; లద్ధా చ చీవరం అగధితో [అగథితో (సీ॰)] అముచ్ఛితో అనజ్ఝాపన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి”.

“సన్తుట్ఠాయం, భిక్ఖవే, కస్సపో ఇతరీతరేన పిణ్డపాతేన, ఇతరీతరపిణ్డపాతసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ; న చ పిణ్డపాతహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జతి; అలద్ధా చ పిణ్డపాతం న పరితస్సతి; లద్ధా చ పిణ్డపాతం అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝాపన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి.

“సన్తుట్ఠాయం, భిక్ఖవే, కస్సపో ఇతరీతరేన సేనాసనేన, ఇతరీతరసేనాసనసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ; న చ సేనాసనహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జతి; అలద్ధా చ సేనాసనం న పరితస్సతి; లద్ధా చ సేనాసనం అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝాపన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి.

“సన్తుట్ఠాయం, భిక్ఖవే, కస్సపో ఇతరీతరేన గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, ఇతరీతరగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ; న చ గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జతి; అలద్ధా చ గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం న పరితస్సతి; లద్ధా చ గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝాపన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి.

“తస్మాతిహ , భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘సన్తుట్ఠా భవిస్సామ ఇతరీతరేన చీవరేన, ఇతరీతరచీవరసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదినో; న చ చీవరహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జిస్సామ; అలద్ధా చ చీవరం న చ పరితస్సిస్సామ; లద్ధా చ చీవరం అగధితా అముచ్ఛితా అనజ్ఝాపన్నా ఆదీనవదస్సావినో నిస్సరణపఞ్ఞా పరిభుఞ్జిస్సామ’”. (ఏవం సబ్బం కాతబ్బం).

““సన్తుట్ఠా భవిస్సామ ఇతరీతరేన పిణ్డపాతేన…పే॰… సన్తుట్ఠా భవిస్సామ ఇతరీతరేన సేనాసనేన…పే॰… సన్తుట్ఠా భవిస్సామ ఇతరీతరేన గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, ఇతరీతరగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదినో; న చ గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జిస్సామ అలద్ధా చ గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం న పరితస్సిస్సామ; లద్ధా చ గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం అగధితా అముచ్ఛితా అనజ్ఝాపన్నా ఆదీనవదస్సావినో నిస్సరణపఞ్ఞా పరిభుఞ్జిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బం. కస్సపేన వా హి వో, భిక్ఖవే, ఓవదిస్సామి యో వా పనస్స [యో వా పన (సీ॰), యో వా (పీ॰)] కస్సపసదిసో, ఓవదితేహి చ పన వో తథత్తాయ పటిపజ్జితబ్బ”న్తి. పఠమం.

౨. అనోత్తప్పీసుత్తం

౧౪౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా చ మహాకస్సపో ఆయస్మా చ సారిపుత్తో బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనాయస్మా మహాకస్సపో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా మహాకస్సపేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం ఏతదవోచ – "వుచ్చతి హిదం, ఆవుసో కస్సప, అనాతాపీ అనోత్తప్పీ అభబ్బో సమ్బోధాయ అభబ్బో నిబ్బానాయ అభబ్బో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ; ఆతాపీ చ ఖో ఓత్తప్పీ భబ్బో సమ్బోధాయ భబ్బో నిబ్బానాయ భబ్బో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయా"తి.

"కిత్తావతా ను ఖో, ఆవుసో, అనాతాపీ హోతి అనోత్తప్పీ అభబ్బో సమ్బోధాయ అభబ్బో నిబ్బానాయ అభబ్బో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ; కిత్తావతా చ పనావుసో, ఆతాపీ హోతి ఓత్తప్పీ భబ్బో సమ్బోధాయ భబ్బో నిబ్బానాయ భబ్బో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయా"తి? "ఇధావుసో, భిక్ఖు 'అనుప్పన్నా మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా ఉప్పజ్జమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి న ఆతప్పం కరోతి, 'ఉప్పన్నా మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా అప్పహీయమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి న ఆతప్పం కరోతి, 'అనుప్పన్నా మే కుసలా ధమ్మానుప్పజ్జమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి న ఆతప్పం కరోతి, 'ఉప్పన్నా మే కుసలా ధమ్మా నిరుజ్ఝమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి న ఆతప్పం కరోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, అనాతాపీ హోతి".

"కథఞ్చావుసో, అనోత్తప్పీ హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు 'అనుప్పన్నా మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా ఉప్పజ్జమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి న ఓత్తప్పతి, 'ఉప్పన్నా మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా అప్పహీయమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి న ఓత్తప్పతి, 'అనుప్పన్నా మే కుసలా ధమ్మానుప్పజ్జమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి న ఓత్తప్పతి, 'ఉప్పన్నా మే కుసలా ధమ్మా నిరుజ్ఝమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి న ఓత్తప్పతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, అనోత్తప్పీ హోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, అనాతాపీ అనోత్తప్పీ అభబ్బో సమ్బోధాయ అభబ్బో నిబ్బానాయ అభబ్బో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ.

"కథఞ్చావుసో, ఆతాపీ హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు 'అనుప్పన్నా మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా ఉప్పజ్జమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి ఆతప్పం కరోతి, 'ఉప్పన్నా మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా అప్పహీయమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి ఆతప్పం కరోతి, అనుప్పన్నా మే కుసలా ధమ్మా…పే॰… ఆతప్పం కరోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, ఆతాపీ హోతి.

"కథఞ్చావుసో, ఓత్తప్పీ హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు 'అనుప్పన్నా మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా ఉప్పజ్జమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి ఓత్తప్పతి, 'ఉప్పన్నా మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా అప్పహీయమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి ఓత్తప్పతి, 'అనుప్పన్నా మే కుసలా ధమ్మా అనుప్పజ్జమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి ఓత్తప్పతి, 'ఉప్పన్నా మే కుసలా ధమ్మా నిరుజ్ఝమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యు'న్తి ఓత్తప్పతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, ఓత్తప్పీ హోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, ఆతాపీ ఓత్తప్పీ భబ్బో సమ్బోధాయ భబ్బో నిబ్బానాయ భబ్బో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయా"తి. దుతియం.

౩. చన్దూపమసుత్తం

౧౪౬. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “చన్దూపమా, భిక్ఖవే, కులాని ఉపసఙ్కమథ – అపకస్సేవ కాయం, అపకస్స చిత్తం, నిచ్చనవకా కులేసు అప్పగబ్భా [అప్పగబ్బా (క॰)]. సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, పురిసో జరుదపానం వా ఓలోకేయ్య పబ్బతవిసమం వా నదీవిదుగ్గం వా – అపకస్సేవ కాయం, అపకస్స చిత్తం; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, చన్దూపమా కులాని ఉపసఙ్కమథ – అపకస్సేవ కాయం, అపకస్స చిత్తం, నిచ్చనవకా కులేసు అప్పగబ్భా”.

“కస్సపో, భిక్ఖవే, చన్దూపమో కులాని ఉపసఙ్కమతి – అపకస్సేవ కాయం, అపకస్స చిత్తం, నిచ్చనవకో కులేసు అప్పగబ్భో. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కథంరూపో భిక్ఖు అరహతి కులాని ఉపసఙ్కమితు”న్తి? “భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా భగవంనేత్తికా భగవంపటిసరణా. సాధు వత, భన్తే, భగవన్తంయేవ పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ”తి.

అథ ఖో భగవా ఆకాసే పాణిం చాలేసి. “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అయం ఆకాసే పాణి న సజ్జతి న గయ్హతి న బజ్ఝతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి భిక్ఖునో కులాని ఉపసఙ్కమతో కులేసు చిత్తం న సజ్జతి న గయ్హతి న బజ్ఝతి – ‘లభన్తు లాభకామా, పుఞ్ఞకామా కరోన్తు పుఞ్ఞానీ’తి; యథాసకేన లాభేన అత్తమనో హోతి సుమనో, ఏవం పరేసం లాభేన అత్తమనో హోతి సుమనో; ఏవరూపో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరహతి కులాని ఉపసఙ్కమితుం.

“కస్సపస్స, భిక్ఖవే, కులాని ఉపసఙ్కమతో కులేసు చిత్తం న సజ్జతి న గయ్హతి న బజ్ఝతి – ‘లభన్తు లాభకామా, పుఞ్ఞకామా కరోన్తు పుఞ్ఞానీ’తి; యథాసకేన లాభేన అత్తమనో హోతి సుమనో; ఏవం పరేసం లాభేన అత్తమనో హోతి సుమనో.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కథంరూపస్స భిక్ఖునో అపరిసుద్ధా ధమ్మదేసనా హోతి, కథంరూపస్స భిక్ఖునో పరిసుద్ధా ధమ్మదేసనా హోతీ”తి? “భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా భగవంనేత్తికా భగవంపటిసరణా. సాధు వత, భన్తే, భగవన్తంయేవ పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో . భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ”తి. “తేన హి, భిక్ఖవే, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“యో హి కోచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంచిత్తో పరేసం ధమ్మం దేసేతి – ‘అహో వత మే ధమ్మం సుణేయ్యుం, సుత్వా చ పన ధమ్మం పసీదేయ్యుం, పసన్నా చ మే పసన్నాకారం కరేయ్యు’న్తి; ఏవరూపస్స ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అపరిసుద్ధా ధమ్మదేసనా హోతి.

“యో చ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంచిత్తో పరేసం ధమ్మం దేసేతి – ‘స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీతి [విఞ్ఞూహి (?)]. అహో, వత మే ధమ్మం సుణేయ్యుం, సుత్వా చ పన ధమ్మం ఆజానేయ్యుం, ఆజానిత్వా చ పన తథత్తాయ పటిపజ్జేయ్యు’న్తి. ఇతి ధమ్మసుధమ్మతం పటిచ్చ పరేసం ధమ్మం దేసేతి, కారుఞ్ఞం పటిచ్చ అనుద్దయం [అనుదయం (బహూసు) ద్విత్తకారణం పన గవేసితబ్బం] పటిచ్చ అనుకమ్పం ఉపాదాయ పరేసం ధమ్మం దేసేతి. ఏవరూపస్స ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పరిసుద్ధా ధమ్మదేసనా హోతి.

“కస్సపో, భిక్ఖవే, ఏవంచిత్తో పరేసం ధమ్మం దేసేతి – ‘స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీతి. అహో, వత మే ధమ్మం సుణేయ్యుం, సుత్వా చ పన ధమ్మం ఆజానేయ్యుం,

ఆజానిత్వా చ పన తథత్తాయ పటిపజ్జేయ్యు’న్తి. ఇతి ధమ్మసుధమ్మతం పటిచ్చ పరేసం ధమ్మం దేసేతి, కారుఞ్ఞం పటిచ్చ అనుద్దయం పటిచ్చ అనుకమ్పం ఉపాదాయ పరేసం ధమ్మం దేసేతి. కస్సపేన వా హి వో, భిక్ఖవే, ఓవదిస్సామి యో వా పనస్స కస్సపసదిసో, ఓవదితేహి చ పన వో తథత్తాయ పటిపజ్జితబ్బ”న్తి. తతియం.

౪. కులూపకసుత్తం

౧౪౭. సావత్థియం విహరతి...పే.... “తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కథంరూపో భిక్ఖు అరహతి కులూపకో హోతుం, కథంరూపో భిక్ఖు న అరహతి కులూపకో హోతు”న్తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... భగవా ఏతదవోచ –

“యో హి కోచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంచిత్తో కులాని ఉపసఙ్కమతి – ‘దేన్తుయేవ మే, మా నాదంసు; బహుకఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా థోకం; పణీతఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా లూఖం; సీఘఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా దన్ధం; సక్కచ్చఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా అసక్కచ్చ’న్తి. తస్స చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఏవంచిత్తస్స కులాని ఉపసఙ్కమతో న దేన్తి, తేన భిక్ఖు సన్దీయతి; సో తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. థోకం దేన్తి, నో బహుకం...పే.... లూఖం దేన్తి, నో పణీతం... దన్ధం దేన్తి, నో సీఘం, తేన భిక్ఖు సన్దీయతి; సో తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. అసక్కచ్చం దేన్తి, నో సక్కచ్చం; తేన భిక్ఖు సన్దీయతి; సో తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. ఏవరూపో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న అరహతి కూలూపకో హోతుం.

“యో చ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంచిత్తో కులాని ఉపసఙ్కమతి – ‘తం కుతేత్థ లబ్భా పరకులేసు – దేన్తుయేవ మే, మా నాదంసు; బహుకఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా థోకం; పణీతఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా లూఖం; దీఘఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా దన్ధం; సక్కచ్చఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా అసక్కచ్చ’న్తి. తస్స చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఏవంచిత్తస్స కులాని ఉపసఙ్కమతో న దేన్తి; తేన భిక్ఖు న సన్దీయతి; సో న తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. థోకం దేన్తి, నో బహుకం; తేన భిక్ఖు న సన్దీయతి; సో న తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. లూఖం దేన్తి, నో పణీతం; తేన భిక్ఖు న సన్దీయతి; సో న తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. దన్ధం దేన్తి, నో సీఘం; తేన భిక్ఖు న సన్దీయతి; సో న తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. అసక్కచ్చం దేన్తి, నో సక్కచ్చం; తేన భిక్ఖు న సన్దీయతి; సో న తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. ఏవరూపో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరహతి కులూపకో హోతుం.

“కస్సపో, భిక్ఖవే, ఏవంచిత్తో కులాని ఉపసఙ్కమతి – ‘తం కుతేత్థ లబ్భా పరకులేసు – దేన్తుయేవ మే, మా నాదంసు; బహుకఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా థోకం; పణీతఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా లూఖం; సీఘఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా దన్ధం; సక్కచ్చఞ్ఞేవ మే దేన్తు, మా అసక్కచ్చ’న్తి. తస్స చే, భిక్ఖవే, కస్సపస్స ఏవంచిత్తస్స కులాని ఉపసఙ్కమతో న దేన్తి; తేన కస్సపో న సన్దీయతి; సో న తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. థోకం దేన్తి, నో బహుకం; తేన కస్సపో న సన్దీయతి; సో న తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. లూఖం దేన్తి , నో పణీతం; తేన కస్సపో న సన్దీయతి; సో న తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. దన్ధం దేన్తి, నో సీఘం; తేన కస్సపో న సన్దీయతి; సో న తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. అసక్కచ్చం దేన్తి, నో సక్కచ్చం; తేన కస్సపో న సన్దీయతి ; సో న తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదయతి. కస్సపేన వా హి వో, భిక్ఖవే, ఓవదిస్సామి యో వా పనస్స కస్సపసదిసో. ఓవదితేహి చ పన వో తథత్తాయ పటిపజ్జితబ్బ”న్తి. చతుత్థం.

౫. జిణ్ణసుత్తం

౧౪౮. ఏవం మే సుతం…పే॰… రాజగహే వేళువనే. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం భగవా ఏతదవోచ – "జిణ్ణోసి దాని త్వం, కస్సప, గరుకాని చ తే ఇమాని సాణాని పంసుకూలాని నిబ్బసనాని. తస్మాతిహ త్వం, కస్సప, గహపతాని [గహపతికాని (సీ॰)] చేవ చీవరాని ధారేహి, నిమన్తనాని చ భుఞ్జాహి, మమ చ సన్తికే విహరాహీ"తి.

"అహం ఖో, భన్తే, దీఘరత్తం ఆరఞ్ఞికో చేవ ఆరఞ్ఞికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, పిణ్డపాతికో చేవ పిణ్డపాతికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, పంసుకూలికో చేవ పంసుకూలికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, తేచీవరికో చేవ తేచీవరికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, అప్పిచ్ఛో చేవ అప్పిచ్ఛతాయ చ వణ్ణవాదీ, సన్తుట్ఠో చేవ సన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ, పవివిత్తో చేవ పవివేకస్స చ వణ్ణవాదీ, అసంసట్ఠో చేవ అసంసగ్గస్స చ వణ్ణవాదీ, ఆరద్ధవీరియో చేవ వీరియారమ్భస్స [వీరియారబ్భస్స (క॰)] చ వణ్ణవాదీ"తి.

"కిం [కం (క॰)] పన త్వం, కస్సప, అత్థవసం సమ్పస్సమానో దీఘరత్తం ఆరఞ్ఞికో చేవ ఆరఞ్ఞికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, పిణ్డపాతికో చేవ…పే॰… పంసుకూలికో చేవ… తేచీవరికో చేవ… అప్పిచ్ఛో చేవ… సన్తుట్ఠో చేవ… పవివిత్తో చేవ… అసంసట్ఠో చేవ… ఆరద్ధవీరియో చేవ వీరియారమ్భస్స చ వణ్ణవాదీ"తి?

"ద్వే ఖ్వాహం, భన్తే, అత్థవసే సమ్పస్సమానో దీఘరత్తం ఆరఞ్ఞికో చేవ ఆరఞ్ఞికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, పిణ్డపాతికో చేవ… పే॰… పంసుకూలికో చేవ… తేచీవరికో చేవ… అప్పిచ్ఛో చేవ… సన్తుట్ఠో చేవ… పవివిత్తో చేవ… అసంసట్ఠో చేవ… ఆరద్ధవీరియో చేవ వీరియారమ్భస్స చ వణ్ణవాదీ. అత్తనో చ దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారం సమ్పస్సమానో, పచ్ఛిమఞ్చ జనతం అనుకమ్పమానో – 'అప్పేవ నామ పచ్ఛిమా జనతా దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జేయ్యుం' [ఆపజ్జేయ్య (సీ॰ స్యా॰ కం॰)]. 'యే కిర తే అహేసుం బుద్ధానుబుద్ధసావకా తే దీఘరత్తం ఆరఞ్ఞికా చేవ అహేసుం ఆరఞ్ఞికత్తస్స చ వణ్ణవాదినో…పే॰… పిణ్డపాతికా చేవ అహేసుం …పే॰… పంసుకూలికా చేవ అహేసుం… తేచీవరికా చేవ అహేసుం… అప్పిచ్ఛా చేవ అహేసుం… సన్తుట్ఠా చేవ అహేసుం… పవివిత్తా చేవ అహేసుం… అసంసట్ఠా చేవ అహేసుం… ఆరద్ధవీరియా చేవ అహేసుం వీరియారమ్భస్స చ వణ్ణవాదినో'తి. తే తథత్తాయ పటిపజ్జిస్సన్తి, తేసం తం భవిస్సతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ.

"ఇమే ఖ్వాహం, భన్తే, ద్వే అత్థవసే సమ్పస్సమానో దీఘరత్తం ఆరఞ్ఞికో చేవ ఆరఞ్ఞికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, పిణ్డపాతికో చేవ…పే॰… పంసుకూలికో చేవ… తేచీవరికో చేవ… అప్పిచ్ఛో చేవ… సన్తుట్ఠో చేవ… పవివిత్తో చేవ… అసంసట్ఠో చేవ… ఆరద్ధవీరియో చేవ వీరియారమ్భస్స చ వణ్ణవాదీ"తి.

"సాధు సాధు, కస్సప. బహుజనహితాయ కిర త్వం, కస్సప, పటిపన్నో బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. తస్మాతిహ త్వం, కస్సప, సాణాని చేవ పంసుకూలాని ధారేహి నిబ్బసనాని, పిణ్డాయ చ చరాహి, అరఞ్ఞే చ విహరాహీ"తి. పఞ్చమం.

౬. ఓవాదసుత్తం

౧౪౯. రాజగహే వేళువనే. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం భగవా ఏతదవోచ – "ఓవద, కస్సప, భిక్ఖూ; కరోహి, కస్సప, భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం. అహం వా, కస్సప , భిక్ఖూ ఓవదేయ్యం త్వం వా; అహం వా భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం కరేయ్యం త్వం వా"తి.

"దుబ్బచా ఖో, భన్తే, ఏతరహి భిక్ఖూ, దోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా, అక్ఖమా, అప్పదక్ఖిణగ్గాహినో అనుసాసనిం. ఇధాహం, భన్తే, అద్దసం భణ్డఞ్చ [భణ్డుఞ్చ (సీ.)] నామ భిక్ఖుం ఆనన్దస్స సద్ధివిహారిం అభిజికఞ్చ [ఆభిఞ్జికఞ్చ (సీ. క.), ఆభిజ్జికఞ్చ (స్యా. కం.)] నామ భిక్ఖుం అనురుద్ధస్స సద్ధివిహారిం అఞ్ఞమఞ్ఞం సుతేన అచ్చావదన్తే – 'ఏహి, భిక్ఖు, కో బహుతరం భాసిస్సతి, కో సున్దరతరం భాసిస్సతి, కో చిరతరం భాసిస్సతీ'"తి.

అథ ఖో భగవా అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం ఆమన్తేసి – "ఏహి త్వం, భిక్ఖు, మమ వచనేన భణ్డఞ్చ భిక్ఖుం ఆనన్దస్స సద్ధివిహారిం అభిజికఞ్చ భిక్ఖుం అనురుద్ధస్స సద్ధివిహారిం ఆమన్తేహి – 'సత్థా ఆయస్మన్తే ఆమన్తేతీ'"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో పటిస్సుత్వా యేన తే భిక్ఖూ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "సత్థా ఆయస్మన్తే ఆమన్తేతీ"తి.

"ఏవమావుసో"తి ఖో తే భిక్ఖూ తస్స భిక్ఖునో పటిస్సుత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నే ఖో తే భిక్ఖూ భగవా ఏతదవోచ – "సచ్చం కిర తుమ్హే, భిక్ఖవే, అఞ్ఞమఞ్ఞం సుతేన అచ్చావదథ – 'ఏహి, భిక్ఖు, కో బహుతరం భాసిస్సతి, కో సున్దరతరం భాసిస్సతి, కో చిరతరం భాసిస్సతీ'"తి? "ఏవం, భన్తే". "కిం ను ఖో మే తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏవం ధమ్మం దేసితం ఆజానాథ – 'ఏథ తుమ్హే, భిక్ఖవే, అఞ్ఞమఞ్ఞం సుతేన అచ్చావదథ – ఏహి, భిక్ఖు, కో బహుతరం భాసిస్సతి, కో సున్దరతరం భాసిస్సతి, కో చిరతరం భాసిస్సతీ'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "నో చే కిర మే తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏవం ధమ్మం దేసితం ఆజానాథ, అథ కిం చరహి తుమ్హే, మోఘపురిసా, కిం జానన్తా కిం పస్సన్తా ఏవం స్వాక్ఖాతే ధమ్మవినయే పబ్బజితా సమానా అఞ్ఞమఞ్ఞం సుతేన అచ్చావదథ – 'ఏహి, భిక్ఖు, కో బహుతరం భాసిస్సతి, కో సున్దరతరం భాసిస్సతి, కో చిరతరం భాసిస్సతీ'"తి.

అథ ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచుం – "అచ్చయో నో, భన్తే, అచ్చగమా, యథాబాలే యథామూళ్హే యథాఅకుసలే [యథా బాలే యథా మూళ్హే యథా అకుసలే (పీ.), యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం (?)], యే మయం ఏవం స్వాక్ఖాతే ధమ్మవినయే పబ్బజితా సమానా అఞ్ఞమఞ్ఞం సుతేన అచ్చావదిమ్హ – 'ఏహి, భిక్ఖు, కో బహుతరం భాసిస్సతి , కో సున్దరతరం భాసిస్సతి, కో చిరతరం భాసిస్సతీ'తి. తేసం నో, భన్తే, భగవా అచ్చయం అచ్చయతో పటిగ్గణ్హాతు ఆయతిం సంవరాయా"తి.

"తగ్ఘ తుమ్హే, భిక్ఖవే, అచ్చయో అచ్చగమా యథాబాలే యథామూళ్హే యథాఅకుసలే, యే తుమ్హే ఏవం స్వాక్ఖాతే ధమ్మవినయే పబ్బజితా సమానా అఞ్ఞమఞ్ఞం సుతేన అచ్చావదిత్థ – 'ఏహి, భిక్ఖు, కో బహుతరం భాసిస్సతి, కో సున్దరతరం భాసిస్సతి, కో చిరతరం భాసిస్సతీ'తి. యతో చ ఖో తుమ్హే, భిక్ఖవే, అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోథ, తం వో మయం [మయం అచ్చయం (సీ.)] పటిగ్గణ్హామ. వుద్ధి హేసా, భిక్ఖవే, అరియస్స వినయే యో అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోతి ఆయతిఞ్చ సంవరం ఆపజ్జతీ"తి. ఛట్ఠం.

౨. దుతియఓవాదసుత్తం

౧౫౦. రాజగహే విహరతి వేళువనే [సావత్థి, తత్ర-ఏతదవోచ (సీ॰)]. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి…పే॰… ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం భగవా ఏతదవోచ – “ఓవద, కస్సప, భిక్ఖూ; కరోహి, కస్సప, భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం. అహం వా, కస్సప , భిక్ఖూ ఓవదేయ్యం త్వం వా; అహం వా భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం కరేయ్యం త్వం వా”తి.

“దుబ్బచా ఖో, భన్తే, ఏతరహి భిక్ఖూ, దోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా అక్ఖమా అప్పదక్ఖిణగ్గాహినో అనుసాసనిం. యస్స కస్సచి, భన్తే, సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ [హిరి (సబ్బత్థ)] నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, ఓత్తప్పం నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, వీరియం నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, పఞ్ఞా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి [ఆగచ్ఛన్తి (సీ॰)], హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో వుద్ధి.

“సేయ్యథాపి, భన్తే, కాళపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హాయతేవ వణ్ణేన, హాయతి మణ్డలేన, హాయతి ఆభాయ, హాయతి ఆరోహపరిణాహేన. ఏవమేవ ఖో, భన్తే, యస్స కస్సచి సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు…పే॰… హిరీ నత్థి… ఓత్తప్పం నత్థి … వీరియం నత్థి… పఞ్ఞా నత్థి… కుసలేసు ధమ్మేసు తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో వుద్ధి.

“‘అస్సద్ధో పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, పరిహానమేతం; ‘అహిరికో పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, పరిహానమేతం; ‘అనోత్తప్పీ పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, పరిహానమేతం; ‘కుసీతో పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, పరిహానమేతం; ‘దుప్పఞ్ఞో పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, పరిహానమేతం; ‘కోధనో పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, పరిహానమేతం; ‘ఉపనాహీ పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, పరిహానమేతం; ‘న సన్తి భిక్ఖూ ఓవాదకా’తి, భన్తే, పరిహానమేతం.

“యస్స కస్సచి, భన్తే, సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, ఓత్తప్పం అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, వీరియం అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, పఞ్ఞా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని.

“సేయ్యథాపి, భన్తే, జుణ్హపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వడ్ఢతేవ వణ్ణేన, వడ్ఢతి మణ్డలేన , వడ్ఢతి ఆభాయ, వడ్ఢతి ఆరోహపరిణాహేన. ఏవమేవ ఖో, భన్తే, యస్స కస్సచి సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు… హిరీ అత్థి…పే॰… ఓత్తప్పం అత్థి… వీరియం అత్థి… పఞ్ఞా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని.

“‘సద్ధో పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, అపరిహానమేతం; ‘హిరిమా పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, అపరిహానమేతం; ‘ఓత్తప్పీ పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, అపరిహానమేతం; ‘ఆరద్ధవీరియో పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, అపరిహానమేతం; ‘పఞ్ఞవా పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, అపరిహానమేతం; ‘అక్కోధనో పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, అపరిహానమేతం; ‘అనుపనాహీ పురిసపుగ్గలో’తి, భన్తే, అపరిహానమేతం; ‘సన్తి భిక్ఖూ ఓవాదకా’తి, భన్తే, అపరిహానమేత”న్తి.

“సాధు సాధు, కస్సప. యస్స కస్సచి, కస్సప, సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు…పే… హిరీ నత్థి… ఓత్తప్పం నత్థి… వీరియం నత్థి… పఞ్ఞా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో వుద్ధి.

“సేయ్యథాపి, కస్సప, కాళపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హాయతేవ వణ్ణేన…పే… హాయతి ఆరోహపరిణాహేన. ఏవమేవ ఖో, కస్సప, యస్స కస్సచి సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు…పే… హిరీ నత్థి… ఓత్తప్పం నత్థి… వీరియం నత్థి… పఞ్ఞా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో వుద్ధి. ‘అస్సద్ధో పురిసపుగ్గలో’తి, కస్సప, పరిహానమేతం ; అహిరికో…పే… అనోత్తప్పీ… కుసీతో… దుప్పఞ్ఞో… కోధనో… ‘ఉపనాహీ పురిసపుగ్గలో’తి, కస్సప, పరిహానమేతం; ‘న సన్తి భిక్ఖూ ఓవాదకా’తి, కస్సప, పరిహానమేతం.

“యస్స కస్సచి, కస్సప, సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు…పే… హిరీ అత్థి… ఓత్తప్పం అత్థి… వీరియం అత్థి… పఞ్ఞా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని.

“సేయ్యథాపి, కస్సప, జుణ్హపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వడ్ఢతేవ వణ్ణేన, వడ్ఢతి మణ్డలేన, వడ్ఢతి ఆభాయ, వడ్ఢతి ఆరోహపరిణాహేన. ఏవమేవ ఖో, కస్సప, యస్స కస్సచి సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు హిరీ అత్థి… ఓత్తప్పం అత్థి… వీరియం అత్థి… పఞ్ఞా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని.

“‘సద్ధో పురిసపుగ్గలో’తి, కస్సప, అపరిహానమేతం; హిరిమా…పే… ఓత్తప్పీ… ఆరద్ధవీరియో… పఞ్ఞవా… అక్కోధనో… ‘అనుపనాహీ పురిసపుగ్గలో’తి, కస్సప, అపరిహానమేతం; ‘సన్తి భిక్ఖూ ఓవాదకా’తి, కస్సప, అపరిహానమేత”న్తి. సత్తమం.

౮. తతియఓవాదసుత్తం

౧౫౧. రాజగహే కలన్దకనివాపే [సావత్థి, ఆరామే (సీ.)]. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం భగవా ఏతదవోచ – “ఓవద, కస్సప, భిక్ఖూ; కరోహి, కస్సప, భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం. అహం వా, కస్సప, భిక్ఖూనం ఓవదేయ్యం త్వం వా; అహం వా భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం కరేయ్యం త్వం వా”తి.

“దుబ్బచా ఖో, భన్తే, ఏతరహి భిక్ఖూ, దోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా, అక్ఖమా, అప్పదక్ఖిణగ్గాహినో అనుసాసని”న్తి. “తథా హి పన, కస్సప, పుబ్బే థేరా భిక్ఖూ ఆరఞ్ఞికా చేవ అహేసుం ఆరఞ్ఞికత్తస్స చ వణ్ణవాదినో, పిణ్డపాతికా చేవ అహేసుం పిణ్డపాతికత్తస్స చ వణ్ణవాదినో , పంసుకూలికా చేవ అహేసుం పంసుకూలికత్తస్స చ వణ్ణవాదినో, తేచీవరికా చేవ అహేసుం తేచీవరికత్తస్స చ వణ్ణవాదినో, అప్పిచ్ఛా చేవ అహేసుం అప్పిచ్ఛతాయ చ వణ్ణవాదినో, సన్తుట్ఠా చేవ అహేసుం సన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదినో, పవివిత్తా చేవ అహేసుం పవివేకస్స చ వణ్ణవాదినో, అసంసట్ఠా చేవ అహేసుం అసంసగ్గస్స చ వణ్ణవాదినో, ఆరద్ధవీరియా చేవ అహేసుం వీరియారమ్భస్స చ వణ్ణవాదినో.

“తత్ర యో హోతి భిక్ఖు ఆరఞ్ఞికో చేవ ఆరఞ్ఞికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, పిణ్డపాతికో చేవ పిణ్డపాతికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, పంసుకూలికో చేవ పంసుకూలికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, తేచీవరికో చేవ తేచీవరికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, అప్పిచ్ఛో చేవ అప్పిచ్ఛతాయ చ వణ్ణవాదీ, సన్తుట్ఠో చేవ సన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ, పవివిత్తో చేవ పవివేకస్స చ వణ్ణవాదీ, అసంసట్ఠో చేవ అసంసగ్గస్స చ వణ్ణవాదీ, ఆరద్ధవీరియో చేవ వీరియారమ్భస్స చ వణ్ణవాదీ, తం థేరా భిక్ఖూ ఆసనేన నిమన్తేన్తి – ‘ఏహి, భిక్ఖు, కో నామాయం భిక్ఖు, భద్దకో వతాయం భిక్ఖు, సిక్ఖాకామో వతాయం భిక్ఖు; ఏహి, భిక్ఖు, ఇదం ఆసనం నిసీదాహీ’”తి.

“తత్ర, కస్సప, నవానం భిక్ఖూనం ఏవం హోతి – ‘యో కిర సో హోతి భిక్ఖు ఆరఞ్ఞికో చేవ ఆరఞ్ఞికత్తస్స చ వణ్ణవాదీ, పిణ్డపాతికో చేవ...పే.... పంసుకూలికో చేవ... తేచీవరికో చేవ... అప్పిచ్ఛో చేవ... సన్తుట్ఠో చేవ... పవివిత్తో చేవ... అసంసట్ఠో చేవ... ఆరద్ధవీరియో చేవ వీరియారమ్భస్స చ వణ్ణవాదీ, తం థేరా భిక్ఖూ ఆసనేన నిమన్తేన్తి – ఏహి, భిక్ఖు, కో నామాయం భిక్ఖు, భద్దకో వతాయం భిక్ఖు, సిక్ఖాకామో వతాయం భిక్ఖు; ఏహి, భిక్ఖు, ఇదం ఆసనం నిసీదాహీ’తి. తే తథత్తాయ పటిపజ్జన్తి; తేసం తం హోతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ.

“ఏతరహి పన, కస్సప, థేరా భిక్ఖూ న చేవ ఆరఞ్ఞికా న చ ఆరఞ్ఞికత్తస్స వణ్ణవాదినో, న చేవ పిణ్డపాతికా న చ పిణ్డపాతికత్తస్స వణ్ణవాదినో, న చేవ పంసుకూలికా న చ పంసుకూలికత్తస్స వణ్ణవాదినో, న చేవ తేచీవరికా న చ తేచీవరికత్తస్స వణ్ణవాదినో, న చేవ అప్పిచ్ఛా న చ అప్పిచ్ఛతాయ వణ్ణవాదినో, న చేవ సన్తుట్ఠా న చ సన్తుట్ఠియా వణ్ణవాదినో, న చేవ పవివిత్తా న చ పవివేకస్స వణ్ణవాదినో, న చేవ అసంసట్ఠా న చ అసంసగ్గస్స వణ్ణవాదినో , న చేవ ఆరద్ధవీరియా న చ వీరియారమ్భస్స వణ్ణవాదినో.

“తత్ర యో హోతి భిక్ఖు ఞాతో యసస్సీ లాభీ చీవర-పిణ్డపాత-సేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం తం థేరా భిక్ఖూ ఆసనేన నిమన్తేన్తి – ‘ఏహి, భిక్ఖు, కో నామాయం భిక్ఖు, భద్దకో వతాయం భిక్ఖు, సబ్రహ్మచారికామో వతాయం భిక్ఖు; ఏహి, భిక్ఖు, ఇదం ఆసనం నిసీదాహీ’”తి.

“తత్ర, కస్సప, నవానం భిక్ఖూనం ఏవం హోతి – ‘యో కిర సో హోతి భిక్ఖు ఞాతో యసస్సీ లాభీ చీవర-పిణ్డపాత-సేనాసన-గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం తం థేరా భిక్ఖూ ఆసనేన నిమన్తేన్తి – ఏహి, భిక్ఖు, కో నామాయం భిక్ఖు, భద్దకో వతాయం భిక్ఖు, సబ్రహ్మచారికామో వతాయం భిక్ఖు; ఏహి, భిక్ఖు, ఇదం ఆసనం నిసీదాహీ’తి. తే తథత్తాయ పటిపజ్జన్తి. తేసం తం హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ. యఞ్హి తం, కస్సప, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘ఉపద్దుతా బ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారూపద్దవేన అభిపత్థనా [అభిభవనా (సీ.)] బ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారిఅభిపత్థనేనా’తి [బ్రహ్మచారిఅభిభవనేనాతి (సీ.)], ఏతరహి తం, కస్సప, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘ఉపద్దుతా బ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారూపద్దవేన అభిపత్థనా బ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారిఅభిపత్థనేనా’”తి. అట్ఠమం.

౯. ఝానాభిఞ్ఞసుత్తం

౧౫౨. సావత్థియం విహరతి...పే.... “అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి , భిక్ఖవే, యావదేవ

ఆకఙ్ఖతి వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి".

"అహం , భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి వితక్కవిచారానం వూపసమా...పే.... దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

"అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరామి సతో చ సమ్పజానో సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేమి, యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – 'ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ'తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో చ సమ్పజానో, సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి, యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – 'ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ'తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

"అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి సుఖస్స చ పహానా ...పే.... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

"అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా అనన్తో ఆకాసోతి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి , భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా...పే.... ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

"అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ అనన్తం విఞ్ఞాణన్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి , భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ అనన్తం విఞ్ఞాణన్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

"అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'నత్థి కిఞ్చీ'తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి...పే.... ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

"అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి...పే.... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

"అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే...పే.... సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

"అహం , భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోమి – ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోమి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోమి; ఆవిభావం, తిరోభావం, తిరోకుట్టం, తిరోపాకారం, తిరోపబ్బతం, అసజ్జమానో గచ్ఛామి, సేయ్యథాపి ఆకాసే; పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోమి, సేయ్యథాపి ఉదకే; ఉదకేపి అభిజ్జమానే గచ్ఛామి, సేయ్యథాపి

పథవియం; ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమామి, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో; ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరిమసామి పరిమజ్జామి; యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేమి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి...పే.... యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి.

"అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణామి, దిబ్బే చ మానుసే చ, యే దూరే సన్తికే చ. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి దిబ్బాయ సోతధాతుయా... పే.... దూరే సన్తికే చ.

"అహం , భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – సరాగం వా చిత్తం సరాగం చిత్తన్తి పజానామి, వీతరాగం వా చిత్తం వీతరాగం చిత్తన్తి పజానామి, సదోసం వా చిత్తం...పే.... వీతదోసం వా చిత్తం... సమోహం వా చిత్తం... వీతమోహం వా చిత్తం... సంఖిత్తం వా చిత్తం... విక్ఖిత్తం వా చిత్తం... మహగ్గతం వా చిత్తం... అమహగ్గతం వా చిత్తం... సఉత్తరం వా చిత్తం... అనుత్తరం వా చిత్తం... సమాహితం వా చిత్తం... అసమాహితం వా చిత్తం... విముత్తం వా చిత్తం... అవిముత్తం వా చిత్తం అవిముత్తం చిత్తన్తి పజానామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి – సరాగం వా చిత్తం సరాగం చిత్తన్తి పజానాతి...పే.... అవిముత్తం వా చిత్తం అవిముత్తం చిత్తన్తి పజానాతి.

"అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరామి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తాలీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి, అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – 'అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో , సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో'తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం...పే.... ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి.

"అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సామి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానామి – 'ఇమే వత, భోన్తో, సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా; తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా, ఇమే వా పన, భోన్తో, సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా; తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా'తి. ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సామి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే...పే.... యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి.

“అహం, భిక్ఖవే, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ”తి. నవమం.

౧౦. ఉపస్సయసుత్తం

౧౫౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా మహాకస్సపో సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేనాయస్మా మహాకస్సపో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం ఏతదవోచ – “ఆయామ, భన్తే కస్సప, యేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖునుపస్సయో తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి. “గచ్ఛ త్వం, ఆవుసో ఆనన్ద, బహుకిచ్చో త్వం బహుకరణీయో”తి. దుతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం ఏతదవోచ – “ఆయామ, భన్తే కస్సప, యేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖునుపస్సయో తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి. “గచ్ఛ త్వం, ఆవుసో ఆనన్ద, బహుకిచ్చో త్వం బహుకరణీయో”తి. తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం ఏతదవోచ – “ఆయామ, భన్తే కస్సప, యేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖునుపస్సయో తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి.

అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ ఆయస్మతా ఆనన్దేన పచ్ఛాసమణేన యేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖునుపస్సయో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖునియో యేనాయస్మా మహాకస్సపో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తా భిక్ఖునియో ఆయస్మా మహాకస్సపో ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో తా భిక్ఖునియో ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి.

అథ ఖో థుల్లతిస్సా భిక్ఖునీ అనత్తమనా అనత్తమనవాచం నిచ్ఛారేసి – “కిం పన అయ్యో మహాకస్సపో, అయ్యస్స ఆనన్దస్స వేదేహమునినో సమ్ముఖా ధమ్మం భాసితబ్బం మఞ్ఞతి? సేయ్యథాపి నామ సూచివాణిజకో సూచికారస్స సన్తికే సూచిం విక్కేతబ్బం మఞ్ఞేయ్య; ఏవమేవ అయ్యో మహాకస్సపో అయ్యస్స ఆనన్దస్స వేదేహమునినో సమ్ముఖా ధమ్మం భాసితబ్బం మఞ్ఞతీ”తి.

అస్సోసి ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో థుల్లతిస్సాయ భిక్ఖునియా ఇమం వాచం భాసమానాయ. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “కిం ను ఖో, ఆవుసో ఆనన్ద, అహం సూచివాణిజకో, త్వం సూచికారో; ఉదాహు అహం సూచికారో, త్వం సూచివాణిజకో”తి? “ఖమ , భన్తే కస్సప, బాలో మాతుగామో”తి. “ఆగమేహి త్వం, ఆవుసో ఆనన్ద, మా తే సఙ్ఘో ఉత్తరి ఉపపరిక్ఖి”.

“తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో ఆనన్ద, అపి ను త్వం భగవతో సమ్ముఖా భిక్ఖుసఙ్ఘే ఉపనీతో – ‘అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. ఆనన్దోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“అహం ఖో, ఆవుసో, భగవతో సమ్ముఖా భిక్ఖుసఙ్ఘే ఉపనీతో – ‘అహం, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదేవ ఆకఙ్ఖతి వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి...పే॰... పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ’తి...పే॰... . (నవన్నం అనుపుబ్బవిహారసమాపత్తీనం పఞ్చన్నఞ్చ అభిఞ్ఞానం ఏవం విత్థారో వేదితబ్బో.)

“తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో ఆనన్ద, అపి ను త్వం భగవతో సమ్ముఖా భిక్ఖుసఙ్ఘే ఉపనీతో – ‘అహం, భిక్ఖవే, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. ఆనన్దోపి, భిక్ఖవే, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“అహం ఖో, ఆవుసో, భగవతో సమ్ముఖా భిక్ఖుసఙ్ఘే ఉపనీతో – ‘అహం, భిక్ఖవే, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. కస్సపోపి, భిక్ఖవే, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ’”తి.

“సత్తరతనం వా, ఆవుసో, నాగం అడ్ఢట్ఠమరతనం వా తాలపత్తికాయ ఛాదేతబ్బం మఞ్ఞేయ్య, యో మే ఛ అభిఞ్ఞా ఛాదేతబ్బం మఞ్ఞేయ్యా”తి.

చవిత్థ చ పన థుల్లతిస్సా భిక్ఖునీ బ్రహ్మచరియమ్హాతి. దసమం.

౧౧. చీవరసుత్తం

౧౫౪. ఏకం సమయం ఆయస్మా మహాకస్సపో రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా ఆనన్దో దక్ఖిణగిరిస్మిం చారికం చరతి మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం.

తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మతో ఆనన్దస్స తింసమత్తా సద్ధివిహారినో భిక్ఖూ సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తా భవన్తి యేభుయ్యేన కుమారభూతా. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో దక్ఖిణగిరిస్మిం యథాభిరన్తం చారికం చరిత్వా యేన రాజగహం వేళువనం కలన్దకనివాపో యేనాయస్మా మహాకస్సపో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆయస్మా మహాకస్సపో ఏతదవోచ – “కతి ను ఖో, ఆవుసో ఆనన్ద, అత్థవసే పటిచ్చ భగవతా కులేసు తికభోజనం పఞ్ఞత్త”న్తి?

“తయో ఖో, భన్తే కస్సప, అత్థవసే పటిచ్చ భగవతా కులేసు తికభోజనం పఞ్ఞత్తం – దుమ్మఙ్కూనం పుగ్గలానం నిగ్గహాయ పేసలానం భిక్ఖూనం ఫాసువిహారాయ, మా పాపిచ్ఛా పక్ఖం నిస్సాయ సఙ్ఘం భిన్దేయ్యుం [వినయపిటకే చూళవగ్గే సంఘభేదకక్ఖన్ధకే వజిరబుద్ధియం అఞ్ఞథా సమ్బన్ధో దస్సితో], కులానుద్దయతాయ చ. ఇమే ఖో, భన్తే కస్సప, తయో అత్థవసే పటిచ్చ భగవతా కులేసు తికభోజనం పఞ్ఞత్త”న్తి.

“అథ కిఞ్చరహి త్వం, ఆవుసో ఆనన్ద, ఇమేహి నవేహి భిక్ఖూహి ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారేహి భోజనే అమత్తఞ్ఞూహి జాగరియం అననుయుత్తేహి సద్ధిం చారికం చరసి? సస్సఘాతం మఞ్ఞే చరసి, కులూపఘాతం మఞ్ఞే చరసి. ఓలుజ్జతి [ఉల్లుజ్జతి (సీ. అట్ఠకథాసు చ)] ఖో తే, ఆవుసో ఆనన్ద, పరిసా; పలుజ్జన్తి ఖో తే, ఆవుసో, నవప్పాయా. న వాయం కుమారకో మత్తమఞ్ఞాసీ”తి.

“అపి మే, భన్తే కస్సప, సిరస్మిం పలితాని జాతాని. అథ చ పన మయం అజ్జాపి ఆయస్మతో మహాకస్సపస్స కుమారకవాదా న ముచ్చామా”తి. “తథా హి పన త్వం, ఆవుసో ఆనన్ద, ఇమేహి నవేహి భిక్ఖూహి ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారేహి భోజనే అమత్తఞ్ఞూహి జాగరియం అననుయుత్తేహి సద్ధిం చారికం చరసి, సస్సఘాతం మఞ్ఞే చరసి, కులూపఘాతం మఞ్ఞే చరసి. ఓలుజ్జతి ఖో తే, ఆవుసో ఆనన్ద, పరిసా; పలుజ్జన్తి ఖో తే, ఆవుసో, నవప్పాయా. [పలుజ్జతి ఖో తే ఆవుసో ఆనన్ద పరిసా (క. సీ.)] న వాయం కుమారకో మత్తమఞ్ఞాసీ”తి.

అస్సోసి ఖో థుల్లనన్దా భిక్ఖునీ – “అయ్యేన కిర మహాకస్సపేన అయ్యో ఆనన్దో వేదేహముని కుమారకవాదేన అపసాదితో”తి.

అథ ఖో థుల్లనన్దా భిక్ఖునీ అనత్తమనా అనత్తమనవాచం నిచ్ఛారేసి – “కిం పన అయ్యో మహాకస్సపో అఞ్ఞతిత్థియపుబ్బో సమానో అయ్యం ఆనన్దం వేదేహమునిం కుమారకవాదేన అపసాదేతబ్బం మఞ్ఞతీ”తి! అస్సోసి ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో థుల్లనన్దాయ భిక్ఖునియా ఇమం వాచం భాసమానాయ.

అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “తగ్ఘావుసో ఆనన్ద, థుల్లనన్దాయ భిక్ఖునియా సహసా అప్పటిసఙ్ఖా వాచా భాసితా. యత్వాహం, ఆవుసో, కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో, నాభిజానామి అఞ్ఞం సత్థారం ఉద్దిసితా [ఉద్దిసితుం (సీ. పీ. క.)], అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన. పుబ్బే మే, ఆవుసో, అగారికభూతస్స సతో ఏతదహోసి – ‘సమ్బాధో ఘరావాసో రజాపథో [రజోపథో (సీ.)], అబ్భోకాసో పబ్బజ్జా. నయిదం సుకరం అగారం అజ్ఝావసతా ఏకన్తపరిపుణ్ణం ఏకన్తపరిసుద్ధం సఙ్ఖలిఖితం బ్రహ్మచరియం చరితుం. యంనూనాహం కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజేయ్య’న్తి. సో ఖ్వాహం, ఆవుసో, అపరేన సమయేన పటపిలోతికానం సఙ్ఘాటిం కారేత్వా [కరిత్వా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] యే లోకే అరహన్తో తే ఉద్దిస్స కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిం.

సో ఏవం పబ్బజితో సమానో అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో అద్దసం భగవన్తం అన్తరా చ రాజగహం అన్తరా చ నాళన్దం బహుపుత్తే చేతియే నిసిన్నం. దిస్వాన మే ఏతదహోసి – ‘సత్థారఞ్చ వతాహం పస్సేయ్యం, భగవన్తమేవ పస్సేయ్యం; సుగతఞ్చ వతాహం పస్సేయ్యం, భగవన్తమేవ పస్సేయ్యం; సమ్మాసమ్బుద్ధఞ్చ వతాహం పస్సేయ్యం; భగవన్తమేవ పస్సేయ్య’న్తి. సో ఖ్వాహం, ఆవుసో, తత్థేవ భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచం – ‘సత్థా మే, భన్తే, భగవా, సావకోహమస్మి; సత్థా మే, భన్తే, భగవా, సావకోహమస్మీ’తి . ఏవం వుత్తే మం, ఆవుసో, భగవా ఏతదవోచ – ‘యో ఖో, కస్సప, ఏవం సబ్బచేతసా సమన్నాగతం సావకం అజానఞ్ఞేవ వదేయ్య జానామీతి, అపస్సఞ్ఞేవ వదేయ్య పస్సామీతి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్య. అహం ఖో పన, కస్సప, జానఞ్ఞేవ వదామి జానామీతి, పస్సఞ్ఞేవ వదామి పస్సామీ’తి.

తస్మాతిహ తే, కస్సప, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘తిబ్బం మే హిరోత్తప్పం పచ్చుపట్ఠితం భవిస్సతి థేరేసు నవేసు మజ్ఝిమేసూ’తి. ఏవఞ్హి తే, కస్సప, సిక్ఖితబ్బం.

తస్మాతిహ తే, కస్సప, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘యం కిఞ్చి ధమ్మం సుణిస్సామి కుసలూపసంహితం సబ్బం తం అట్ఠిం కత్వా మనసి కరిత్వా సబ్బచేతసా సమన్నాహరిత్వా ఓహితసోతో ధమ్మం సుణిస్సామీ’తి. ఏవఞ్హి తే, కస్సప, సిక్ఖితబ్బం.

తస్మాతిహ తే, కస్సప, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘సాతసహగతా చ మే కాయగతాసతి న విజహిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, కస్సప, సిక్ఖితబ్బన్తి.

“అథ ఖో మం, ఆవుసో, భగవా ఇమినా ఓవాదేన ఓవదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. సత్తాహమేవ ఖ్వాహం, ఆవుసో, సరణో [సాణో (సీ.)] రట్ఠపిణ్డం భుఞ్జిం”. అట్ఠమియా అఞ్ఞా ఉదపాది.

“అథ ఖో, ఆవుసో, భగవా మగ్గా ఓక్కమ్మ యేన అఞ్ఞతరం రుక్ఖమూలం తేనుపసఙ్కమి. అథ ఖ్వాహం, ఆవుసో, పటపిలోతికానం సఙ్ఘాటిం చతుగ్గుణం పఞ్ఞపేత్వా భగవన్తం ఏతదవోచం – ‘ఇధ, భన్తే, భగవా నిసీదతు, యం మమస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా’తి. నిసీది ఖో, ఆవుసో, భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. నిసజ్జ ఖో మం, ఆవుసో, భగవా ఏతదవోచ – ‘ముదుకా ఖో త్యాయం, కస్సప, పటపిలోతికానం సఙ్ఘాటీ’తి. ‘పటిగ్గణ్హాతు మే, భన్తే, భగవా పటపిలోతికానం సఙ్ఘాటిం అనుకమ్పం ఉపాదాయా’తి. ‘ధారేస్ససి పన మే త్వం, కస్సప, సాణాని పంసుకూలాని నిబ్బసనానీ’తి. ‘ధారేస్సామహం, భన్తే, భగవతో సాణాని పంసుకూలాని నిబ్బసనానీ’తి. “సో ఖ్వాహం, ఆవుసో, పటపిలోతికానం సఙ్ఘాటిం భగవతో పాదాసిం. అహం పన భగవతో సాణాని పంసుకూలాని నిబ్బసనాని పటిపజ్జిం”.

“యఞ్హి తం, ఆవుసో, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘భగవతో పుత్తో ఓరసో ముఖతో జాతో ధమ్మజో ధమ్మనిమ్మితో ధమ్మదాయాదో, పటిగ్గహితాని [పటిగ్గహితా (సీ.)] సాణాని పంసుకూలాని నిబ్బసనానీ’తి, మమం తం సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘భగవతో పుత్తో ఓరసో ముఖతో జాతో ధమ్మజో ధమ్మనిమ్మితో ధమ్మదాయాదో, పటిగ్గహితాని సాణాని పంసుకూలాని నిబ్బసనానీ’”తి.

“అహం ఖో, ఆవుసో, యావదేవ ఆకఙ్ఖామి వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. అహం ఖో, ఆవుసో, యావదే ఆకఙ్ఖామి…పే… (నవన్నం అనుపుబ్బవిహారసమాపత్తీనం పఞ్చన్నఞ్చ అభిఞ్ఞానం ఏవం విత్థారో వేదితబ్బో) .

“అహం ఖో, ఆవుసో, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరామి; సత్తరతనం వా, ఆవుసో, నాగం అడ్ఢట్ఠమరతనం వా తాలపత్తికాయ ఛాదేతబ్బం మఞ్ఞేయ్య, యో మే ఛ అభిఞ్ఞా ఛాదేతబ్బం మఞ్ఞేయ్యా”తి.

చవిత్థ చ పన థుల్లనన్దా భిక్ఖునీ బ్రహ్మచరియమ్హాతి. ఏకాదసమం.

౧౨. పరంమరణసుత్తం

౧౩౩. ఏకం సమయం ఆయస్మా చ మహాకస్సపో ఆయస్మా చ సారిపుత్తో బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనాయస్మా మహాకస్సపో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా మహాకస్సపేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం ఏతదవోచ – “కిం ను ఖో, ఆవుసో కస్సప, హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి? “అబ్యాకతం ఖో ఏతం, ఆవుసో, భగవతా – ‘హోతి తథాగతో పరం మరణా’”తి. “కిం పనావుసో, న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి? “ఏవమ్పి ఖో, ఆవుసో, అబ్యాకతం భగవతా – ‘న హోతి తథాగతో పరం మరణా’”తి. “కిం ను ఖో, ఆవుసో, హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి? “అబ్యాకతం ఖో ఏతం, ఆవుసో, భగవతా – ‘హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా’”తి. “కిం పనావుసో, నేవ హోతి, న న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి? “ఏవమ్పి ఖో, ఆవుసో, అబ్యాకతం భగవతా – ‘నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా’”తి. “కస్మా చేతం, ఆవుసో , అబ్యాకతం భగవతా”తి? “న హేతం, ఆవుసో, అత్థసంహితం నాదిబ్రహ్మచరియకం న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తతి. తస్మా తం అబ్యాకతం భగవతా”తి.

“అథ కిఞ్చరహావుసో, బ్యాకతం భగవతా”తి? “ఇదం ‘దుక్ఖ’న్తి ఖో , ఆవుసో, బ్యాకతం భగవతా; అయం ‘దుక్ఖసముదయో’తి బ్యాకతం భగవతా; అయం ‘దుక్ఖనిరోధో’తి బ్యాకతం భగవతా; అయం ‘దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి బ్యాకతం భగవతా”తి. “కస్మా చేతం, ఆవుసో, బ్యాకతం భగవతా”తి? “ఏతఞ్హి, ఆవుసో, అత్థసంహితం ఏతం ఆదిబ్రహ్మచరియకం ఏతం నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి. తస్మా తం బ్యాకతం భగవతా”తి. ద్వాదసమం.

౧౩. సద్ధమ్మప్పతిరూపకసుత్తం

౧౩౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన పుబ్బే అప్పతరాని చేవ సిక్ఖాపదాని అహేసుం బహుతరా చ భిక్ఖూ అఞ్ఞాయ సణ్ఠహింసు? కో పన, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేనేతరహి బహుతరాని చేవ సిక్ఖాపదాని అప్పతరా చ భిక్ఖూ అఞ్ఞాయ సణ్ఠహన్తీ”తి? “ఏవఞ్చేతం, కస్సప, హోతి సత్తేసు హాయమానేసు సద్ధమ్మే అన్తరధాయమానే, బహుతరాని చేవ సిక్ఖాపదాని హోన్తి అప్పతరా చ భిక్ఖూ అఞ్ఞాయ సణ్ఠహన్తి. న తావ, కస్సప, సద్ధమ్మస్స అన్తరధానం హోతి యావ న సద్ధమ్మప్పతిరూపకం లోకే ఉప్పజ్జతి. యతో చ ఖో, కస్సప, సద్ధమ్మప్పతిరూపకం లోకే ఉప్పజ్జతి, అథ సద్ధమ్మస్స అన్తరధానం హోతి”.

“సేయ్యథాపి, కస్సప, న తావ జాతరూపస్స అన్తరధానం హోతి యావ న జాతరూపప్పతిరూపకం లోకే ఉప్పజ్జతి. యతో చ ఖో, కస్సప, జాతరూపప్పతిరూపకం లోకే ఉప్పజ్జతి, అథ జాతరూపస్స అన్తరధానం హోతి. ఏవమేవ ఖో, కస్సప, న తావ సద్ధమ్మస్స అన్తరధానం హోతి యావ న సద్ధమ్మప్పతిరూపకం లోకే ఉప్పజ్జతి. యతో చ ఖో, కస్సప, సద్ధమ్మప్పతిరూపకం లోకే ఉప్పజ్జతి, అథ సద్ధమ్మస్స అన్తరధానం హోతి.

“న ఖో, కస్సప, పథవీధాతు సద్ధమ్మం అన్తరధాపేతి, న ఆపోధాతు సద్ధమ్మం అన్తరధాపేతి, న తేజోధాతు సద్ధమ్మం అన్తరధాపేతి, న వాయోధాతు సద్ధమ్మం అన్తరధాపేతి; అథ ఖో ఇధేవ తే ఉప్పజ్జన్తి మోఘపురిసా యే ఇమం సద్ధమ్మం అన్తరధాపేన్తి. సేయ్యథాపి, కస్సప, నావా ఆదికేనేవ ఓపిలవతి; న ఖో, కస్సప, ఏవం సద్ధమ్మస్స అన్తరధానం హోతి.

“పఞ్చ ఖోమే, కస్సప, ఓక్కమనియా ధమ్మా సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇధ, కస్సప, భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో సత్థరి అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, ధమ్మే అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, సఙ్ఘే అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, సిక్ఖాయ అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, సమాధిస్మిం అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా – ఇమే ఖో, కస్సప, పఞ్చ ఓక్కమనియా ధమ్మా సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తన్తి.

“పఞ్చ ఖోమే, కస్సప, ధమ్మా సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇధ, కస్సప, భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో సత్థరి సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, ధమ్మే సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, సఙ్ఘే సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, సిక్ఖాయ సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, సమాధిస్మిం సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా – ఇమే ఖో, కస్సప, పఞ్చ ధమ్మా సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తన్తీ”తి. తేరసమం.

కస్సపసంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

సన్తుట్ఠఞ్చ అనోత్తప్పీ, చన్దూపమం కులూపకం;
జిణ్ణం తయో చ ఓవాదా, ఝానాభిఞ్ఞా ఉపస్సయం;
చీవరం పరంమరణం, సద్ధమ్మప్పతిరూపకన్తి.

౬. లాభసక్కారసంయుత్తం

౧. పఠమవగ్గో

౧. దారుణసుత్తం

౧౫౭. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘భిక్ఖవో’’తి. ‘‘భదన్తే’’తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

‘‘దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో కటుకో ఫరుసో అన్తరాయికో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘ఉప్పన్నం లాభసక్కారసిలోకం పజహిస్సామ, న చ నో ఉప్పన్నో లాభసక్కారసిలోకో చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ’’న్తి. పఠమం.

౨. బళిససుత్తం

౧౫౮. సావత్థియం విహరతి...పే.... ‘‘దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో కటుకో ఫరుసో అన్తరాయికో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, బాళిసికో ఆమిసగతం బళిసం గమ్భీరే ఉదకరహదే పక్ఖిపేయ్య. తమేనం అఞ్ఞతరో ఆమిసచక్ఖు మచ్ఛో గిలేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, మచ్ఛో గిలబళిసో బాళిసికస్స అనయం ఆపన్నో బ్యసనం ఆపన్నో యథాకామకరణీయో బాళిసికస్స’’.

‘‘బాళిసికోతి ఖో, భిక్ఖవే, మారస్సేతం పాపిమతో అధివచనం. బళిసన్తి ఖో, భిక్ఖవే , లాభసక్కారసిలోకస్సేతం అధివచనం. యో హి కోచి , భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉప్పన్నం లాభసక్కారసిలోకం అస్సాదేతి నికామేతి, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు గిలబళిసో మారస్స అనయం ఆపన్నో బ్యసనం ఆపన్నో యథాకామకరణీయో పాపిమతో. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే , లాభసక్కారసిలోకో కటుకో ఫరుసో అన్తరాయికో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘ఉప్పన్నం లాభసక్కారసిలోకం పజహిస్సామ, న చ నో ఉప్పన్నో లాభసక్కారసిలోకో చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ’’న్తి. దుతియం.

౩. కుమ్మసుత్తం

౧౫౯. సావత్థియం విహరతి...పే.... ‘‘దారుణో , భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో...పే.... అధిగమాయ. భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరస్మిం ఉదకరహదే మహాకుమ్మకులం చిరనివాసి అహోసి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరో కుమ్మో అఞ్ఞతరం కుమ్మం ఏతదవోచ – ‘మా ఖో త్వం, తాత కుమ్మ, ఏతం పదేసం అగమాసీ’తి. అగమాసి ఖో, భిక్ఖవే, సో కుమ్మో తం పదేసం. తమేనం లుద్దో పపతాయ విజ్ఝి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, సో కుమ్మో యేన సో కుమ్మో తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో, భిక్ఖవే, సో కుమ్మో తం కుమ్మం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన తం కుమ్మం ఏతదవోచ – ‘కచ్చి త్వం, తాత కుమ్మ, న తం పదేసం అగమాసీ’తి? ‘అగమాసిం ఖ్వాహం, తాత కుమ్మ, తం పదేస’న్తి. ‘కచ్చి పనాసి, తాత కుమ్మ, అక్ఖతో అనుపహతో’తి? ‘అక్ఖతో ఖోమ్హి, తాత కుమ్మ, అనుపహతో, అత్థి చ మే ఇదం సుత్తకం పిట్ఠితో పిట్ఠితో అనుబన్ధ’న్తి. ‘తగ్ఘసి, తాత కుమ్మ, ఖతో, తగ్ఘ

ఉపహతో. ఏతేన హి తే, తాత కుమ్మ, సుత్తకేన పితరో చ పితామహా చ అనయం ఆపన్నా బ్యసనం ఆపన్నా. గచ్ఛ దాని త్వం, తాత కుమ్మ, న దాని త్వం అమ్హాక'''న్తి.

"ఉద్దోతి ఖో, భిక్ఖవే, మారస్సేతం పాపిమతో అధివచనం. పపతాతి ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకస్సేతం అధివచనం. సుత్తకన్తి ఖో, భిక్ఖవే, నన్దిరాగస్సేతం అధివచనం. యో హి కోచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉప్పన్నం లాభసక్కారసిలోకం అస్సాదేతి నికామేతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు గిద్ధో పపతాయ [భిక్ఖు పపతాయ (స్యా. కం.), భిక్ఖు విద్ధో పపతాయ (?)] అనయం ఆపన్నో బ్యసనం ఆపన్నో యథాకామకరణీయో పాపిమతో. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో...పే.... ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ''న్తి. తతియం.

౪. దీఘలోమికసుత్తం

౧౬౦. సావత్థియం విహరతి...పే.... "దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో...పే.... అధిగమాయ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, దీఘలోమికా ఏళకా కణ్టకగహనం పవిసేయ్య. సా తత్ర తత్ర సజ్జేయ్య, తత్ర తత్ర గయ్హేయ్య [గచ్ఛేయ్య (సీ.), గణ్హేయ్య (స్యా. కం. పీ. క.)], తత్ర తత్ర బజ్ఝేయ్య, తత్ర తత్ర అనయబ్యసనం ఆపజ్జేయ్య. 'ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భిక్ఖు లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతో పరియాదిణ్ణచిత్తో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసతి. సో తత్ర తత్ర సజ్జతి, తత్ర తత్ర గయ్హతి, తత్ర తత్ర బజ్ఝతి, తత్ర తత్ర అనయబ్యసనం ఆపజ్జతి. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో...పే.... ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ'''న్తి. చతుత్థం.

౫. మీళ్హకసుత్తం

౧౬౧. సావత్థియం విహరతి...పే.... "దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో...పే.... అధిగమాయ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మీళ్హకా గూథాదీ గూథపూరా పుణ్ణా గూథస్స. పురతో చస్స మహాగూథపుఞ్జో. సా తేన అఞ్ఞా మీళ్హకా అతిమఞ్ఞేయ్య – 'అహమ్హి గూథాదీ గూథపూరా పుణ్ణా గూథస్స, పురతో చ మ్యాయం మహాగూథపుఞ్జో'తి. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భిక్ఖు లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతో పరియాదిణ్ణచిత్తో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసతి. సో తత్థ భుత్తావీ చ హోతి యావదత్థో, నిమన్తితో చ స్వాతనాయ, పిణ్డపాతో చస్స పూరో. సో ఆరామం గన్త్వా భిక్ఖుగణస్స మజ్ఝే వికత్థతి – 'భుత్తావీ చమ్హి యావదత్థో, నిమన్తితో చమ్హి స్వాతనాయ, పిణ్డపాతో చ మ్యాయం పూరో, లాభీ చమ్హి చీవర-పిణ్డపాత-సేనాసన-గిలానప్పచ్చయ-భేసజ్జపరిక్ఖారానం, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ అప్పపుఞ్ఞా అప్పేసక్ఖా న లాభినో చీవర-పిణ్డపాతసేనాసన-గిలానప్పచ్చయ-భేసజ్జ-పరిక్ఖారాన'న్తి. సో తేన లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతో పరియాదిణ్ణచిత్తో అఞ్ఞే పేసలే భిక్ఖూ అతిమఞ్ఞతి. తఞ్హి తస్స, భిక్ఖవే , మోఘపురిసస్స హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో...పే.... ఏవఞ్హి వో భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ''న్తి. పఞ్చమం.

౬. అసనిసుత్తం

౧౬౨. సావత్థియం విహరతి...పే.... "దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో...పే.... అధిగమాయ. [ఉపరి తతియవగ్గే తతియచతుత్థసుత్తేసు "మా చ ఖో త్వం తాత సేఖం... అనుపాపుణాతూ"తి ఆగతం. తేన నయేన ఇధాపి అత్థో గహేతబ్బో.

ఏత్థ హి కిం సద్దేన పటిక్ఖేపత్థోపి సక్కా ఞాతుం, యథా "సయం అభిఞ్ఞాయ కముద్దిసేయ్య"న్తి. తస్మా కం... ఆగచ్ఛతూతి ఏత్థ కమపి... మా ఆగచ్ఛతూతి చ, కం సుఖం... అనుపాపుణాతూతి ఏత్థ కమపి సుఖం... మా పాపుణాతూతి చ అత్థో వేదితబ్బో. అట్ఠకథాటీకాసు చ అయమేవత్థో ఞాపితో] కం, భిక్ఖవే, అసనివిచక్కం ఆగచ్ఛతు [ఉపరి తతియవగ్గే తతియచతుత్థసుత్తేసు "మా చ ఖో త్వం తాత సుఖం... అనుపాపుణాతూ"తి ఆగతం. తేన నయేన ఇధాపి అత్థో గహేతబ్బో. ఏత్థ హి కిం సద్దేన పటిక్ఖేపత్థోపి సక్కా ఞాతుం, యథా "సయం అభిఞ్ఞాయ కముద్దిసేయ్య"న్తి. తస్మా కం... ఆగచ్ఛతూతి ఏత్థ కమపి... మా ఆగచ్ఛతూతిచ, తం సుఖం... అనుపాపుణాతూతి ఏత్థ కమపి సుఖం... మా పాపుణాతూతి చ అత్థో వేదితబ్బో. అట్ఠకథాటీకాసు చ అయమేవత్థో ఞాపితో], సుఖం [అసనివిచక్కం, తం సుఖం (పీ. క.), అసనివిచక్కం, సుఖం (స్యా. కం.), అసనివిచక్కం ఆగచ్ఛతు, కం సుఖం (?)] అప్పత్తమానసం లాభసక్కారసిలోకో అనుపాపుణాతు" [అనుపాపుణాతి (పీ. క.)].

"అసనివిచక్కన్తి ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకస్సేతం అధివచనం. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో... పే.... ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. ఛట్ఠం.

౭. దిద్ధసుత్తం

౧౬౩. సావత్థియం విహరతి...పే.... "దారుణో , భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో...పే.... అధిగమాయ. కం, భిక్ఖవే, దిద్ధగతేన విసల్లేన సల్లేన [దిట్ఠిగతేన విసల్లేన (క. సీ.), దిట్ఠిగతేన సల్లేన (స్యా. కం.), దిట్ఠిగతేన విసల్లేన సల్లేన (క.), దిట్ఠగతేన విసల్లేన సల్లేన (పీ.)] విజ్ఝతు, సుఖం [విజ్ఝతు, తం సుఖం (సీ.), విజ్ఝతి, తం సుఖం (పీ. క.)] అప్పత్తమానసం లాభసక్కారసిలోకో అనుపాపుణాతు" [అనుపాపుణాతి (పీ. క.)].

"సల్లన్తి ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకస్సేతం అధివచనం. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో...పే.... ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. సత్తమం.

౮. సిఙ్గాలసుత్తం

౧౬౪. సావత్థియం విహరతి...పే.... "దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో...పే.... అధిగమాయ. అస్సుత్థ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, రత్తియా పచ్చూససమయం జరసిఙ్గాలస్స [సిఙ్గాలస్స (క.), జరసిగాలస్స (సీ. స్యా. కం.)] వస్సమానస్సా"తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏసో ఖో, భిక్ఖవే, జరసిఙ్గాలో ఉక్కణ్డకేన [ఉక్కణ్ణకేన (సీ.), ఉక్కణ్ణకేన (స్యా. కం. పీ.)] నామ రోగజాతేన ఫుట్ఠో నేవ బిలగతో రమతి, న రుక్ఖమూలగతో రమతి, న అజ్ఝోకాసగతో రమతి; యేన యేన గచ్ఛతి, యత్థ యత్థ తిట్ఠతి, యత్థ యత్థ నిసీదతి, యత్థ యత్థ నిపజ్జతి; తత్థ తత్థ అనయబ్యసనం ఆపజ్జతి. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భిక్ఖు లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతో పరియాదిణ్ణచిత్తో నేవ సుఞ్ఞాగారగతో రమతి, న రుక్ఖమూలగతో రమతి, న అజ్ఝోకాసగతో రమతి; యేన యేన గచ్ఛతి, యత్థ యత్థ తిట్ఠతి, యత్థ యత్థ నిసీదతి, యత్థ యత్థ నిపజ్జతి; తత్థ తత్థ అనయబ్యసనం ఆపజ్జతి. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో...పే.... ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. అట్ఠమం.

౯. వేరమ్భసుత్తం

౧౬౫. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… అధిగమాయ. ఉపరి, భిక్ఖవే, ఆకాసే వేరమ్బా [వేరమ్బా (సీ॰ పీ॰)] నామ వాతా వాయన్తి. తత్థ యో పక్ఖీ గచ్ఛతి తమేనం వేరమ్బా వాతా ఖిపన్తి. తస్స వేరమ్భవాతక్ఖిత్తస్స అఞ్ఞేనేవ పాదా గచ్ఛన్తి, అఞ్ఞేన పక్ఖా గచ్ఛన్తి, అఞ్ఞేన సీసం గచ్ఛతి, అఞ్ఞేన కాయో గచ్ఛతి. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భిక్ఖు లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతో పరియాదిణ్ణచిత్తో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసతి అరక్ఖితేనేవ కాయేన అరక్ఖితాయ వాచాయ అరక్ఖితేన చిత్తేన, అనుపట్ఠితాయ సతియా, అసంవుతేహి ఇన్ద్రియేహి. సో తత్థ పస్సతి మాతుగామం దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా. తస్స మాతుగామం దిస్వా దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతి. సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. తస్స అఞ్ఞే చీవరం హరన్తి, అఞ్ఞే పత్తం హరన్తి, అఞ్ఞే నిసీదనం హరన్తి, అఞ్ఞే సూచిఘరం హరన్తి, వేరమ్భవాతక్ఖిత్తస్సేవ సకుణస్స. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. నవమం.

౧౦. సగాథకసుత్తం

౧౬౬. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… అధిగమాయ. ఇధాహం, భిక్ఖవే, ఏకచ్చం పుగ్గలం పస్సామి సక్కారేన అభిభూతం పరియాదిణ్ణచిత్తం, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నం. ఇధ పనాహం, భిక్ఖవే , ఏకచ్చం పుగ్గలం పస్సామి అసక్కారేన అభిభూతం పరియాదిణ్ణచిత్తం, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నం. ఇధ పనాహం, భిక్ఖవే, ఏకచ్చం పుగ్గలం పస్సామి సక్కారేన చ అసక్కారేన చ తదుభయేన అభిభూతం పరియాదిణ్ణచిత్తం, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నం. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“యస్స సక్కరియమానస్స, అసక్కారేన చూభయం;
సమాధి న వికమ్పతి, అప్పమాణవిహారినో [అప్పమాదవిహారినో (పీ॰ క॰) అప్పమాణోతి హేత్థ ఫలసమాధి, న సతి].

“తం ఝాయినం సాతతికం, సుఖుమం దిట్ఠివిపస్సకం;
ఉపాదానక్ఖయారామం, ఆహు సప్పురిసో ఇతీ”తి. దసమం;

పఠమో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

దారుణో బళిసం కుమ్మం, దీఘలోమి చ మీళ్హకం;
అసని దిద్ధం సిఙ్గాలం, వేరమ్భేన సగాథకన్తి.

౨. దుతియవగ్గో

౧. సువణ్ణపాతిసుత్తం

౧౬౭. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… అధిగమాయ. ఇధాహం, భిక్ఖవే, ఏకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘న చాయమాయస్మా సువణ్ణపాతియాపి రూపియచుణ్ణపరిపూరాయ హేతు సమ్పజానముసా భాసేయ్యా’తి. తమేనం పస్సామి అపరేన సమయేన లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతం పరియాదిణ్ణచిత్తం సమ్పజానముసా భాసన్తం. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. పఠమం.

౨. రూపియపాతిసుత్తం

౧౬౮. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… ఇధాహం, భిక్ఖవే, ఏకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘న చాయమాయస్మా రూపియపాతియాపి సువణ్ణచుణ్ణపరిపూరాయ హేతు సమ్పజానముసా భాసేయ్యా’తి. తమేనం పస్సామి అపరేన సమయేన లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతం పరియాదిణ్ణచిత్తం సమ్పజానముసా భాసన్తం. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. దుతియం.

౩-౧౦. సువణ్ణనిక్ఖసుత్తాదిఅట్ఠకం

౧౬౯. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “ఇధాహం , భిక్ఖవే, ఏకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘న చాయమాయస్మా సువణ్ణనిక్ఖస్సాపి హేతు…పే॰… సువణ్ణనిక్ఖసతస్సాపి హేతు… సిఙ్గీనిక్ఖస్సాపి హేతు… సిఙ్గీనిక్ఖసతస్సాపి హేతు… పథవియాపి జాతరూపపరిపూరాయ హేతు… ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతుపి… జీవితహేతుపి… జనపదకల్యాణియాపి హేతు సమ్పజానముసా భాసేయ్యా’తి. తమేనం పస్సామి అపరేన సమయేన లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతం పరియాదిణ్ణచిత్తం సమ్పజానముసా భాసన్తం. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. దసమం.

దుతియో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే పాతి ద్వే సువణ్ణా చ, సిఙ్గీహి అపరే దువే;
పథవీ కిఞ్చిక్ఖజీవితం, జనపదకల్యాణియా దసాతి.

౩. తతియవగ్గో

౧. మాతుగామసుత్తం

౧౭౦. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… న తస్స, భిక్ఖవే, మాతుగామో ఏకో ఏకస్స చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతి యస్స లాభసక్కారసిలోకో చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతి. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో …పే॰… ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. పఠమం.

౨. కల్యాణీసుత్తం

౧౭౧. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… న తస్స, భిక్ఖవే, జనపదకల్యాణీ ఏకా ఏకస్స చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతి యస్స లాభసక్కారసిలోకో చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతి. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. దుతియం.

౩. ఏకపుత్తకసుత్తం

౧౭౨. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… సద్ధా, భిక్ఖవే, ఉపాసికా ఏకపుత్తకం పియం మనాపం ఏవం సమ్మా ఆయాచమానా ఆయాచేయ్య – ‘తాదిసో, తాత, భవాహి యాదిసో చిత్తో చ గహపతి హత్థకో చ ఆళవకో’తి. ఏసా, భిక్ఖవే , తులా ఏతం పమాణం మమ సావకానం ఉపాసకానం, యదిదం చిత్తో చ గహపతి హత్థకో చ ఆళవకో. సచే ఖో త్వం, తాత, అగారస్మా అనగారియం పబ్బజసి; తాదిసో, తాత, భవాహి యాదిసా సారిపుత్తమోగ్గల్లానాతి. ఏసా, భిక్ఖవే, తులా ఏతం పమాణం మమ సావకానం భిక్ఖూనం, యదిదం సారిపుత్తమోగ్గలానా . మా చ ఖో త్వం, తాత, సేఖం అప్పత్తమానసం లాభసక్కారసిలోకో అనుపాపుణాతూతి. తఞ్చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖుం సేఖం అప్పత్తమానసం లాభసక్కారసిలోకో అనుపాపుణాతి, సో తస్స హోతి అన్తరాయాయ. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. తతియం.

౪. ఏకధీతుసుత్తం

౧౭౩. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… సద్ధా భిక్ఖవే ఉపాసికా ఏకం ధీతరం పియం మనాపం ఏవం సమ్మా ఆయాచమానా ఆయాచేయ్య – ‘తాదిసా, అయ్యే, భవాహి యాదిసా ఖుజ్జుత్తరా చ ఉపాసికా వేళుకణ్డకియా [వేళుకణ్డకీ (సీ॰ చక్కజ్ఞత్తరేపి)] చ నన్దమాతా’తి. ఏసా, భిక్ఖవే, తులా ఏతం పమాణం మమ సావికానం ఉపాసికానం, యదిదం ఖుజ్జుత్తరా చ ఉపాసికా వేళుకణ్డకియా చ నన్దమాతా. సచే ఖో త్వం, అయ్యే, అగారస్మా అనగారియం పబ్బజసి; తాదిసా, అయ్యే, భవాహి యాదిసా ఖేమా చ భిక్ఖునీ ఉప్పలవణ్ణా చాతి. ఏసా, భిక్ఖవే, తులా ఏతం పమాణం మమ సావికానం భిక్ఖునీనం, యదిదం ఖేమా చ భిక్ఖునీ ఉప్పలవణ్ణా చ. మా చ ఖో త్వం, అయ్యే, సేఖం అప్పత్తమానసం లాభసక్కారసిలోకో అనుపాపుణాతూతి. తం చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునిం సేఖం అప్పత్తమానసం లాభసక్కారసిలోకో అనుపాపుణాతి,

నో తస్సా హోతి అన్తరాయాయ. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే… ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. చతుత్థం.

౫. సమణబ్రాహ్మణసుత్తం

౧౭౪. సావత్థియం విహరతి…పే… “యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా లాభసక్కారసిలోకస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానన్తి, న మే తే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా, న చ పన తే ఆయస్మన్తా సామఞ్ఞత్థం వా బ్రహ్మఞ్ఞత్థం వా దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి. యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా లాభసక్కారసిలోకస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానన్తి, తే చ ఖో మే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు చేవ సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు చ బ్రాహ్మణసమ్మతా, తే చ పనాయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థఞ్చ బ్రహ్మఞ్ఞత్థఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ”తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియసమణబ్రాహ్మణసుత్తం

౧౭౫. సావత్థియం విహరతి…పే… “యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా లాభసక్కారసిలోకస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానన్తి…పే… పజానన్తి…పే… సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. తతియసమణబ్రాహ్మణసుత్తం

౧౭౬. సావత్థియం విహరతి…పే… “యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా లాభసక్కారసిలోకం యథాభూతం నప్పజానన్తి, లాభసక్కారసిలోకసముదయం నప్పజానన్తి, లాభసక్కారసిలోకనిరోధం నప్పజానన్తి, లాభసక్కారసిలోకనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి …పే… పజానన్తి…పే… సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ”తి. సత్తమం.

౮. ఛవిసుత్తం

౧౭౭. సావత్థియం విహరతి…పే… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో. లాభసక్కారసిలోకో , భిక్ఖవే, ఛవిం ఛిన్దతి, ఛవిం ఛేత్వా చమ్మం ఛిన్దతి, చమ్మం ఛేత్వా మంసం ఛిన్దతి, మంసం ఛేత్వా న్హారుం ఛిన్దతి, న్హారుం ఛేత్వా అట్ఠిం ఛిన్దతి, అట్ఠిం ఛేత్వా అట్ఠిమిఞ్జం ఆహచ్చ తిట్ఠతి. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే… ఏవఞ్హి వో భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. అట్ఠమం.

౯. రజ్జుసుత్తం

౧౭౮. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో. లాభసక్కారసిలోకో, భిక్ఖవే, ఛవిం ఛిన్దతి, ఛవిం ఛేత్వా చమ్మం ఛిన్దతి, చమ్మం ఛేత్వా మంసం ఛిన్దతి, మంసం ఛేత్వా న్హారుం ఛిన్దతి, న్హారుం ఛేత్వా అట్ఠిం ఛిన్దతి, అట్ఠిం ఛేత్వా అట్ఠిమిఞ్జం ఆహచ్చ తిట్ఠతి”.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, బలవా పురిసో దళ్హాయ వాళరజ్జుయా జఙ్ఘం వేఠేత్వా ఘంసేయ్య. సా ఛవిం ఛిన్దేయ్య, ఛవిం ఛేత్వా చమ్మం ఛిన్దేయ్య, చమ్మం ఛేత్వా మంసం ఛిన్దేయ్య, మంసం ఛేత్వా న్హారుం ఛిన్దేయ్య, న్హారుం ఛేత్వా అట్ఠిం ఛిన్దేయ్య, అట్ఠిం ఛేత్వా అట్ఠిమిఞ్జం ఆహచ్చ తిట్ఠేయ్య. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో ఛవిం ఛిన్దతి, ఛవిం ఛేత్వా చమ్మం ఛిన్దతి, చమ్మం ఛేత్వా మంసం ఛిన్దతి, మంసం ఛేత్వా న్హారుం ఛిన్దతి, న్హారుం ఛేత్వా అట్ఠిం ఛిన్దతి, అట్ఠిం ఛేత్వా అట్ఠిమిఞ్జం ఆహచ్చ తిట్ఠతి. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. నవమం.

౧౦. భిక్ఖుసుత్తం

౧౭౯. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “యోపి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో తస్సాపాహం లాభసక్కారసిలోకో అన్తరాయాయ వదామీ”తి. ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కిస్స పన, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో లాభసక్కారసిలోకో అన్తరాయాయా”తి? “యా హిస్స సా, ఆనన్ద, అకుప్పా చేతోవిముత్తి నాహం తస్సా లాభసక్కారసిలోకం అన్తరాయాయ వదామి. యే చ ఖ్వస్స, ఆనన్ద, అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారా అధిగతా తేసాహమస్స లాభసక్కారసిలోకం అన్తరాయాయ వదామి. ఏవం దారుణో ఖో, ఆనన్ద, లాభసక్కారసిలోకో కటుకో ఫరుసో అన్తరాయికో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ. తస్మాతిహానన్ద, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘ఉప్పన్నం లాభసక్కారసిలోకం పజహిస్సామ, న చ నో ఉప్పన్నో లాభసక్కారసిలోకో చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి వో, ఆనన్ద, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. దసమం.

తతియో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

మాతుగామో చ కల్యాణీ, పుత్తో చ ఏకధీతు చ;
సమణబ్రాహ్మణా తీణి, ఛవి రజ్జు చ భిక్ఖునాతి.

౪. చతుత్థవగ్గో

౧. భిన్దిసుత్తం

౧౮౦. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో. లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతో పరియాదిణ్ణచిత్తో, భిక్ఖవే, దేవదత్తో సఙ్ఘం భిన్ది. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… సిక్ఖితబ్బ”న్తి. పఠమం.

౨. కుసలమూలసుత్తం

౧౮౧. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో. లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతస్స పరియాదిణ్ణచిత్తస్స, భిక్ఖవే, దేవదత్తస్స కుసలమూలం సముచ్ఛేదమగమా. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… సిక్ఖితబ్బ”న్తి. దుతియం.

౩. కుసలధమ్మసుత్తం

౧౮౨. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో. లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతస్స పరియాదిణ్ణచిత్తస్స, భిక్ఖవే, దేవదత్తస్స కుసలో ధమ్మో సముచ్ఛేదమగమా. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… సిక్ఖితబ్బ”న్తి. తతియం.

౪. సుక్కధమ్మసుత్తం

౧౮౩. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో. లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతస్స పరియాదిణ్ణచిత్తస్స, భిక్ఖవే, దేవదత్తస్స సుక్కో ధమ్మో సముచ్ఛేదమగమా. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే॰… సిక్ఖితబ్బ”న్తి . చతుత్థం.

౫. అచిరపక్కన్తసుత్తం

౧౮౪. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే అచిరపక్కన్తే దేవదత్తే. తత్ర ఖో భగవా దేవదత్తం ఆరబ్భ భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “అత్తవధాయ, భిక్ఖవే, దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది, పరాభవాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది”.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కదలీ అత్తవధాయ ఫలం దేతి, పరాభవాయ ఫలం దేతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అత్తవధాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది, పరాభవాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, వేళు అత్తవధాయ ఫలం దేతి, పరాభవాయ ఫలం దేతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అత్తవధాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది, పరాభవాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, నళో అత్తవధాయ ఫలం దేతి, పరాభవాయ ఫలం దేతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అత్తవధాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది, పరాభవాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అస్సతరీ అత్తవధాయ గబ్భం గణ్హాతి, పరాభవాయ గబ్భం గణ్హాతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అత్తవధాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది, పరాభవాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“ఫలం వే కదలిం హన్తి, ఫలం వేళుం ఫలం నళం;

సక్కారో కాపురిసం హన్తి, గబ్భో అస్సతరిం యథా”తి”. పఞ్చమం;

౬. పఞ్చరథసతసుత్తం

౧౮౫. రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన దేవదత్తస్స అజాతసత్తుకుమారో పఞ్చహి రథసతేహి సాయం పాతం ఉపట్ఠానం గచ్ఛతి, పఞ్చ చ థాలిపాకసతాని భత్తాభిహారో అభిహరీయతి. అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “దేవదత్తస్స, భన్తే, అజాతసత్తుకుమారో పఞ్చహి రథసతేహి సాయం పాతం ఉపట్ఠానం గచ్ఛతి, పఞ్చ చ థాలిపాకసతాని భత్తాభిహారో అభిహరీయతీ”తి. “మా, భిక్ఖవే, దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకం పిహాయిత్థ. యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, దేవదత్తస్స అజాతసత్తుకుమారో పఞ్చహి రథసతేహి సాయం పాతం ఉపట్ఠానం గమిస్సతి, పఞ్చ చ థాలిపాకసతాని భత్తాభిహారో ఆహరీయిస్సతి, హానియేవ, భిక్ఖవే, దేవదత్తస్స పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో వుద్ధి”.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, చణ్డస్స కుక్కురస్స నాసాయ పిత్తం భిన్దేయ్యుం , ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే , కుక్కురో భియ్యోసోమత్తాయ చణ్డతరో అస్స; ఏవమేవ, భిక్ఖవే, యావకీవఞ్చ దేవదత్తస్స అజాతసత్తుకుమారో పఞ్చహి రథసతేహి సాయం పాతం ఉపట్ఠానం గమిస్సతి, పఞ్చ చ థాలిపాకసతాని భత్తాభిహారో ఆహరీయిస్సతి, హానియేవ, భిక్ఖవే, దేవదత్తస్స పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో వుద్ధి. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో…పే.… ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. ఛట్ఠం.

౭. మాతుసుత్తం

౧౮౬. సావత్థియం విహరతి…పే.… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో కటుకో ఫరుసో అన్తరాయికో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ. ఇధాహం , భిక్ఖవే, ఏకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘న చాయమాయస్మా మాతుపి హేతు సమ్పజానముసా భాసేయ్యా’తి. తమేనం పస్సామి అపరేన సమయేన లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతం పరియాదిణ్ణచిత్తం సమ్పజానముసా భాసన్తం. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో కటుకో ఫరుసో అన్తరాయికో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘ఉప్పన్నం లాభసక్కారసిలోకం పజహిస్సామ. న చ నో ఉప్పన్నో లాభసక్కారసిలోకో చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. సత్తమం.

౮-౧౩. పితుసుత్తాదిఛక్కం

౧౮౭. సావత్థియం విహరతి…పే.… “దారుణో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో కటుకో ఫరుసో అన్తరాయికో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ. ఇధాహం , భిక్ఖవే, ఏకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘న చాయమాయస్మా పితుపి హేతు…పే.… భాతుపి హేతు… భగినియాపి హేతు… పుత్తస్సపి హేతు… ధీతుయాపి హేతు…

పజాపతియాపి హేతు సమ్పజానముసా భాసేయ్యా’తి. తమేనం పస్సామి అపరేన సమయేన లాభసక్కారసిలోకేన అభిభూతం పరియాదిణ్ణచిత్తం సమ్పజానముసా భాసన్తం. ఏవం దారుణో ఖో, భిక్ఖవే, లాభసక్కారసిలోకో కటుకో ఫరుసో అన్తరాయికో అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘ఉప్పన్నం లాభసక్కారసిలోకం పజహిస్సామ, న చ నో ఉప్పన్నో లాభసక్కారసిలోకో చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. తేరసమం.

చతుత్థో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

భిన్ది మూలం దుపే ధమ్మా, పక్కన్తం రథ మాతరి;
పితా భాతా చ భగినీ, పుత్తో ధీతా పజాపతీతి.

లాభసక్కారసంయుత్తం సమత్తం.

౭. రాహులసంయుత్తం

౧. పఠమవగ్గో

౧. చక్ఖుసుత్తం

౧౮౮. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఆయస్మా రాహులో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాహులో భగవన్తం ఏతదవోచ – "సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు, యమహం భగవతో ధమ్మం సుత్వా ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య"న్తి.

"తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, చక్ఖుం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "సోతం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే"…పే॰…. "ఘానం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే"…పే॰… "జివ్హా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే"…పే॰… "కాయో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా"తి? "అనిచ్చో, భన్తే" …పే॰… "మనో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా"తి? "అనిచ్చో, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో చక్ఖుస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి …పే॰… సోతస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి… ఘానస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి… జివ్హాయపి నిబ్బిన్దతి… కాయస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి… మనస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి; నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి; విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి. పఠమం.

౨. రూపసుత్తం

౧౮౯. సావత్థియం విహరతి…పే॰… "తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, రూపా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా , భన్తే"… పే॰… సద్దా… గన్ధా… రసా… ఫోట్ఠబ్బా… ధమ్మా నిచ్చా వా అనిచ్చా వాతి? "అనిచ్చా, భన్తే"…పే॰… "ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో రూపేసుపి నిబ్బిన్దతి… సద్దేసుపి నిబ్బిన్దతి… గన్ధేసుపి నిబ్బిన్దతి… రసేసుపి నిబ్బిన్దతి… ఫోట్ఠబ్బేసుపి నిబ్బిన్దతి… ధమ్మేసుపి నిబ్బిన్దతి; నిబ్బిన్దం విరజ్జతి…పే॰… పజానాతీ"తి. దుతియం.

౩. విఞ్ఞాణసుత్తం

౧౯౦. సావత్థియం విహరతి…పే॰… "తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, చక్ఖువిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే"…పే॰… "సోతవిఞ్ఞాణం…పే॰… ఘానవిఞ్ఞాణం… జివ్హావిఞ్ఞాణం… కాయవిఞ్ఞాణం… మనోవిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం

వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే” ...పే॰... “ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో చక్ఖువిఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి...పే॰... సోతవిఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి... ఘానవిఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి... జివ్హావిఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి... కాయవిఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి... మనోవిఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి; నిబ్బిన్దం విరజ్జతి...పే॰... పజానాతీ”తి. తతియం.

౪. సమ్ఫస్ససుత్తం

౧౯౧. సావత్థియం విహరతి...పే॰... “తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, చక్ఖుసమ్ఫస్సో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా”తి? “అనిచ్చో, భన్తే”...పే॰... “సోతసమ్ఫస్సో...పే॰... ఘానసమ్ఫస్సో... జివ్హాసమ్ఫస్సో... కాయసమ్ఫస్సో... మనోసమ్ఫస్సో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా”తి? “అనిచ్చో, భన్తే”...పే॰... “ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో చక్ఖుసమ్ఫస్సస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి... పే॰... సోతసమ్ఫస్సస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి... ఘానసమ్ఫస్సస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి... జివ్హాసమ్ఫస్సస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి... కాయసమ్ఫస్సస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి... మనోసమ్ఫస్సస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి; నిబ్బిన్దం విరజ్జతి...పే॰... పజానాతీ”తి. చతుత్థం.

౫. వేదనాసుత్తం

౧౯౨. సావత్థియం విహరతి...పే॰... “తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే”...పే॰... “సోతసమ్ఫస్సజా వేదనా...పే॰... ఘానసమ్ఫస్సజా వేదనా... జివ్హాసమ్ఫస్సజా వేదనా... కాయసమ్ఫస్సజా వేదనా... మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా , భన్తే”...పే॰... “ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో చక్ఖుసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి...పే॰... సోత... ఘాన... జివ్హా... కాయ... మనోసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి...పే॰... పజానాతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. సఞ్ఞాసుత్తం

౧౯౩. సావత్థియం విహరతి...పే॰... “తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, రూపసఞ్ఞా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే”...పే॰... “సద్దసఞ్ఞా...పే॰... గన్ధసఞ్ఞా... రససఞ్ఞా... ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞా... ధమ్మసఞ్ఞా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే”...పే॰... “ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో రూపసఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి...పే॰... సద్దసఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి... గన్ధసఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి... రససఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి... ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి... ధమ్మసఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి...పే॰... పజానాతీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. సఞ్చేతనాసుత్తం

౧౯౪. సావత్థియం విహరతి...పే॰... “తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, రూపసఞ్చేతనా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే”...పే॰... “సద్దసఞ్చేతనా...పే॰... గన్ధసఞ్చేతనా... రససఞ్చేతనా ... ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనా... ధమ్మసఞ్చేతనా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే”...పే॰... “ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో రూపసఞ్చేతనాయపి

నిబ్బిన్దతి...పే.... సద్దసఞ్చేతనాయపి నిబ్బిన్దతి... గన్ధసఞ్చేతనాయపి నిబ్బిన్దతి... రససఞ్చేతనాయపి నిబ్బిన్దతి... ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనాయపి నిబ్బిన్దతి... ధమ్మసఞ్చేతనాయపి నిబ్బిన్దతి...పే.... పజానాతీ"తి. సత్తమం.

౮. తణ్హాసుత్తం

౧౯౩. సావత్థియం విహరతి...పే.... "తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, రూపతణ్హా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే"...పే.... "సద్దతణ్హా...పే.... గన్ధతణ్హా... రసతణ్హా... ఫోట్ఠబ్బతణ్హా... ధమ్మతణ్హా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే"...పే.... "ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో రూపతణ్హాయపి నిబ్బిన్దతి...పే.... సద్దతణ్హాయపి నిబ్బిన్దతి... గన్ధతణ్హాయపి నిబ్బిన్దతి... రసతణ్హాయపి నిబ్బిన్దతి... ఫోట్ఠబ్బతణ్హాయ నిబ్బిన్దతి... ధమ్మతణ్హాయపి నిబ్బిన్దతి ...పే.... పజానాతీ"తి. అట్ఠమం.

౯. ధాతుసుత్తం

౧౯౪. సావత్థియం విహరతి...పే.... "తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, పథవీధాతు నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే"...పే.... "ఆపోధాతు...పే.... తేజోధాతు... వాయోధాతు... ఆకాసధాతు... విఞ్ఞాణధాతు నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే"...పే.... "ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో పథవీధాతుయాపి నిబ్బిన్దతి...పే.... ఆపోధాతుయాపి నిబ్బిన్దతి... తేజోధాతుయాపి నిబ్బిన్దతి... వాయోధాతుయాపి నిబ్బిన్దతి... ఆకాసధాతుయాపి నిబ్బిన్దతి... విఞ్ఞాణధాతుయాపి నిబ్బిన్దతి...పే.... పజానాతీ"తి. నవమం.

౧౦. ఖన్ధసుత్తం

౧౯౫. సావత్థియం విహరతి...పే.... "తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే"...పే.... "వేదనా...పే.... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే"...పే.... "ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి...పే.... వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి... సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి... సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి... విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి; నిబ్బిన్దం విరజ్జతి ; విరాగా విముచ్చతి; విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి. దసమం.

పఠమో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

చక్ఖు రూపఞ్చ విఞ్ఞాణం, సమ్ఫస్సో వేదనాయ చ;
సఞ్ఞా సఞ్చేతనా తణ్హా, ధాతు ఖన్ధేన తే దసాతి.

౨. దుతియవగ్గో

౧. చక్ఖుసుత్తం

౧౮౮. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మా రాహులో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాహులం భగవా ఏతదవోచ – "తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, చక్ఖుం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "సోతం...పే.... ఘానం... జివ్హా... కాయో... మనో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా"తి? "అనిచ్చో, భన్తే". "యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో చక్ఖుస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి...పే.... సోతస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి... ఘానస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి ... జివ్హాయపి నిబ్బిన్దతి... కాయస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి... మనస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి; నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి; విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి. ఏతేన పేయ్యాలేన దస సుత్తన్తా కాతబ్బా. పఠమం.

౨-౧౦. రూపాదిసుత్తనవకం

౧౮౯. సావత్థియం విహరతి...పే.... "తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, రూపా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే"... పే.... సద్దా... గన్ధా... రసా... ఫోట్ఠబ్బా... ధమ్మా....

"చక్ఖువిఞ్ఞాణం...పే.... సోతవిఞ్ఞాణం... ఘానవిఞ్ఞాణం... జివ్హావిఞ్ఞాణం... కాయవిఞ్ఞాణం... మనోవిఞ్ఞాణం....

"చక్ఖుసమ్ఫస్సో...పే.... సోతసమ్ఫస్సో... ఘానసమ్ఫస్సో... జివ్హాసమ్ఫస్సో... కాయసమ్ఫస్సో... మనోసమ్ఫస్సో....

"చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా...పే.... సోతసమ్ఫస్సజా వేదనా... ఘానసమ్ఫస్సజా వేదనా... జివ్హాసమ్ఫస్సజా వేదనా... కాయసమ్ఫస్సజా వేదనా... మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా....

"రూపసఞ్ఞా...పే.... సద్దసఞ్ఞా... గన్ధసఞ్ఞా... రససఞ్ఞా... ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞా... ధమ్మసఞ్ఞా....

"రూపసఞ్చేతనా...పే.... సద్దసఞ్చేతనా... గన్ధసఞ్చేతనా... రససఞ్చేతనా... ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనా... ధమ్మసఞ్చేతనా....

"రూపతణ్హా ...పే.... సద్దతణ్హా... గన్ధతణ్హా... రసతణ్హా... ఫోట్ఠబ్బతణ్హా... ధమ్మతణ్హా....

"పథవీధాతు...పే.... ఆపోధాతు... తేజోధాతు... వాయోధాతు... ఆకాసధాతు ... విఞ్ఞాణధాతు....

“రూపం ...పే.... వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? అనిచ్చం, భన్తే...పే.... ఏవం పస్సం రాహుల...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీతి. దసమం.

౧౧. అనుసయసుత్తం

౨౦౦. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మా రాహులో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాహులో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కథం ను ఖో, భన్తే, జానతో కథం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తీ”తి? “యం కిఞ్చి, రాహుల, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యా కాచి వేదనా...పే.... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. ఏవం ఖో, రాహుల, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తీ”తి. ఏకాదసమం.

౧౨. అపగతసుత్తం

౨౦౧. సావత్థినిదానం . అథ ఖో ఆయస్మా రాహులో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాహులో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కథం ను ఖో, భన్తే, జానతో కథం పస్సతో ఇమస్మిం చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానాపగతం మానసం హోతి విధా సమతిక్కన్తం సన్తం సువిముత్త”న్తి? “యం కిఞ్చి, రాహుల, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా సబ్బం రూపం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా అనుపాదా విముత్తో హోతి”.

“యా కాచి వేదనా...పే.... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా అనుపాదా విముత్తో హోతి. ఏవం ఖో, రాహుల, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానాపగతం మానసం హోతి విధా సమతిక్కన్తం సన్తం సువిముత్త”న్తి. ద్వాదసమం.

దుతియో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

చక్ఖు రూపఞ్చ విఞ్ఞాణం, సమ్ఫస్సో వేదనాయ చ;

సఞ్ఞా సఞ్చేతనా తణ్హా, ధాతు ఖన్ధేన తే దస;
అనుసయం అపగతఞ్చేవ, వగ్గో తేన పవుచ్చతీతి.

రాహులసంయుత్తం సమత్తం.

౮. లక్ఖణసంయుత్తం

౧. పఠమవగ్గో

౧. అట్ఠిసుత్తం

౨౦౨. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా చ లక్ఖణో ఆయస్మా చ మహామోగ్గల్లానో [మహామోగ్గలానో (క.)] గిజ్ఝకూటే పబ్బతే విహరన్తి. అథ ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేనాయస్మా లక్ఖణో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం లక్ఖణం ఏతదవోచ – "ఆయామావుసో [ఏహి ఆవుసో (స్యా. కం. క.)] లక్ఖణ, రాజగహం పిణ్డాయ పవిసిస్సామా"తి. "ఏవమావుసో"తి ఖో ఆయస్మా లక్ఖణో ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స పచ్చస్సోసి. అథ ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అఞ్ఞతరస్మిం పదేసే సితం పాత్వాకాసి. అథ ఖో ఆయస్మా లక్ఖణో ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, ఆవుసో మోగ్గల్లాన, హేతు కో పచ్చయో సితస్స పాతుకమ్మాయా"తి? "అకాలో ఖో, ఆవుసో లక్ఖణ, ఏతస్స పఞ్హస్స. భగవతో మం సన్తికే ఏతం పఞ్హం పుచ్ఛా"తి.

అథ ఖో ఆయస్మా చ లక్ఖణో ఆయస్మా చ మహామోగ్గల్లానో రాజగహే పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా లక్ఖణో ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం ఏతదవోచ – "ఇధాయస్మా మహామోగ్గల్లానో గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అఞ్ఞతరస్మిం పదేసే సితం పాత్వాకాసి. కో ను ఖో, ఆవుసో మోగ్గల్లాన, హేతు కో పచ్చయో సితస్స పాతుకమ్మాయా"తి?

"ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం అట్ఠికసఙ్ఖలికం వేహాసం గచ్ఛన్తిం. తమేనం గిజ్ఝాపి కాకాపి కులలాపి అనుపతిత్వా అనుపతిత్వా ఫాసుళన్తరికాహి వితుదేన్తి వితచ్ఛేన్తి విరాజేన్తి [వితుదేన్తి (సీ.), వితచ్ఛేన్తి విభజేన్తి (పీ. క.)]. సా సుదం అట్టస్సరం కరోతి. తస్స మయ్హం, ఆవుసో, ఏతదహోసి – 'అచ్ఛరియం వత, భో, అబ్భుతం వత, భో! ఏవరూపోపి నామ సత్తో భవిస్సతి! ఏవరూపోపి నామ యక్ఖో భవిస్సతి! ఏవరూపోపి నామ అత్తభావపటిలాభో భవిస్సతీ'"తి!!

అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "చక్ఖుభూతా వత, భిక్ఖవే, సావకా విహరన్తి; ఞాణభూతా వత, భిక్ఖవే, సావకా విహరన్తి, యత్ర హి నామ సావకో ఏవరూపం ఞస్సతి వా దక్ఖతి వా సక్ఖిం వా కరిస్సతి. పుబ్బేవ మే సో, భిక్ఖవే, సత్తో దిట్ఠో అహోసి, అపి చాహం న బ్యాకాసిం. అహఞ్చేతం [అహమేవేతం (సీ.)] బ్యాకరేయ్యం, పరే చ మే [పరే మే (సీ.)] న సద్దహేయ్యుం. యే మే న సద్దహేయ్యుం, తేసం తం అస్స దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ. ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే గోఘాతకో అహోసి. సో తస్స కమ్మస్స విపాకేన బహూని వస్సాని బహూని వస్ససతాని బహూని వస్ససహస్సాని బహూని వస్ససతసహస్సాని నిరయే పచ్చిత్వా తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేన ఏవరూపం అత్తభావపటిలాభం పటిసంవేదయతీ"తి. (సబ్బేసం సుత్తన్తానం ఏసేవ పేయ్యాలో). పఠమం.

౨. పేసిసుత్తం

౨౦౩. “ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం మంసపేసిం వేహాసం గచ్ఛన్తిం. తమేనం గిజ్ఝాపి కాకాపి కులలాపి అనుపతిత్వా అనుపతిత్వా వితచ్ఛేన్తి విరాజేన్తి [విరాజేన్తి (సీ॰ స్యా॰ కం॰), విభజేన్తి (పీ॰ క॰)]. సా సుదం అట్టస్సరం కరోతి...పే॰... ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే గోఘాతకో అహోసి...పే॰.... దుతియం.

౩. పిణ్డసుత్తం

౨౦౪. “ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం మంసపిణ్డం వేహాసం గచ్ఛన్తం. తమేనం గిజ్ఝాపి కాకాపి కులలాపి అనుపతిత్వా అనుపతిత్వా వితచ్ఛేన్తి విరాజేన్తి . సా సుదం అట్టస్సరం కరోతి...పే॰... ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే సాకుణికో అహోసి...పే॰.... తతియం.

౪. నిచ్ఛవిసుత్తం

౨౦౫. “ఇధాహం , ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం నిచ్ఛవిం పురిసం వేహాసం గచ్ఛన్తం. తమేనం గిజ్ఝాపి కాకాపి కులలాపి అనుపతిత్వా అనుపతిత్వా వితచ్ఛేన్తి విరాజేన్తి. సో సుదం అట్టస్సరం కరోతి...పే॰... ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే ఓరబ్భికో అహోసి...పే॰.... చతుత్థం.

౫. అసిలోమసుత్తం

౨౦౬. “ఇధాహం , ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం అసిలోమం పురిసం వేహాసం గచ్ఛన్తం. తస్స తే అసీ ఉప్పతిత్వా ఉప్పతిత్వా తస్సేవ కాయే నిపతన్తి. సో సుదం అట్టస్సరం కరోతి...పే॰... ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే సూకరికో అహోసి...పే॰.... పఞ్చమం.

౬. సత్తిసుత్తం

౨౦౭. “ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం సత్తిలోమం పురిసం వేహాసం గచ్ఛన్తం. తస్స తా సత్తియో ఉప్పతిత్వా ఉప్పతిత్వా తస్సేవ కాయే నిపతన్తి. సో సుదం అట్టస్సరం కరోతి...పే॰... ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే మాగవికో అహోసి...పే॰.... ఛట్ఠం.

౭. ఉసులోమసుత్తం

౨౦౮. “ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం ఉసులోమం పురిసం వేహాసం గచ్ఛన్తం. తస్స తే ఉసూ ఉప్పతిత్వా ఉప్పతిత్వా తస్సేవ కాయే నిపతన్తి. సో సుదం అట్టస్సరం కరోతి...పే॰... ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే కారణికో అహోసి...పే॰.... సత్తమం.

౮. సూచిలోమసుత్తం

౨౦౯. “ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం సూచిలోమం పురిసం వేహాసం గచ్ఛన్తం. తస్స తా సూచియో ఉప్పతిత్వా ఉప్పతిత్వా తస్సేవ కాయే నిపతన్తి. సో సుదం అట్టస్సరం కరోతి...పే.... ఏసో , భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే సూతో [సారథికో (క. వినయేపి)] అహోసి...పే..... అట్ఠమం.

౯. దుతియసూచిలోమసుత్తం

౨౧౦. “ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం సూచిలోమం పురిసం వేహాసం గచ్ఛన్తం. తస్స తా సూచియో సీసే పవిసిత్వా ముఖతో నిక్ఖమన్తి; ముఖే పవిసిత్వా ఉరతో నిక్ఖమన్తి; ఉరే పవిసిత్వా ఉదరతో నిక్ఖమన్తి; ఉదరే పవిసిత్వా ఊరూహి నిక్ఖమన్తి; ఊరూసు పవిసిత్వా జఙ్ఘాహి నిక్ఖమన్తి; జఙ్ఘాసు పవిసిత్వా పాదేహి నిక్ఖమన్తి; సో సుదం అట్టస్సరం కరోతి...పే.... ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే సూచకో అహోసి...పే..... నవమం.

౧౦. కుమ్భణ్డసుత్తం

౨౧౧. “ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం కుమ్భణ్డం పురిసం వేహాసం గచ్ఛన్తం. సో గచ్ఛన్తోపి తేవ అణ్డే ఖన్ధే ఆరోపేత్వా గచ్ఛతి. నిసీదన్తోపి తేస్వేవ అణ్డేసు నిసీదతి. తమేనం గిజ్ఝాపి కాకాపి కులలాపి అనుపతిత్వా అనుపతిత్వా వితచ్ఛేన్తి విరాజేన్తి. సో సుదం అట్టస్సరం కరోతి...పే.... ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే గామకూటకో అహోసి...పే..... దసమం.

పఠమో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

అట్ఠి పేసి ఉభో గావఘాతకా,
పిణ్డో సాకుణియో నిచ్ఛవోరబ్భి;
అసి సూకరికో సత్తిమాగవి,
ఉసు కారణికో సూచి సారథి;
యో చ సిబ్బియతి సూచకో హి సో,
అణ్డభారి అహు గామకూటకోతి.

౨. దుతియవగ్గో

౧. ససీసకసుత్తం

౨౧౨. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం రాజగహే వేళువనే. “ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం పురిసం గూథకూపే ససీసకం నిముగ్గం...పే.... ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే పారదారికో అహోసి... పే..... పఠమం.

౨. గూథఖాదసుత్తం

౨౧౩. “ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం పురిసం గూథకూపే నిముగ్గం ఉభోహి హత్థేహి గూథం ఖాదన్తం…పే… ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే దుట్ఠబ్రాహ్మణో అహోసి. సో కస్సపస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పావచనే భిక్ఖుసఙ్ఘం భత్తేన నిమన్తేత్వా దోణియో [దోణియా (స్యా. కం. పీ. క.)] గూథస్స పూరాపేత్వా ఏతదవోచ – అహో భోన్తో, యావదత్థం భుఞ్జన్తు చేవ హరన్తు చాతి…పే॰…. దుతియం.

౩. నిచ్ఛవిత్థిసుత్తం

౨౧౪. “ఇధాహం , ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం నిచ్ఛవిం ఇత్థిం వేహాసం గచ్ఛన్తిం. తమేనం గిజ్ఝాపి కాకాపి కులలాపి అనుపతిత్వా అనుపతిత్వా వితచ్ఛేన్తి విరాజేన్తి. సా సుదం అట్టస్సరం కరోతి…పే॰… ఏసా, భిక్ఖవే, ఇత్థీ ఇమస్మింయేవ రాజగహే అతిచారినీ అహోసి…పే॰…. తతియం.

౪. మఙ్గులిత్థిసుత్తం

౨౧౫. “ఇధాహం , ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం ఇత్థిం దుగ్గన్ధం మఙ్గులిం వేహాసం గచ్ఛన్తిం. తమేనం గిజ్ఝాపి కాకాపి కులలాపి అనుపతిత్వా అనుపతిత్వా వితచ్ఛేన్తి విరాజేన్తి. సా సుదం అట్టస్సరం కరోతి…పే॰… ఏసా, భిక్ఖవే, ఇత్థీ ఇమస్మింయేవ రాజగహే ఇక్ఖణికా అహోసి…పే॰…. చతుత్థం.

౫. ఓకిలినీసుత్తం

౨౧౬. “ఇధాహం , ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం ఇత్థిం ఉప్పక్కం ఓకిలినిం ఓకిరినిం వేహాసం గచ్ఛన్తిం. సా సుదం అట్టస్సరం కరోతి…పే॰… ఏసా, భిక్ఖవే, ఇత్థీ కలిఙ్గస్స రఞ్ఞో అగ్గమహేసీ అహోసి. సా ఇస్సాపకతా సపత్తిం అఙ్గారకటాహేన ఓకిరి…పే॰…. పఞ్చమం.

౬. అసీసకసుత్తం

౨౧౭. “ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం అసీసకం కబన్ధం [కవన్ధం (సీ. పీ.)] వేహాసం గచ్ఛన్తం. తస్స ఉరే అక్ఖీని చేవ హోన్తి ముఖఞ్చ. తమేనం గిజ్ఝాపి కాకాపి కులలాపి అనుపతిత్వా అనుపతిత్వా వితచ్ఛేన్తి విరాజేన్తి. సో సుదం అట్టస్సరం కరోతి…పే॰… ఏసో, భిక్ఖవే, సత్తో ఇమస్మింయేవ రాజగహే హారికో నామ చోరఘాతకో అహోసి…పే॰…. ఛట్ఠం.

౭. పాపభిక్ఖుసుత్తం

౨౧౮. “ఇధాహం , ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం భిక్ఖుం వేహాసం గచ్ఛన్తం. తస్స సఙ్ఘాటిపి ఆదిత్తా సమ్పజ్జలితా సజోతిభూతా [సఞ్జోతిభూతా (స్యా. కం.)], పత్తోపి ఆదిత్తో సమ్పజ్జలితో సజోతిభూతో, కాయబన్ధనమ్పి

ఆదిత్తం సమ్పజ్జలితం సజోతిభూతం, కాయోపి ఆదిత్తో సమ్పజ్జలితో సజోతిభూతో. సో సుదం అట్టస్సరం కరోతి…పే… ఏసో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కస్సపస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పావచనే పాపభిక్ఖు అహోసి…పే…. సత్తమం.

౮. పాపభిక్ఖునీసుత్తం

౨౧౯. "అద్దసం భిక్ఖునిం వేహాసం గచ్ఛన్తిం. తస్సా సఙ్ఘాటిపి ఆదిత్తా…పే… పాపభిక్ఖునీ అహోసి…పే…. అట్ఠమం.

౯. పాపసిక్ఖమానసుత్తం

౨౨౦. "అద్దసం సిక్ఖమానం వేహాసం గచ్ఛన్తిం. తస్సా సఙ్ఘాటిపి ఆదిత్తా…పే… పాపసిక్ఖమానా అహోసి…పే…. నవమం.

౧౦. పాపసామణేరసుత్తం

౨౨౧. "అద్దసం సామణేరం వేహాసం గచ్ఛన్తం. తస్స సఙ్ఘాటిపి ఆదిత్తా…పే… పాపసామణేరో అహోసి…పే…. దసమం.

౧౧. పాపసామణేరీసుత్తం

౨౨౨. "ఇధాహం, ఆవుసో, గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దసం సామణేరిం వేహాసం గచ్ఛన్తిం. తస్సా సఙ్ఘాటిపి ఆదిత్తా సమ్పజ్జలితా సజోతిభూతా, పత్తోపి ఆదిత్తో సమ్పజ్జలితో సజోతిభూతో, కాయబన్ధనమ్పి ఆదిత్తం సమ్పజ్జలితం సజోతిభూతం, కాయోపి ఆదిత్తో సమ్పజ్జలితో సజోతిభూతో. సా సుదం అట్టస్సరం కరోతి. తస్స మయ్హం, ఆవుసో, ఏతదహోసి – 'అచ్ఛరియం వత, భో, అబ్భుతం వత, భో! ఏవరూపోపి నామ సత్తో భవిస్సతి! ఏవరూపోపి నామ యక్ఖో భవిస్సతి! ఏవరూపోపి నామ అత్తభావపటిలాభో భవిస్సతీ'"తి!!

అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "చక్ఖుభూతా వత, భిక్ఖవే, సావకా విహరన్తి; ఞాణభూతా వత, భిక్ఖవే, సావకా విహరన్తి, యత్ర హి నామ సావకో ఏవరూపం ఞస్సతి వా దక్ఖతి వా సక్ఖిం వా కరిస్సతి. పుబ్బేవ మే సా, భిక్ఖవే, సామణేరీ దిట్ఠా అహోసి. అపి చాహం న బ్యాకాసిం. అహఞ్చేతం బ్యాకరేయ్యం, పరే చ మే న సద్దహేయ్యుం. యే మే న సద్దహేయ్యుం, తేసం తం అస్స దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ. ఏసా, భిక్ఖవే, సామణేరీ కస్సపస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పావచనే పాపసామణేరీ అహోసి. సా తస్స కమ్మస్స విపాకేన బహూని వస్సాని బహూని వస్ససతాని బహూని వస్ససహస్సాని బహూని వస్ససతసహస్సాని నిరయే పచ్చిత్వా తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేన ఏవరూపం అత్తభావపటిలాభం పటిసంవేదయతీ"తి. ఏకాదసమం.

దుతియో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

కూపే నిముగ్గో హి సో పారదారికో;

గూథఖాది అహు దుట్ఠబ్రాహ్మణో.

నిచ్ఛవిత్థి అతిచారినీ అహు;
మఙ్గలిత్థి అహు ఇక్ఖణిత్థికా.

ఓకిలిని సపత్తఙ్గారోకిరి;
సీసచ్ఛిన్నో అహు చోరఘాతకో.

భిక్ఖు భిక్ఖునీ సిక్ఖమానా;
సామణేరో అథ సామణేరికా.

కస్సపస్స వినయస్మిం పబ్బజ్జం;
పాపకమ్మం కరింసు తావదేతి.

లక్ఖణసంయుత్తం సమత్తం.

౯. ఓపమ్మసంయుత్తం

౧. కూటసుత్తం

౨౨౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – "సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కూటాగారస్స యా కాచి గోపానసియో సబ్బా తా కూటఙ్గమా కూటసమోసరణా కూటసముగ్ఘాతా సబ్బా తా సముగ్ఘాతం గచ్ఛన్తి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యే కేచి అకుసలా ధమ్మా సబ్బే తే అవిజ్జామూలకా అవిజ్జాసమోసరణా అవిజ్జాసముగ్ఘాతా, సబ్బే తే సముగ్ఘాతం గచ్ఛన్తి. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'అప్పమత్తా విహరిస్సామా'తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. పఠమం.

౨. నఖసిఖసుత్తం

౨౨౪. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో భగవా పరిత్తం నఖసిఖాయం పంసుం ఆరోపేత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "తం కిం మఞ్ఞథ భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యో వాయం [యో చాయం (బహూసు)] మయా పరిత్తో నఖసిఖాయం పంసు ఆరోపితో అయం వా [యా చాయం (స్యా॰ క॰)] మహాపథవీ"తి? "ఏతదేవ, భన్తే, బహుతరం యదిదం మహాపథవీ. అప్పమత్తకోయం భగవతా పరిత్తో నఖసిఖాయం పంసు ఆరోపితో. సఙ్ఖమ్పి న ఉపేతి ఉపనిధిమ్పి న ఉపేతి కలభాగమ్పి న ఉపేతి మహాపథవిం ఉపనిధాయ భగవతా పరిత్తో నఖసిఖాయం పంసు ఆరోపితో"తి. "ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అప్పకా తే సత్తా యే మనుస్సేసు పచ్చాజాయన్తి; అథ ఖో ఏతేయేవ బహుతరా సత్తా యే అఞ్ఞత్ర మనుస్సేహి పచ్చాజాయన్తి. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'అప్పమత్తా విహరిస్సామా'తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. దుతియం.

౩. కులసుత్తం

౨౨౫. సావత్థియం విహరతి…పే॰… "సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, యాని కానిచి కులాని బహుత్థికాని అప్పపురిసాని తాని సుప్పధంసియాని హోన్తి చోరేహి కుమ్భత్థేనకేహి ; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి భిక్ఖునో మేత్తాచేతోవిముత్తి అభావితా అబహులీకతా సో సుప్పధంసియో హోతి అమనుస్సేహి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యాని కానిచి కులాని అప్పిత్థికాని బహుపురిసాని తాని దుప్పధంసియాని హోన్తి చోరేహి కుమ్భత్థేనకేహి, ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి భిక్ఖునో మేత్తాచేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా సో దుప్పధంసియో హోతి అమనుస్సేహి. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'మేత్తా నో చేతోవిముత్తి భావితా భవిస్సతి బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా'తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. తతియం.

౪. ఓక్ఖాసుత్తం

౨౨౬. సావత్థియం విహరతి…పే॰… "యో, భిక్ఖవే, పుబ్బణ్హసమయం ఓక్ఖాసతం దానం దదేయ్య, యో మజ్ఝన్హికసమయం ఓక్ఖాసతం దానం దదేయ్య, యో సాయన్హసమయం ఓక్ఖాసతం దానం దదేయ్య, యో వా

పుబ్బణ్హసమయం అన్తమసో గద్దుహనమత్తమ్పి మేత్తచిత్తం భావేయ్య, యో వా మజ్ఝన్హికసమయం అన్తమసో గద్దుహనమత్తమ్పి మేత్తచిత్తం భావేయ్య, యో వా సాయన్హసమయం అన్తమసో గద్దుహనమత్తమ్పి మేత్తచిత్తం భావేయ్య, ఇదం తతో మహప్ఫలతరం. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'మేత్తా నో చేతోవిముత్తి భావితా భవిస్సతి బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా'తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. చతుత్థం.

౫. సత్తిసుత్తం

౨౨౭. సావత్థియం విహరతి...పే॰... "సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సత్తి తిణ్హఫలా. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య – 'అహం ఇమం సత్తిం తిణ్హఫలం పాణినా వా ముట్ఠినా వా పటిలేణిస్సామి పటికోట్టిస్సామి పటివట్టేస్సామీ'తి. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, భబ్బో ను ఖో సో పురిసో అముం సత్తిం తిణ్హఫలం పాణినా వా ముట్ఠినా వా పటిలేణేతుం పటికోట్టేతుం పటివట్టేతు"న్తి? "నో హేతం , భన్తే". "తం కిస్స హేతు"? "అసు హి, భన్తే, సత్తి తిణ్హఫలా న సుకరా పాణినా వా ముట్ఠినా వా పటిలేణేతుం పటికోట్టేతుం పటివట్టేతుం. యావదేవ చ పన సో పురిసో కిలమథస్స విఘాతస్స భాగీ అస్సా"తి.

"ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి భిక్ఖునో మేత్తాచేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, తస్స చే అమనుస్సో చిత్తం ఖిపితబ్బం మఞ్ఞేయ్య; అథ ఖో స్వేవ అమనుస్సో కిలమథస్స విఘాతస్స భాగీ అస్స. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'మేత్తా నో చేతోవిముత్తి భావితా భవిస్సతి బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా'తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. పఞ్చమం.

౬. ధనుగ్గహసుత్తం

౨౨౮. సావత్థియం విహరతి...పే॰... "సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, చత్తారో దళ్హధమ్మా ధనుగ్గహా సుసిక్ఖితా కతహత్థా కతూపాసనా చతుద్దిసా ఠితా అస్సు. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య – 'అహం ఇమేసం చతున్నం దళ్హధమ్మానం ధనుగ్గహానం సుసిక్ఖితానం కతహత్థానం కతూపాసనానం చతుద్దిసా కణ్డే ఖిత్తే అప్పతిట్ఠితే పథవియం గహేత్వా ఆహరిస్సామీ'తి. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, 'జవనో పురిసో పరమేన జవేన సమన్నాగతో'తి అలం వచనాయా"తి?

"ఏకస్స చేపి, భన్తే, దళ్హధమ్మస్స ధనుగ్గహస్స సుసిక్ఖితస్స కతహత్థస్స కతూపాసనస్స కణ్డం ఖిత్తం అప్పతిట్ఠితం పథవియం గహేత్వా ఆహరేయ్య – 'జవనో పురిసో పరమేన జవేన సమన్నాగతో'తి అలం వచనాయ, కో పన వాదో చతున్నం దళ్హధమ్మానం ధనుగ్గహానం సుసిక్ఖితానం కతహత్థానం కతూపాసనాన"న్తి?

"యథా చ, భిక్ఖవే, తస్స పురిసస్స జవో, యథా చ చన్దిమసూరియానం జవో, తతో సీఘతరో. యథా చ, భిక్ఖవే, తస్స పురిసస్స జవో యథా చ చన్దిమసూరియానం జవో యథా చ యా దేవతా చన్దిమసూరియానం పురతో ధావన్తి తాసం దేవతానం జవో, ( ) [(తతో సీఘతరో. యథా చ భిక్ఖవే తస్స పురిసస్స జవో, యథా చ చన్దిమసురియానం జవో, యథా చ యా దేవతా చన్దిమసురియానం పురతో ధావన్తి, తాసం దేవతానం జవో,) (సీ॰ స్యా॰ కం॰)] తతో సీఘతరం ఆయుసఙ్ఖారా ఖియన్తి. తస్మాతిహ , భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'అప్పమత్తా విహరిస్సామా'తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. ఛట్ఠం.

౭. ఆణిసుత్తం

౨౨౯. సావత్థియం విహరతి...పే.... “భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, దసారహానం ఆనకో [ఆణకో (సీ.)] నామ ముదిఙ్గో అహోసి. తస్స దసారహా ఆనకే ఘటితే అఞ్ఞం ఆణిం ఓదహింసు. అహు ఖో సో, భిక్ఖవే, సమయో యం ఆనకస్స ముదిఙ్గస్స పోరాణం పోక్ఖరఫలకం అన్తరధాయి. ఆణిసఙ్ఘాటోవ అవసిస్సి. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి భిక్ఖూ అనాగతమద్ధానం, యే తే సుత్తన్తా తథాగతభాసితా గమ్భీరా గమ్భీరత్థా లోకుత్తరా సుఞ్ఞతప్పటిసంయుత్తా, తేసు భఞ్ఞమానేసు న సుస్సూసిస్సన్తి న సోతం ఓదహిస్సన్తి న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేస్సన్తి న చ తే ధమ్మే ఉగ్గహేతబ్బం పరియాపుణితబ్బం మఞ్ఞిస్సన్తి”.

“యే పన తే సుత్తన్తా కవికతా కావేయ్యా చిత్తక్ఖరా చిత్తబ్యఞ్జనా బాహిరకా సావకభాసితా, తేసు భఞ్ఞమానేసు సుస్సూసిస్సన్తి, సోతం ఓదహిస్సన్తి, అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేస్సన్తి, తే చ ధమ్మే ఉగ్గహేతబ్బం పరియాపుణితబ్బం మఞ్ఞిస్సన్తి. ఏవమేతేసం, భిక్ఖవే, సుత్తన్తానం తథాగతభాసితానం గమ్భీరానం గమ్భీరత్థానం లోకుత్తరానం సుఞ్ఞతప్పటిసంయుత్తానం అన్తరధానం భవిస్సతి. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘యే తే సుత్తన్తా తథాగతభాసితా గమ్భీరా గమ్భీరత్థా లోకుత్తరా సుఞ్ఞతప్పటిసంయుత్తా, తేసు భఞ్ఞమానేసు సుస్సూసిస్సామ, సోతం ఓదహిస్సామ , అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేస్సామ, తే చ ధమ్మే ఉగ్గహేతబ్బం పరియాపుణితబ్బం మఞ్ఞిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. సత్తమం.

౮. కలిఙ్గరసుత్తం

౨౩౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కలిఙ్గరూపధానా , భిక్ఖవే, ఏతరహి లిచ్ఛవీ విహరన్తి అప్పమత్తా ఆతాపినో ఉపాసనస్మిం. తేసం రాజా మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో న లభతి ఓతారం న లభతి ఆరమ్మణం. భవిస్సన్తి, భిక్ఖవే , అనాగతమద్ధానం లిచ్ఛవీ సుఖుమాలా [సుకుమాలా (సీ.), సుఖుమా (క.)] ముదుతలునహత్థపాదా [ముదుతలాహత్థపాదా (స్యా. కం.)] తే ముదుకాసు సేయ్యాసు తూలబిమ్బోహనాసు [తూలబిమ్బోహనాసు (స్యా. కం. పీ.), తూలబిమ్బోహనాదీసు (సీ.), తూలబిబ్బోహనాదీసు (క.)] యావసూరియుగ్గమనా సేయ్యం కప్పిస్సన్తి. తేసం రాజా మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో లచ్ఛతి ఓతారం లచ్ఛతి ఆరమ్మణం.

“కలిఙ్గరూపధానా, భిక్ఖవే, ఏతరహి భిక్ఖూ విహరన్తి అప్పమత్తా ఆతాపినో పధానస్మిం. తేసం మారో పాపిమా న లభతి ఓతారం న లభతి ఆరమ్మణం. భవిస్సన్తి, భిక్ఖవే, అనాగతమద్ధానం భిక్ఖూ సుఖుమా ముదుతలునహత్థపాదా. తే ముదుకాసు సేయ్యాసు తూలబిమ్బోహనాసు యావసూరియుగ్గమనా సేయ్యం కప్పిస్సన్తి. తేసం మారో పాపిమా లచ్ఛతి ఓతారం లచ్ఛతి ఆరమ్మణం. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘కలిఙ్గరూపధానా విహరిస్సామ అప్పమత్తా ఆతాపినో పధానస్మి’న్తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. అట్ఠమం.

౯. నాగసుత్తం

౨౩౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరో నవో భిక్ఖు అతివేలం కులాని ఉపసఙ్కమతి. తమేనం భిక్ఖూ ఏవమాహంసు – “మాయస్మా అతివేలం

కులాని ఉపసఙ్కమీ”తి. సో భిక్ఖు భిక్ఖూహి వుచ్చమానో ఏవమాహ – “ఇమే హి నామ థేరా భిక్ఖూ కులాని ఉపసఙ్కమితబ్బం మఞ్ఞిస్సన్తి, కిమఙ్గం [కిమఙ్గ (సీ.)] పనాహ”న్తి?

అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “ఇధ, భన్తే, అఞ్ఞతరో నవో భిక్ఖు అతివేలం కులాని ఉపసఙ్కమతి. తమేనం భిక్ఖూ ఏవమాహంసు – ‘మాయస్మా అతివేలం కులాని ఉపసఙ్కమీ’తి. సో భిక్ఖు భిక్ఖూహి వుచ్చమానో ఏవమాహ – ‘ఇమే హి నామ థేరా భిక్ఖూ కులాని ఉపసఙ్కమితబ్బం మఞ్ఞిస్సన్తి, కిమఙ్గం పనాహ’”న్తి.

“భూతపుబ్బం , భిక్ఖవే, అరఞ్ఞాయతనే మహాసరసీ. తం నాగా ఉపనిస్సాయ విహరన్తి. తే తం సరసిం ఓగాహేత్వా సోణ్డాయ భిసముళాలం అబ్బుహేత్వా [అబ్బూహేత్వా (క.), అబ్బాహిత్వా (మహావ. ౨౨౮)] సువిక్ఖాలితం విక్ఖాలేత్వా అకద్దమం సఙ్ఖాదిత్వా [సఙ్ఖరిత్వా (పీ. క.)] అజ్ఝోహరన్తి. తేసం తం వణ్ణాయ చేవ హోతి బలాయ చ, న చ తతోనిదానం మరణం వా నిగచ్ఛన్తి మరణమత్తం వా దుక్ఖం. తేసంయేవ ఖో పన, భిక్ఖవే, మహానాగానం అనుసిక్ఖమానా తరుణా భిఙ్కచ్ఛాపా తం సరసిం ఓగాహేత్వా సోణ్డాయ భిసముళాలం అబ్బుహేత్వా న సువిక్ఖాలితం విక్ఖాలేత్వా సకద్దమం అసఙ్ఖాదిత్వా అజ్ఝోహరన్తి. తేసం తం నేవ వణ్ణాయ హోతి న బలాయ. తతోనిదానం మరణం వా నిగచ్ఛన్తి మరణమత్తం వా దుక్ఖం.

“ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఇధ థేరా భిక్ఖూ పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసన్తి. తే తత్థ ధమ్మం భాసన్తి. తేసం గిహీ పసన్నాకారం కరోన్తి. తే తం లాభం అగధితా అముచ్ఛితా అనజ్ఝోపన్నా [అనజ్ఝాపన్నా (సబ్బత్థ) మ. ని. ౧ పాసరాసిసుత్తవణ్ణనా ఓలోకేతబ్బా] ఆదీనవదస్సావినో నిస్సరణపఞ్ఞా పరిభుఞ్జన్తి. తేసం తం వణ్ణాయ చేవ హోతి బలాయ చ, న చ తతోనిదానం మరణం వా నిగచ్ఛన్తి మరణమత్తం వా దుక్ఖం. తేసంయేవ ఖో పన, భిక్ఖవే, థేరానం భిక్ఖూనం అనుసిక్ఖమానా నవా భిక్ఖూ పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసన్తి. తే తత్థ ధమ్మం భాసన్తి. తేసం గిహీ పసన్నాకారం కరోన్తి. తే తం లాభం గధితా ముచ్ఛితా అజ్ఝోపన్నా అనాదీనవదస్సావినో అనిస్సరణపఞ్ఞా పరిభుఞ్జన్తి. తేసం తం నేవ వణ్ణాయ హోతి న బలాయ, తే తతోనిదానం మరణం వా నిగచ్ఛన్తి మరణమత్తం వా దుక్ఖం. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘అగధితా అముచ్ఛితా అనజ్ఝోపన్నా ఆదీనవదస్సావినో నిస్సరణపఞ్ఞా తం లాభం పరిభుఞ్జిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి . నవమం.

౧౦. బిళారసుత్తం

౨౩౨. సావత్థియం విహరతి. తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖు అతివేలం కులేసు చారిత్తం ఆపజ్జతి. తమేనం భిక్ఖూ ఏవమాహంసు – “మాయస్మా అతివేలం కులేసు చారిత్తం ఆపజ్జీ”తి. సో భిక్ఖు భిక్ఖూహి వుచ్చమానో న విరమతి. అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “ఇధ, భన్తే, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు అతివేలం కులేసు చారిత్తం ఆపజ్జతి. తమేనం భిక్ఖూ ఏవమాహంసు – ‘మాయస్మా అతివేలం కులేసు చారిత్తం ఆపజ్జీ’తి. సో భిక్ఖు భిక్ఖూహి వుచ్చమానో న విరమతీ”తి.

“భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, బిళారో సన్ధిసమలసఙ్కటీరే ఠితో అహోసి ముదుమూసిం మగ్గయమానో – ‘యదాయం ముదుమూసి గోచరాయ పక్కమిస్సతి, తత్థేవ నం గహేత్వా ఖాదిస్సామీ’తి. అథ ఖో సో, భిక్ఖవే, ముదుమూసి గోచరాయ పక్కామి. తమేనం బిళారో గహేత్వా సహసా సఙ్ఖాదిత్వా [సఙ్ఖరిత్వా (పీ. క.), మంసం ఖాదిత్వా (స్యా. కం.), అసంఖాదిత్వా (కత్థచి)] అజ్ఝోహరి. తస్స సో ముదుమూసి అన్తమ్పి ఖాది, అన్తగుణమ్పి ఖాది. సో తతోనిదానం మరణమ్పి నిగచ్ఛి మరణమత్తమ్పి దుక్ఖం.

“ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భిక్ఖు పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసతి అరక్ఖితేనేవ కాయేన అరక్ఖితాయ వాచాయ అరక్ఖితేన చిత్తేన, అనుపట్ఠితాయ సతియా, అసంవుతేహి ఇన్ద్రియేహి. సో తత్థ పస్సతి మాతుగామం దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా. తస్స మాతుగామం దిస్వా దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతి. సో రాగానుద్ధంసేన చిత్తేన మరణం వా నిగచ్ఛతి మరణమత్తం వా దుక్ఖం. మరణఞ్హేతం, భిక్ఖవే, అరియస్స వినయే యో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. మరణమత్తఞ్హేతం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం యదిదం అఞ్ఞతరం సంకిలిట్ఠం ఆపత్తిం ఆపజ్జతి. యథారూపాయ ఆపత్తియా వుట్ఠానం పఞ్ఞాయతి. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘రక్ఖితేనేవ కాయేన రక్ఖితాయ వాచాయ రక్ఖితేన చిత్తేన, ఉపట్ఠితాయ సతియా, సంవుతేహి ఇన్ద్రియేహి గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. దసమం.

౧౧. సిఙ్గాలసుత్తం

౨౩౩. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “అస్సుత్థ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, రత్తియా పచ్చూససమయం జరసిఙ్గాలస్స వస్సమానస్సా”తి? “ఏవం, భన్తే”. “ఏసో ఖో, భిక్ఖవే, జరసిఙ్గాలో ఉక్కణ్డకేన నామ రోగజాతేన ఫుట్ఠో. సో యేన యేన ఇచ్ఛతి తేన తేన గచ్ఛతి; యత్థ యత్థ ఇచ్ఛతి తత్థ తత్థ తిట్ఠతి; యత్థ యత్థ ఇచ్ఛతి తత్థ తత్థ నిసీదతి; యత్థ యత్థ ఇచ్ఛతి తత్థ తత్థ నిపజ్జతి; సీతకోపి నం వాతో ఉపవాయతి. సాధు ఖ్వస్స, భిక్ఖవే, యం ఇధేకచ్చో సక్యపుత్తియపటిఞ్ఞో ఏవరూపమ్పి అత్తభావపటిలాభం పటిసంవేదియేథ. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే , ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘అప్పమత్తా విహరిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. ఏకాదసమం.

౧౨. దుతియసిఙ్గాలసుత్తం

౨౩౪. సావత్థియం విహరతి…పే॰… “అస్సుత్థ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, రత్తియా పచ్చూససమయం జరసిఙ్గాలస్స వస్సమానస్సా”తి? “ఏవం, భన్తే”. “సియా ఖో, భిక్ఖవే, తస్మిం జరసిఙ్గాలే యా కాచి కతఞ్ఞుతా కతవేదితా, న త్వేవ ఇధేకచ్చే సక్యపుత్తియపటిఞ్ఞే సియా యా కాచి కతఞ్ఞుతా కతవేదితా. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘కతఞ్ఞునో భవిస్సామ కతవేదినో; న చ నో [న చ నోతి ఇదం సీ. పీ. పోత్థకేసు నత్థి] అమ్హేసు అప్పకమ్పి కతం నస్సిస్సతీ’తి [మా నస్సిస్సతీతి (సీ. పీ.), వినస్సిస్సతీతి (స్యా. కం.)]. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. ద్వాదసమం.

ఓపమ్మసంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

కూటం నఖసిఖం కులం, ఓక్ఖా సత్తి ధనుగ్గహో;
ఆణి కలిఙ్గరో నాగో, బిళారో ద్వే సిఙ్ఘాలకాతి.

౧౦. భిక్ఖుసంయుత్తం

౧. కోలితసుత్తం

౨౩౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో భిక్ఖవే”తి. “ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స పచ్చస్సోసుం.

ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఏతదవోచ – “ఇధ మయ్హం, ఆవుసో, రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – ‘అరియో తుణ్హీభావో, అరియో తుణ్హీభావోతి వుచ్చతి. కతమో ను ఖో అరియో తుణ్హీభావో’తి? తస్స మయ్హం ఆవుసో, ఏతదహోసి – ‘ఇధ భిక్ఖు వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి అరియో తుణ్హీభావో’తి. సో ఖ్వాహం, ఆవుసో, వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరిం. తస్స మయ్హం, ఆవుసో, ఇమినా విహారేన విహరతో వితక్కసహగతా సఞ్ఞా మనసికారా సముదాచరన్తి”.

“అథ ఖో మం, ఆవుసో, భగవా ఇద్ధియా ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతదవోచ – ‘మోగ్గల్లాన, మోగ్గల్లాన, మా, బ్రాహ్మణ, అరియం తుణ్హీభావం పమాదో, అరియే తుణ్హీభావే చిత్తం సణ్ఠపేహి, అరియే తుణ్హీభావే చిత్తం ఏకోదిభావం కరోహి, అరియే తుణ్హీభావే చిత్తం సమాదహా’తి. సో ఖ్వాహం, ఆవుసో, అపరేన సమయేన వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. యఞ్హి తం, ఆవుసో , సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘సత్థారా అనుగ్గహితో సావకో మహాభిఞ్ఞతం పత్తో’తి, మమం తం సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘సత్థారా అనుగ్గహితో సావకో మహాభిఞ్ఞతం పత్తో’”తి. పఠమం.

౨. ఉపతిస్ససుత్తం

౨౩౬. సావత్థియం విహరతి. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో భిక్ఖవే”తి. “ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

“ఇధ మయ్హం, ఆవుసో, రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – ‘అత్థి ను ఖో తం కిఞ్చి లోకస్మిం యస్స మే విపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జేయ్యుం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా’తి? తస్స మయ్హం, ఆవుసో, ఏతదహోసి – ‘నత్థి ఖో తం కిఞ్చి లోకస్మిం యస్స మే విపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జేయ్యుం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా’”తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – “సత్థుపి ఖో తే, ఆవుసో సారిపుత్త, విపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జేయ్యుం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా”తి? “సత్థుపి ఖో మే, ఆవుసో, విపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జేయ్యుం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా, అపి చ మే ఏవమస్స – ‘మహేసక్ఖో వత, భో,

సత్థా అన్తరహితో మహిద్ధికో మహానుభావో. సచే హి భగవా చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠేయ్య తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన'న్తి. తథా హి పనాయస్మతో సారిపుత్తస్స దీఘరత్తం అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా సుసమూహతా. తస్మా ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స సత్థుపి విపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జేయ్యుం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా"తి. దుతియం.

౩. ఘటసుత్తం

౨౩౭. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ మహామోగ్గల్లానో రాజగహే విహరన్తి వేళువనే కలన్దకనివాపే ఏకవిహారే. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనాయస్మా మహామోగ్గల్లానో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా మహామోగ్గల్లానేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం ఏతదవోచ –

"విప్పసన్నాని ఖో తే, ఆవుసో మోగ్గల్లాన, ఇన్ద్రియాని; పరిసుద్ధో ముఖవణ్ణో పరియోదాతో సన్తేన నూనాయస్మా మహామోగ్గల్లానో అజ్జ విహారేన విహాసీ"తి. "ఓళారికేన ఖ్వాహం, ఆవుసో, అజ్జ విహారేన విహాసిం. అపి చ, మే అహోసి ధమ్మీ కథా"తి. "కేన సద్ధిం పనాయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స అహోసి ధమ్మీ కథా"తి? "భగవతా ఖో మే, ఆవుసో, సద్ధిం అహోసి ధమ్మీ కథా"తి. "దూరే ఖో, ఆవుసో, భగవా ఏతరహి సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. కిం ను ఖో, ఆయస్మా, మహామోగ్గల్లానో భగవన్తం ఇద్ధియా ఉపసఙ్కమి; ఉదాహు భగవా ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం ఇద్ధియా ఉపసఙ్కమీ"తి? "న ఖ్వాహం, ఆవుసో, భగవన్తం ఇద్ధియా ఉపసఙ్కమిం; నపి మం భగవా ఇద్ధియా ఉపసఙ్కమి. అపి చ, మే యావతా భగవా ఏత్తావతా దిబ్బచక్ఖు విసుజ్ఝి దిబ్బా చ సోతధాతు. భగవతోపి యావతాహం ఏత్తావతా దిబ్బచక్ఖు విసుజ్ఝి దిబ్బా చ సోతధాతూ"తి. "యథాకథం పనాయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స భగవతా సద్ధిం అహోసి ధమ్మీ కథా"తి?

"ఇధాహం, ఆవుసో, భగవన్తం ఏతదవోచం – 'ఆరద్ధవీరియో ఆరద్ధవీరియోతి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, ఆరద్ధవీరియో హోతీ'తి? ఏవం వుత్తే, మం, ఆవుసో, భగవా ఏతదవోచ – 'ఇధ, మోగ్గల్లాన, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి – కామం తచో చ న్హారు చ అట్ఠీ చ అవసిస్సతు, సరీరే ఉపసుస్సతు మంసలోహితం, యం తం పురిసథామేన పురిసవీరియేన పురిసపరక్కమేన పత్తబ్బం న తం అపాపుణిత్వా వీరియస్స సణ్ఠానం భవిస్సతీతి. ఏవం ఖో, మోగ్గల్లాన, ఆరద్ధవీరియో హోతీ'తి. ఏవం ఖో మే, ఆవుసో, భగవతా సద్ధిం అహోసి ధమ్మీ కథా"తి.

"సేయ్యథాపి, ఆవుసో, హిమవతో పబ్బతరాజస్స పరిత్తా పాసాణసక్ఖరా యావదేవ ఉపనిక్ఖేపనమత్తాయ ; ఏవమేవ ఖో మయం ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స యావదేవ ఉపనిక్ఖేపనమత్తాయ. ఆయస్మా హి మహామోగ్గల్లానో మహిద్ధికో మహానుభావో ఆకఙ్ఖమానో కప్పం తిట్ఠేయ్యా"తి.

"సేయ్యథాపి , ఆవుసో, మహతియా లోణఘటాయ పరిత్తా లోణసక్ఖరాయ యావదేవ ఉపనిక్ఖేపనమత్తాయ; ఏవమేవ ఖో మయం ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స యావదేవ ఉపనిక్ఖేపనమత్తాయ. ఆయస్మా హి సారిపుత్తో భగవతా అనేకపరియాయేన థోమితో వణ్ణితో పసత్థో –

“సారిపుత్తోవ పఞ్ఞాయ, సీలేన ఉపసమేన చ;
యోపి పారఙ్గతో భిక్ఖు, ఏతావపరమో సియా”తి.

ఇతిహ తే ఉభో మహానాగా అఞ్ఞమఞ్ఞస్స సుభాసితం సులపితం సమనుమోదింసూతి. తతియం.

౪. నవసుత్తం

౨౩౮. సావత్థియం విహరతి. తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరో నవో భిక్ఖు పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో విహారం పవిసిత్వా అప్పోస్సుక్కో తుణ్హీభూతో సఙ్కసాయతి, న భిక్ఖూనం వేయ్యావచ్చం కరోతి చీవరకారసమయే. అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “ఇధ , భన్తే, అఞ్ఞతరో నవో భిక్ఖు పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో విహారం పవిసిత్వా అప్పోస్సుక్కో తుణ్హీభూతో సఙ్కసాయతి, న భిక్ఖూనం వేయ్యావచ్చం కరోతి చీవరకారసమయే”తి.

అథ ఖో భగవా అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం ఆమన్తేసి – “ఏహి త్వం, భిక్ఖు, మమ వచనేన తం భిక్ఖుం ఆమన్తేహి ‘సత్థా తం, ఆవుసో, ఆమన్తేతీ’”తి. “ఏవం భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో పటిస్సుత్వా యేన సో భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తం భిక్ఖుం ఏతదవోచ – “సత్థా తం, ఆవుసో, ఆమన్తేతీ”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో సో భిక్ఖు తస్స భిక్ఖునో పటిస్సుత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది . ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో తం భిక్ఖుం భగవా ఏతదవోచ – “సచ్చం కిర త్వం, భిక్ఖు, పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో విహారం పవిసిత్వా అప్పోస్సుక్కో తుణ్హీభూతో సఙ్కసాయసి, న భిక్ఖూనం వేయ్యావచ్చం కరోసి చీవరకారసమయే”తి? “అహమ్పి ఖో, భన్తే, సకం కిచ్చం కరోమీ”తి.

అథ ఖో భగవా తస్స భిక్ఖునో చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “మా ఖో తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏతస్స భిక్ఖునో ఉజ్ఝాయిత్థ. ఏసో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, యస్స చత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“నయిదం సిథిలమారబ్భ, నయిదం అప్పేన థామసా;
నిబ్బానం అధిగన్తబ్బం, సబ్బదుక్ఖప్పమోచనం.

“అయఞ్చ దహరో భిక్ఖు, అయముత్తమపురిసో;
ధారేతి అన్తిమం దేహం, జేత్వా మారం సవాహిని”న్తి. చతుత్థం;

౫. సుజాతసుత్తం

౨౩౯. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మా సుజాతో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో భగవా ఆయస్మన్తం సుజాతం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఉభయేనేవాయం, భిక్ఖవే, కులపుత్తో సోభతి – యఞ్చ

అభిరూపో దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో, యస్స చత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి తదనుత్తరం బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ"తి. ఇదమవోచ భగవా…పే.… సత్థా –

"సోభతి వతాయం భిక్ఖు, ఉజుభూతేన చేతసా;
విప్పయుత్తో విసంయుత్తో, అనుపాదాయ నిబ్బుతో;
ధారేతి అన్తిమం దేహం, జేత్వా మారం సవాహిని"న్తి. పఞ్చమం;

౬. లకుణ్డకభద్దియసుత్తం

౨౪౦. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మా లకుణ్డకభద్దియో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో భగవా ఆయస్మన్తం లకుణ్డకభద్దియం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏతం భిక్ఖుం ఆగచ్ఛన్తం దుబ్బణ్ణం దుద్దసికం ఓకోటిమకం భిక్ఖూనం పరిభూతరూప"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏసో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మహిద్ధికో మహానుభావో, న చ సా సమాపత్తి సులభరూపా యా తేన భిక్ఖునా అసమాపన్నపుబ్బా. యస్స చత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ"తి. ఇదమవోచ భగవా…పే.… సత్థా –

"హంసా కోఞ్చా మయూరా చ, హత్థయో పసదా మిగా;
సబ్బే సీహస్స భాయన్తి, నత్థి కాయస్మిం తుల్యతా.

"ఏవమేవ మనుస్సేసు, దహరో చేపి పఞ్ఞవా;
సో హి తత్థ మహా హోతి, నేవ బాలో సరీరవా"తి. ఛట్ఠం;

౭. విసాఖసుత్తం

౨౪౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా విసాఖో పఞ్చాలపుత్తో ఉపట్ఠానసాలాయం భిక్ఖూ ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతి సమాదపేతి సముత్తేజేతి సమ్పహంసేతి, పోరియా వాచాయ విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా పరియాపన్నాయ అనిస్సితాయ.

అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన ఉపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "కో ను ఖో, భిక్ఖవే, ఉపట్ఠానసాలాయం భిక్ఖూ ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతి సమాదపేతి సముత్తేజేతి సమ్పహంసేతి పోరియా వాచాయ విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా పరియాపన్నాయ అనిస్సితాయా"తి? "ఆయస్మా, భన్తే, విసాఖో పఞ్చాలపుత్తో ఉపట్ఠానసాలాయం భిక్ఖూ ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతి సమాదపేతి సముత్తేజేతి సమ్పహంసేతి, పోరియా వాచాయ విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా పరియాపన్నాయ అనిస్సితాయా"తి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం విసాఖం పఞ్చాలపుత్తం ఆమన్తేసి – “సాధు సాధు, విసాఖ, సాధు ఖో త్వం, విసాఖ, భిక్ఖూ ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి…పే.… అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా పరియాపన్నాయ అనిస్సితాయా”తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“నాభాసమానం జానన్తి, మిస్సం బాలేహి పణ్డితం;
భాసమానఞ్చ జానన్తి, దేసేన్తం అమతం పదం.

“భాసయే జోతయే ధమ్మం, పగ్గణ్హే ఇసినం ధజం;
సుభాసితధజా ఇసయో, ధమ్మో హి ఇసినం ధజో”తి. సత్తమం;

౮. నన్దసుత్తం

౨౪౨. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మా నన్దో భగవతో మాతుచ్ఛాపుత్తో ఆకోటితపచ్చాకోటితాని చీవరాని పారుపిత్వా అక్ఖీని అఞ్జేత్వా అచ్ఛం పత్తం గహేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం నన్దం భగవా ఏతదవోచ – “న ఖో తే తం, నన్ద, పతిరూపం కులపుత్తస్స సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితస్స, యం త్వం ఆకోటితపచ్చాకోటితాని చీవరాని పారుపేయ్యాసి, అక్ఖీని చ అఞ్జేయ్యాసి, అచ్ఛఞ్చ పత్తం ధారేయ్యాసి. ఏతం ఖో తే, నన్ద, పతిరూపం కులపుత్తస్స సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితస్స, యం త్వం ఆరఞ్ఞికో చ అస్ససి, పిణ్డపాతికో చ పంసుకులికో చ కామేసు చ అనపేక్ఖో విహరేయ్యాసీ”తి. ఇదమవోచ భగవా…పే.… సత్థా –

“కదాహం నన్దం పస్సేయ్యం, ఆరఞ్ఞం పంసుకూలికం;
అఞ్ఞాతుఞ్ఛేన యాపేన్తం, కామేసు అనపేక్ఖిన”న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా నన్దో అపరేన సమయేన ఆరఞ్ఞికో చ పిణ్డపాతికో చ పంసుకూలికో చ కామేసు చ అనపేక్ఖో విహాసీతి. అట్ఠమం.

౯. తిస్ససుత్తం

౨౪౩. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మా తిస్సో భగవతో పితుచ్ఛాపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది దుక్ఖీ దుమ్మనో అస్సూని పవత్తయమానో. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం తిస్సం ఏతదవోచ – “కిం ను ఖో త్వం, తిస్స, ఏకమన్తం నిసిన్నో దుక్ఖీ దుమ్మనో అస్సూని పవత్తయమానో”తి? “తథా హి పన మం, భన్తే, భిక్ఖూ సమన్తా వాచాసన్నితోదకేన [వాచాయ సన్నితోదకేన (క.)] సఞ్జమ్భరిమకంసూ”తి [సఞ్జబ్భరిమకంసూతి (?)]. “తథాహి పన త్వం, తిస్స, వత్తా నో చ వచనక్ఖమో; న ఖో తే తం, తిస్స, పతిరూపం కులపుత్తస్స సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితస్స, యం త్వం వత్తా నో చ వచనక్ఖమో. ఏతం ఖో తే, తిస్స, పతిరూపం కులపుత్తస్స సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితస్స – ‘యం త్వం వత్తా చ అస్స వచనక్ఖమో చా’”తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“కిం ను కుజ్ఝసి మా కుజ్ఝి, అక్కోధో తిస్స తే వరం;
కోధమానమక్ఖవినయత్థఞ్హి, తిస్స బ్రహ్మచరియం వుస్సతీ”తి. నవమం;

౧౦. థేరనామకసుత్తం

౨౪౪. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖు థేరనామకో ఏకవిహారీ చేవ హోతి ఏకవిహారస్స చ వణ్ణవాదీ. సో ఏకో గామం పిణ్డాయ పవిసతి ఏకో పటిక్కమతి ఏకో రహో నిసీదతి ఏకో చఙ్కమం అధిట్ఠాతి. అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “ఇధ, భన్తే, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు థేరనామకో ఏకవిహారీ ఏకవిహారస్స చ వణ్ణవాదీ”తి.

అథ ఖో భగవా అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం ఆమన్తేసి – “ఏహి త్వం, భిక్ఖు, మమ వచనేన థేరం భిక్ఖుం ఆమన్తేహి – ‘సత్థా తం, ఆవుసో థేర, ఆమన్తేతీ’”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా థేరో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం థేరం ఏతదవోచ – “సత్థా తం, ఆవుసో థేర, ఆమన్తేతీ”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో ఆయస్మా థేరో తస్స భిక్ఖునో పటిస్సుత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం థేరం భగవా ఏతదవోచ – “సచ్చం కిర త్వం, థేర, ఏకవిహారీ ఏకవిహారస్స చ వణ్ణవాదీ”తి? “ఏవం, భన్తే”. “యథా కథం పన త్వం, థేర, ఏకవిహారీ ఏకవిహారస్స చ వణ్ణవాదీ”తి? “ఇధాహం, భన్తే, ఏకో గామం పిణ్డాయ పవిసామి ఏకో పటిక్కమామి ఏకో రహో నిసీదామి ఏకో చఙ్కమం అధిట్ఠామి. ఏవం ఖ్వాహం, భన్తే, ఏకవిహారీ ఏకవిహారస్స చ వణ్ణవాదీ”తి.

“అత్థేసో, థేర, ఏకవిహారో నేసో నత్థీతి వదామి. అపి చ, థేర, యథా ఏకవిహారో విత్థారేన పరిపుణ్ణో హోతి తం సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో…పే.…. “కథఞ్చ , థేర, ఏకవిహారో విత్థారేన పరిపుణ్ణో హోతి. ఇధ, థేర, యం అతీతం తం పహీనం, యం అనాగతం తం పటినిస్సట్ఠం, పచ్చుప్పన్నేసు చ అత్తభావపటిలాభేసు ఛన్దరాగో సుప్పటివినీతో. ఏవం ఖో, థేర, ఏకవిహారో విత్థారేన పరిపుణ్ణో హోతీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“సబ్బాభిభుం సబ్బవిదుం సుమేధం,
సబ్బేసు ధమ్మేసు అనూపలిత్తం;
సబ్బఞ్జహం తణ్హాక్ఖయే విముత్తం,
తమహం నరం ఏకవిహారీతి బ్రూమీ”తి. దసమం;

౧౧. మహాకప్పినసుత్తం

၂၄၁. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకప్పినో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో భగవా ఆయస్మన్తం మహాకప్పినం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "పస్సథ నో తుమ్హే భిక్ఖవే, ఏతం భిక్ఖుం ఆగచ్ఛన్తం ఓదాతకం తనుకం తుఙ్గనాసిక"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏసో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మహిద్ధికో మహానుభావో. న చ సా సమాపత్తి సులభరూపా యా తేన భిక్ఖునా అసమాపన్నపుబ్బా. యస్స చత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి తదనుత్తరం బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ"తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

"ఖత్తియో సేట్ఠో జనేతస్మిం, యే గోత్తపటిసారినో;
విజ్జాచరణసమ్పన్నో, సో సేట్ఠో దేవమానుసే.

"దివా తపతి ఆదిచ్చో, రత్తిమాభాతి చన్దిమా;
సన్నద్ధో ఖత్తియో తపతి, ఝాయీ తపతి బ్రాహ్మణో;
అథ సబ్బమహోరత్తిం [అథ సబ్బమహోరత్తం (సీ. స్యా. కం.)], బుద్ధో తపతి తేజసా"తి. ఏకాదసమం;

౧౨. సహాయకసుత్తం

၂၄၉. సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ద్వే భిక్ఖూ సహాయకా ఆయస్మతో మహాకప్పినస్స సద్ధివిహారినో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు. అద్దసా ఖో భగవా తే భిక్ఖూ దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తే. దిస్వాన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏతే భిక్ఖూ సహాయకే ఆగచ్ఛన్తే కప్పినస్స సద్ధివిహారినో"తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏతే ఖో తే భిక్ఖూ మహిద్ధికా మహానుభావా. న చ సా సమాపత్తి సులభరూపా, యా తేహి భిక్ఖూహి అసమాపన్నపుబ్బా. యస్స చత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి తదనుత్తరం బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ"తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

"సహాయా వతిమే భిక్ఖూ, చిరరత్తం సమేతికా;
సమేతి నేసం సద్ధమ్మో, ధమ్మే బుద్ధప్పవేదితే.

"సువినీతా కప్పినేన, ధమ్మే అరియప్పవేదితే;
ధారేన్తి అన్తిమం దేహం, జేత్వా మారం సవాహిని"న్తి. ద్వాదసమం;

భిక్ఖుసంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

కోలితో ఉపతిస్సో చ, ఘటో చాపి పవుచ్చతి;

నవో సుజాతో భద్ది చ, విసాఖో నన్దో తిస్సో చ;

థేరనామో చ కప్పినో, సహాయేన చ ద్వాదసాతి.

నిదానవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

నిదానాభిసమయధాతు, అనమతగ్గేన కస్సపం;

సక్కారరాహులలక్ఖణో, ఓపమ్మ-భిక్ఖునా వగ్గో.

దుతియో తేన పవుచ్చతీతి.

నిదానవగ్గసంయుత్తపాళి నిట్ఠితా.